BLAINE HARDEN

EVADARE

DIN

LAGĂRUL 14

Incredibila odisee a unui om din Coreea de Nord până în lumea liberă

BLAINE HARDEN

EVADARE

DIN

LAGĂRUL 14

Incredibila odisee a unui om din Coreea de Nord până în lumea liberă

Traducere de Adriana Ciorbaru

Cuvânt-înainte de Marius Oprea

Corint

Blaine Harden, colaborator la PBS *Frontline* şi *The Economist,* a fost corespondent pentru *The Washington Post* în Asia de Est, Europa de Est şi Africa. Este autorul cărţilor *Africa: Dispatches from a Fragile Continent* şi *A River Lost: The Life and Death afthe Columbia.* De-a lungul carierei sale a primit numeroase premii pentru reportaje despre asediul asupra oraşului Sarajevo, în timpul războiului din Bosnia şi pentru articole despre Africa. Pentru *Evadare din Lagărul 14* a fost distins în Franţa cu Marele premiu al biografiei politice (Le Grand Prix de la biographie politique). Trăieşte în Seattle, Washington.

Redactare: Camelia Bădaşcu

Tehnoredactare computerizată: Olimpia Bolozan, Mihaela Ciufu Designul copertei: Paul Buckley Ilustraţia copertei:

Blaine Harden Fotografia de pe cotor: Eric Lafforgue

ISBN 978-973-135-756-0

Descrierea CIP a Bibliotecii Naţionale a României HARDEN, BLAINE

Evadare din Lagărul 14: incredibila odisee a unui om din Coreea de Nord până în lumea liberă/Blaine Harden; trad.: Adriana Ciorbaru; pref.: Marius Oprea.

— Bucureşti: Corint, 2013 ISBN 978-973-135-756-0

I. Ciorbaru, Adriana (trad.)

II. Oprea, Marius (pref.)

343.8(519.3)

„Cartea lui Harden, în afară de a fi o poveste captivantă, spusă fără menajamente, aduce o mulţime de informaţii despre această gaură neagră a unei ţări.”

Bill Keller, *The New York Times*

„Personajul principal în extraordinara carte a lui Blaine Harden *Evadare din Lagărul 14* dezvăluie mai mult, în două sute de pagini, despre întunecimile umane în cea mai nemiloasă dictatură din lume, decât ar fi putut s-o facă vreodată o mie de manuale… O carte captivantă, remarcabilă, care ar trebui să facă parte din bibliografia oricărei programe de liceu şi a orelor de educaţie civică din facultăţi. La fel ca şi în cazul *Jurnalului Annei Frank* sau al relatării lui Dith Pran despre fuga sa din calea genocidului lui Pol Pot în Cambodgia, este imposibil să citeşti această poveste sfâşietor de personală despre monstruozităţi sistematice fără să te temi că ai putea fi copleşit.”

The Seattle Times

„Mai mult decât orice altă carte despre Coreea de Nord,

inclusiv a mea, *Evadare din Lagărul 14* dezvăluie cruzimea regimului nord-coreean. Harden spune cu măiestrie această poveste… Integritatea cărţii străluceşte în fiecare pagină.”

Barbara Demick, autoarea cărţii *Nothing to Envy: Ordinary Lives în North Korea*

„în timp ce responsabilii politici americani se întreabă ce schimbări ar putea apărea după recenta moarte a liderului nord-coreean Kim Jong-il, această carte captivantă ar trebui să trezească atenţia asupra brutalităţii care domneşte peste acest straniu teritoriu.”

Associated Press

„Ca poveste de acţiune, relatarea evadării şi a fugii lui Shin este la nivelul *Marii Evadări,* plină de momente de curaj disperat şi de noroc miraculos. Ca poveste omenească, îţi strânge stomacul… Dar poate că mai importantă este lumina pe care cartea o aruncă asupra unei probleme prea puţin discutate, despre care Occidentului i s-ar putea cere socoteală într-o zi pentru pasivitatea sa.”

The Daily Beast

„O nouă biografie fascinantă… Dacă vreţi o perspectivă unică depre ceea ce se întâmplă în interiorul regimului dur, atunci trebuie să citiţi această poveste teribilă despre rezistenţă şi curaj.”

CNN

„Povestea lui Shin devine şi mai captivantă după călătoria lui fără precedent… după ce-şi dă seama că a fost crescut drept ceva mai puţin decât uman. Încet-încet, şovăielnic – şi, până acum, cu un succes discutabil – el se reconstruieşte pe sine ca o fiinţă umană morală şi simţitoare.”

Fred Hiatt, *The Washington Post*

„Excelent… O puternică aducere aminte a faptului că, oricare ar fi ameninţarea externă a Phenianului, cea mai periculoasă armă a regimului este îndreptată spre propriul

popor.”

Financial Times

Evadare din Lagărul 14 este în acelaşi timp o relatare şocantă despre lagărele politice nord-coreene şi dovada puterii spiritului uman de a visa şi de a spera chiar şi în iadul cel mai întunecat.”

Suzanne Scholte, laureată a Premiului Păcii de la Seul şi preşedinte al Coaliţiei pentru libertate în Coreea de Nord

„Cititorii nu vor putea uita zâmbetul băieţesc şi emancipat al lui Shin – noua imagine a libertăţii care a învins represiunea.”

Will Lizlo, *Minneapolis Star Tribune*

„Carte fără termen de comparaţie, *Evadare din Lagărul 14* este un coşmar care oferă o mărturie despre lipsa de umanitate, o tragedie de nesuportat, amplificată de faptul că ororile continuă şi în acest moment, fără un sfârşit previzibil.”

Terry Hong, *The Christian Science Monitor*

„în puţine pagini, această carte lasă o impresie puternică… mai mult decât suficientă pentru a ajunge la inimile noastre, pentru a ne face să vrem să aflăm mai multe şi să ne întrebăm dacă nu se poate face mai mult pentru a aduce o schimbare.”

Damien Kilby, *The Portland Oregonian*

„O carte subţire, modestă, mistuitoare – atât de aproape de perfecţiune pe cât pot fi aceste volume de mărturii chinuitoare.”

Bookforum

„O carte pe care ar trebui s-o citească toţi adulţii.”

Library Journal

Cuprins

Cuvânt-înainte

Omul care s-a născut în iad

Cum să vrei libertate, dacă ea nu există, nici măcar în triada marxistă de relaţie-percepţie-reprezentare, şi cu atât mai

puţin dincolo, în cer? Şi, atunci, cum poţi măsura curajul unui om care s-a născut fără nici cea mai mică idee despre sine şi lume, în afara chipului său, oglindit în râu, de unde aducea găleţi cu apă pentru a hrăni porcii gardienilor dintr-un lagăr, unde văzuse lumina zilei doar pentru a munci, lipsit fiind chiar şi de percepţia propriei sale condiţii? Această carte, mica istorie a unui om pe nume Shin, care s-a născut şi a trăit într-un lagăr nord-coreean, dovedeşte că veghează cineva asupra noastră, iar acela nu este întotdeauna ochiul gardianului.

Am citit multă memorialistică a supravieţuitorilor închisorilor comuniste, am putut măsura chiar prin investigaţii practice, arheologice s-ar spune, crima aceasta. Ea nu are propriu-zis o dimensiune; nu se poate cuantifica ori descrie acea ultimă trăire în faţa glonţului sau ultima clipă într-o celulă ori lagăr, ori spital. Nici în film sau text, niciodată până la capăt. „Aşa cum a fost” este întotdeauna beneficiul supravieţuitorilor; deseori ei sunt martori, dar cea mai dureroasă moarte, cea despre care de fapt nu

Se ştie nimic, poate fi doar intuită în tragismul ei. Şi nu poate fi, până la capăt, descrisă.

Cartea de faţă oferă o altfel de perspectivă, cu puterea descrierii ei: moartea, viu fiind. Adică un fel de lipsă a valorii pe care o are viaţa. Este o descriere a morţii de lângă noi, despre care nu vrem să ştim nimic şi de care îndeobşte ne ferim. Cum s-a întâmplat cu „fenomenul Piteşti” Astfel de lucruri se întâmplă şi astăzi, când citiţi această carte; încă se întâmplă. Le puteţi citi în povestirile unui evadat, pe nume Shin, dintr-un lagăr nord-coreean de deţinuţi politici. Singura lui vină, pe care o poate descrie, este că s-a născut acolo, atât mama cât şi tatăl său fiind condamnaţi. Lagărul nord-coreean în care s-a născut pentru a evada poartă numărul 14 şi are întinderea unui oraş mediu. Nimic din povestea lui Shin nu

are seamăn. Celebrul „1984” al lui Orwell, care ne-a cutremurat prin previziunea sa asupra naturii opresive a comunismului, este depăşit prin lectura de faţă. Aflăm că astăzi, lângă noi, acolo, în acel lagăr nord-coreean, încă în funie, există fiinţe fără gânduri, într-o lume paralelă, oglindită doar în castronul de ciorbă.

Coreea de Nord este ceea ce ar fi devenit România în zilele noastre. Un stat totalitar dinastic, de tip asiatic, folosind comunismul drept o nouă religie. Este un stat în care cultul defunctului Kim Ir-sen, al fiului său, mort și el, și al nepotului pe linie dinastică a ajuns la cote greu de înţeles, chiar şi pentru unii dintre românii maturi, trăiţi o vreme în „Epoca de aur”. Ceea ce acolo oamenii recită şi mulţi cred este aşa: „Gândesc, vorbesc şi muncesc precum Kim II Sung şi Kim Jong-il”. Este o ţară în care oamenii plâng în pieţe, în tunicile lor cenușii, ajunse un fel de uniformă naţională, dacă Iubitul Conducător are gripă. Cel puţin asta se vede din afară. Îndeobşte se spune, deseori cu o nuanţă de cinism, că fiecare are ceea ce merită; că dacă și-l iubesc, să și-l aibă. Acum,

După această halucinantă lectură, mi-am adus aminte ceea ce se spunea şi despre noi, cum că mămăliga nu explodează. Dar istoria de faţă, de un tragism pe care rar l-am întâlnit, istoria unui tânăr transfug nord-coreean, ne deschide o fereastră către înţelegere. Coreea de Nord este o ţară care seamănă, dar întrece cu asupra de măsură România de la începutul anilor 1950 sau de la mijlocul anilor 1980. Numărul locuitorilor şi întinderea sunt apropiate. Diferă însă toate; până şi cultul personalităţii, pastişat de Ceau- şescu după vizita sa acolo în 1971, urmată de „Cântarea României” și numele său scris cu trupuri pe stadioane, precum văzuse în vara acelui an; nu doar în Coreea de Nord, ci şi în China. S-a întors din vizita la comuniştii orientali cu un patriotism de operetă îndreptat, şi cu susţinerea tacită a tovarăşilor chinezi,

împotriva sovieticilor. Multor români le-a plăcut de el, atunci, din acest motiv. Dar purta şi o ascunsă şi grea povară pentru noi, crezută de el şi sicofanţii săi drept un mare dar, anume o icoană. Icoana sa. Tovarăşii comunişti din Coreea şi China i-au oferit modelul.

Mă tulbură, de pildă, uitarea. Cartea de faţă poate fi cumpărată, să spunem, dintr-un mail. Mi-am amintit că aceste construcţii gigantice fuseseră iniţial proiectate să devină aşa-numite „Circuri ale foamei” adăpostind cantinele şi magazinele gen „Gospodina”; acolo trebuia să ne întoarcem de la serviciu, mâncând la comun şi apoi, poate, cu un pachet acasă; cu burta oarecum plină de chiftele de stavrid şi creveţi de la tovarăşii vietnamezi.

Ne-a ajutat Dumnezeu! Am fost foarte aproape de scenariul descris mai sus – o demonstrează această carte, cu forţă şi naturaleţe.

Născut în vâltoarea războaielor împotriva imperialismului japonez, apoi împotriva „cotropitorului capitalist” comunismul asiatic cunoaşte ceea ce al nostru, de import sovietic şi birocra- tic-edulcorat, nu a trăit niciodată până la capăt: fanatismul. Dacă în

Genere, mai mult sau mai puţin, am mimat credinţa, acolo nu se poate şi, mai mult, nu se poate imagina altceva. Tocmai de aceea, această carte, arată Blaine Harden, ziaristul care consemnează istoria lui Shin, tânărul evadat din lagărul nord-coreeean cu numărul 14, reuşeşte să spargă un adevărat complot al tăcerii care stăruie şi s-a împământenit ca politică de stat a autorităţilor de la Phenian. Relatările transfugilor sau ale observatorilor din lumea liberă sunt rare şi întotdeauna negate cu înverşunare de cei care continuă să se menţină prin teroare la putere în Coreea de Nord. Shin s-a născut într-un lagăr de concentrare, a cărui existenţă este negată de comuniştii nord-coreeni. Nu a avut nici măcar o

idee despre lumea de dincolo de sârma ghimpată electrificată a lagărului. În Lagărul 14, nimic nu amintea de normalitate. Nimic bun nu era de aşteptat de la ziua de mâine, în afara nădejdii într-o masă care să-ţi umple stomacul – întotdeauna aceeaşi, anume o mână de mălai şi un blid de ciorbă din varză acră, primite de la cazan, la capătul unei zile de muncă istovitoare. Nicio speranţă, niciun alt gând. O lume în care singura certitudine era aceea că poţi oricând să fii pedepsit, că moartea te priveşte întotdeauna din spate şi te aşteaptă, răbdătoare, ca pe o pradă sigură. Un iad în care soarele apunea doar spre a lăsa loc unui somn fără vise, în afara acelora chinuitoare în care mâneai pe săturate, pentru a te trezi cu o foame obsedantă, chinuitoare. Pe parcursul evadării, singurul prieten pe care l-a avut în lagăr, bătrânul Park, de la care aflase că există viaţă şi în afara gardului electrificat, chiar şi carne de porc pe care o poţi cumpăra în schimbul muncii, a murit electrocutat. Shin s-a târât peste trupul său, care conducea electricitatea mortală în pământ. Nu avea idee încotro să o apuce, ştia doar că trebuie să se îndepărteze cât mai grabnic de lagăr. Printr-o întâmplare, pentru prima dată în viaţa sordidă de până atunci, norocul era de partea sa: lăsând tot mai în urmă lagărul, se îndrepta fără să știe spre granița cu China. A trecut prin sate și orașe

Cenușii, diferite de lagăr doar prin absenţa gardienilor, înlocuiţi de omniprezenţa miliţienilor, ofiţeri ai Bowibu, Departamentul Securităţii Statului, şi militari, omniprezenţi într-un regim în care elita comunistă se bazează exclusiv pe o teroare exercitată deschis, vădit, *mânu militari.* Nimeni nu l-a băgat în seamă, mai ales după ce a reușit să fure un palton dintr-o locuinţă. S-a pierdut uşor în masa cenușie și înfometată a restului nord-coreenilor. A învăţat că, în schimbul unor bucăţele mici de hârtie, numite bani şi căpătate în urma vânzării unui săculeţ de orez de asemenea

furat, poate căpăta de mâncare pe săturate. În rest, povestea Shin, nu se simţea cu nimic altfel decât în lagăr, excepţie făcând faptul că nu îl mai punea nimeni la muncă şi nu trebuia să mai toarne pe nimeni, pentru un blid de varză în plus. Lumea nu era îmbrăcată cu mult diferit şi, la fel ca în lagăr, pentru a se hrăni, trebuia să fure.

Dar să nu povestesc eu. Citiţi şi dumneavoastră relatarea tragică despre lipsa de conştienţă şi conştiinţă şi povestea frumoasă a recuperării lor. Descrierea unei evadări din iad. Printr-o minune, pe care nici el nu o poate înţelege, Shin a ajuns printre noi şi ne-o istoriseşte.

Marius Oprea

Pentru nord-coreenii rămaşi în lagăre

Nu există o „problemă a drepturilor omului” în această ţară. Toată lumea duce o viaţă cât se poate de demnă şi fericită.

Agenţia Centrală de Ştiri Nord- Coreeană, 6 martie 2009

HARTA LAGĂRULUI 14 TRASATĂ DE SHIN

O Kilometri

COREEA DE NORD

Marea japoniei 40

Coiful

Coreei

Galbenă

12’

LEGENDĂ

Gardul lagărului ® Post de gardă

(T Locuinţa lui Shin Dong-hyuk (2j Teren de execuţie (3 Şcoala lui Shin *fw*I Locul în care a fost hărţuita clasa lui LJ Shin de copiii gardienilor

11

Barajul la care a lucrat Shin și unde a adunat cadavre jjH Crescătoria de porci la care a lucrat Shin

0

Fabrica de textile în care Shin a aflat despre lumea exterioară

(Sj Zona gardului prin care a evadat Shin

2012 kffrey L. Ward

COREEA DE NORD

Hamhung

LAGĂRUL14l

..a. **-”- * Maengssn Bukchang

Phenian

COREEA D Seul

DRUMUL LUI SHIN DE LA LAGĂRUL 14 ÎN CHINA

Și *p 2012 kffreyf. Ward.*

REGIUNEA COREEI DE NORD

Rl’SlA

Marea Chinei de Est

Oceanul

Pacific

Marea; *Japoniei*

PREFAŢA

O LECŢIE PENTRU DEŢINUŢI

C

Ea mai veche amintire a lui este o execuţie.

Mergea împreună cu mama sa către lanul de grâu de lângă râul Taedong, unde gardienii adunaseră câteva mii de deţinuţi. Intrigat de freamătul mulţimii, băiatul s-a strecurat printre picioarele adulţilor până a ajuns în rândul din faţă, de unde a văzut cum gardienii legau un bărbat de un stâlp de lemn.

Shin În Geun avea patru ani, prea mic pentru a înţelege discursul rostit înaintea execuţiei. În zecile de ocazii similare la care a fost martor mai târziu, avea să asculte un gardian-şef spunând mulţimii că deţinutului condamnat la moarte i se oferise posibilitatea de a se „achita” de pedeapsă prin muncă grea, dar el refuzase generozitatea guvernului nord-coreean. Pentru a-l împiedica pe deţinut să blesteme statul care urma să îi ia viaţa, gardienii îi umpleau gura cu pietre și îi puneau pe cap o glugă.

La acea primă execuţie, Shin a văzut trei gardieni luând ţinta. Fiecare a tras trei focuri. Bubuitul puştilor l-a îngrozit pe băiat și l-a făcut să cadă pe spate. Dar s-a ridicat în picioare la timp pentru a vedea cum gardienii dezlegau cadavrul flasc, plin de sânge, îl înfăşurau într-o pătură şi îl aruncau într-o căruţă.

În Lagărul 14, o închisoare pentru inamicii politici ai Coreei de Nord, adunările de mai mult de doi deţinuţi erau interzise, cu excepţia execuţiilor. Toată lumea era obligată să asiste la ele. Lagărul de muncă folosea execuţia în public – şi teama pe care o genera – ca pe o lecţie pentru deţinuţi.

Gardienii din lagărul lui Shin îi erau învăţători – şi cei care îl creşteau. Ei îi aleseseră mama şi tatăl. Ei îl învăţaseră că deţinuţii care încalcă regulile lagărului merită să moară. Pe versantul unui deal din apropierea şcolii lui se citea sloganul: TOTUL CONFORM REGULILOR. Băiatul a memorat cele zece reguli ale lagărului, „Cele zece porunci” aşa cum le-a numit mai târziu, şi le poate spune încă pe de rost. Prima suna: „Deţinuţii prinşi încercând să evadeze vor fi împuşcaţi imediat.”

Zece ani după acea primă execuţie, Shin a revenit pe acelaşi lan. Gardienii strânseseră şi de astă dată o mulţime de deţinuţi. În pământ fusese înfipt din nou un stâlp de lemn. În plus, se construise o spânzurătoare rudimentară.

De data aceasta, Shin a fost adus pe bancheta din spate a unui automobil condus de un gardian. La mâini avea cătuşe şi era legat la ochi cu o cârpă. Lângă el în maşină era tatăl lui, de asemenea încătuşat şi legat la ochi.

Cei doi fuseseră eliberaţi după opt luni de detenţie în închisoarea subterană a Lagărului 14. Ca o condiţie a eliberării, se angajaseră în scris că nu aveau să discute niciodată despre ceea ce li se întâmplase acolo.

În acea închisoare din închisoare, gardienii au încercat prin tortură să obţină mărturisiri de la Shin şi de la tatăl lui. Voiau să afle despre încercarea eşuată de evadare a mamei şi a unicului frate al lui Shin. Gardienii l-au dezbrăcat pe Shin, i-au legat funii în jurul gleznelor şi încheieturilor mâinilor şi l-au agăţat de un cârlig din

Tavan. L-au coborât deasupra unui foc. Shin a leşinat când a început să-i ardă carnea.

Dar nu a mărturisit nimic. Nu avea nimic de mărturisit. Nu conspirase împreună cu mama şi fratele lui în vederea evadării. Credea ceea ce gardienii îl învăţaseră de când se născuse în interiorul lagărului: nu avea cum să scape şi trebuia să aducă la cunoştinţa gardienilor orice discuţie despre evadare. Nici în vis nu şi-ar fi putut imagina Shin că ar putea trăi în afara gardului.

Gardienii nu l-au învăţat niciodată ceea ce învaţă orice elev nord-coreean: americanii sunt nişte „bastarzi” care pun la cale să le invadeze şi umilească patria. Coreea de Sud este „târfa” stăpânului său american. Coreea de Nord este o ţară măreaţă ai cărei bravi şi străluciţi conducători stârnesc invidia lumii întregi. De fapt, Shin nici nu auzise de existenţa Coreei de Sud, a Chinei sau a Statelor Unite ale Americii.

Spre deosebire de compatrioţii lui, nu a crescut cu omniprezentul portret al Iubitului Conducător, după cum este numit Kim Jong-il. Nici nu văzuse fotografii sau statui ale

tatălui lui Kim, Kim Ir-sen, Marele Conducător care a întemeiat Coreea de Nord şi care rămâne Eternul Preşedinte al ţării, cu toate că a murit în anul 1994.

Deşi nu fusese suficient de important pentru a i se spăla creierul, Shin a fost şcolit să îşi toarne familia şi colegii de clasă. Câştiga mâncare ca răsplată şi îi bătea, alături de gardieni, pe copiii trădaţi. La rândul lor, colegii îl pârâu şi îl băteau.

Când i s-a scos cârpa care îi acoperea ochii şi a văzut mulţimea, stâlpul de lemn şi spânzurătoarea, Shin a crezut că urma să fie executat.

Totuși nu i s-au pus pietre în gură. I-au fost scoase cătușele. Un gardian l-a condus în faţa mulţimii. El şi tatăl lui aveau să fie spectatori.

Gardienii au târât la spânzurătoare o femeie de vârstă mijlocie şi au legat de stâlp un tânăr. Erau mama şi fratele mai mare al lui Shin.

Un gardian a strâns un laţ în jurul gâtului mamei. Ea a încercat să-i surprindă privirea lui Shin. El a întors capul. Când femeia a încetat să se zvârcolească la capătul funiei, fratele lui Shin a fost împuşcat de trei gardieni. Fiecare a tras trei focuri.

Văzându-i pe ai lui murind, Shin s-a simţit uşurat că nu este în locul lor. Era furios că mama şi fratele lui plănuiseră să evadeze. Cu toate că nu va recunoaşte în faţa nimănui vreme de cincisprezece ani, Shin ştia că era răspunzător de execuţia lor.

INTRODUCERE
NU CUNOŞTEA CUVÂNTUL „DRAGOSTE”

L

A nouă ani după ce mama lui a fost spânzurată, Shin s-a strecurat printr-un gard electric şi a luat-o la fugă prin zā-

padă. Era 2 ianuarie 2005. Până atunci, niciun om născut într-un lagăr de muncă nord-coreean pentru deţinuţii politici nu mai reuşise să evadeze. Din informaţiile existente, Shin este încă singurul care a făcut-o.

Avea douăzeci şi trei de ani şi nu cunoştea pe nimeni dincolo de gard.

După o lună ajunsese în China. După doi ani, locuia în Coreea de Sud. Patru ani mai târziu, trăia în sudul Californiei şi era ambasador al organizaţiei americane pentru apărarea drepturilor omului Liberty în North Korea (LiNK).

În California, merge cu bicicleta la lucru, este suporter al echipei Cleveland Indians (pentru că acolo joacă sud-coreeanul Shin-Soo Choo) şi mănâncă de două sau trei ori pe săptămână la In-N-Out Burger unde, după părerea lui, se fac cei mai buni hamburgeri din lume.

Acum se numeşte Shin Dong-hyunk. Şi-a schimbat numele după ce a ajuns în Coreea de Sud, în încercarea de a se reinventa

Ca om liber. Este un bărbat arătos, cu ochi ageri, circumspecţi. Un dentist din Los Angeles i-a reparat dantura, pe care nu şi-o putuse peria în lagăr. Are o stare generală a sănătăţii excelentă. Însă trupul îi trădează toate greutăţile copilăriei petrecute într-un lagăr de muncă pe care guvernul nord-coreean îl declară inexistent.

Afectat de subnutriţie, este scund şi firav – are 1,67 metri şi 55 de kilograme. Braţele îi sunt deformate de la munca grea din copilărie. Pe spate şi fese se văd urmele arsurilor pricinuite de tortură. Pe pielea pubisului, cârligul de care era agăţat deasupra focului i-a lăsat o cicatrice. Gleznele poartă amprenta cătuşelor de care era atârnat cu capul în jos în celulă. Degetul mijlociu de la mâna dreaptă îi este retezat de la prima articulaţie, o pedeapsă aplicată de un gardian pentru că a scăpat pe jos o maşină de cusut în fabrica de confecţii a

lagărului. De la genunchi la glezne, picioarele îi sunt mutilate de arsurile provocate de firele electrice ale gardului cu sârmă ghimpată care nu a reuşit să-l reţină în interiorul Lagărului 14.

Shin este cam de aceeaşi vârstă cu Kim Jong-un, mezinul bu- călat al lui Kim Jong-il care a preluat conducerea în 2011 după moartea tatălui său. Dar, chiar dacă sunt de acelaşi leat, Shin şi Kim Jong-un întruchipează antipozii privilegiului şi privaţiunii din Coreea de Nord, o societate care se declară lipsită de clase, dar în care, de fapt, apartenenţa socială decide totul.

Kim Jong-un s-a născut prinţ comunist şi a crescut în spatele zidurilor palatului. A fost educat sub un nume fals în Elveţia şi apoi în Coreea de Nord într-o universitate de elită numită după bunicul lui. Dată fiind descendenţa sa, trăieşte deasupra legii. Pentru el, totul este posibil. În 2010, a fost numit general de patru stele în Armata Poporului Coreean, în ciuda lipsei de experienţă militară de teren. Un an mai târziu, după ce tatăl lui a murit în urma unui atac de cord, presa de stat din Coreea de Nord l-a descris drept

„un alt conducător trimis din ceruri”. Cu toate acestea, ar putea fi silit să-şi împartă dictatura pământeană cu rude şi lideri militari.

Shin s-a născut ca un sclav şi a crescut în spatele unui gard de sârmă ghimpată conectat la înaltă tensiune. La şcoala lagărului a căpătat noţiuni rudimentare de citit şi socotit. Având sângele întinat de crimele fraţilor tatălui lui, a trăit sub lege. Pentru el, nimic nu era posibil. Traiectoria vieţii pe care i-a planificat-o statul consta din muncă grea şi o moarte timpurie provocată de boală sau de foamea cronică – fără vreo acuzaţie sau un proces, totul în secret.

În poveştile despre supravieţuitorii lagărelor de concentrare există un arc narativ convenţional. Forţele de

securitate răpesc protagonistul din sânul unei familii iubitoare, dintr-un cămin confortabil. Pentru a supravieţui, el renunţă la principiile morale, își suprimă sentimentele faţă de alţii și încetează să mai fie o fiinţă umană.

În poate cea mai cunoscută poveste de acest fel, *Noaptea**, aparţinând câștigătorului Premiului Nobel pentru pace Elie Wiesel, naratorul în vârstă de treisprezece ani își explică supliciul, descriind viaţa normală pe care o ducea familia lui înainte de a fi urcată în trenurile care aveau ca destinaţie lagărele de concentrare naziste. Elie Wiesel studia în fiecare zi Talmudul. Tatăl său ţinea o prăvălie și veghea asupra comunităţii dintr-un sat din România. Bunicul participa întotdeauna la sărbătorile evreiești. Dar după ce întreaga familie a pierit în lagăre, Wiesel a rămas „singur, îngrozitor de singur într-o lume fără Dumnezeu, fără om. Fără dragoste sau milă.” Povestea supravieţuirii lui Shin este diferită.

Mama sa îl bătea, iar el o privea ca pe un concurent la mâncare. Tatăl lui, căruia gardienii îi permiteau să petreacă doar cinci nopţi pe an alături de soţie, îl ignora. Fratele îi era ca un străin.

* Carte apărută la Editura Corint în 2012 (n. Red.).

Copiii din lagăr erau răi și nu te puteai încrede în ei. Înainte de a învăţa altceva, Shin a învăţat să supravieţuiască turnându-i pe toţi.

Dragostea, mila şi familia erau cuvinte lipsite de înţeles. Dumnezeu nu dispăruse, nici nu murise. Shin nu auzise niciodată de el.

Într-o prefaţă la *Noaptea,* Wiesel a scris că toate cunoștinţele despre rău și moarte ale unui adolescent „ar trebui să se limiteze la ce descoperă în literatură”.

În Lagărul 14, Shin nu avea habar că literatura există. A văzut o singură carte în lagăr, o gramatică a limbii coreene, în mâinile unui profesor care purta uniformă de gardian, avea

un revolver la şold şi a omorât în bătaie un copil din clasă.

Spre deosebire de supravieţuitorii lagărelor de concentrare, Shin nu fusese răpit de la un trai civilizat şi forţat să descindă în iad. El se născuse şi crescuse acolo. Îi acceptase valorile. Îl numise acasă.

Lagărele de muncă ale Coreei de Nord au o existenţă de două ori mai îndelungată decât a Gulagului sovietic şi de douăsprezece ori mai mare decât a lagărelor de concentrare naziste. Nu există dubii în legătură cu amplasamentul lor. Fotografiile de înaltă rezoluţie făcute din satelit, accesibile pe Google Earth oricui are o conexiune la internet, arată incinte largi împrejmuite cu garduri, ascunse în munţii colţuroşi ai Coreei de Nord.

Guvernul sud-coreean estimează că în aceste lagăre se găsesc circa 154 000 de persoane, în timp ce Departamentul de Stat american şi unele organizaţii pentru apărarea drepturilor omului sunt de părere că numărul lor ar ajunge la 200 000. Studiind imaginile lagărelor luate din satelit de-a lungul unui deceniu, Amnesty International* a observat că în 2011, în incinta lagărelor au apărut

* Fondată în 1961, Amnesty International este o organizaţie neguvernamentală internaţională care promovează drepturile omului (n. Red.).

Construcţii noi, deducând cu îngrijorare că numărul deţinuţilor era în creştere, posibil pentru a preveni tulburările pe care le putea stârni transferul puterii de la Kim Jong-il către fiul său tânăr şi neexperimentat1.

Sunt şase lagăre, potrivit agenţiei sud-coreene de informaţii şi organizaţiilor pentru apărarea drepturilor omului. Cel mai mare se întinde pe cincizeci de kilometri, cu o lăţime de patruzeci, acoperind o suprafaţă mai mare decât oraşul Los Angeles. Gardurile de sârmă ghimpată electrificată – punctate de turnuri de pază şi patrulate de bărbaţi înarmaţi

– încercuiesc majoritatea lagărelor. Două dintre ele, numărul 15 şi numărul 18, au zone de reeducare în care unii deţinuţi norocoşi beneficiază de învăţăturile lui Kim Jong-il şi Kim Ir-sen. Dacă prizonierii le memorează şi conving gardienii că sunt loiali regimului, pot fi eliberaţi, dar sunt monitorizaţi pentru tot restul vieţii de organele securităţii de stat.

Celelalte lagăre sunt „districte sub control total" în care prizonierii numiţi „irecuperabili" 2 sunt munciţi până la moarte.

Lagărul lui Shin, numărul 14, este un district sub control total. Are reputaţia de a fi cel mai cumplit dintre toate, date fiind condiţiile de muncă deosebit de dure, vigilenţa gardienilor şi faptul că statul nu ignoră crimele grave comise de cei închişi acolo, mulţi dintre ei foşti membri importanţi ai partidului unic de guvernământ sau ai armatei şi familiile lor. Înfiinţat în 1959 în centrul Coreei de Nord – Kaechon, în sudul provinciei Pyongan – Lagărul 14 găzduieşte un număr estimat de 15 000 de deţinuţi. Lung de circa cincizeci de kilometri şi lat de douăzeci şi cinci, conţine ferme, mine şi fabrici înşirate pe văile dintre munţii abrupţi.

Cu toate că Shin este singura persoană născută într-un lagăr care a scăpat şi a putut să-şi relateze povestea, în lumea liberă există cel puţin alţi şaizeci de martori oculari ai lagărelor de muncă3. Printre ei se numără cel puţin cincisprezece nord-coreeni care au fost

Deţinuţi în districtul de reeducare al lagărului 15, şi-au câştigat eliberarea şi au reuşit să fugă ulterior în Coreea de Sud, unde au ajuns şi foşti gardieni din alte lagăre. Kim Yong, un fost locotenent-colo- nel nord-coreean provenit dintr-o familie privilegiată din Phenian, a petrecut şase ani în două lagăre înainte de a evada într-un tren încărcat cu cărbuni.

O prezentare a mărturiilor lor realizată de Baroul Coreean din Seul zugrăveşte o imagine amănunţită a vieţii de zi cu zi

în lagăr. Câţiva deţinuţi sunt executaţi public în fiecare an. Alţii sunt omorâţi în bătaie sau ucişi în secret de gardieni, care au mână liberă să abuzeze de prizonieri după bunul plac. Cei mai mulţi muncesc la câmp sau în mine de cărbune, cos uniforme militare sau fac ciment, fiind hrăniţi cu porumb, varză şi sare, doar cât să nu moară de foame. Îşi pierd dinţii, gingiile li se înnegresc, oasele li se şubrezesc şi, pe la patruzeci de ani, sunt aduşi de spate. Primesc un set de haine o dată sau de două ori pe an, muncesc şi dorm de obicei în zdrenţe murdare, trăind fără săpun, ciorapi, mănuşi, lenjerie de corp sau hârtie igienică. Sunt obligaţi să trudească între douăsprezece şi cincisprezece ore pe zi până ajung să moară, de obicei din cauza subnutriţiei, înainte de a împlini cincizeci de ani4. Deşi nu se cunosc cifrele exacte, guvernele occidentale şi organizaţiile pentru apărarea drepturilor omului estimează că în aceste lagăre au pierit sute de mii de oameni.

În general, nord-coreenii sunt trimişi în lagăre fără a fi judecaţi şi mulţi mor acolo fără să afle ce acuzaţii li se aduc. Sunt luaţi de acasă, de obicei noaptea, de către Bowibu, Departamentul Securităţii Statului, parte a unui aparat poliţienesc cu un personal estimativ de 270 000 de persoane5. Vinovăţia prin asociere este legală în Coreea de Nord. Un răufăcător este adeseori trimis în lagăr împreună cu părinţii şi copiii săi. Kim Ir-sen a proclamat legea în

1972: „Seminţia duşmanilor de clasă, oricare ar fi aceştia, trebuie distrusă până la a treia generaţie.”

L-am cunoscut pe Shin în iarna anului 2008. Ne-am întâlnit să luăm masa de prânz într-un restaurant cu specific coreean din centrul oraşului Seul. Vorbăreţ şi flămând, a înfulecat câteva porţii de orez şi carne de vită. În timp ce mânca, mi-a povestit – cu ajutorul unui translator – cum a asistat la spânzurarea mamei lui. O găsea vinovată de tortura la care

fusese supus el însuşi în lagăr şi a ţinut să sublinieze că încă era furios pe ea. A spus că nu fusese „un fiu bun”, dar nu a vrut să explice de ce.

În anii petrecuţi în lagăr nu auzise nici măcar o dată cuvântul „dragoste” cu siguranţă nu de la mama lui, o femeie pe care continua să o urască, chiar dacă aceasta murise. Auzise despre noţiunea de iertare într-o biserică sud-coreeană. Dar era confuz. Mi-a zis că în Lagărul 14 a cere iertare însemna „să implori să nu fii pedepsit”

Scrisese o carte despre viaţa în lagăr, care însă nu trezise prea mult interes în Coreea de Sud. Era şomer, falit, în urmă cu plata chiriei şi nu ştia ce să facă în viitor. Regulile Lagărului 14 îl împiedicaseră, sub sancţiunea execuţiei, să aibă contact intim cu vreo femeie. Îşi dorea acum să aibă o iubită, dar nu ştia cum şi-ar putea găsi una.

După dejun, m-a dus în apartamentul lui mic şi mohorât din Seul, pe care nu şi-l putea permite. Deşi evita să mă privească în ochi, mi-a arătat degetul ciunt şi spatele plin de cicatrice. M-a lăsat să-l fotografiez. Îndurase multe greutăţi, dar chipul său era cel al unui copil mic. Avea acum douăzeci şi şase de ani – trei ani trăiţi în afara Lagărului 14.

Eu aveam cincizeci şi şase de ani la momentul acelui dejun memorabil. În calitate de corespondent al ziarului *Washington Post*

Pentru Asia de Nord-Est, căutam de peste un an o poveste care să explice modul în care Coreea de Nord folosea represiunea pentru a se menţine pe linia de plutire.

Implozia politică devenise specialitatea mea. Pentru *Post* şi *New York Times,* am petrecut aproape trei decenii scriind despre statele eşuate din Africa, prăbuşirea comunismului în Europa de Est, dezmembrarea Iugoslaviei şi decăderea lentă a Birmaniei sub regimul generalilor. Privită din exterior, Coreea de Nord părea coaptă – ba chiar răscoaptă – pentru

genul de colaps la care fusesem martor în alte locuri. Într-o parte a lumii în care aproape toţi ceilalţi se îmbogăţeau, acest popor devenea din ce în ce mai izolat, sărac şi înfometat.

Totuşi, dinastia Kim rămânea la conducere. Represiunea totalitară îi menţinea statutul de neajutorare.

Problema mea în a arăta modul de acţiune a guvernului era lipsa accesului. În alte părţi ale lumii, statele represive nu reuşeau întotdeauna să îşi închidă graniţele. Am putut să lucrez la vedere în Etiopia lui Mengistu, în Congo sub Mobutu şi în Serbia lui Mi- loşevici, şi reuşisem să mă strecor ca turist pentru a scrie despre Birmania.

Coreea de Nord era mult mai precautӑ. Reporterii străini, mai ales americani, erau rareori lăsaţi să pătrundă în ţară. Am vizitat Coreea de Nord numai o dată, am văzut ceea ce au dorit însoţitorii mei să îmi arate şi am aflat foarte puţine lucruri. Dacă jurnaliştii intrau ilegal, riscau luni sau ani de închisoare pentru spionaj. Pentru a-şi câştiga eliberarea aveau uneori nevoie de ajutorul unui fost preşedinte american6.

Date fiind restricţiile, despre Coreea de Nord existau prea puţine informaţii de la faţa locului. Scrise din Seul, Tokio sau Beijing, reportajele începeau cu o relatare a ultimei provocări a Phenianului, de pildă scufundarea unui vas sau împuşcarea unui turist.

Urmau imediat stereotipurile jurnalistice: autorităţile americane şi sud-coreene îşi exprimau revolta. Oficialităţile chineze rugau părţile implicate să se abţină. Experţii opinau despre ce ar putea semnifica acţiunea. Am scris şi eu destule astfel de articole.

Însă Shin a spulberat aceste convenţii. A deschis o uşă ferecată, permiţând celor din afară să vadă felul în care familia Kim îşi susţinuse dinastia prin crime şi sclavie infantilă. La câteva zile după întâlnirea noastră, fotografia lui Shin şi înspăimântătoarea lui poveste apăreau pe prima

pagină a ziarului *Washington Post.*

„Fantastic”, mi-a scris Donald E. Graham, preşedintele companiei *Washington Post,* într-un e-mail de un singur cuvânt pe care l-am primit a doua zi după apariţia articolului. Un regizor german care se afla întâmplător în vizită la Muzeul Memorial al Holocaustului în ziua publicării articolului s-a hotărât să realizeze un documentar despre viaţa lui Shin7. *Washington Post* a publicat un editorial în care sugera că atrocităţile la care fusese supus Shin erau îngrozitoare, dar mai cutremurătoare era indiferenţa lumii faţă de existenţa lagărelor de muncă nord-coreene.

„Elevii de liceu din Statele Unite ale Americii dezbat motivul pentru care preşedintele Franklin D. Roosevelt nu a bombardat şinele de cale ferată care duceau înspre lagărele lui Hitler” conchidea editorialul. „Copiii lor s-ar putea întreba, peste o generaţie, de ce Occidentul s-a uitat la imaginile clare luate din satelit ale lagărelor lui Kim Jong-il și n-a făcut nimic.”

Se pare că povestea lui Shin i-a impresioant pe cititorii obişnuiţi. Aceștia au trimis scrisori, e-mailuri, au oferit bani, cazare şi s-au rugat pentru Shin.

Un cuplu căsătorit din Columbus, Ohio, a văzut articolul, l-a căutat, l-a găsit pe Shin și i-a plătit drumul spre Statele Unite ale Americii. Lowell și Linda Dye i-au spus lui Shin că voiau să-i fie părinţii pe care nu-i avusese niciodată.

O tânără americană de origine coreeană din Seattle, Harim Lee, a citit articolul şi s-a rugat să îl întâlnească pe Shin. Mai târziu l-a căutat în California de Sud şi între ei s-a înfiripat o poveste de dragoste.

Articolul meu vorbise foarte puţin despre viaţa lui Shin. M-am gândit că o relatare mai profundă ar dezvălui maşinăria secretă care susţine totalitarismul din Coreea de Nord. De asemenea, ar arăta – prin dezvăluirea detaliilor fugii improbabile a lui Shin – că maşinăria opresivă nu mai

funcţionează, dacă a permis unui tânăr neştiutor să scape şi să străbată, fără a fi găsit, un stat poliţienesc înainte de ajunge în China. La fel de important, niciun om care ar citi o carte despre un băiat crescut de Coreea de Nord pentru a fi muncit până la moarte nu ar mai putea ignora vreodată existenţa lagărelor.

L-am întrebat pe Shin dacă era interesat. I-au trebuit nouă luni ca să se hotărască. În acest timp, militanţii pentru drepturile omului din Coreea de Sud, Japonia şi Statele Unite ale Americii l-au îndemnat să coopereze, spunându-i că o carte în engleză ar deschide ochii lumii, ar spori presiunea internaţională asupra Coreei de Nord şi probabil că i-ar aduce nişte bani, atât de necesari, în buzunar. După ce Shin a acceptat, au urmat şapte runde de interviuri, la început în Seul, apoi în Torrance, California, și în final în Seattle, Washington. Am convenit să împărţim pe din două banii pe care îi va aduce cartea. Înţelegerea mi-a dat însă mie controlul asupra conţinutului.

Shin a început să ţină un jurnal în 2006, la aproximativ un an după ce fugise din Coreea de Nord. În Seul, după ce a fost spitalizat pentru depresie, a continuat să scrie. Jurnalul a stat la baza autobiografiei sale scrise în limba coreeană, *Escape to the Outside World* (Evadare în lumea exterioară), publicată în Seul, în 2007 de organizaţia Database for North Korean Human Rights.

Autobiografia a constituit punctul de plecare pentru interviuri. A fost, de asemenea, sursa multor citate directe care le sunt atribuite în această carte lui Shin, membrilor familiei sale, prietenilor şi gardienilor din vremea în care se afla în Coreea de Nord şi în China. Dar fiecare gând şi acţiune ale lui Shin în aceste pagini se bazează pe numeroasele întrevederi pe care le-am avut, în timpul cărora a dezvoltat și, în multe cazuri, a corectat informaţiile din autobiografia

coreeană.

Deşi a fost cooperant, Shin părea să se teamă de discuţiile cu mine. Uneori, mă simţeam ca un dentist care lucrează fără anestezie. „Frezarea” a continuat, cu unele pauze, vreme de peste doi ani. Unele şedinţe au avut pentru el un efect purificator; altele l-au deprimat.

Îi era greu să aibă încredere în mine. De fapt, după cum recunoaşte, nu reuşeşte să aibă încredere în nimeni. Este o consecinţă inevitabilă a felului în care a fost crescut. Gardienii l-au învăţat să-şi toarne părinţii şi prietenii, şi presupune că toţi cei pe care-i întâlneşte vor dori, la rândul lor, să-l vândă.

Scriind această carte, şi mie mi-a fost greu uneori să am încredere în el. În primul interviu m-a indus în eroare în legătură cu rolul pe care l-a jucat în moartea mamei lui şi a continuat să o facă pe parcursul unei perioade îndelungate. Când şi-a schimbat povestea, m-am întrebat ce altceva o mai fi născocit.

Faptele nu pot fi verificate când este vorba de Coreea de Nord. Nimeni din afară nu a vizitat lagărele pentru deţinuţii politici. Relatările despre ce se petrece acolo nu pot fi probate independent. Deşi imaginile din satelit ne-au ajutat să înţelegem evenimentele din lagăre, transfugii rămân principala sursă de informaţii, iar motivele şi credibilitatea lor pot fi puse uneori la îndoială. În Coreea de Sud şi în alte părţi, adeseori ei se luptă să-şi câştige un trai, fiind gata să confirme ideile preconcepute ale militanţilor

Pentru drepturile omului, ale misionarilor anticomunişti şi ale ideologilor de dreapta. Unii supravieţuitori ai lagărelor refuză să vorbească dacă nu sunt plătiţi înainte. Alţii repetă poveşti interesante pe care le-au auzit, dar la care nu au fost martori.

Chiar dacă Shin a rămas circumspect în ceea ce mă priveşte, mi-a răspuns la toate întrebările despre trecutul său care mi-

au trecut prin minte. Viaţa lui poate părea incredibilă, dar se aseamănă cu experienţele altor deţinuţi din lagăre, precum şi cu relatările foştilor gardieni.

„Tot ce spune Shin corespunde cu ceea ce am auzit despre lagăre”, a declarat David Hawk, un specialist în drepturile omului care a stat de vorbă cu Shin şi cu aproximativ şaizeci de foşti deţinuţi din lagărele de muncă pentru a scrie „Gulagul ascuns”, un raport care corelează relatările supravieţuitorilor cu imagini din satelit adnotate. Acesta a fost publicat pentru prima dată în 2003 de către Comitetul american pentru Drepturile Omului în Coreea de Nord şi a fost actualizat pe măsură ce s-au obţinut alte mărturii şi imagini din satelit cu rezoluţie superioară. Hawk mi-a spus că Shin, fiind născut şi crescut în lagăr, cunoaşte lucruri pe care alţi supravieţuitori ai lagărelor nu le ştiu. Povestea lui Shin a fost verificată şi de autorii lucrării *White Paper on Human Rights în North Korea 2008* (Cartea albă a drepturilor omului din Coreea de Nord) a Baroului Coreean. Aceştia au discutat în extenso cu Shin, precum şi cu alţi supravieţuitori ai lagărelor dornici să vorbească. După cum a scris Hawk, Coreea de Nord ar putea „dezminţi, contrazice sau infirma” foarte uşor mărturia lui Shin şi a altora, permiţând experţilor din exterior să viziteze lagărele. Altfel, declară Hawk, mărturiile lor rămân în picioare.

Dacă statul nord-coreean ajunge cu adevărat Ia colaps, Shin ar putea avea dreptate când prezice că liderii lui, temându-se de judecata pentru crimele de război, vor demola lagărele înainte ca

Acestea să poată fi văzute de anchetatori. După cum explica Kim long-il, „trebuie să ne învăluim într-o ceaţă groasă pentru a-i împiedica pe duşmani să afle ceva despre noi” 8.

Utilizând puţinele informaţii existente, am petrecut aproape Irei ani scriind despre armata, conducerea,

economia, penuria de alimente şi încălcarea drepturilor omului din Coreea de Nord. Am intervievat zeci de fugari nord-coreeni, inclusiv trei foşti deţinuţi din Lagărul 15 şi un fost gardian şi şofer care a lucrat în patru lagăre de muncă. Am discutat cu savanţi şi tehnocraţi sud-coreeni care merg adesea în Coreea de Nord şi am trecut în revistă cercetările-ştiinţifice şi memoriile personale despre lagăre. În Statele Unite ale Americii, am stat de vorbă pe îndelete cu americanii de origine coreeană cu care s-a împrietenit Shin.

Când citiţi povestea lui Shin, nu uitaţi că mulţi alţi deţinuţi au îndurat greutăţi asemănătoare, dacă nu mai rele, potrivit lui An Myeong Chul, un fost gardian şi şofer: „Shin a avut o viaţă relativ uşoară după standardele altor copii din lagăr” a spus An.

Detonând bombe nucleare, atacând Coreea de Sud şi cultivând o reputaţie de beligeranţă extremă, guvernul Coreei de Nord a instalat o stare de urgenţă semipermanentă în Peninsula coreeană.

Când binevoieşte să intre în diplomaţia internaţională, Coreea de Nord reuşeşte întotdeauna să elimine tema drepturile omului de pe agenda negocierilor. Discuţiile Statelor Unite ale Americii cu Nordul s-au axat de obicei pe gestionarea crizei, pe rachetele şi armele nucleare. Nici vorbă de lagărele de muncă.

„Nu s-a putut vorbi cu ei despre lagăre” mi-a spus David Straub, care a lucrat în Departamentul de Stat în timpul administraţiilor Clinton şi Bush şi a fost responsabil de relaţia cu Phenianul. „îi apucă nebunia când deschizi subiectul acesta.”

Lagărele nu au reuşit să capteze atenţia lumii. În Statele Unite ale Americii, în pofida articolelor din ziare, existenţa lor rămâne aproape necunoscută. Timp de câţiva ani în Washington, câţiva transfugi şi supravieţuitori ai lagărelor

nord-coreene s-au adunat în fiecare primăvară în faţă la Capitoliu pentru discursuri şi marşuri. Presa de la Washington le-a acordat prea puţină atenţie. Unul din motive poate să fi fost limba. Cei mai mulţi fugari vorbesc doar coreeana. La fel de important, într-o cultură media care se hrăneşte din celebritate, niciun star de cinema, idol pop sau câştigător al Premiului Nobel nu a ieşit în faţă pentru a cere Occidentului să investească emoţional într-o problemă care nu este susţinută de imagini video spectaculoase.

„Tibetanii îi au pe Dalai Lama şi pe Richard Gere, birmanezii pe Aung San Suu Kyi, Darfurul pe Mia Farrow şi George Clooney”, observa Suzanne Scholte, o veche militantă care a adus la Washington supravieţuitori ai lagărelor. „Pe nord-coreenii nu îi sprijină nicio personalitate.”

Shin mi-a spus că nu este demn să vorbească în numele zecilor de mii de oameni care încă trăiesc în lagăre. Îi este ruşine de ce a făcut pentru a supravieţui şi a evada. Nu şi-a dat silinţa să înveţe bine limba engleză, în parte pentru că nu vrea să-şi spună povestea iar şi iar într-o limbă care l-ar putea face important. Dar vrea cu disperare ca lumea să înţeleagă ceea ce Coreea de Nord se străduieşte să ascundă. Povara lui este grea. Nimeni altcineva născut şi crescut în lagăr n-a mai evadat pentru a putea explica ce se petrecea înăuntru – ce încă se petrece înăuntru.

CAPITOLUL 1
BĂIATUL CARE MÂNCA MÂNCAREA MAMEI

S

Hin şi mama lui au trăit în zona cea mai bună a Lagărului 14: un „sat model” situat lângă o livadă şi în apropierea câmpului unde a fost spânzurată mai târziu mama sa.

Fiecare dintre cele patruzeci de clădiri cu un nivel din sat adă- postea patru familii. Shin şi mama lui aveau o cameră a lor, în care dormeau unul lângă altul pe podeaua din beton.

Familiile împăr- ţeau o bucătărie comună cu un singur bec şi aveau curent electric doar două ore pe zi, de la patru la cinci dimineaţa şi de la zece la unsprezece seara. Ferestrele erau din plastic gri, prea opace ca să vezi ceva prin ele. Camerele erau încălzite – în stilul coreean – cu ajutorul unei sobe cu cărbuni în bucătărie, cu conducte de încăl- zire care treceau pe sub podeaua dormitorului. Lagărul avea propriile mine de cărbune, așa că nu era greu să găseşti cărbuni pentru încălzire.

Nu existau paturi, scaune sau mese. Nu exista apă curentă. Nu erau băi sau duşuri. Uneori, vara, deţinuţii care voiau să se îmbă- ieze se duceau la râu. Circa treizeci de familii aveau la dispoziţie o fântână pentru apa de băut. De asemenea, foloseau în comun o latrină, împărţită în două pentru bărbaţi şi femei. Era obligatoriu să

Îţi faci toate nevoile acolo, fiindcă excreţiile erau utilizate ca îngrăşăminte pe ogoarele lagărului.

Dacă mama lui Shin îşi îndeplinea norma de muncă zilnică, putea să aducă acasă mâncare pentru seara aceea şi pentru a doua zi. La patru dimineaţa, pregătea micul dejun şi prânzul pentru fiul ei şi pentru ea. Fiecare masă era la fel: terci de porumb, varză murată şi ciorbă de varză. Este ceea ce a mâncat Shin aproape zilnic, timp de douăzeci şi trei de ani, în afara situaţiilor în care era supus înfometării drept pedeapsă.

Când era prea mic ca să meargă la şcoală, mama lui îl lăsa singur acasă dimineaţa şi se întorcea la amiază pentru masă. Lui Shin îi era mereu foame şi îşi mânca prânzul de cum pleca mama la muncă dimineaţa.

Îi mânca şi porţia ei.

Când femeia venea şi nu mai găsea nimic de mâncare, se înfuria şi îşi bătea fiul cu o sapă, o lopată sau orice altceva avea la îndemână. Unele bătăi erau la fel de violente ca acelea pe care le-a primit mai târziu de la gardieni.

Cu toate acestea, Shin lua cât de mult şi cât de des putea din mâncarea mamei. Nu-i trecea prin cap că dacă îi mânca prânzul, ea avea să flămânzească. Mulţi ani mai târziu, când ea era moartă, iar el locuia în Statele Unite ale Americii, avea să-mi spună că îşi iubea mama. Dar asta era retrospectiv, după ce aflase că un copil civilizat trebuie să-şi iubească mama. Când se afla în lagăr – depinzând de ea pentru toate mesele, furându-i mâncarea, îndurându-i bătăile – vedea în ea un concurent în lupta pentru supravieţuire.

Numele ei era Jang Hye Gyung. Shin şi-o aminteşte scundă şi uşor rotofeie, cu braţe puternice. Era tunsă scurt, asemenea tuturor femeilor din lagăr, şi trebuia să îşi acopere capul cu o basma albă legată la ceafă. Shin i-a descoperit data naşterii – 1 octombrie 1950 – intr-un document pe care l-a văzut în timp ce a fost anchetat în închisoarea subterană.

Ea nu i-a vorbit vreodată despre trecut, familie sau despre motivul pentru care ajunsese în lagăr, iar el nu a întrebat niciodată. Existenţa lui ca fiu al ei fusese aranjată de gardieni. Aceştia îi aleseseră pe ea şi pe bărbatul care a devenit tatăl lui Shin ca premii unul pentru celălalt într-o căsnicie „răsplată".

În lagăr existau dormitoare separate pentru femei şi pentru bărbaţi. A opta regulă a Lagărului 14, după cum fusese Shin obligat să o memoreze, spunea: „Deţinuţii care au contact sexual fără aprobare prealabilă vor fi împuşcaţi imediat."

Aceeaşi regulă se aplica şi în alte lagăre de muncă nord-core- ene. Dacă în urma contactului sexual neautorizat rezulta o sarcină sau o naştere, femeia şi copilul erau de obicei ucişi, potrivit informaţiilor pe care le-am obţinut discutând cu un fost gardian şi câţiva foşti deţinuţi. Aceştia mi-au spus că femeile care se culcau cu gardienii pentru a primi mai multă mâncare sau o muncă mai uşoară ştiau la ce riscuri se expuneau. Dacă rămâneau gravide, dispăreau.

Căsătoria ca formă de răsplată era singura cale legală prin

care deţinuţii puteau avea contact sexual. Aceasta era „oferită” prizonierilor ca premiu suprem pentru muncă susţinută şi denunţuri. La bărbaţi, vârsta potrivită pentru căsătorie era douăzeci şi cinci de ani, la femei douăzeci şi trei. Gardienii anunţau căsătorii de trei sau patru ori pe an, de obicei cu ocazia unor sărbători, ca de pildă de Anul Nou sau la aniversarea lui Kim Jong-il. Mirele şi mireasa nu aveau mare lucru de spus în alegerea partenerului. Dacă unul dintre ei găsea că perechea aleasă era inacceptabil de bătrână sau urâtă, gardienii anulau uneori căsătoria. Dar în acest caz, nici bărbatul şi nici femeia nu aveau dreptul să se mai căsătorească vreodată.

Tatăl lui Shin, Shin Gyung Suh, i-a spus acestuia că gardienii i-au dat-o pe Jang drept răsplată pentru iscusinţa lui ca strungar în

Atelierul mecanic al lagărului. Mama lui Shin nu i-a spus niciodată de ce i se acordase onoarea căsătoriei.

Dar pentru ea, la fel ca pentru multe alte mirese din lagăr, căsătoria era un fel de promovare. Îi aducea o slujbă ceva mai bună şi condiţii de cazare superioare – satul model, în care existau o şcoală şi o clinică. La scurtă vreme după căsătorie, a fost transferată acolo dintr-un dormitor aglomerat pentru muncitoarele de la fabrica de confecţii a lagărului. Jang a primit o slujbă la o fermă din apropiere, de unde mai puteau fura porumb, orez şi legume.

După căsătorie, mirilor li s-a permis să doarmă împreună cinci nopţi consecutive. De atunci înainte, tatăl lui Shin, care a continuat să locuiască într-o baracă de la locul lui de muncă, a putut să o viziteze pe Jang de câteva ori pe an. Din relaţia lor au rezultat doi fii. Cel mai mare, He Geun, s-a născut în 1974, iar Shin opt ani mai târziu.

Fraţii de-abia dacă se cunoşteau între ei. Când Shin a venit pe lume, fratele său mai mare petrecea zece ore pe zi la şcoala

primară. Când Shin a împlinit patru ani, fratele lui s-a mutat din casă la căminul şcolii, aşa cum erau obligaţi toţi copiii la împlinirea vârstei de doisprezece ani.

Cât despre tatăl lui, Shin îşi aminteşte că uneori apărea noaptea şi pleca dimineaţa devreme. Îi dădea puţină atenţie băiatului, iar Shin a ajuns să fie indiferent la prezenţa lui.

În anii care au urmat evadării din lagăr, Shin a aflat că mulţi oameni asociau căldura, siguranţa şi afecţiunea cu vorbele „mamă”, „tată” şi „frate”. Nu era şi cazul lui. Gardienii i-au învăţat pe copiii din lagăr că erau prizonieri din cauza „păcatelor” părinţilor lor şi le-au spus că trebuia să Ie fie veşnic ruşine pentru sângele lor trădător, însă puteau totuşi să îşi „spele” păcatele înnăscute muncind din greu, supunându-se gardienilor şi dându-le informaţii despre părinţi. A zecea regulă a Lagărului 14 spunea că un deţinut trebuie

Să vadă în fiecare gardian un învăţător. Lui Shin i se părea logic. Tot timpul în copilăria şi adolescenţa lui, părinţii erau epuizaţi, distanţi şi necomunicativi.

Shin a fost un copil costeliv, lipsit de curiozitate şi fără prieteni, care credea doar în vorbele gardienilor despre mântuirea prin turnătorie. Felul în care înţelegea binele şi răul a fost influenţat însă de întâlnirile dintre mama lui şi gardieni la care a fost martor.

Când avea zece ani, Shin a plecat într-o seară să-şi caute mama. Ti era foame şi era vremea ca ea să pregătească masa. S-a dus la câmpul de orez din apropiere pe care lucra mama lui şi a întrebat-o pe o femeie dacă o văzuse.

— Face curăţenie la *bowijidowon,* i-a spus aceasta, arătând spre ghereta gardianului care supraveghea munca la câmpul de orez.

Shin s-a dus acolo şi a găsit uşa din faţă încuiată. A tras cu ochiul printr-un geam lateral şi a văzut-o pe mama lui în

genunchi, frecând podeaua. Apoi, în câmpul lui vizual a apărut *bowijido- won-\A.* A luat-o pe mama lui pe la spate şi a început să o pipăie. Femeia nu a opus nicio rezistenţă. Amândoi şi-au scos hainele. Shin i-a urmărit făcând sex.

N-a întrebat-o niciodată pe mama lui despre ce văzuse şi nu i-a pomenit nimic despre întâmplare tatălui.

În acelaşi an, elevilor din clasa lui Shin de la şcoala primară li s-a cerut să se ofere voluntar să-şi ajute părinţii la muncă. Shin şi-a urmat mama într-o dimineaţă la câmp, la plantat răsaduri de orez. Femeia părea să nu se simtă bine şi a rămas în urmă cu munca. Cu puţin înainte de pauza de masă, i-a captat atenţia unui gardian.

— Târfă, a strigat la ea.

„Târfă" era forma standard de adresare când gardienii vorbeau cu deţinutele. Lui Shin şi altor deţinuţi de sex masculin gardienii le spuneau de obicei „pui de târfă".

— Oi vrea să te îmbuibi când nici să plantezi orez nu eşti în stare? a urlat gardianul.

Ea s-a scuzat, dar gardianul era din ce în ce mai furios.

— Târfa asta este obraznică, a ţipat el şi a inventat o pedeapsă pentru ea. Du-te şi stai în genunchi cu mâinile sus, acolo pe movilă. Rămâi aşa până mă întorc de la masă.

Mama lui Shin a stat în acea poziţie, în plin soare, timp de o oră şi jumătate, cu braţele ridicate către cer. Băiatul stătea lângă ea şi o privea. Nu ştia ce să spună. Nu a zis nimic.

Când a revenit, gardianul i-a ordonat mamei lui Shin să se întoarcă la muncă. Slăbită şi flămândă, femeia a leşinat pe la mijlocul după-amiezii. Shin a dat fuga la gardian, cerşindu-i ajutor. Alţi muncitori au tras-o într-un loc la umbră, unde şi-a recăpătat cunoştinţa.

În acea seară, Shin s-a dus împreună cu mama lui la o adunare de „luptă ideologică" o şedinţă obligatorie de autocritică. Mama lui Shin a căzut din nou în genunchi când

patruzeci de colegi de la fermă au urmat exemplul *bowijidowon-uhxi* şi au pedepsit-o pentru că nu şi-a îndeplinit norma de muncă.

În nopţile de vară, Shin şi alţi băieţi din sat se furişau în livada care se afla la nord de clădirile de beton în care locuiau. Culegeau pere şi castraveţi necopţi şi îi mâncau cât de repede puteau. Când erau prinşi, gardienii îi băteau cu bastoanele şi le tăiau raţia de prânz de la şcoală pentru câteva zile.

Gardienilor nu le păsa totuşi dacă Shin şi amicii lui mâncau şobolani, broaşte, şerpi şi insecte. Acestea se găseau din belşug pe întinderea lagărului, care utiliza puţine pesticide, însă folosea reziduurile umane pentru fertilizarea terenurilor agricole şi nu furniza apă pentru baie sau pentru curăţarea latrinelor.

Hrana cu şobolani, pe lângă că umplea stomacurile goale, era esenţială pentru supravieţuire. Carnea lor putea preveni pelagra, o boală uneori fatală care făcea ravagii în lagăr, mai ales în timpul iernii. Pelagra, consecinţă a unui regim alimentar lipsit de proteine şi vitamina B3, provoca bolnavilor o stare de moleşeală, leziuni ale pielii, diaree şi demenţă; constituia o cauză frecventă de deces.

Shin făcuse o pasiune din prinsul şi friptul şobolanilor. Îi vâna prin casă, pe câmpuri şi în latrină. Seara se întâlnea cu prietenii la şcoala primară, unde exista un grătar cu cărbuni, şi îi frigeau. Shin îi jupuia, le scotea măruntaiele, săra ceea ce rămânea şi mânca restul – carne, oase, labe.

Vara târziu şi toamna, când câmpurile erau pline de lăcuste şi libelule, Shin prindea insectele şi le perpelea la foc pe frigărui făcute din tulpini de coada-vulpii. În pădurile din munţi, unde elevii erau trimişi adeseori să adune vreascuri, Shin mânca struguri sălbatici, agrişe şi zmeură coreeană.

Iarna, primăvara şi vara devreme se găsea mai puţină mâncare. Shin şi ceilalţi băieţi încercau atunci strategii care,

după spusele prizonierilor mai vechi, te ajutau să rabzi mai uşor foamea. Îşi mâncau puţina hrană fără apă sau supă, după teoria că lichidele accelerează digestia şi grăbesc întoarcerea junghiurilor de foame. De asemenea, se abţineau de la defecat, crezând că în acest fel se vor simţi plini şi mai puţin obsedaţi de mâncare. O metodă alternativă era de inspiraţie bovină: regurgitau o masă recentă şi o mâncau din nou. Shin a încercat de câteva ori, dar metoda nu i-a potolit foamea.

Vara, când copiii erau trimişi la câmp pentru a ajuta la sădit şi plivit, era sezonul de vârf pentru şobolani şi şoareci de câmp. Shin îşi aminteşte că mânca astfel de animale în fiecare zi. Momentele cele mai fericite ale copilăriei sale au fost cele în care a avut burta plină.

* * *

„Problema alimentară" după cum i se spune adesea în Coreea de Nord, nu este specifică lagărelor de muncă, ci a afectat dezvoltarea fizică a câtorva milioane de oameni din întreaga ţară. Adolescenţii care au fugit din Coreea de Nord în ultimul deceniu sunt, în medie, cu doisprezece centimetri mai scunzi şi cu unsprezece kilograme mai slabi decât băieţii care au crescut în Coreea de Sud1.

Retardul mintal provocat de subnutriţia din primii ani de viaţă afectează aproximativ un sfert din tinerii nord-coreeni chemaţi la recrutarea în armată, potrivit Consiliului Naţional de Informaţii, un institut de cercetare care aparţine comunităţii de informaţii a Statelor Unite ale Americii. Raportul său arată că dizabilităţile intelectuale provocate de foame în rândul tinerilor ar afecta dezvoltarea economică chiar dacă ţara s-ar deschide către exterior sau s-ar uni cu Sudul.

Din anii 1990 încoace, Coreea de Nord nu a fost capabilă să producă pe plan intern, să cumpere sau să furnizeze hrană suficientă pentru populaţia sa. Foametea de la mijlocul anilor

1990 a ucis în jur de un milion de nord-coreeni. O rată similară a decesului în Statele Unite ale Americii ar însemna curmarea a douăsprezece milioane de vieţi.

Criza alimentară a Nordului s-a ameliorat pe la sfârşitul anilor 1990, când guvernul a acceptat să primească alimentele oferite de comunitatea internaţională. SUA au devenit cel mai important donator al Coreei de Nord, rămânându-i totuşi cel mai demonizat duşman.

În fiecare an, Coreea de Nord ar trebui să producă peste cinci milioane de tone de orez şi cereale pentru a-şi hrăni populaţia de douăzeci şi trei de milioane de oameni. Producţia este mai mică decât cea necesară, de obicei cu circa un milion de tone. Cu iernile lungi şi ţinutul muntos, ţara este lipsită de teren arabil, nu oferă

Stimulente fermierilor şi nu îşi poate permite combustibil sau echipament agricol modern.

Ani de zile, ţara a reuşit cu chiu cu vai să evite o catastrofă alimentară mulţumită subvenţiilor Moscovei. Când Uniunea Sovietică s-a prăbuşit, subvenţiile au dispărut şi economia centralizată a Coreei de Nord a încetat să funcţioneze. Nu mai avea combustibil gratuit pentru fabricile vechi, nu mai dispunea de o piaţă garantată pentru marfa sa adeseori de calitate proastă şi nu mai avea acces la îngrăşămintele chimice de producţie sovietică de care fermele de stat deveniseră dependente.

Vreme de câţiva ani, Coreea de Sud a oferit ajutoare, dând Phenianului jumătate de milion de tone de îngrăşăminte pe an ca parte a „Politicii razei de soare” menite să reducă tensiunile dintre nord şi sud.

Când, în 2008, noua conducere de la Seul a oprit donaţiile de îngrăşăminte, Coreea de Nord a încercat să se descurce pe plan intern aşa cum a făcut decenii întregi în lagărele sale de muncă. A cerut populaţiei să facă *toibee,* un îngrăşământ

produs prin amestecarea excrementelor umane cu cenuşă. În iernile recente, din toaletele publice din oraşele de pe tot cuprinsul ţării s-au colectat reziduurile umane îngheţate. Fabricilor, întreprinderilor publice şi comunităţilor li s-a comandat să producă două tone de *toibee,* potrivit organizaţiei caritabile budiste Good Friends care are informatori în Coreea de Nord. Primăvara, excrementele erau uscate la aer înainte de a fi transportate Ia fermele de stat. Dar îngrăşămintele organice nu au înlocuit produsele chimice de care depindeau fermele de stat.

Închis în spatele unui gard electrificat în timpul anilor 1990, Shin nu avea habar că foametea afecta milioane de compatrioţi. Nici el, nici părinţii lui (din câte ştia Shin) nu au auzit că guvernul

De-abia reuşea să hrănească armata sau că oamenii mureau de inaniţie în apartamentele lor din oraşele nord-coreene, inclusiv în capitală.

Nu ştiau că zeci de mii de nord-coreeni îşi abandonaseră locuinţele şi se duceau în China în căutarea hranei. Nici nu beneficiau de ajutoarele alimentare în valoare de miliarde de dolari care ajungeau în Coreea de Nord. În timpul acelor ani haotici în care guvernul lui Kim Jong-il nu mai reuşea să menţină ţara pe linia de plutire, experţii din Occident scriau cărţi cu titluri apocaliptice precum „Sfârşitul Coreei de Nord”.

Sfârşitul nu era vizibil din interiorul Lagărului 14, care îşi asigura toate cele necesare traiului, în afară de sare.

Prizonierii cultivau porumb şi varză. În regimul de sclavie în care munceau, produceau la costuri scăzute legume şi fructe, carne de porc şi peşte de crescătorie, şi făceau uniforme, ciment, ceramică şi sticlărie pentru economia în ruină din afara gardului.

Shin şi mama lui au fost nefericiţi şi flămânzi în timpul foametei, dar nu mai mult decât erau obişnuiţi. Băiatul a trăit

ca înainte, vânând șobolani, furând mâncarea mamei și îndurându-i bătăile.

CAPITOLUL 2
PERIOADA SCOLII

Î

Nvăţătorul s-a hotărât să facă o percheziţie-surpriză și a sco- tocit buzunarele celor patruzeci de copii în vârstă de șase ani din clasa lui Shin.

Când a terminat, a găsit cinci boabe de porumb. Toate aparţineau unei fetiţe scunde, slabe și, după cum își amintește Shin, foarte drăguţe. Nu mai ştie cum o chema, dar toate celelalte amănunte ale acelei zile de şcoală din iunie 1989 i-au rămas întipărite în minte.

Învăţătorul era în toane proaste când s-a apucat să-i caute prin buzunare. Când a găsit porumbul, a răbufnit.

— Târfă, ai furat porumb? Vrei să ţi se taie mâinile?

I-a ordonat fetei să vină în faţa clasei și să îngenuncheze. Cu arătătorul lung din lemn, a lovit-o în cap iar și iar. Shin și colegii lui au urmărit în tăcere cum pe cap îi creşteau cucuie. Din nas îi curgea sânge. Fata s-a prăbușit pe podeaua de beton. Shin și alţi copii au ridicat-o și au dus-o acasă, la o fermă de porci din apropierea şcolii. Mai târziu, în cursul acelei nopţi, fetiţa a murit. Paragraful 3 al celei de a treia legi a Lagărului 14 spunea: „Deţinuţii care fură sau ascund mâncare vor fi împușcaţi imediat."

Shin văzuse că profesorii nu luau de obicei în serios această regulă. Dacă găseau mâncare în buzunarul unui elev, îi administrau câteva scatoalce. Dar de multe ori treceau cu vederea. De aceea, Shin și alţi elevi își încercau adeseori norocul. Fetiţa cea drăguţă avusese pur și simplu ghinion, după părerea lui Shin.

Fusese instruit de gardieni și profesori să creadă că de

fiecare dată când era bătut, merita – din cauza sângelui trădător pe care îl moştenise de la părinţi. Cazul fetiţei nu era diferit. Shin găsea că pedeapsa era corectă şi cuvenită şi nu s-a supărat niciodată pe învăţător pentru că a ucis-o. Credea că şi ceilalţi colegi simţeau la fel.

A doua zi la şcoală nu a vorbit nimeni despre bătaie. Nimic nu s-a schimbat în clasă. Din câte şi-a dat seama Shin, învăţătorul nu a fost sancţionat pentru ceea ce făcuse.

Shin a făcut primii cinci ani de şcoală primară cu acelaşi învăţător, care avea vreo treizeci de ani, purta uniformă şi un pistol în tocul de la şold. În pauzele dintre ore le dădea voie să joace „piatră, foarfece, hârtie”. Sâmbăta îi lăsa o oră sau două pentru a se des- păduchea unul pe celălalt. Shin nu i-a aflat niciodată numele.

În şcoala elementară, Shin a fost învăţat să se ridice în picioare, să se încline în faţa profesorilor şi să nu-i privească niciodată în ochi. La începutul şcolii a primit o uniformă: pantaloni, cămaşă, un maiou şi o pereche de ghete. Erau schimbate o dată la doi ani, cu toate că începeau să se uzeze după numai o lună sau două.

Uneori, ca recompensă specială pentru munca susţinută, elevilor li se distribuia săpun. Shin nu se remarca prin hărnicie, aşa că rareori a avut contact cu săpunul. De murdărie şi sudoare, pantalonii îi erau ţepeni parcă ar fi fost făcuţi din carton. Dacă se scărpina cu unghia, se luau straturi de jeg. Când era prea frig ca să se îmbăieze în râu sau să stea în ploaie, Shin, mama lui şi colegii miroseau ca animalele de la fermă. Iarna, toată lumea avea genunchii

Negri de la murdărie. Mama lui Shin îi cosea chiloţi şi ciorapi din/. Drenţe. După moartea ei, n-a mai purtat chiloţi şi s-a chinuit să găsească zdrenţe cu care să îşi căptuşească ghetele.

Şcoala, un grup de clădiri uşor vizibil în fotografiile din

satelit, era la vreo şapte minute de mers pe jos de casa lui Shin. Avea geamurile din sticlă, nu din vinii. Aceasta era singura extravaganţă. Asemenea casei mamei, şcoala era făcută din beton. Învăţătorul stătea pe un podium în faţa tablei. Băieţii şi fetele erau aşezaţi separat de o parte şi de alta a culoarului central. Dacă în orice clasă din Coreea de Nord portretele lui Kim Ir-sen şi Kim fong-il sunt atârnate la loc de cinste, aici nu erau de găsit.

În schimb, şcoala îi învăţa pe copii să citească şi să socotească la nivel elementar, îi instruia în regulile lagărului şi le reamintea permanent de sângele lor păcătos. Elevii din ciclul primar mergeau la şcoală şase zile pe săptămână. La ciclul secundar, programul era de şapte zile pe săptămână, cu o zi liberă pe lună.

— Trebuie să spălaţi păcatele mamelor şi taţilor voştri, aşa că munciţi cu sârg! le spunea directorul în timpul adunărilor.

Ziua de cursuri începea la ora opt cu o şedinţă numită *chonhwa.* Cuvântul înseamnă armonie deplină, dar era de fapt o ocazie pentru profesor de a-i critica pe elevi pentru ceea ce greşiseră În ziua precedentă. Prezenţa se verifica de două ori pe zi. Absenţele nu erau permise, oricât de bolnav ar fi fost un elev. Shin şi-a ajutat uneori colegii să aducă un elev bolnav la şcoală. El însuşi a lost arareori bolnav, în afara răcelilor ocazionale. A fost vaccinat o singură dată, pentru variolă.

Shin a învăţat să citească şi să scrie alfabetul coreean exersând pe hârtie făcută în lagăr din pănuşi de porumb. În fiecare trimestru primea un caiet cu 24 de pagini. Drept creion folosea adeseori un băţ de lemn carbonizat ascuţit. Nu ştia că există radiere. Nu se făceau exerciţii de citit, de vreme ce singura carte aparţinea

Învăţătorului. Ca exerciţii de scris, elevii aveau de explicat de ce nu munciseră aşa cum se cuvine şi încălcaseră regulile.

Shin a învăţat adunarea şi scăderea, dar nu şi înmulţirea şi

împărțirea. Chiar și astăzi, când are nevoie să facă o înmulțire, adună o coloană de numere.

Educația fizică însemna alergat pe afară și joacă pe barele de fier din curtea școlii. Uneori elevii coborau la râu și adunau melci pentru învățător. Nu se practicau jocuri cu mingea. Shin a văzut pentru prima oară o minge de fotbal la vârsta de douăzeci și trei de ani, după ce a ajuns în China.

Obiectivele școlare pe termen lung pentru elevi puteau fi deduse din ceea ce profesorii nu-și băteau capul să predea. Shin a învățat la școală că țara lor era un stat independent și a aflat de existența automobilelor și a trenurilor. (Nu a fost tocmai o revelație, odată ce Shin văzuse gardieni care conduceau mașini, iar în colțul sud-vestic al lagărului exista o gară.) Dar profesorii nu au pomenit nimic despre geografia Coreei de Nord sau a statelor vecine, despre istoria țării sau despre conducătorii ei. Shin avea doar o vagă idee despre cine erau Marele Conducător și Iubitul Conducător.

La școală nu se puteau pune întrebări. Acestea îi înfuriau pe dascăli care ajungeau să îi bată. Profesorii vorbeau; elevii ascultau. Repetând în clasă, Shin a ajuns să stăpânească alfabetul și gramatica elementară. A învățat cum să pronunțe cuvintele, dar de multe ori nu avea idee ce însemnau. Învățătorul l-a făcut să-i fie frică, la un nivel intuitiv, să încerce să obțină mai multe informații.

Shin nu a întâlnit niciodată vreun copil născut în afara lagărului. Se pare că școala la care mergea era rezervată copiilor ca el, progenituri ale căsniciilor-răsplată. Din câte auzise, copiii născuți în exterior și veniți în lagăr împreună cu părinții nu erau școlarizați, ci ținuți în zonele cele mai îndepărtate ale lagărului, Văile 4 și 5.

În consecință, profesorii puteau forma mintea și valorile elevilor fără a fi contraziși de copiii care ar fi putut avea oareșce cunoștințe despre ceea ce se afla dincolo de gard.

Nu era niciun secret în legătură cu ce îi aştepta pe Shin şi pe colegii lui. Ciclul primar şi secundar al şcolii îi pregătea pentru munca grea. Iarna, copiii curăţau zăpada, tăiau lemne şi cărau cărbuni pentru încălzirea şcolii. Toţi elevii (în jur de o mie) erau mobilizaţi la curăţarea latrinelor din satul Bowiwon în care locuiau gardienii, unii împreună cu soţiile şi copiii. Shin şi colegii lui treceau de la casă la casă spărgând fecalele înghețate cu săpăliga și încărcând reziduurile cu mâinile goale (nu existau mănuşi pentru prizonierii din lagăr) în *jige*.* Apoi duceau excrementele pe câmpurile din apropiere, târându-le sau cărându-le în spate.

În zilele mai frumoase, clasa lui Shin mergea uneori, după-amiaza, după ore, pe dealurile sau munţii din spatele şcolii pentru a strânge fructe, ciuperci sau plante medicinale pentru gardieni. Deși contravenea regulilor, adeseori își burdușeau și ei uniformele cu ferigi și le duceau mamelor acasă pentru a le găti. Culegeau ciuperci albe în aprilie şi râşcovi în octombrie. În timpul acestor plimbări lungi, copiii aveau voie să vorbească unii cu alții. Segregaţia dintre sexe nu mai era aşa de strictă – băieții și fetele munceau, chicoteau și se jucau împreună.

Shin a început clasa întâi odată cu alţi doi copii de la el din sat – Hong Sung Jo, un băiat, şi Moon Sung Sim, o fată. Au mers împreună la şcoală timp de cinci ani şi au stat în aceeaşi clasă. În ciclul secundar au petrecut alţi cinci ani unul în compania celorlalţi.

Pentru Shin, Hong Sung Jo era cel mai apropiat tovarăş. Jucau „cinci pietre" între orele de curs. Mamele lor lucrau la aceeaşi fermă. Totuși, niciunul dintre băieţi nu l-a invitat pe celălalt acasă,

* Cadru folosit pentru cărat greutăţi în spate (n. Trad.).

La joacă. Încrederea între prieteni era otrăvită de lupta pentru hrană şi presiunea turnatului. Încercând să câştige

raţii suplimentare de mâncare, copiii le spuneau profesorilor şi gardienilor ce mâncau, ce purtau şi ce spuneau vecinii.

Şi pedeapsa colectivă de la şcoală îi întorcea pe colegi unii împotriva celorlalţi. Clasa lui Shin primea adeseori sarcina de a planta un număr de copaci sau de a strânge o anumită cantitate de ghinde. Dacă nu reuşea să îşi facă norma, toată lumea era penalizată. Profesorii le ordonau copiilor să îşi cedeze raţia de la prânz (pentru o zi sau uneori chiar o săptămână) în favoarea copiilor din altă clasă care îşi făcuse norma. La muncă, Shin era de obicei lent, uneori ultimul.

Pe măsură ce copiii creşteau, sarcinile le ocupau din ce în ce mai mult timp şi erau mai grele. În perioada „strângerii buruienilor" activitate care avea loc din iunie până în august, elevii de la ciclul primar smulgeau buruieni din lanurile de porumb, fasole şi sorg de la patru dimineaţa până ce se lăsa întunericul.

Ajunşi la ciclul secundar, Shin şi colegii lui de-abia ştiau să citească. Dar instrucţia la clasă luase sfârşit. Profesorii deveniseră maiştri. Ciclul secundar pava drumul pentru munca în mină, la câmp sau la pădure. La sfârşitul unei zile, clasa se aduna pentru şedinţe lungi de autocritică.

Shin a intrat pentru prima oară într-o mină de cărbune la vârsta de zece ani. El şi alţi cinci colegi de clasă (trei băieţi şi trei fete, inclusiv vecina lui, Moon Sung Sim) au coborât printr-un puţ adânc în abataj. Treaba lor era să încarce cărbuni în vagonetele de două tone şi să le împingă sus pe şine până într-o zonă de depozitare temporară. Pentru a-şi îndeplini norma zilnică, trebuiau să urce pe deal patru vagonete pline.

S-au chinuit toată dimineaţa cu primele două. După prânzul cu mălai şi varză murată, copiii epuizaţi, cu feţele şi hainele pline

De praf de cărbune, se întorceau în abataj, folosind

lumânări pentru a-şi lumina calea în bezna minei.

Într-o zi, împingând al treilea vagonet, Moon Sung Sim şi-a pierdut echilibrul şi un picior i-a alunecat sub o roată de oţel. Shin, care era lângă ea, a auzit un ţipăt. A încercat să ajute fata chircită de durere, transpirată, să-şi scoată gheata. Degetul mare de la picior îi era zdrobit şi plin de sânge. Un alt elev a improvizat un garou, legându-i un şiret în jurul gleznei.

Shin şi alţi doi băieţi au aşezat-o pe Moon într-un vagonet gol şi au scos-o afară. Apoi au dus-o la spitalul lagărului, unde degetul mare zdrobit i-a fost amputat fără anestezie şi tratat cu apă sărată.

Pe lângă munca fizică grea, elevii din ciclul secundar îşi petreceau destul timp găsindu-şi greşeli lor înşişi şi unul altuia. Scriau În caietele din pănuşi, pregătindu-se pentru şedinţele de autocen- zură care aveau loc după masa de seară. La fiecare întâlnire, în jur de zece elevi trebuiau să îşi recunoască o vină sau alta.

Shin încerca să se vadă cu colegii înainte de aceste şedinţe pentru a stabili cine ce va mărturisi. Inventau păcate care aveau să fie pe placul profesorilor, fără a atrage pedepse draconice. Shin îşi aminteşte că a mărturisit că a mâncat câteva boabe de porumb pe care le-a găsit pe jos şi că a tras un pui de somn când a găsit prilejul. Dacă elevii spuneau suficiente păcate, pedepsele constau de obicei dintr-o lovitură peste ceafă şi avertismentul de a munci cu mai mult spor.

Înghesuiţi unii în alţii, douăzeci şi cinci de băieţi dormeau pe podeaua de beton din căminul şcolii secundare. Cei mai rezistenţi dormeau aproape – dar nu prea aproape – de locul în dreptul căruia trecea pe sub podea o conductă de încălzire. Băieţii mai pirpirii, printre care se număra şi Shin, aveau locuri mai departe de

Sursa de căldură şi de multe ori tremurau toată noaptea.

Unii nu aveau de ales şi erau nevoiţi să doarmă chiar deasupra conductei, unde riscau arsuri grave când se puneau mai mulţi cărbuni pe foc.

Shin îşi aduce aminte de un băiat de doisprezece ani voinic, bine făcut, pe nume Ryu Hak Chul. Acesta dormea unde voia şi era singurul care îndrăznea să înfrunte un profesor.

Ryu şi-a abandonat munca într-o zi şi acest gest fost raportat cu promptitudine. Profesorul a trimis clasa lui Shin să-l găsească pe băiatul absent.

— De ce ai plecat de la muncă? l-a întrebat profesorul pe Ryu când, după ce fusese găsit, se întorceau cu toţii la şcoală.

Spre uimirea lui Shin, Ryu nu s-a scuzat.

— Mi-a fost foame şi m-am dus să mănânc, a spus pe un ton impasibil.

Profesorul a fost la fel de uluit.

— Puiul ăsta de târfă îndrăzneşte să răspundă?

A ordonat copiilor să-l lege pe Ryu de un copac. I-au scos cămaşa şi l-au legat cu sârmă.

— Bateţi-l până ce îşi vine în fire, a spus profesorul.

Fără să stea o clipă pe gânduri, Shin s-a apucat să-l lovească pe Ryu, împreună cu ceilalţi colegi.

CAPITOLUL 3
CREMA SOCIETĂŢII

S

Hin avea nouă ani când a înţeles cum funcţionează sistemul de caste nord-coreean.

El şi vreo treizeci de colegi de clasă se duceau într-o zi de început de primăvară la gară, trimişi de învăţător să strângă căr- bunii care se vărsaseră din vagoane Ia încărcare. Gara se afla în apropierea colţului sud-vestic al Lagărului 14 şi pentru a ajunge acolo de la şcoală elevii aveau de trecut prin complexul Bowiwon, construit pe o faleză deasupra râului Taedong. Copiii gardienilor locuiau în complex şi tot acolo

mergeau Ia şcoală.

Văzându-i trecând, copiii gardienilor au început să strige de sus la Shin şi la colegii lui:

— Vin puii de târfă reacţionari!

O ploaie de pietre de mărimea pumnului s-a revărsat asupra copiilor de deţinuţi. Râul fiind dedesubt şi faleza deasupra, copiii nu aveau unde să se ascundă. O piatră l-a lovit pe Shin drept în faţă, sub ochiul stâng, provocându-i o tăietură adâncă. Shin şi colegii lui au luat-o la fugă ţipând pe drumul plin de praf, încercând să îşi apere capetele cu braţele.

O a doua piatră l-a lovit pe Shin în cap, punându-l la pământ. Când şi-a mai revenit, ploaia de pietre încetase. Mulţi dintre colegi

Gemeau şi sângerau. Moon, vecina şi colega lui care îşi pierduse degetul mare de la picior în mină, a fost doborâtă. Şeful clasei lui Shin, Hong Joc Hyun, care avea sarcina de a-i supraveghea pe colegi la muncă, era, şi el, la pământ.

În acea dimineaţă, la şcoală, învăţătorul le spusese să se grăbească să ajungă la gară şi să se apuce de treabă. Avea să vină şi el acolo ceva mai târziu.

Când învăţătorul i-a ajuns, în sfârşit, pe elevi din urmă şi i-a găsit întinşi pe jos plini de sânge, s-a înfuriat.

— Cum de nu sunteţi încă la muncă? a strigat.

Elevii au întrebat timid ce era de făcut cu colegii care nu-şi recăpătaseră cunoştinţa.

— Luaţi-i în spate şi căraţi-i, i-a instruit învăţătorul. Treaba voastră este să munciţi şi atâta tot.

De atunci înainte, de câte ori se întâmpla să vadă vreun copil Bowiwon undeva în lagăr, Shin grăbea pasul, dacă putea, în direcţia opusă.

Copiii Bowiwon aveau toate motivele să arunce cu pietre în cei ca Shin. Sângele lui, de progenitură al unor păcătoşi, era mânjit în cel mai grav mod imaginabil. Copiii Bowiwon

proveneau însă din familii ale căror origini fuseseră sfinţite de Marele Conducător.

Pentru a-şi identifica şi izola duşmanii politici, Kim Ir-sen a creat în 1957 o ordine ierarhică neofeudală, bazată pe origini. Guvernul a clasificat şi, într-o măsură considerabilă, a segregat întreaga populaţie nord-coreeană în funcţie de cât de sănătoase sunt originile locuitorilor. Coreea de Nord se autointitula Paradisul muncitorilor, dar cu toate că susţine devotamentul pentru idealurile comuniste de egalitate, a inventat unul dintre cele mai stricte sisteme de caste din lume.

Au fost create trei clase mari, cu cincizeci şi una de subgrupe.

I. A vârf, membrii clasei privilegiate puteau obţine slujbe în guvern, În Partidul Muncitorilor din Coreea, grade de ofiţer în armată şi în Herviciile de informaţii. Această clasă includea ţărani, familii ale soldaţilor ucişi în timpul Războiului Coreean, familii ale trupelor e are luptaseră în regimul Kim Ir-sen împotriva ocupaţiei japoneze şi funcţionari guvernamentali.

Următorul nivel era clasa medie sau neutră care includea soldaţi, tehnicieni şi profesori. Jos de tot era clasa ostilă, ai cărei membri erau bănuiţi că se opun guvernului. Printre aceştia se numărau foştii deţinători de proprietăţi, rudele coreenilor care lugiseră în Coreea de Sud, creştinii şi cei care lucraseră pentru guvernul colonial japonez care controlase Peninsula Coreeană înainte de cel de-al Doilea Război Mondial. Descendenţii lor lucrează acum în mine şi în fabrici. Nu au voie să meargă la facultate.

Sistemul dicta nu numai ce carieră puteau urma, ci şi zona în care aveau voie să locuiască, clasei privilegiate permiţându-i-se să trăiască În Phenian şi în împrejurimi. Mulţi membri ai clasei ostile au fost strămutaţi în provincii

îndepărtate de-a lungul graniţei cu China. Unii membri ai clasei medii au urcat în sistem intrând în Armata Poporului Coreean, remarcându-se în serviciu şi, cu ceva noroc şi relaţii, asigurându-şi chiar un rang modest în partidul de guvernământ.

De asemenea, dezvoltarea rapidă a pieţelor private i-a îmbogăţit pe unii comercianţi din clasele neutră şi ostilă, ceea ce le-a permis să îşi cumpere drumul spre standarde de trai mai bune decât ale unor membri ai elitei politice1.

Totuşi, pentru poziţiile guvernamentale, apartenenţa familială hotăra aproape totul – inclusiv cine avea dreptul să arunce cu pietre în Shin.

Singurii nord-coreeni consideraţi demni de încredere pentru a deveni gardieni în lagărele pentru deţinuţii politici erau oamenii precum An Myeong Chul, fiul unui ofiţer de informaţii nord-coreean.

An Myeong Chul fusese recrutat în Bowibu la nouăsprezece ani, după doi ani de serviciu militar, în urma testării loialităţii întregii lui familii. Pe lângă aceasta, i se ceruse să semneze un document prin care se angaja că nu va dezvălui niciodată existenţa lagărelor. Şaizeci la sută dintre cei două sute de tineri împreună cu care fusese el recrutat ca gardian erau tot fii de ofiţeri de informaţii.

În anii ’80, An a lucrat timp de şapte ani ca gardian şi şofer în patru lagăre de muncă (Lagărul 14 nu s-a numărat printre ele). A fugit în China în 1994, după ce tatăl lui, care supraveghea distribuirea regională a alimentelor, a intrat în conflict cu superiorii săi şi s-a sinucis. După ce a reuşit să ajungă în Coreea de Sud, An s-a angajat la o bancă din Seul şi s-a însurat cu o sud-coreeancă. Au doi copii. A devenit, de asemenea, activist pentru drepturile omului.

După dezertare, a aflat că sora şi fratele lui au fost trimişi într-un lagăr de muncă, unde acesta din urmă a murit mai

târziu.

Când l-am întâlnit în 2009 la un restaurant chinezesc din Seul, An purta un costum bleumarin, cămaşă albă, cravată în dungi şi ochelari cu jumătate de ramă. Părea un om înstărit şi vorbea calm. Totuşi, este un bărbat de o statură impunătoare, cu mâini mari şi umeri de fundaş la fotbal american.

În timpul instruirii pentru munca de gardian, a studiat arta marţială coreeană taekwondo, a deprins tehnici de reprimare a revoltelor şi a aflat că nu trebuia să-şi facă griji dacă prin tratamentul său rănea sau ucidea deţinuţi. În lagăre, s-a obişnuit să-i lovească pe prizonierii care nu-şi îndeplineau norma de muncă, îşi aminteşte că a bătut odată un deţinut cocoşat.

„Era normal să baţi deţinuţii" mi-a spus, explicând că instructorii lui îl învăţaseră să nu zâmbească niciodată şi să vadă în prizonieri „câini şi porci" „Am fost învăţaţi să nu-i considerăm fiinţe umane. Instructorii ne spuneau să fim nemiloşi: «Dacă arătaţi milă, deveniţi prizonieri»"

Cu toate că mila era interzisă, nu existau multe alte interdicţii în ceea ce privea tratamentul deţinuţilor. În consecinţă, a spus An, gardienii erau liberi să-şi satisfacă toate poftele şi excentricităţile, profitând adeseori de deţinutele tinere şi drăguţe, care consim- ţeau, de obicei, să întreţină relaţii sexuale cu ei în schimbul unui tratament mai bun.

„Dacă în urma actului sexual, femeile rămâneau însărcinate şi năşteau, atunci erau ucise împreună cu bebeluşii lor", a spus An, adăugând că văzuse cu ochii lui cum au fost omorâţi în bătaie cu răngi de fier copii nou-născuţi. Lagărele fuseseră concepute pentru purificarea până la trei generaţii a familiilor celor care nu gândeau corect. Aşa că nu ar fi avut sens să laşi să se nască încă o generaţie.

Gardienii puteau să-şi câştige admiterea la colegiu dacă

prindeau un deţinut care încerca să evadeze – un sistem stimulativ de care gardienii ambiţioşi ştiau să profite. Creau deţinuţilor condiţii de evadare, a povestit An, şi îi împuşcau înainte de a ajunge la gardurile care înconjurau lagărele.

De cele mai multe ori însă, după spusele lui An, deţinuţii erau bătuţi, uneori până mureau, doar din cauză că gardienii se plictiseau sau erau în toane proaste.

Deşi gardienii şi copiii lor legitimi fac parte din clasa privilegiată, ei sunt funcţionari de mâna a doua, fiind izolaţi pentru cea mai mare parte a vieţii lor în ţinuturile muntoase îngheţate.

Crema societăţii trăieşte la Phenian în apartamente spaţioase sau case pentru o singură familie din cartiere selecte. Nu se ştie cu exactitate cât de numeroasă este această elită nord-coreeană, dar experţii sud-coreeni şi americani cred că reprezintă o fracţiune minusculă a populaţiei ţării, între 100 000 şi 200 000 din totalul tic* 23 de milioane.

Membrii loiali şi talentaţi ai elitei primesc periodic permisiunea de a merge în străinătate, unde servesc ca diplomaţi şi reprezentanţi comerciali ai întreprinderilor de stat. În ultimul deceniu, guvernul american şi serviciile poliţieneşti din lume au strâns dovezi că unii dintre aceşti nord-coreeni sunt implicaţi în activităţi infracţionale care asigură valută pentru Phenian.

Printre acuzaţiile care li se aduc se numără falsificarea de bancnote de 100 de dolari, terorismul cibernetic, traficul de droguri şi medicamente – de la heroină până la Viagra – şi comercializarea de ţigări de marcă (dar contrafăcute). De asemenea, încălcând rezoluţiile SUA, nord-coreenii au vândut rachete şi arme nucleare Iranului, Siriei şi altor ţări, potrivit unor surse ONU.

Un membru al elitei nord-coreene care a umblat foarte mult prin lume mi-a povestit cum şi-a câştigat poziţia,

obţinând în acelaşi timp sprijinul şi afecţiunea lui Kim Jong-il.

Numele său este Kim Kwan Jin şi a crescut în Phenian ca membru al elitei cu sânge albastru. A studiat literatura engleză la Universitatea Kim Ir-sen, rezervată copiilor nomenclaturii. Înainte de a fugi în Coreea de Sud în 2003, administra pentru stat o fraudă globală în domeniul asigurărilor. Strângea sute de milioane de dolari de la unele dintre cele mai mari companii de asigurări pe baza unor cereri de despăgubiri falsificate pentru accidente industriale şi dezastre naturale petrecute pe teritoriul Coreei de Nord. Apoi trimitea cea mai mare parte din bani Iubitului Conducător.

Încununarea festivă a acestei scheme avea loc în săptămâna ce preceda aniversarea lui Kim Jong-il, din 16 februarie. Şefii agenţiilor Corporaţiei Naţionale Coreene de Asigurări cu sediul în străinătate, monopolul de stat care orchestra frauda, pregăteau un cadou special.

La începutul lunii februarie 2003, din biroul său din Singapore, Kim Kwan Jin a urmărit cum colegii lui au îndesat douăzeci de

Milioane de dolari în două genţi şi le-au trimis, via Beijing, la Phenian. Erau banii care fuseseră plătiţi de companiile de asigurări internaţionale, şi nu erau un „cadou” singular. Kim a declarat că în cei cinci ani în care a lucrat Ia Phenian pentru corporaţia de asigurări, sacii cu bani gheaţă ajungeau întotdeauna la timp pentru aniversarea conducătorului. Banii veneau din Elveţia, Franţa şi Austria, precum şi din Singapore.

Banii erau livraţi Oficiului 39 al Comitetului Central al Partidului Muncitorilor din Coreea. Acest oficiu sau birou a fost înfiinţat de Kim Jong-il în anii 1970 pentru a colecta valută şi a-i oferi o sursă de putere independentă de a tatălui său care conducea încă ţara. După spusele lui Kim (şi ale atâtor alţi transfugi), Oficiul 39 cumpără marfă de lux pentru

a-şi asigura loialitatea elitei nord-coreene şi finanţează importul de componente pentru rachete şi alte programe de înarmare.

După cum mi-a explicat Kim, escrocheria a funcţionat astfel: managerii din Phenian ai monopolului de stat al asigurărilor scriau poliţe care acopereau dezastre costisitoare, dar obişnuite în Coreea de Nord, precum accidentele miniere, feroviare şi pierderile agricole în urma inundaţiilor. „Operaţia de reasigurare mizează pe dezastru” mi-a spus el. „Oricând se produce un dezastru, devine o sursă de valută” pentru guvern.

Kim şi alţi funcţionari ai companiei de asigurări nord-coreene de la oficiile din străinătate erau trimişi în toată lumea pentru a găsi brokeri de asigurări dornici să accepte primele de asigurare foarte mari pentru a compensa Coreea de Nord pentru pagubele acestor dezastre.

Reasigurarea este o industrie de multe miliarde de dolari care cedează o parte din riscurile asumate de o companie de asigurări unui număr de companii din jurul lumii. În fiecare an, Coreea de

Nord făcea tot ce-i stătea în putinţă să-şi împartă ofertele între jucătorii importanţi din reasigurări.

„Trecem de la unul la altul”, mi-a zis Kim. „într-un an, poate fi Lloyd’s (din Londra). Anul următor, poate fi Swiss Re”.

Repartizând pierderi relativ moderate între multe companii mari, Coreea de Nord ascundea amploarea riscului. Guvernul pregătea cereri de despăgubire meticulos documentate, le trecea rapid prin instanţele sale marionetă şi cerea plata imediată. Dar adeseori limita posibilitatea reasiguratorilor de a trimite investigatori pentru a verifica cererile. Potrivit unui expert londonez din industria asigurărilor, Coreea de Nord exploata ignoranţa şi naivitatea politică a unor reasiguratori şi a brokerilor. Mulţi dintre ei

credeau că au de-a face cu o firmă din Coreea de Sud, a declarat expertul, în timp ce alţii nu erau conştienţi că Coreea de Nord este un stat totalitar închis, cu o justiţie coruptă, care nu putea fi tras la răspundere pe plan internaţional.

Cu timpul, companiile de reasigurări au început să remarce frecvenţa neobişnuită a cererilor de despăgubiri costisitoare pentru accidente feroviare şi scufundări de feriboturi imposibil de investigat. Gigantul german din domeniul asigurărilor Allianz Global Investors, Lloyd's din Londra şi alţi câţiva reasiguratori au dat în judecată Corporaţia Naţională Coreeană de Asigurări la o instanţă londoneză. Au contestat cererea de despăgubiri pentru prăbuşirea în 2005 a unui elicopter peste un depozit din Phenian deţinut de stat. În documentele depuse în instanţă, companiile au susţinut că prăbuşirea a fost regizată, că decizia de impunere a instanţei nord-coreene a fost manipulată şi că, în domeniul asigurărilor, Coreea de Nord recurgea în mod obişnuit la fraudă pentru a face rost de bani pentru uzul personal al lui Kim Jong-il.

Companiile de reasigurări şi-au retras însă acţiunea şi au căzut la o înţelegere care a reprezentat o victorie aproape totală pentru

Coreea de Nord. Au făcut-o, spun analiştii juridici, din cauză că semnaseră contracte prin care se angajaseră să respecte legea nord-coreeană. După înţelegere, juriştii nord-coreeni au declarat că era „uluitor de nedrept” să se sugereze că ţara lor recurgea la fraude în asigurări. Dar publicitatea generată de caz a alertat industria mondială a asigurărilor să evite Coreea de Nord, şi acţiunile frauduloase s-au redus.

Kim Kwang Jin spune că, primind genţile cu douăzeci de milioane de dolari din Singapore, Kim Jong-il a fost încântat.

„Ni s-a trimis o scrisoare de mulţumire şi a fost mare sărbătoare” mi-a spus, adăugând că Kim Jong-il aranjase ca el

şi colegii lui să primească daruri care includeau portocale, mere, DVD-playere şi pături.

Fructe, electrocasnice şi pături.

Această manifestare meschină a recunoştinţei dictatoriale este grăitoare. În Phenian, clasa privilegiată trăieşte în lux numai după standardele unei ţări în care o treime a populaţiei suferă de foame cronică.

Elitele au apartamente relativ spaţioase şi acces Ia orez. De asemenea, au uneori posibilitatea de a cumpăra produse de lux de import precum fructele şi băuturile alcoolice. Dar pentru locuitorii Phenianului, electricitatea se opreşte frecvent, apa caldă se dă cu program, iar în străinătate cu greu poţi călători dacă nu eşti diplomat sau om de afaceri sponsorizat de stat.

„O familie de elită din Phenian nu trăieşte nici pe departe la fel de bine – ca posesiuni materiale, confort şi posibilităţi de divertisment – ca familia unui salariat obişnuit din Seul” mi-a spus Andrei Lankov, un politolog de origine rusă care a studiat la Phenian şi predă acum la Universitatea Kookmin din Seul. Venitul mediu pe cap de locuitor în Coreea de Sud este de cincisprezece ori mai mare decât în Nord (1 900 de dolari în 2009). Printre ţările cu

Venituri mai mari pe cap de locuitor decât Coreea de Nord se numără Sudan, Congo şi Laos.

Excepţie face, desigur, familia Kim. Imaginile din satelit ale reşedinţelor sale sunt în discrepanţă izbitoare cu peisajul dezolant din Coreea de Nord. Familia deţine cel puţin opt case în afara capitalei, potrivit declaraţiilor unui fost bucătar şi ale unei foste gărzi de corp. Aproape toate au săli de cinema, terenuri de baschet şi poligoane de tragere. Câteva au piscine interioare, săli de bowling şi piste pentru role. Fotografiile din satelit arată un hipodrom, o gară privată şi un parc acvatic.

Un iaht privat, care are o piscină de 50 de metri cu două

tobogane, a fost fotografiat în apropierea locuinţei din Wonsan a familiei, amplasată pe o peninsulă cu plaje cu nisip alb, care pare a fi una dintre preferatele familiei. Fosta gardă de corp a afirmat că Kim Jong-il mergea acolo frecvent pentru a vâna căprioare, fazani şi gâşte sălbatice. Toate casele au fost mobilate cu importuri din Japonia şi Europa. Carnea pentru consumul familiei provine de la o crescătorie de vite specială, iar merele dintr-o livadă organică în care, pentru a îndulci fructele, solul este îmbogăţit cu zahăr, o marfă rară şi scumpă în Coreea de Nord2.

Privilegiile sângelui sunt o moştenire valoroasă în familia Kim. Kim Jong-il a moştenit controlul dictatorial asupra Coreei de Nord de la tatăl său în 1994 – prima succesiune ereditară din lumea comunistă. A doua succesiune de acest fel a avut loc în decembrie 2011, după moartea lui Kim la vârsta de şaizeci şi nouă de ani. Fiul lui cel mai mic, Kim Jong-un, a fost aclamat ca „lider suprem” al partidului, statului şi armatei. Deşi nu era clar dacă adevărata putere îi va reveni lui sau rudelor mai în vârstă, propagandiştii şi-au dat toată silinţa să fabrice un nou cult al personalităţii. Kim Jong- un a fost descris în cotidianul partidului, *Rodong Sinmun,* drept un „pilon spiritual şi far al speranţei” pentru armată şi popor.

Agenţia statală de ştiri a observat că noul conducător este „un gânditor remarcabil – teoretician şi comandant ilustru fără seamăn” care va constitui „o bază solidă pentru prosperitatea ţării”

În afara descendenţei, fiul avea prea puţine recomandări pentru post. A mers la o şcoală în limba germană din Liebefeld, Elveţia, unde a fost conducător de joc în echipa de baschet şi şi-a petrecut ore în şir făcând portrete în creion ale marelui Michael Jordan de la Chicago Bulls3. A revenit la Phenian la şaptesprezece ani pentru a urma cursurile universităţii Kim Ir-sen. Nu se ştie exact ce anume a studiat

acolo.

În 2008, la Phenian au început pregătirile pentru un al doilea transfer al puterii de la tată la fiu, după ce Kim Jong-il a suferit un atac de cord. În urma acestuia, Iubitul Conducător a rămas cu un şchiopătat vizibil, iar Kim Jong-un a ieşit din obscuritate.

În prelegerile ţinute în faţa unor auditorii selecte din Phenian în 2009, Kim Jong-un a fost descris drept un „geniu al artelor literare" şi un patriot care „munceşte fără odihnă" pentru promovarea Coreei de Nord ca superputere nucleară. Un cântec al propagandei, „Pe urmele înaintaşilor", a fost circulat în bazele militare în vederea pregătirii cadrelor pentru venirea unui „Tânăr General" dinamic. Kim Jong-un era, într-adevăr, tânăr, la cei mai puţin de treizeci de ani ai săi, fiind născut în 1983 sau 1984.

La petrecerea de lansare din septembrie 2010, chipul Tânărului General a fost arătat lumii pentru prima oară. Era leit bunicul său, Kim Ir-sen, care a fost întotdeauna mult mai iubit decât Kim Jong-il.

Când Kim Jong-un a început să-şi consolideze puterea după moartea tatălui său, asemănarea nefiresc de puternică a părut aranjată. Hainele şi frizura lui – costume Mao şi părul tuns scurt, fără perciuni – erau identice cu ale bunicului când venise la cârma Coreei de Nord în 1945. După unele zvonuri care au circulat în

Coreea de Sud, chirurgia plastică dăduse o mână de ajutor la obţinerea imaginii menite să facă din tânăr un al doilea Mare Conducător.

Dacă noiil lider va conduce ţara cu aceeaşi mână de fier ca tatăl şi bunicul lui, cu siguranţă are nevoie de susţinere publică, pe lângă sprijinul puternic al armatei. Tatăl său, Kim Jong-il, chiar dacă n-a fost niciodată prea popular, a avut la dispoziţie aproape douăzeci de ani în care să înveţe să-i

domine pe cei mai vârstnici. Îi alesese cu grijă pe mulţi dintre generalii de frunte şi practic conducea deja ţara la momentul morţii tatălui său, în 1994.

La nici treizeci de ani, cu mai puţin de trei ani la dispoziţie pentru a învăţa să controleze pârghiile puterii, Kim Jong-un nu a avut acelaşi avantaj.

Totuşi, în câteva luni de când a preluat puterea, el şi consilierii lui de imagine au pus la punct o nouă faţă a dictaturii. Aceasta îl prezenta pe tânărul lider drept un fericit şi tandru familist. Televiziunea de stat a lansat-o pe Ri Sol Ju, soţia lui, până atunci necunoscută. Fostă cântăreaţă pe când abia împlinise 20 de ani, Tovarăşa Ri se îmbrăca precum un tânăr director de la Samsung. Zâmbea des, stătea aproape de soţul ei şi uneori chiar îi atingea braţul, în public.

Era o schimbare şocantă. Diferitele neveste şi consoarte ale lui Kim Jong-il fuseseră secrete de stat; era periculos să şuşoteşti despre ele4. Dar soţia lui Kim Jong-un a devenit centrul atenţiei, cu acordul statului, jucând rolul unei Kate Middleton cu accesorii Dior pentru al său Prinţ William. Ei au interacţionat, în faţa camerelor de luat vederi, cu copilaşi bine hrăniţi, au vizitat un centru de fitness, au inspectat supermarketuri. Mai mult, au participat la un spectacol cu Mickey Mouse, iar Kim Jong-un a fost de acord cu un concert unde se interpreta tema muzicală din „Rocky.”

Înregistrările video ciudate ale acestor evenimente au fost difuzate în lumea întreagă, ca părţi ale unui documentar, *Entertainment Tonight (Divertisment în seara asta),* cosmetizare a dinastiei Kim. Dintr-odată, Kim Jong-un era la modă pe internet. „Ne pare rău, doamnelor, dictatorul dumneavoastră nord-coreean favorit este ieşit de pe piaţă” suna o ştire la MSN Now.

Noul lider a început să cocheteze şi cu reforma. Le-a permis femeilor să poarte pantaloni la evenimentele publice. A

concediat un general cu greutate. A părut să reducă din puterea nelimitată a armatei. Când o rachetă cu rază medie de acţiune a explodat la scurt timp după lansare, a admis eşecul. A declarat că schimbările economice pot rezolva problemele legate de hrana insuficientă şi a pus oficiali să studieze capitalismul chinezesc. Au existat informaţii că ţăranilor, după ce îşi vor îndeplini cotele de stat, li se va permite să păstreze şi să vândă surplusul. Analiştii pe termen lung ai Coreei de Nord au speculat că o reformă economică reală ar putea fi posibilă.

În privinţa drepturilor omului, totuşi, nimic nu părea să se shimbe. În iunie 2012, ONU a estimat că aproape două treimi din populaţie este subnutrită. Lagărele politice de muncă au rămas deschise. Negarea şi starea de beligeranţă au continuat. Agenţia de ştiri oficială a statului îi califica pe defectorii care povesteau despre lagăre drept „gunoaie umane”

CAPITOLUL 4
MAMA ÎNCEARCĂ SĂ EVADEZE

I

N dormitorul şcolii, Shin tocmai îşi încălţa ghetele când a venit după el profesorul. Era într-o sâmbătă dimineaţă, 6 aprilie
1996.

— Haide, Shin, ieşi afară aşa cum eşti.

Neştiind de ce este chemat, Shin a ieşit în grabă din cămin şi s-a dus în curtea şcolii. Acolo, lângă un jeep, îl aşteptau trei bărbaţi în uniformă. I-au pus cătuşe, l-au legat cu o bucată de pânză neagră la ochi şi l-au împins pe bancheta din spate a maşinii. Fără o vorbă, au plecat la drum.

Shin nu avea nici cea mai mică idee unde era dus sau de ce. Dar după o jumătate de oră de zdruncinături, i s-a făcut frică şi a început să tremure.

Când maşina s-a oprit, bărbaţii l-au scos pe Shin afară şi l-au pus pe picioare. Shin a auzit cum se deschide şi se închide o uşă metalică grea, apoi scrâşnetul unei maşinării. Gardienii l-au îmbrâncit într-un lift şi a simţit cum coboară. Se afla într-o închisoare subterană din interiorul lagărului.

După ce a ieşit din lift, a fost condus pe un coridor până la o sală mare, goală, fără ferestre, în care gardienii i-au scos pânza de la ochi. Deschizând ochii, a văzut un ofiţer de armată cu patru stele

Pe epoleţii uniformei. Ofiţerul stătea la un birou. Lângă el erau alţi doi gardieni îmbrăcaţi în kaki. Unul dintre ei i-a ordonat lui Shin să stea jos pe un scaun cu spătarul drept.

— Eşti Shin În Geun? l-a întrebat ofiţerul cu patru stele.

— Da, este corect, a răspuns Shin.

— Shin Gyung Sub este numele tatălui tău?

— Da.

— Jang Hye Gyung este numele mamei tale?

— Da.

— Shin He Geun este numele fratelui tău?

— Da.

Ofiţerul l-a privit lung pe Shin timp de vreo cinci minute. Shin nu înţelegea încotro se îndreaptă interogatoriul.

— Ştii de ce eşti aici? l-a întrebat, în cele din urmă, ofiţerul.

— Nu ştiu.

— Să-ţi spun eu?

Shin a încuviinţat cu o mişcare din cap.

— Azi în zori mama şi fratele tău au fost prinşi încercând să evadeze. De-asta eşti aici. Înţelegi? Ai ştiut ce au de gând să facă sau nu?

— Eu… eu n-am ştiut nimic.

Shin era atât de șocat de veste, încât îi venea greu să vorbească. Nici nu mai era sigur dacă era treaz sau visa. Ofiţerul a devenit din ce în ce mai furios.

— Cum se poate să nu fi ştiut că mama şi fratele tău vor să evadeze? a întrebat. Dacă ţii la viaţa ta, fă bine şi spune adevărul.

— Nu, chiar n-am ştiut, a spus Shin.

— Şi taică-tău n-a zis nimic?

— N-am mai trecut de mult pe acasă, a răspuns Shin. Acum o lună, când am fost ultima dată în vizită, n-am auzit nimic.

— Ce nemulţumiri avea familia ta de a vrut să evadeze? a întrebat ofiţerul.

— Sincer, nu ştiu nimic.

Aceasta a fost povestea pe care a istorisit-o Shin când a ajuns în Coreea de Sud către sfârşitul verii anului 2006. A spus-o mereu la fel, a spus-o des şi bine.

La Seul a fost chestionat de agenţii Serviciului Naţional de Informaţii. Interogatori experimentaţi, aceştia aveau discuţii detaliate cu fiecare fugar din Coreea de Nord și erau deprinși să îi depisteze pe asasinii trimişi periodic în Sud de guvernul lui Kim Jong-il.

Shin şi-a repetat povestea în faţa consilierilor şi psihiatrilor de la un centru guvernamental pentru azilanţi, apoi activiştilor pentru drepturile omului şi altor transfugi, iar apoi presei locale şi internaţionale. A inclus-o în autobiografia în limba coreeană publicată în 2007 şi mi-a spus-o şi mie când ne-am întâlnit pentru prima oară în decembrie 2008. Nouă luni mai târziu, mi-a oferit detalii în timpul unei săptămâni pe care am petrecut-o împreună în Seul stând de vorbă de dimineaţa până seara.

Bineînţeles că spusele lui nu puteau fi verificate. Shin era singura sursă de informaţii despre viaţa lui din lagăr. Mama şi fratele lui erau morţi. Tatăl era încă în lagăr sau poate murise şi el. Iar confirmarea n-avea în niciun caz să vină de la guvernul nord-core- ean, care nega chiar şi existenţa Lagărului 14.

Totuşi, toţi cei care au auzit povestea – supravieţuitori ai altor lagăre de muncă, cercetători, militanţi pentru drepturile omului, reprezentanţi ai guvernului sud-coreean– au găsit povestea credibilă. Am crezut-o şi eu şi am inclus-o în articolul care a apărut în *Washington Post.* Am scris că odată ce mama lui nu-i vorbise despre planurile de evadare, Shin fusese „uimit la aflarea lor”

* * *

Într-o dimineaţă senină în Torrance, California, Shin şi-a revizuit povestea.

De aproape un an lucram la carte, cu unele pauze, iar în ultima săptămână stătusem unul în faţa celuilalt în camera mea slab luminată dintr-un hotel Best Western, cernând încet evenimentele vieţii lui din lagăr.

Cu o zi înainte, Shin mi-a spus că avea ceva nou şi important de dezvăluit. A insistat să găsesc un alt translator. A vrut să fie de faţă şi Hannah Song, şefa lui de atunci şi îngerul său păzitor. Song era director executiv al Libertyîn North Korea, organizaţia cu sprijinul căreia venise Shin în SUA. Americancă de origine coreeană, în vârstă de douăzeci şi nouă de ani, Song l-a ajutat pe Shin să-şi gestioneze banii, vizele, călătoria, îngrijirea medicală şi să-şi modeleze comportamentul. Se descria, în glumă, drept mama lui Shin.

Shin şi-a scos sandalele şi şi-a vârât picioarele goale sub el pe canapea. Am dat drumul reportofonului. În cameră se auzea zgomotul traficului matinal de pe bulevardul Torrance. Shin îşi tot făcea de lucru cu butoanele telefonului mobil.

— Deci care-i marea dezvăluire? am întrebat.

Shin a spus că minţise în legătură cu evadarea mamei sale. Inventase minciuna chiar înainte de a sosi în Coreea de Sud.

— Aveam o grămadă de lucruri de ascuns, a spus. Mi-era groază de o reacţie negativă, să nu mă întrebe oamenii „Tu eşti măcar fiinţă umană?” A fost o povară să ţin totul în mine.

La început nu mi-a păsat prea mult de minciună. A fost intenţia mea să mint. Dar acum oamenii din jurul mei mă fac să-mi doresc să fiu sincer, să dau dovadă de moralitate. De aceea simt nevoia să spun adevărul. Am acum prieteni care sunt cinstiţi. Am început să înţeleg ce este cinstea. Mă simt extrem de vinovat pentru tot ce s-a

Întâmplat. Am fost mai credincios gardienilor decât familiei. Acasă ne spionam unul pe altul. Ştiu că dacă voi spune adevărul, oamenii mă vor dispreţui. Cei din afară au o înţelegere greşită asupra lagărului. Nu doar soldaţii sunt nemiloşi. Deţinuţii sunt răi unii cu alţii. Nu există un sentiment al comunităţii. Eu sunt unul dintre acei deţinuţi ticăloşi.

Shin a spus că nu se aştepta să fie iertat pentru ceea ce avea să dezvăluie. El însuşi nu se iertase. Părea, de asemenea, că încerca să facă mai mult decât să-şi ispăşească vina. Voia să explice – ştiind foarte bine că şi-ar putea pierde credibilitatea ca martor – felul în care lagărul îi schimbase caracterul.

A spus că dacă lumea înţelegea ce s-a întâmplat în lagăre cu deţinuţii politici – ceea ce încă se întâmplă – cu copii născuţi în spatele gardurilor, îşi putea ispăşi minciuna şi faptele.

CAPITOLUL 5
MAMA ÎNCEARCĂ SĂ EVADEZE, A DOUA VERSIUNE

A

Ceastă poveste începe cu o zi mai devreme, în după-amiaza zilei de vineri, 5 aprilie 1996.

La sfârşitul programului şcolar, profesorul i-a făcut lui

Shin o surpriză. I-a spus că nu trebuia să petreacă noaptea la cămin. Putea să se ducă acasă şi să mănânce cu mama lui.

Era o răsplată pentru comportamentul lui bun din ultima vreme. După doi ani petrecuţi în cămin, Shin începuse să înţeleagă cum merg lucrurile. Era mai rar codaş, mai rar bătut

şi mai des turnător.

Shin nu ţinea neapărat să doarmă la mama lui. Faptul că au trăit despărţiţi nu le îmbunătăţise relaţia. Nu credea că femeia este capabilă să aibă grijă de el, iar ea părea încă încordată în prezenţa lui. Dar profesorul i-a spus să se ducă acasă. Aşa că s-a dus.

Dacă gestul profesorului fusese neaşteptat, ajuns acolo îl aştepta o surpriză şi mai mare. Fratele lui, He Geun, venise şi el acasă. Lucra la fabrica de ciment a lagărului, situată la câţiva kilometri depărtare, în partea de sud-est a lagărului. Shin de-abia îl cunoştea şi îl vedea rar pe He Geun, care plecase de acasă cu un deceniu în urmă şi avea acum douăzeci şi nouă de ani.

Shin ştia doar că fratele lui nu era un muncitor fruntaş. Arareori i se dăduse permisiunea de a pleca de la fabrică pentru a-şi vizita părinţii. Dacă acum era la mama lui acasă, şi-a spus Shin, înseamnă că făcuse în sfârşit vreun lucru bun.

Mama lui Shin nu s-a bucurat să se trezească pe neaşteptate cu fiul ei mai mic la cină. Nu i-a urat bun-venit şi nici nu i-a spus că i-a fost dor de el.

— Ah, ai venit acasă, a fost singura ei reacţie.

S-a apucat să gătească, folosind raţia zilnică de şapte sute de grame de mălai pentru a face terci în singura oală pe care o avea. Au mâncat cu toţii din castroane, aşezaţi pe podeaua bucătăriei. După masă, Shin s-a dus să se culce în dormitor.

A fost trezit mai târziu de vocile care se auzeau din bucătărie. Curios să afle ce se întâmplă, a tras cu ochiul prin uşa întredeschisă a dormitorului.

Mama fierbea orez. Pentru Shin, era ca o palmă în faţă. El primise o zeamă subţire de mălai, acelaşi terci pe care-l mâncase în fiecare zi a vieţii. Dar fratele lui primea orez.

Cu greu poate fi supraestimată importanţa orezului în cultura nord-coreeană. Orezul înseamnă bogăţie, evocă

apropierea din sânul familiei şi sfinţeşte o masă adevărată. Deţinuţii din lagărele de muncă nu mâncau aproape niciodată orez, iar absenţa acestuia este un semn zilnic al faptului că nu pot spera vreodată la normalitate.

Şi în afara lagărului penuria cronică de alimente scosese orezul din meniurile multor nord-coreeni, mai ales ale celor din clasele ostile. Transfugii adolescenţi din Nord, ajunşi în Coreea de Sud, povestesc consilierilor psihologici un vis recurent: stau la masă împreună cu familia şi mănâncă orez cald. Una dintre posesiunile cele mai râvnite ale unei familii înstărite din Phenian, adevărat însemn al condiţiei sociale, este oala electrică pentru orez.

Văzând-o pe mama lui gătind, Shin şi-a spus că trebuie să fi furat orezul, câteva boabe o dată, de la ferma la care lucra, ascunzându-l acasă.

În dormitor, Shin spumega.

Şi trăgea cu urechea.

Se auzea mai mult vocea fratelui său. He Geun nu primise o zi liberă. Plecase fără permisiune de la fabrica de ciment unde se pare că făcuse ceva rău.

Shin şi-a dat seama că fratele său a intrat într-o belea şi că va fi pedepsit când va fi prins. Mama şi fratele discutau despre ce ar fi de făcut.

Evadare.

Shin a fost uluit să audă acel cuvânt. Fusese pronunţat de fratele lui. Avea de gând să fugă. Mama îl ajuta. Preţioasa ei rezervă de orez era de luat la pachet pe drum.

Shin nu a auzit-o pe mama lui spunând că ar vrea să îl însoţească. Dar nici nu încerca să-l convingă să rămână, cu toate că ştia că dacă el evada sau murea în timp ce încerca, ea şi alţi membri ai familiei vor fi torturaţi şi probabil ucişi. Orice deţinut cunoştea prima regulă a Lagărului 14, paragraful 2: „Oricine este martor la o tentativă de evadare şi nu o

raportează va fi împuşcat imediat."

Mama lui nu părea îngrijorată. Dar Shin era. Inima îi bătea cu putere. Era furios că ea îi pune viaţa în pericol de dragul fratelui mai mare. Îi era teamă că va fi implicat în evadare şi împuşcat.

În plus, era gelos pentru că fratele lui primea orez.

Pe podeaua dormitorului mamei, luptându-se să-şi stăpânească teama, bietul băiat de treisprezece ani se lăsă cuprins de instinctele dobândite în lagăr: trebuia să spună unui gardian. S-a ridicat de pe podea, s-a dus în bucătărie şi s-a îndreptat către uşă.

— Unde te duci? l-a întrebat mama.

— La privată, a răspuns.

Shin a luat-o la fugă către şcoală. Era ora unu noaptea. A intrat în cămin. Profesorul lui plecase acasă, în satul Bowiwon.

Cui îi putea spune?

În camera aglomerată în care dormea clasa lui, Shin l-a găsit pe prietenul lui, Hong Sung Jo, şi l-a trezit.

Era singurul în care avea încredere.

Shin i-a spus ce aveau de gând să facă mama şi fratele lui şi i-a cerut sfatul. Hong i-a sugerat să raporteze paznicului de noapte al şcolii. S-au dus împreună. Intrând în biroul gardianului din clădirea şcolii, Shin s-a gândit cum să profite de pe urma acestei informaţii.

Gardianul era treaz şi în uniformă. Le-a spus băieţilor să intre în birou.

— Trebuie să vă spun ceva, s-a adresat Shin gardianului pe care nu-l cunoştea. Dar înainte de asta, vreau să primesc ceva în schimb.

Gardianul l-a asigurat pe Shin că îl va ajuta.

— Vreau să primesc mai multă mâncare, a spus Shin.

A doua lui cerere a fost să fie numit şef de clasă, poziţie care

i-ar fi permis să muncească mai puţin şi să ia bătaie mai rar.

Gardianul i-a garantat că îi vor fi îndeplinite solicitările.

Crezând spusele acestuia, Shin a povestit despre planurile fratelui şi mamei lui şi a spus unde se aflau. Gardianul a telefonat superiorilor săi. Le-a spus lui Shin şi Hong să se întoarcă la cămin şi să se culce. Avea să se ocupe el de tot.

În dimineaţa următoare, Shin a fost aşteptat în curtea şcolii de nişte bărbaţi în uniformă.

Aşa cum a scris în autobiografie şi cum a spus tuturor în Coreea de Sud, a fost încătuşat şi legat la ochi, împins pe bancheta din spate a unui jeep şi dus în tăcere la o închisoare subterană din incinta lagărului.

Dar Shin ştia de ce veniseră după el. Şi se aştepta ca gardienii de la conducerea Lagărului 14 să ştie că el le oferise informaţia despre evadare.

CAPITOLUL 6
PUIUL DE TÂRFĂ NU CEDEAZĂ

Ş

Tii de ce eşti aici?

Shin ştia ce făcuse; urmase regulile lagărului şi deju- case o evadare.

Dar ofiţerul nu ştia – sau nu-i păsa – că Shin fusese un informator conştiincios.

— Azi în zori mama şi fratele tău au fost prinşi încercând să fugă. De asta eşti aici. Înţelegi? Cum este posibil ca tu să nu fi ştiut că mama şi fratele tău încearcă să evadeze? Dacă ţii la viaţa ta, spune adevărul.

Derutat şi din ce în ce mai speriat, lui Shin îi era greu să vorbească. Nu înţelegea de ce era interogat ca un complice.

Mai târziu, Shin avea să-şi dea seama că gardianul de noapte de la şcoală îşi asumase meritul pentru descoperirea planului de evadare. Raportând superiorilor, nu pomenise de rolul lui Shin.

Dar în acea dimineaţă, în închisoarea subterană, Shin nu pricepea ce se petrece. Era un băiat înspăimântat în vârstă de treisprezece ani. Ofiţerul cu patru stele îl tot întreba despre planul de evadare al familiei. Shin nu a fost în stare să spună nimic coerent, în cele din urmă, ofiţerul i-a împins nişte hârtii peste birou.

— În acest caz, târâtură, citeşte asta şi pune-ţi degetul mare dedesubt.

Documentul era un fel de cazier al familiei. Conţinea numele, vârstele şi crimele de care erau acuzaţi tatăl lui Shin şi cei unsprezece fraţi ai lui.

În capul listei se găsea fratele cel mai mare, Shin Tae Sub. Lângă numele lui era trecută o dată: 1951, al doilea an al Războiului Coreean. Pe acelaşi rând, Shin văzu crimele unchiului său: tulburarea ordinii publice, acte de brutalitate şi fugă în Sud. Aceleaşi infracţiuni erau enumerate alături de numele celui de-al doilea unchi al lui Shin.

Lui Shin i-au trebuit multe luni pentru a înţelege ceea ce i se permisese să vadă. Hârtiile explicau de ce familia tatălui său fusese trimisă în Lagărul 14.

Crima de neiertat pe care o săvârşise tatăl lui Shin era faptul că era frate cu doi tineri care fugiseră în Sud în timpul unui război fratricid care distrusese mare parte din Peninsula Coreeană şi divizase sute de mii de familii. Faptul că era fiul tatălui său era crima de neiertat a lui Shin. Tatăl lui nu-i vorbise niciodată despre toate acestea.

I-a povestit însă mai târziu despre ziua din anul 1965 în care familia a fost ridicată de organele de securitate. Înainte de zori, spărseseră uşa casei deţinute de bunicul lui Shin în districtul Mun- dok din provincia Pyonganul de Sud. Este o zonă agricolă fertilă situată la vreo 60 de kilometri nord de Phenian. „Strângeţi-vă lucrurile” au strigat bărbaţii înarmaţi. Nu au explicat de ce era arestată familia sau unde era dusă.

Când s-a crăpat de ziuă, a apărut un camion în care li s-au încărcat lucrurile. Familia a călătorit o zi întreagă (o distanţă de circa 75 de kilometri pe drumuri de munte) până a ajuns la Lagărul 14.

* * *

Shin şi-a pus degetul pe document aşa cum i se ordonase.

Gardienii l-au legat din nou la ochi, l-au scos din sala de interogatoriu şi l-au condus de-a lungul unui coridor. Când i-au scos pânza cu care îi acoperiseră ochii, Shin a citit numărul „şapte” pe uşa unei celule. Gardienii l-au împins înăuntru şi i-au aruncat o uniformă de puşcăriaş.

— Schimbă-te în asta, pui de târfă.

Uniforma era pe măsura unui adult solid. Când Shin a îmbrăcat-o peste corpul lui firav şi osos, parcă era acoperit cu ceea ce semăna mai degrabă cu un sac.

Celula lui Shin era un pătrat de beton, în care de-abia putea să stea culcat. Într-un colţ erau o toaletă şi o chiuvetă cu apă curentă. Becul care atârna din tavan era aprins când Shin a intrat în celulă şi nu putea fi stins. Fără ferestre, Shin nu ştia dacă este zi sau noapte. Pe podea erau două pături subţiri. Nu i s-a dat nimic de mâncat şi n-a putut să adoarmă.

Crede că a trecut o zi până când gardienii au deschis uşa, l-au legat la ochi şi l-au dus într-o altă sală de interogatoriu în care îl aşteptau doi ofiţeri necunoscuţi. Aceştia i-au ordonat lui Shin să îngenuncheze şi l-au silit să explice de ce a vrut familia lui să evadeze. Ce nemulţumiri avea mama lui? Ce a discutat cu ea? Care erau intenţiile fratelui său? Shin a spus că nu avea răspunsuri la aceste întrebări.

— Eşti la începutul vieţii, i-a spus un gardian lui Shin. Mărturiseşte şi o să poţi să trăieşti în continuare. Vrei să mori aici?

— Eu… chiar nu ştiu nimic, a bâiguit el.

Era din ce în ce mai înspăimântat, flămând şi se străduia să

pricească de ce gardienii nu știau că el fusese cel care furnizase informația.

Gardienii l-au trimis înapoi în celulă.

În ceea ce părea a fi dimineața celei de a treia zi, în celulă au intrat unul dintre anchetatori și trei gardieni. I-au încătușat

Gleznele, au legat o funie de un cârlig din tavan și l-au atârnat cu capul în jos. Apoi au plecat și au încuiat ușa – totul fără o vorbă.

Tălpile aproape că atingeau tavanul. Capul îi era suspendat la ceva mai mult de jumătate de metru deasupra podelei. Dacă întindea brațele pe care gardienii nu i le legaseră nu ajungea jos. Shin s-a tot zvârcolit încercând să își găsească o poziție mai bună, dar nu a reușit. Gâtul i-a înțepenit și gleznele îl dureau. Până la urmă, i-au amorțit picioarele. Capul, inundat de sânge, îl durea din ce în ce mai tare cu fiecare oră ce se scurgea.

Gardienii s-au întors seara târziu. Au dezlegat băiatul și au plecat, fără nicio vorbă. I s-a adus mâncare în celulă, dar Shin a constatat că îi era aproape imposibil să mănânce. Nu-și putea mișca degetele. Gleznele îi sângerau, tăiate de marginile metalice ale cătușelor.

În cea de a patra zi, anchetatorii erau îmbrăcați în civil, nu în uniforme.

După ce a fost legat la ochi și scos din celulă, Shin i-a întâlnit într-o cameră cu tavan înalt, slab luminată. Arăta ca un atelier mecanic.

Dintr-un scripete din tavan atârna un lanț. De cârligele fixate în pereți erau agățate un ciocan, un topor, clești și răngi de diverse forme și mărimi. Pe un banc mare de lucru, Shin a văzut un clește mare, precum cei folosiți pentru apucarea și transportarea bucăților de metal încins.

— Îți place în camera asta? l-a întrebat un anchetator.

Shin nu ştia ce să zică.

— Te mai întreb o singură dată, i-a spus anchetatorul-şef. Ce aveau de gând să facă tatăl, mama şi fratele tău după evadare?

— Zău că nu ştiu, a replicat Shin.

— Dacă spui adevărul chiar acum, te salvez. Dacă nu, te omor. Ai înţeles?

Shin îşi aminteşte că era paralizat de frică.

— M-am purtat blând cu tine până acum pentru că eşti un copil, a spus anchetatorul. Nu-mi pune răbdarea la încercare.

Nici de astă dată Shin nu a reuşit să răspundă.

— Puiul ăsta de târfă nu cedează! urlă anchetatorul-şef.

Ajutoarele şefului l-au flancat pe Shin şi i-au scos hainele. I-au pus cătuşe în jurul gleznelor şi le-au fixat de lanţul care atârna din tavan. Scripetele a fost pus în mişcare, trăgându-l pe Shin de picioare. Capul i s-a izbit de podea. Mâinile i-au fost legate cu o frânghie care a fost trecută pe după un cârlig prins în plafon. Lanţul a fost oprit din mişcare când Shin a ajuns să aibă corpul în forma unui U, cu faţa şi labele picioarelor către tavan şi cu spatele gol spre podea.

Anchetatorul-şef i-a mai pus câteva întrebări. Shin îşi aminteşte că nu a dat răspunsuri coerente. Şeful i-a cerut unuia dintre oameni să aducă ceva.

Sub Shin a fost împinsă o cadă plină cu cărbuni încinşi. Unul din oameni a aţâţat cărbunii cu nişte foaie. Scripetele s-a pus în mişcare şi l-a coborât pe Shin deasupra flăcărilor.

— Dă-i înainte până vorbeşte, a spus şeful.

Shin, înnebunit de durere, mirosindu-şi carnea arsă, s-a răsucit pentru a scăpa de fierbinţeală. Unul dintre gardieni a luat un harpon de pe perete şi l-a împuns pe băiat în burtă, ţinându-l deasupra flăcărilor până ce şi-a pierdut cunoştinţa.

S-a trezit în celula lui. Gardienii îl îmbrăcaseră cu uniforma sa, pe care o murdărise de excremente şi urină. Nu avea idee

cât timp zăcuse inconştient pe podea. Spatele îi era plin de băşici şi lipicios de puroi. În jurul gleznelor nu mai avea carne aproape deloc.

Vreme de două zile, Shin reuşi să se târască prin celulă şi să mănânce. Gardienii i-au adus ştiuleţi întregi de porumb fiert, terci

De mălai şi ciorbă de varză. Dar când arsurile i s-au infectat, Shin a făcut febră, şi-a pierdut apetitul şi nu s-a mai putut mişca aproape deloc.

Văzându-l pe Shin încolăcit pe podeaua celulei, un gardian a strigat pe coridorul închisorii, „E dat dracului avortonul ăsta!”

Shin crede că au trecut zece zile până Ia interogatoriul final. Acesta a avut loc în celula lui, pentru că era prea slăbit ca să se ridice de pe podea. Dar nu-i mai era teamă. Pentru prima oară, a găsit cuvintele cu care să se apere.

— Eu am fost cel care a raportat despre evadare, a spus. Am făcut o treabă bună.

Anchetatorii nu l-au crezut. Dar în loc să-l ameninţe sau să-l tortureze, i-au pus întrebări. El a explicat tot ce auzise în casa mamei şi ce-i spusese gardianului de noapte de la şcoală. I-a implorat pe anchetatori să vorbească cu Hong Sung Jo, colegul care îi putea confirma povestea.

Ei nu au promis nimic şi au ieşit din celulă.

Shin a făcut febră şi mai mare. Băşicile de pe spate i s-au umplut de puroi. În celula lui era un miros îngrozitor, iar gardienii refuzau să intre acolo.

După câteva zile (deşi câte anume nu se poate şti, odată ce Shin îşi pierdea frecvent cunoştinţa), gardienii au deschis uşa celulei şi doi deţinuţi au intrat înăuntru. L-au ridicat şi l-au dus de-a lungul coridorului la o altă celulă. Gardienii l-au încuiat pe Shin acolo. În celulă mai era un deţinut.

Lui Shin i se comutase pedeapsa. Hong îi confirmase

povestea. Shin nu avea să-l mai vadă vreodată pe gardianul de noapte al şcolii.

CAPITOLUL 7
SOARELE STRĂLUCEŞTE Şi ÎN GAURA DE ŞARPE

D

Upă standardele Lagărului 14, colegul de celulă al lui Shin era realmente bătrân, având vreo cincizeci de ani. A re- fuzat să explice de ce fusese adus în închisoarea subte- rană a lagărului, dar a spus totuşi că se afla acolo de mulţi ani şi că îi lipsea foarte mult soarele.

O piele palidă, ca de cretă, îi acoperea trupul descărnat. II Chema Kim Jin Myung. A cerut să i se spună „Unchiul”

Vreme de câteva săptămâni Shin nu a fost în stare să vorbească mare lucru. Febra îl ţintuia pe podeaua rece, unde se aştepta să moară. Nu putea mânca şi i-a spus colegului de celulă să ia şi mâncarea lui. Unchiul a mâncat din ea, dar numai până ce băiatului i-a revenit apetitul.

Între timp, Unchiul s-a apucat să-l îngrijească pe Shin.

A transformat orele de masă în şedinţe de tratament medical, folosind o lingură de lemn pentru a curăţa băşicile infectate ale băiatului.

— Ai mult puroi, i-a spus lui Shin. O să-l curăţ, încearcă să rabzi durerea.

Îi ştergea rănile cu ciorbă de varză sărată, ca dezinfectant. Îi masa braţele şi picioarele ca să nu i se atrofieze muşchii. Pentru a împiedica urina şi fecalele să intre în contact cu rănile băiatului, îi aducea oala de noapte şi îl ridica ca să o poată folosi.

Shin crede că această îngrijire intensivă a continuat vreme de vreo două luni. Avea senzaţia că nu era pentru prima oară când Unchiul făcea aşa ceva, judecând după priceperea şi răbdarea de care dădea dovadă.

Din când în când, Shin și Unchiul auzeau țipetele și gemetele vreunui deținut schingiuit. Sala cu scripetele și răngile părea a fi foarte aproape, pe același coridor. Regulile închisorii interziceau conversațiile între deținuți. Dar în celula lor, care era atât de mică încât Shin și Unchiul erau nevoiți să stea aproape lipiți unul de altul, puteau șopti. Shin a descoperit mai târziu că gardienii erau la curent cu conversațiile lor.

Shin avea impresia că Unchiul avea un statut special în ochii gardienilor. Îl tundeau și îi împrumutau foarfece ca să-și taie barba, îi aduceau căni cu apă. Îi spuneau ce oră este atunci când întreba, îi dădeau mâncare în plus, pe care le o împărțea cu Shin.

— Puștiule, ai multe zile de trăit, îi spunea Unchiul. Se zice că soarele strălucește și în gaura de șarpe.

Îngrijirea medicală și cuvintele afectuoase ale bătrânului l-au ținut pe băiat în viață. Febra i-a cedat, mintea i s-a limpezit și arsurile s-au transformat încet în cicatrice.

Pentru prima oară în viață Shin era tratat cu bunătate și era recunoscător dincolo de cuvinte. Dar era și nedumerit. Nu avusese încredere în mama lui că nu l-ar fi lăsat să moară de foame. La școală, nu avea încredere în nimeni, poate cu excepția lui Hong Sung Jo, și el însuși îi turna pe toți. Se aștepta, în schimb, să fie maltratat și trădat. În celulă, Unchiul l-a făcut să vadă altfel lucrurile. Bătrânul i-a spus că se simțea singur și părea cu adevărat

Fericit să-și împartă spațiul și hrana cu altcineva. Nici măcar o dată nu l-a supărat sau speriat pe Shin și l-a ajutat să se refacă.

Rutina vieții în închisoare, după ce interogatoriile și tortura luaseră sfârșit – făcând abstracție de țipetele care se auzeau tot timpul de-a lungul coridorului – era ciudat de liniștitoare.

Cu toate că mâncarea nu avea gust, gardienii aduceau porții

suficiente pentru ca Shin şi Unchiul să supravieţuiască. Nu trebuiau să facă munca din lagăr, nu existau norme epuizante. Pentru prima oară în viaţă, Shin nu era obligat să muncească fizic.

Pe lângă îngrijirea băiatului, Unchiul ştia cum să-şi petreacă timpul. Făcea gimnastică în fiecare zi. Îl tundea pe Shin. Era un bun povestitor, ale cărui cunoştinţe despre Coreea de Nord îl uimeau pe Shin, mai ales când subiectul era mâncarea.

— Unchiule, spune-mi o poveste, îl ruga Shin.

Bătrânul vorbea despre mâncarea din afara lagărului, cum mirosea, ce gust avea. Mulţumită descrierilor apetisante pe care le făcea fripturii de porc, supei de pui şi scoicilor savurate pe malul mării, lui Shin i-a revenit pofta de mâncare.

Când starea sănătăţii i s-a îmbunătățit, gardienii au început să îl cheme afară din celulă. Acum erau convinși că Shin își turnase propria familie. L-au presat să dea informații despre bătrân.

— Voi doi staţi acolo împreună, i-a spus un gardian lui Shin. Ce spune? Să nu-mi ascunzi nimic.

Înapoi în celulă, Unchiul a vrut să ştie ce îl întrebaseră.

Prins între binefăcătorul lui şi gardieni, Shin a ales să spună ambelor părţi adevărul. I-a spus Unchiului că gardienii îi ceruseră să fie informator. Bătrânul nu a fost surprins. A continuat să îi spună lui Shin poveşti lungi despre tot felul de bunătăţi culinare. Dar nu i-a oferit informaţii biografice. Nu vorbea niciodată despre familia lui. Nu exprima opinii despre guvern.

Shin bănuia – judecând după modul în care Unchiul vorbea – că fusese odinioară un om important şi bine educat. Dar era doar o presupunere.

Cu toate că era o crimă să vorbeşti despre evadarea din Lagărul 14, nu era interzis să visezi despre cum ar arăta viaţa

dacă ai fi eliberat. Unchiul i-a spus lui Shin că amândoi vor fi eliberaţi într-o bună zi. Până atunci, aveau însă obligaţia sacră să rămână în putere, să trăiască pe cât posibil de mult şi să nu se gândească vreodată la sinucidere.

— Ce zici? îl întreba apoi Unchiul pe Shin. Crezi că o să ajung şi eu să fiu liber?

Shin se îndoia, dar nu spunea nimic.

Un gardian a descuiat uşa celulei lui Shin şi i-a dat uniforma şcolară cu care venise îmbrăcat în ziua în care fusese adus la închisoarea subterană.

— Îmbracă-te şi vino repede, i-a spus gardianul.

Schimbându-se, Shin l-a întrebat pe Unchi ce se va întâmpla.

Bătrânul l-a asigurat că îi va fi bine şi că se vor întâlni din nou afară.

— Lasă-mă să te îmbrăţişez, i-a spus, strângându-i tare mâinile lui Shin.

Shin nu voia să plece din celulă. Nu mai avusese încredere în nimeni şi nu mai iubise pe cineva până atunci. În anii următori, avea să se gândească la bătrânul din cămăruţa întunecoasă mai des şi cu mai multă afecţiune decât se gândea la părinţi. Dar după ce gardienii l-au scos din celulă şi au încuiat uşa, nu l-a mai văzut vreodată pe Unchi.

CAPITOLUL 8
N-A PUTUT PRIVI ÎN OCHII MAMEI

L

— Au dus pe Shin în încăperea mare şi goală în care fusese interogat prima dată, la începutul lunii aprilie. Acum era sfârşitul lui noiembrie. Shin împlinise de curând paisprezece ani. Nu mai văzuse soarele de mai mult de jumătate de an.

Ceea ce a văzut acolo l-a luat prin surprindere: tatăl lui înge- nuncheat în faţa a doi anchetatori aşezaţi la birourile lor. Părea mult mai bătrân şi mai ros de griji decât îl ştia. Fusese

adus la în- chisoarea subterană cam în același timp cu Shin.

Îngenunchind lângă el, Shin a observat că piciorul drept al ta- tălui său avea un aspect nefiresc. Shin Gyung Sub fusese și el schin- giuit. Oasele piciorului îi fuseseră rupte mai jos de genunchi și se sudaseră la loc într-un unghi ciudat. Infirmitatea avea să pună capăt slujbei lui relativ comode de mecanic și strungar. Va șchiopăta de acum ca muncitor necalificat în construcții.

În timpul petrecut în închisoarea subterană, gardienii îi spuse- seră tatălui lui Shin că fiul lui mai mic fusese cel care informase autoritățile în legătură cu planul de evadare. Când Shin a avut, mai târziu, ocazia să vorbească despre acest lucru cu tatăl său, conver- sația a fost încordată. Tatăl a declarat că a fost mai bine să spună

Gardienilor, decât să riște ascunzând planul. Dar tonul lui caustic l-a derutat pe Shin. Părea că știa că primul instinct al fiului său era să toarne.

— Citiți și puneți degetul, a spus unul dintre anchetatori, înmânând câte un document lui Shin și tatălui său.

Era o declarație de confidențialitate care stipula că tatăl și fiul nu aveau să spună nimănui ce s-a întâmplat în închisoare. Dacă vorbeau, vor fi pedepsiți.

După ce și-au pus degetele muiate în cerneală pe formulare, au fost încătușați, legați la ochi și conduși la lift. La suprafață, tot cu cătușe și ochii acoperiți, au fost urcați pe bancheta din spate a unei mașini mici.

În mașină, Shin s-a gândit că el și tatăl lui vor fi duși în lagăr. Ce rost avea să fie puși să semneze un angajament de confidențialitate dacă urmau să fie apoi împușcați. Dar când mașina s-a oprit după vreo treizeci de minute și i s-a scos banda care îi acoperea ochii, Shin a intrat în panică.

Pe ogorul gol din apropierea casei mamei lui se adunase o mulțime de oameni. Era locul în care Shin asistase în fiecare

an la două sau trei execuţii, încă de când era mic. În pământ era înfipt un stâlp, iar alături fusese improvizată o spânzurătoare.

Shin era sigur acum că el şi tatăl lui vor fi executaţi. A devenit conştient de aerul care-i intra şi ieşea din plămâni. Şi-a zis că erau ultimele răsuflări din viaţa lui.

S-a mai liniştit când un gardian a lătrat numele tatălui lui.

— Hei, Gyung Sub, treci în faţă.

Lui Shin i s-a spus să se ducă lângă tatăl lui. Un gardian le-a scos cătuşele. S-au aşezat pe jos. Ofiţerul însărcinat cu execuţia a început să vorbească. Au fost aduşi mama şi fratele lui Shin.

Shin nu îi văzuse şi nu mai auzise nimic de ei de când plecase din casa mamei în noaptea în care îi trădase.

— Executaţi-i pe Jang Hye Gyung şi Shin He Geun, trădători ai neamului, a ordonat ofiţerul.

Shin s-a uitat la tatăl lui. Plângea în tăcere.

La ruşinea pe care o simţea Shin în legătură cu execuţiile s-au adăugat minciunile pe care a început să le spună în Coreea de Sud de-a lungul anilor.

— Nimic din viaţa mea nu se compară cu povara asta, mi-a spus Shin în ziua în care a explicat cum şi de ce şi-a prezentat trecutul într-o lumină falsă.

Dar în ziua execuţiilor nu era cuprins de ruşine. Era furios. Îşi ura mama şi fratele precum un adolescent nedreptăţit şi jignit.

După cum vedea el lucrurile, fusese torturat şi aproape ucis, iar tatăl lui schilodit din cauza planului lor nechibzuit.

Cu numai câteva minute înainte să îi vadă aduşi la locul de execuţie, Shin crezuse că avea să fie împuşcat din cauza nesăbuinţei lor.

Când gardienii au târât-o la spânzurătoare, Shin a văzut că mama lui arăta tumefiată. Au silit-o să stea în picioare pe o

ladă de lemn, i-au pus un căluş, i-au legat braţele la spate şi i-au trecut laţul în jurul gâtului. Nu i-au acoperit ochii umflaţi.

Ea s-a uitat în mulţime şi l-a zărit pe Shin. El a refuzat să-i susţină privirea.

Când gardienii au tras lada, ea a zvâcnit disperat. Văzând-o pe mama lui chinuindu-se, Shin s-a gândit că merita să moară.

Legat de stâlpul de lemn, fratele lui Shin era lipsit de putere. Trei gardieni au tras cu puşca de trei ori. Gloanţele au făcut praf funia care îi ţinea fruntea pe stâlp. Locul s-a umplut de sânge şi creieri împrăştiaţi, imagine care l-a îngreţoşat şi speriat pe Shin. Dar şi-a zis că şi fratele lui o meritase.

CAPITOLUL 9
PUI DE TÂRFĂ REACŢIONAR

E

Xecuţia părinţilor pentru tentative de evadare nu era ceva neobişnuit în lagăr. Shin a fost martor la câteva şi înainte şi după ce a fost spânzurată mama lui. Nu era clar însă ce se întâmpla cu copiii rămaşi în lagăr. După câte îşi putea da seama

Shin, aceştia nu mai aveau voie să meargă la şcoală.

Cu excepţia lui.

Poate din cauză că făcuse dovada faptului că era un turnător de încredere, autorităţile l-au trimis înapoi la şcoală. Dar întoarcerea nu a fost uşoară.

Necazurile au început imediat ce Shin a plecat de pe câmpul de execuţie şi a ajuns la şcoală, unde a avut o discuţie între patru ochi cu profesorul său. Shin îl cunoştea de doi ani pe acest bărbat (cu toate că nu-i aflase niciodată numele) şi îl considera un om rezonabil, cel puţin după standardele lagărului.

Însă când s-au întâlnit, profesorul spumega. Voia să ştie de ce Shin îl informase pe gardianul de noapte despre tentativa de evadare.

— De ce nu ai venit întâi la mine? a strigat.

— Am vrut, dar nu aveam cum să dau de dumneavoastră, a replicat Shin, explicând că era noaptea târziu şi el nu avea voie să circule în zona profesorilor.

— Puteai să aştepţi până dimineaţa, a spus profesorul.

Profesorul nu s-a putut remarca în faţa superiorilor cu dezvăluirea unui plan de evadare. De această nedreptate îl găsea vinovat pe Shin şi l-a avertizat că avea să plătească scump pentru nesăbuinţa lui. Când clasa lui Shin, în jur de treizeci şi cinci de elevi, s-a adunat mai târziu pentru a începe orele, profesorul a arătat către Shin şi a strigat:

— Vino în faţă. În genunchi!

Shin a stat îngenuncheat pe podeaua de beton aproape şase ore. Când se foia în căutarea unei poziţii mai bune, profesorul îl pocnea cu arătătorul din lemn.

În a doua zi de şcoală, Shin s-a dus cu clasa la câmp să strângă paiele rămase după recoltatul porumbului. Shin era înhămat la un *jige* încărcat cu paie. Era o muncă relativ uşoară în comparaţie cu aceea de a împinge vagonete de cărbuni, însă băiatul trebuia să poarte un fel de ham a cărui chingă de piele i se freca de spatele care nu i se vindecase complet.

N-a trecut mult şi sângele îi şiroia pe picioare, îmbibându-i pantalonii uniformei.

Shin nu a îndrăznit să se plângă. Profesorul îl avertizase că va trebui să trudească mai mult decât colegii lui pentru a spăla păcatele mamei şi fratelui.

La şcoală sau în timpul muncii la câmp, toţi elevii trebuiau să ceară voie dacă aveau nevoie la toaletă. Când Shin a făcut acest lucru după eliberarea din închisoare, a fost refuzat. Băiatul a încercat să reziste pe tot parcursul zilei de şcoală, dar a sfârşit udându-şi pantalonii de câteva ori pe săptămână, de obicei atunci când clasa era trimisă la muncă afară. Fiind iarnă şi foarte frig, muncea în pantalonii îmbibaţi de urină.

Shin își cunoștea majoritatea colegilor de clasă de când aveau șapte ani și începuseră școala primară împreună. Deși era printre cei mai pirpirii din clasă, colegii îl tratau ca pe un egal. Dar acum, urmând exemplul profesorului, copiii au început să-l batjocorească și să-l chinuiască.

Îi furau mâncarea, îi trăgeau pumni în burtă și îl făceau în toate felurile. Numele cu care îl strigau erau variații pe tema „pui de târfă reacționar".

Shin nu este sigur dacă elevii știau că își trădase mama și fratele. Crede că prietenul lui, Hong, nu spusese nimănui. În orice caz, motivul jignirilor nu era niciodată trădarea familiei. Ar fi fost nepatriotic și riscant, odată ce toți elevii aveau obligația de a da informații referitoare la familie și colegi.

Înainte de a merge la închisoare, Shin reușise să facă o alianță strategică. Se împrietenise cu Hong Joc Hyun, șeful clasei. (Era poziția pe care Shin încercase să o câștige în noaptea în care își turnase familia.) Hong îi supraveghea pe elevi când mergeau la muncă și era autorizat de profesor să-i lovească pe cei care trăgeau chiulul. Era, de asemenea, cel mai de încredere informator al profesorului.

Lui Hong nu i se administrau bătăi și nu i se tăiau mesele dacă clasa rămânea în urmă la muncile agricole și nu își făcea norma. Poziția lui era similară cu cea a *jagubbanjang,* deținuți adulți care erau șefi de echipă. Gardienii le acordau acestora, care erau întotdeauna bărbați și de obicei cu statură impozantă, mână aproape liberă asupra celorlalți deținuți din echipă. Având de dat socoteală pentru eventualele greșeli ale echipei, șefii erau adeseori mai vigilenți, mai brutali și mai nemiloși decât gardienii.

După ce mama și fratele lui Shin au fost executați, Hong a început să-l urmărească atent pe Shin. Într-o zi în care au mers cu clasa să ajute la repararea unui drum, a observat că Shin își încăr-

Case excesiv roaba. Shin se tot opintea să o împingă, dar era prea grea pentru a fi urnită de băiatul numai piele şi os.

Văzându-l pe şeful de clasă că se apropie cu o lopată, Shin s-a aşteptat iniţial la o mână de ajutor. S-a gândit că Hong va chema alţi elevi să vină şi să împingă roaba. În schimb, Hong a ridicat lopata și l-a lovit pe Shin peste spate, trântindu-l la pământ.

— Împinge roaba cum trebuie, a spus Hong.

I-a tras un picior în cap şi i-a spus să se ridice. În timp ce Shin se străduia să îşi recapete echilibrul, Hong i-a aplicat o altă lovitură de lopată, zdrobindu-i nasul, care i s-a umplut imediat de sânge.

După bătaie, şi elevii mai mici decât Shin au început să-i insulte mama. Fiind încurajaţi de profesor, îl jigneau şi îl băteau.

Detenţia în închisoarea subterană îl făcuse pe Shin să-şi piardă mult din forţă şi din puterea de a rezista. Revenirea la munca grea de dimineața până seara și la mâncarea insuficientă îl făcea să înnebunească de foame.

În cantina şcolii căuta mereu resturi; dacă găsea ciorbă de varză vărsată pe jos, îşi înmuia degetele în ea şi apoi le lingea. Se uita pe podele, drumuri şi câmpuri în speranţa că va găsi boabe de orez, fasole sau balegă care conţinea boabe nedigerate de porumb.

Într-o dimineaţă de decembrie, la vreo două săptămâni după întoarcerea la şcoală, aflat cu clasa la muncă, Shin a descoperit un ştiulete uscat de porumb într-o grămadă de paie şi l-a devorat. Hong Joc Hyun era prin preajmă. A venit în fugă Ia Shin, l-a înşfăcat de păr şi l-a târât în faţa profesorului.

— Tovarăşe profesor, în loc să muncească, Shin caută mâncare.

Când Shin a căzut în genunchi cerşind iertare (gest pe care-l făcea din instinct), profesorul l-a lovit în cap cu bastonul şi a

chemat restul clasei să-l ajute să-l pedepsească pe vinovat.

— Veniţi şi pălmuiţi-l, a spus profesorul.

Shin ştia ce avea să urmeze. Dăduse şi el destule palme şi pumni colegilor în cadrul rundelor de pedepse colective. Elevii s-au aşezat în şir în faţa lui Shin. Fetele l-au pălmuit pe obrazul drept, băieţii pe stângul. Shin crede că le-a venit rândul de cinci ori până ce profesorul a anunțat că era vremea mesei.

Înainte de a ajunge la închisoarea secretă şi până când profesorul și colegii lui au început să se ia de el, lui Shin nu-i trecuse prin minte să dea vina pe cineva pentru naşterea lui în interiorul Lagărului 14.

Existenţa sa limitată îl făcea să se concentreze asupra găsirii mâncării şi evitării bătăii. Nu-l interesau lumea exterioară, părinţii lui sau istoria familiei. Dacă era să creadă în ceva, credea în predicile gardienilor despre păcatul originar. Ca progenitură de trădători, singura lui șansă de salvare – și singura cale de a se feri de inaniție – era munca grea.

Însă de când se întorsese la şcoală, era plin de resentimente. Nu îl rodea încă sentimentul de vinovăție în legătură cu mama şi fratele lui; asta avea să vină mult mai târziu. Dar lunile petrecute în celulă alături de Unchiul ridicaseră un colț al perdelei de pe lumea de dincolo de gard.

Shin devenise conștient de ceea ce nu putea mânca şi nu putea vedea vreodată. Murdăria, duhoarea şi lipsa oricărei speranţe îi distrugeau spiritul. Descoperea singurătatea, regretul şi dorinţa – de ce anume, nu ştia nici el.

Mai presus de orice, era furios pe ambii părinţi. Din cauza uneltirilor mamei, credea el, ajunsese el să fie torturat. O găsea vinovată şi de bătăile şi umilinţele la care îl supuneau profesorul și colegii. Îi dispreţuia deopotrivă pe mama şi pe tatăl lui pentru că se împerecheaseră în mod egoist într-un

lagăr de muncă și au adus pe lume odrasle sortite să moară în spatele sârmei ghimpate.

Pe terenul de execuţie, după uciderea mamei şi fratelui lui Shin, tatăl lui încercase să-l liniştească.

— Eşti teafăr? Eşti rănit pe undeva? Ai văzut-o pe maică-ta acolo? îl tot întreba tatăl lui, referindu-se la închisoarea subterană.

Shin era prea furios pentru a răspunde.

După execuţie, i s-a părut dezgustător chiar şi să pronunţe cuvântul „tată”. În rarele zile libere de la şcoală – vreo paisprezece în fiecare an – Shin era trimis să îl vadă. În timpul vizitelor, refuza adeseori să vorbească.

Tatăl lui încerca să se scuze.

— Ştiu că suferi din cauză că ne-ai avut pe noi ca părinţi, i-a spus lui Shin. Ai avut ghinion. Dar ce poţi să faci? Așa a fost să fie.

Sinuciderea este o tentaţie puternică pentru nord-coreenii smulși de la vieţile lor obişnuite şi supuşi regimului de muncă grea, foame, bătăi şi privare de somn al lagărelor de muncă.

„Sinuciderea nu era neobişnuită în lagăr” scrie Kang Chol-hwan în memoriile despre deceniul petrecut în Lagărul 15. „Mai mulţi vecini de-ai noștri au ales această cale… De obicei lăsau scrisori prin care criticau regimul, sau cel puţin organele de securitate… Adevărul este că familia avea să fie pedepsită într-un fel sau altul chiar dacă nu existau scrisori critice de adio. Era o regulă care nu admitea excepţie. Partidul vedea în sinucidere o încercare de sustragere de sub controlul său şi, dacă individul care recursese la şmecherie nu mai era acolo ca să plătească, trebuia găsit altcineva” 1.

Departamentul Securităţii Statului din Coreea de Nord îi avertizează pe toţi prizonierii că sinuciderea va fi pedepsită cu sentinţe mai lungi pentru rudele supravieţuitoare, potrivit Baroului Coreean din Seul.

În memoriile sale despre cei şase ani petrecuţi în două lagăre, Kim Yong, fost locotenent-colonel al armatei nord-coreene spune că tentaţia sinuciderii era „copleşitoare”

„Deţinuţii erau atât de înfometaţi, încât ajungeau să delireze” scrie Kim, care spune că a petrecut doi ani în Lagărul 14 până ce a fost transferat în Lagărul 18, situat de cealaltă parte a râului Tae- dong, o închisoare politică în care gardienii erau mai puţin brutali, iar prizonierii aveau ceva mai multă libertate.

Pentru că nu mai putea suporta viaţa din Lagărul 14, Kim spune că s-a aruncat în puţul unei mine de cărbuni. Când a ajuns la fund, rănit grav, a simţit mai mult dezamăgire decât durere: „Am regretat că n-am fost în stare să găsesc o cale mai bună de a pune cu adevărat capăt acestui chin de nedescris” 2.

Oricât de cumplită a devenit viaţa lui Shin după execuţia mamei şi fratelui lui, sinuciderea nu a fost niciodată pentru el mai mult de un gând trecător.

Exista o deosebire fundamentală, în viziunea lui, între deţinuţii care sosiseră de afară şi cei care se născuseră în lagăr: primii, tulburaţi de contrastul dintre un trecut liniştit şi un prezent nenorocit, nu-şi puteau găsi sau păstra dorinţa de a supravieţui. Un avantaj al naşterii în lagăr era absenţa aşteptărilor.

Şi astfel, nefericirea lui Shin nu s-a transformat niciodată în deznădăjduire totală. Nu avea speranţe de pierdut, trecut de jelit, mândrie de apărat. Nu i se părea degradant să lingă ciorbă de pe jos. Nu-i era ruşine să cerşească iertare unui gardian. Nu-i tulbura conştiinţa să trădeze un prieten pentru mâncare. Toate acestea erau tehnici de supravieţuire, nu motive de sinucidere.

La şcoala lui Shin, profesorii nu prea se schimbau. În cei şapte ani de când începuse şcoala, băiatul cunoscuse doar doi.

Dar la patru luni după execuţie, Shin a avut în sfârșit parte de puţin noroc. Într-o dimineaţă, profesorul care îl chinuia și îi încuraja pe copii să facă la fel a dispărut.

Înlocuitorul lui nu părea, la prima vedere, să fie mai puţin brutal. Asemenea tuturor gardienilor din lagăr, era un bărbat voinic, fără nume, la treizeci şi ceva de ani, care cerea elevilor să-şi ferească ochii şi să-şi plece capul când vorbeau cu el. Shin şi-l aminteşte ca fiind la fel de rece, distant şi dominator ca toţi ceilalţi.

Noul profesor nu părea totuşi să ţină neapărat să-l vadă pe Shin mort de inaniţie.

Prin martie 1997, la vreo patru luni după eliberarea lui din închisoarea subterană, Shin era într-o condiţie deplorabilă. Hărţuit de profesor şi de ceilalţi elevi, nu reuşea să găsească destulă hrană pentru a-şi menţine greutatea. Arsurile nu i se vindecaseră. Cicatricele îi sângerau încă. Era din ce în ce mai slăbit şi de multe ori nu putea să-şi îndeplinească norma de muncă, ceea ce însemna noi bătăi, mai puţină mâncare, alte sângerări.

Noul profesor l-a dus pe Shin la cantină după orele de masă. I-a spus să mănânce toate resturile pe care le găsea. Uneori îi dădea mâncare pe furiş. Îl punea la muncile mai puţin extenuante şi avea grijă ca băiatul să aibă un loc călduros de dormit în camera de la cămin.

La fel de important, noul profesor nu i-a mai lăsat pe colegii lui Shin să îl bată şi să îi fure mâncarea. Batjocurile legate de mama lui decedată au luat sfârşit. Hong Joc Hyun, şeful clasei care-l lovise peste faţă cu o lopată, i-a devenit din nou prieten. Shin a pus pe el câteva kilograme. În sfârşit, arsurile de pe spate i s-au vindecat.

Poate că profesorului îi era milă de un copil nedreptăţit care îşi văzuse mama murind. Este posibil şi ca gardienii mai mari în grad din lagăr să fi descoperit că un profesor

nemulţumit maltrata un turnător de încredere. Poate că noului profesor i se ordonase să-l ţină pe băiat în viaţă.

Shin nu cunoştea motivul pentru care noul profesor făcea acest efort. Dar este sigur că fără ajutorul lui ar fi murit.

CAPITOLUL 10
ÎN CÂMPUL MUNCII

I

N fiecare zi, tractoarele aduceau remorci pline cu mâncare la locul de muncă. Erau grămezi de mălai şi vase uriaşe cu ciorbă de varză.

Shin avea cincisprezece ani şi muncea alături de mii de alţi de- ţinuţi. Era în anul 1998 şi pe râul Taedong, care delimitează la sud

Lagărul 14, se construia o hidrocentrală. Proiectul era destul de urgent pentru a asigura hrana muncitorilor-sclavi de trei ori pe zi.

Gardienii îi lăsau pe aceştia – în jur de cinci mii de deţinuţi adulţi şi vreo două sute de elevi de la ciclul secundar al şcolii din lagăr – să prindă peşte şi broaşte din râu.

Pentru prima oară în viaţă, Shin a mâncat bine vreme de un an întreg.

Guvernul nord-coreean hotărâse că lagărul, cu gardul lui conectat la înaltă tensiune şi fabricile în care se produceau uni- forme militare, articole de sticlă şi ciment, avea nevoie de o sursă locală de electricitate, şi asta rapid.

— Hei! Păzea! Cade! Cade!

Shin a strigat cât l-au ţinut plămânii. Căra plăci de beton umed când a observat că un zid de beton proaspăt turnat se crăpase şi

Începea să se prăbuşească. La baza lui, o echipă de opt oameni finisa un alt zid.

A strigat cât de tare a putut. Dar a fost prea târziu.

Toţi muncitorii – trei adulţi, trei fete de cincisprezece ani şi doi băieţi de cincisprezece ani au fost ucişi. Câţiva au fost zdrobiţi atât de tare încât nu mai puteau fi recunoscuţi. Gardianul supraveghetor nu a oprit munca după accident. La finalul schimbului le-a ordonat lui Shin şi altor muncitori să cureţe locul de cadavre.

Munţii Coreei de Nord sunt străbătuţi de râuri iuţi, mari şi mici. Potenţialul lor hidroelectric este atât de mare, încât 90 din electricitatea Peninsulei Coreene dinaintea separării provenea din Nord'.

Dar sub dinastia Kim, statul nord-coreean nu a mai construit hidrocentrale şi nici nu a mai reuşit să întreţină reţeaua de baraje hidroelectrice existente, multe dintre ele situate în zone îndepărtate. Când Uniunea Sovietică a stopat furnizarea de petrol ieftin în anii 1990, generatoarele orăşeneşti care funcţionau cu păcură au rămas fără combustibil. Luminile s-au stins în aproape toată ţara. În mare parte a timpului, sunt încă stinse.

Fotografiile făcute noaptea din satelit Peninsulei Coreene arată o gaură neagră între China şi Coreea de Sud. Ţara nu are destulă energie pentru a ţine luminile aprinse nici măcar în Phenian, unde guvernul îşi protejează elita. În februarie 2008, când m-am aflat timp de trei zile şi două nopţi la Phenian, făcând parte dintr-o delegaţie numeroasă de jurnalişti străini căreia i se permisese să intre în ţară pentru a scrie despre un spectacol al filarmonicii new-yorkeze, guvernul a aprins luminile în mare parte a oraşului. Imediat ce orchestra şi presa au părăsit oraşul, luminile s-au stins la loc.

Este astfel de înţeles de ce construirea de hidrocentrale mici şi medii – capabile să deservească industria locală şi clădite mai mult prin muncă manuală, cu tehnologii rudimentare – a devenit o prioritate în anii 1990. Într-o frenezie a muncii extenuante s-au construit mii.

Pe lângă contribuţia la menţinerea economiei pe linia de plutire, barajele sunt importante din punct de vedere ideologic pentru familia care conduce ţara. După cum spun povestea hagiografii lui, realizarea intelectuală cea mai importantă a lui Kim Ir-sen – strălucita lui idee *juche* – afirmă că mândria naţională merge mână-n mână cu independenţa.

După cum explica Marele Conducător:

Juche înseamnă, pe scurt, să fii stăpânul schimbării şi reconstrucţiei în propria-ţi ţară. Aceasta înseamnă să îţi păstrezi o poziţie independentă, să refuzi să depinzi de alţii, să gândeşti singur, să crezi în forţele tale, să dai dovadă de spirit revoluţionar şi astfel să-ţi rezolvi problemele de unul singur, asumându-ţi întreaga responsabilitate, în orice împrejurare2.

Bineînţeles că nimic din toate acestea nu este nici pe departe posibil într-o ţară guvernată atât de greşit. Coreea de Nord a depins întotdeauna de ajutorul guvernelor străine şi fără acesta probabil că dinastia Kim s-ar prăbuşi. Chiar şi în anii săi cei mai buni, Coreea de Nord nu şi-a putut asigura necesarul alimentar. Ţara nu are petrol şi economia ei nu a fost niciodată capabilă să producă cantităţi suficiente de bani pentru a cumpăra destul combustibil sau alimente de pe piaţa mondială.

Coreea de Nord ar fi pierdut Războiul Coreean şi ar fi dispărut ca stat fără ajutorul chinezilor, care s-au opus Statelor Unite ale Americii şi altor forţe occidentale. Până în anii 1990, economia

Coreei de Nord era ţinută pe picioare în mare măsură de subvenţiile primite de la Uniunea Sovietică. Din 2000 în 2008, Coreea de Sud a susţinut Nordul – şi şi-a cumpărat o oarecare coexistenţă paşnică – cu cantităţi uriaşe de îngrăşăminte şi alimente oferite necondiţionat, plus investiţii generoase.

De atunci, Phenianul a devenit din ce în ce mai dependent

de China pentru facilităţi comerciale, ajutoare alimentare şi combustibil. O dovadă grăitoare a influenţei în creştere a Chinei este că în lunile premergătoare lansării oficiale din 2010 a lui Kim Jong-un ca succesor al lui Kim Jong-il, preşedintele în funcţie s-a dus de două ori la Beijing, unde diplomații spun că a rugat China să-i binecuvânteze planul de succesiune.

Cu toate acestea, Coreea de Nord continuă să susţină sus şi tare că numai bazându-se pe propriile forţe îşi va îndeplini mult trâmbiţatul obiectiv de a deveni până în 2012, la a suta aniversare a naşterii lui Kim Ir-sen, „o naţiune măreaţă, prosperă și puternică”.

Pentru împlinirea acestui vis fantastic guvernul obligă frecvent masele să se implice în activităţi groaznice disimulate sub sloganuri nobile. Propaganda poate fi destul de creativă: foametea a fost re-etichetată drept „Anevoiosul marş” o luptă patriotică pe care nord-coreenii au fost încurajaţi să o câştige sub sloganul mobilizator: „Să mâncăm de două ori pe zi”

În primăvara anului 2010, când penuria de alimente a devenit din nou acută, guvernul a lansat o campanie masivă de întoarcere la glie, pentru a-i convinge pe locuitorii oraşelor să se mute la ţară și să cultive pământul. Orăşenii aveau să fie ajutoare permanente în „lupta plantării orezului”, campania anuală care trimite funcţionarii, elevii şi soldaţii la ţară timp de două luni primăvara şi două săptămâni toamna. Iarna, orăşenii au datoria de a-şi colecta fecalele (ale lor și ale vecinilor) pentru însămânţarea de primăvară.

Alte sarcini urgente şi patriotice la care au fost îndemnaţi nord-coreenii să pună umărul sunt: „Producţii mai mari de peşte în crescătorii!” „Să extindem creşterea caprelor și să avem mai multe păşuni în conformitate cu directivele Partidului!” și „Să cultivăm mai multă floarea-soarelui!”

Succesul acestor campanii mobilizatoare a fost îndoielnic, mai ales în ceea ce priveşte eforturile nepopulare ale guvernului de a-i convinge pe oamenii crescuţi la oraş să se ducă la munca agricolă grea.

În cazul construirii hidrocentralei în incinta Lagărului 14, nu existau astfel de probleme cu motivaţia.

După cum Shin a fost martor, la scurtă vreme după ce gardienii au anunţat o nouă „întrecere” pentru construirea unui baraj hidroelectric, mii de deţinuţi adulţi au fost mutaţi din fabrici în barăcile improvizate ridicate pe malul nordic al râului Taedong. Shin şi colegii lui de clasă au părăsit căminul şcolii. Toţi munceau, mâncau şi dormeau pe şantierul situat la vreo zece kilometri sud-est de centrul lagărului.

Munca la baraj – pe care fotografiile din satelit îl arată a fi o structură de beton întinsă de-a latul fluviului, cu turbine şi dever- soare pe malul nordic – se desfăşura zi şi noapte. Camioanele aduceau neîncetat ciment, nisip şi piatră. Shin a văzut un singur excavator diesel. Muncitorii săpau şi construiau cu lopata, găleata şi mâinile goale.

Shin mai văzuse deţinuţi murind în lagăr – de foame, boală, bătăi şi execuţii publice – dar nu din cauza unei munci de rutină.

Cele mai mari pierderi de vieţi omeneşti la baraj au avut loc la scurt timp după ce a început construcţia în sine. Sezonul ploios a provocat revărsarea râului Taedong în iulie 1998, iar în furia lor apele au luat cu ele sute de muncitori şi elevi. Shin i-a văzut cum dispar dintr-o zonă înaltă a malului unde căra nisip. A fost pus

Numaidecât la treabă pentru a confirma identitatea elevilor morţi şi a le îngropa corpurile.

În a treia zi după inundaţie, îşi aminteşte că a dus în spate corpul umflat al unei fete. La început era moale, dar curând a devenit ţeapăn, cu braţele rigide şi picioarele răsfirate în

afară. Pentru a înghesui cadavrul în groapa îngustă, săpată cu mâinile, a trebuit să-i împreuneze picioarele.

Apele revărsate i-au lăsat pe unii elevi înecaţi fără haine. Când Hong Joc Hyun a descoperit un coleg gol în gunoaiele rămase după retragerea apelor, şi-a scos propriile haine şi a acoperit cadavrul.

Zilele acelea Shin s-a întrecut cu mulţi alţi elevi la găsirea de cadavre. Pentru fiecare cadavru îngropat, primeau una sau două porţii de orez.

În zona Lagărului 14, râul Taedong era prea lat şi iute pentru a îngheţa în iarna nord-coreeană, ceea ce permitea desfăşurarea muncii la baraj pe tot parcursul anului. În decembrie 1998, Shin a fost pus să intre în râu şi să ridice bolovani. Pentru că nu a putut să mai îndure frigul, a încercat să iasă pe mal, împreună cu alţi câţiva elevi, fără aprobarea gardianului.

— Ieşiţi din apă şi o să am grijă să muriţi toţi de foame, aţi înţeles? a strigat gardianul.

Tremurând, Shin a continuat să muncească.

Elevii făceau în general munci necalificate. Adeseori cărau bare de fier-beton pentru a fi legate de muncitorii mai bătrâni cu sfoară sau sârmă pe măsură ce barajul se ridica de la albia râului într-un caroiaj de blocuri de beton. Elevii nu aveau mănuşi şi de multe ori, iarna, mâinile li se lipeau de fiarele reci. Uneori, li se jupuia pielea de pe palme şi degete.

Shin îşi aminteşte că atunci când unul din colegii lui, Byun Soon Ho, s-a plâns că are febră şi se simte rău, un gardian i-a dat o lecţie de stoicism.

— Soon Ho, scoate limba, i-a spus gardianul.

I-a ordonat băiatului să-şi lipească limba de bara îngheţată. După aproape o oră, Soon Ho, cu lacrimi în ochi şi gura plină de sânge, a reuşit să-şi desprindă limba.

Munca la baraj era periculoasă, dar lui Shin îi dădea şi

motive de bucurie.

În primul rând datorită mâncării. Nu că ar fi fost gustoasă, dar era destulă. Pauzele de masă de la baraj au fost cele mai fericite momente ale adolescenţei sale. Şi-a recâştigat greutatea şi puterea pe care le pierduse în închisoarea subterană. Putea să ţină pasul la muncă. A devenit încrezător în forţa lui de a supravieţui.

În plus, faptul că locuia lângă baraj i-a dat lui Shin un oarecare grad de independenţă. Vara, sute de elevi dormeau afară sub un umbrar. Când nu lucrau, puteau să se ducă – ziua – oriunde pe întinderea Lagărului 14. Pentru munca lui susţinută, Shin a câştigat o recomandare de la şeful de clasă care i-a permis să plece de pe şantier de patru ori în vizite de o noapte la tatăl lui. Pentru că nu se împăcaseră, Shin nu a petrecut cu el decât o noapte.

Lucra la baraj de aproape un an când a terminat ciclul secundar al şcolii în mai 1999. Şcoala însemnase doar ceva mai mult decât pepiniera de sclavi din care era trimis să care pietre, să plivească buruieni şi să muncească la baraj. Dar absolvirea însemna că, la vârsta de şaisprezece ani, devenise un muncitor adult. Era pe punctul de a i se da o slujbă permanentă în interiorul lagărului.

În jur de 60 dintre elevii din clasa lui Shin au fost repartizaţi la minele de cărbuni, unde accidentele mortale provocate de prăbuşiri, explozii şi otrăviri cu gaz erau la ordinea zilei. Numeroşi mineri se îmbolnăviseră de antracoză, boala plămânului negru, după zece sau cincisprezece ani de muncă în subteran. Cei mai mulţi mineri mureau la patruzeci şi ceva de ani, dacă nu înainte.

După părerea lui Shin, o repartiţie Ia mine echivala cu o condamnare la moarte.

Decizia privitoare la repartiţie aparţinea profesorului lui Shin, bărbatul care cu doi ani înainte îi salvase viaţa oferindu-

i mâncare mai multă şi nelăsându-i pe colegi să îl mai persecute. Profesorul a dat repartiţiile fără explicaţii, spunându-le sec elevilor unde aveau să-şi petreacă restul vieţii. Imediat după aceea, elevii au fost conduşi la locurile de muncă de noii lor maiştri de la fabricile, minele şi fermele lagărului.

Profesorul i-a comunicat lui Hong Joc Hyun că avea să meargă la mine. Shin nu l-a mai văzut niciodată.

Fata care îşi pierduse degetul mare de la picior în mină la vârsta de unsprezece ani, Moon Sung Sim, a fost trimisă la fabrica de textile.

Hong Sung Jo, prietenul care îl salvase pe Shin confirmând torţionarilor că acesta informase despre mama şi fratele lui, a fost trimis tot la mine. Shin nu l-a mai văzut nici pe el vreodată.

Dacă exista vreo raţiune în spatele repartiţiilor, Shin nu a înţeles-o vreodată. Crede că se făceau după toanele profesorului, care îşi ascundea mereu intenţiile. Poate că profesorului îi plăcea de Shin, sau îi era milă de el. Poate că i se ordonase să aibă grijă de băiat. Shin nu are nici cea mai mică idee.

În orice caz, profesorul i-a salvat din nou viaţa. I-a repartizat o slujbă permanentă la ferma de porci a Lagărului 14, în care două sute de bărbaţi şi femei creşteau în jur de opt sute de porci, dar şi capre, iepuri, pui şi câteva vaci. Ferma avea şi terenuri ale căror culturi furnizau hrana animalelor.

— Shin În Geun, eşti repartizat la fermă, a spus profesorul. Să munceşti cu spor.

Nicăieri altundeva în Lagărul 14 nu era atâta mâncare de furat.

CAPITOLUL 11
PUIUL DE SOMN DE LA FERMĂ

S

Hin nu muncea pe brânci.
Maiştrii îi bateau uneori, pe el şi pe alţi muncitori care nu-şi dădeau toată silinţa, dar nu prea serios şi niciodată cu intenţia de a-i omorî. Ferma de porci era cel mai bun lucru pentru Shin în Lagărul 14. Uneori, după-amiaza, reuşea chiar să se as- cundă pentru a trage un pui de somn.

Porţiile de la cantina fermei nu erau mai mari decât cele de la fabrica de ciment, cea de textile sau mine. Nici mâncarea nu era mai bună. Dar între mese, Shin putea lua din mălaiul cu care hrănea purceii între lunile noiembrie şi iulie. Din august până în octombrie mergea la câmp pentru plivit sau cules, iar acolo găsea porumb, varză şi alte legume. Uneori maiştrii aduceau o oală mare la câmp şi toată lumea mânca până se sătura.

Ferma era amplasată sus pe dealuri, departe de fluviu, la vreo jumătate de oră de mers de fosta şcoală a lui Shin şi de casa în care locuise cu mama lui. Femeile cu copii făceau zilnic drumul de acasă la fermă, dar majoritatea lucrătorilor locuiau într-o clădire de lângă fermă.

Shin dormea pe podea într-o cameră pentru bărbaţi. Nu trebuia să se lupte pentru un locşor cald. Dormea bine.

Ferma avea un abator în care se tăiau în jur de cincizeci de porci de două ori pe an, exclusiv pentru gardieni şi familiile lor. Ca deţinut, Shin nu avea voie să mănânce din carnea animalelor crescute la fermă. Dar prizonierii puteau uneori să fure. Mirosul de carne ar fi alertat gardienii, atrăgând bătăi şi înjumătăţirea raţiilor de mâncare pentru săptămâni întregi, aşa că mâncau carnea crudă.

Niciodată la fermă Shin nu se gândea, nu vorbea sau visa la lumea exterioară.

Nimeni de acolo nu pomenea despre planul de evadare pentru care au fost executaţi mamei şi fratelui lui. Gardienii nu i-au cerut lui Shin să-şi toarne colegii de muncă. Nu mai

era atât de furios cum fusese după moartea mamei. Înainte de a fi torturat în închisoarea subterană și de a auzi poveștile Unchiului despre lumea de dincolo de gard, Shin fusese complet dezinteresat de orice în afară de următoarea masă.

La ferma de porci, i-a revenit vechea stare de pasivitate. Shin foloseşte cuvântul „relaxant” pentru a descrie timpul petrecut la fermă, din 1999 până în 2003.

În afara lagărului, viaţa în Coreea de Nord nu prea era relaxantă.

Foametea şi inundaţiile de pe la mijlocul anilor 1990 aproape distruseseră economia planificată. Sistemul guvernamental de distribuţie publică, care hrănise majoritatea nord-coreenilor începând cu anii 1950, se prăbușise. Pentru a contracara foametea, se dezvoltase trocul şi apăruseră din ce în ce mai multe pieţe private. Nouă din zece gospodării făceau troc pentru a supravieţui1. Tot mai mulţi nord-coreeni treceau pe furiş graniţa în China pentru a face rost de mâncare sau de un loc de muncă, pentru negoţ sau pentru a fugi în Coreea de Sud. Nici China, nici Coreea de Sud nu au dat publicităţii cifre, dar se estimează că numărul acestor imigranţi economici a fost de la câteva zeci de mii la patru sute de mii.

Kim Jong-il a încercat să controleze haosul. Guvernul lui a creat o nouă reţea de centre de detenţie pentru cei prinşi că fac mic comerţ de frontieră. Dar cu pesmeţi şi ţigări aceştia îşi puteau adeseori cumpăra libertatea de la poliţiştii şi soldaţii înfometaţi. Gările, pieţele în aer liber şi străzile lăturalnice din oraşele importante s-au umplut de vagabonzi lihniţi de foame. Numeroșii copii orfani găsiţi în aceste locuri au devenit cunoscuţi drept „vrăbii hoinare”.

Shin nu ştia încă nimic din toate acestea, dar firavele tentative capitaliste, micul comerţ de frontieră şi corupţia nestăpânită creau fisuri în statul poliţienesc care înconjura

Lagărul 14.

Ajutoarele alimentare din Statele Unite ale Americii, Japonia, Coreea de Sud şi alte ţări au contribuit substanţial la atenuarea crizei alimentare de la sfârşitul anilor 1990. Dar, într-un mod indirect şi accidental, au dezvoltat şi comerţul de frontieră şi stradal, dând un impuls traficanţilor care aveau să-i fie de ajutor lui Shin pe drumul către China.

Spre deosebire de alţi beneficiari de pe glob, guvernul Coreei de Nord insista să fie singura autoritate care transporta alimentele donate. Acest lucru a înfuriat SUA, cel mai mare donator, Coreea de Nord refuzând chiar monitorizarea Programului Alimentar Mondial al ONU care se asigura că ajutoarele ajung la cei cărora le sunt destinate. Dar nevoia era atât de urgentă şi frecvenţa deceselor atât de ridicată, încât Occidentul şi-a învins repulsia şi a trimis în Coreea de Nord alimente în valoare de peste un miliard de dolari între 1995 şi 2003.

Pe parcursul acestor ani, refugiaţii nord-coreeni ajunşi în Sud declarau oficialităţilor că văzuseră orez, grâu, porumb, ulei vegetal, lapte praf, îngrăşăminte, medicamente, haine de iarnă, pături, biciclete şi alte articole la vânzare pe pieţele private. În fotografiile şi filmele făcute în pieţe vedeai saci cu cereale care purtau inscripţia „Cadou de la poporul american”

Birocraţii, oficialii partidului, ofiţerii din armată şi alte elite guvernamentale bine plasate au ajuns să fure în jur de o treime din ajutoare, potrivit estimărilor experţilor străini şi ale agenţiilor internaţionale de ajutoare. Le vindeau negustorilor privaţi, adeseori pe dolari sau euro, şi livrau marfa folosind vehicule guvernamentale.

Fără a avea această intenţie, ţările donatoare bogate au injectat un fel de adrenalină în lumea sordidă a comerţului de stradă nord-coreean. Furtul lucrativ al ajutoarelor alimentare internaţionale a stimulat apetitul celor bine plasaţi pentru

bani uşori şi a contribuit la transformarea pieţelor private în principalul motor economic al ţării.

Pieţele private, care astăzi furnizează cea mai mare parte a hranei nord-coreenilor, au devenit motivul fundamental pentru care majoritatea experţilor străini afirmă că este puţin probabil ca ţara să se mai confrunte cu o foamete catastrofală precum cea din anii 1990.

Însă ajutorul pe care îl ofereau pieţele nu era suficient pentru a preveni foamea sau subnutriţia. În plus, acestea par a fi crescut inegalitatea între oameni, creând o prăpastie între cei care au învăţat să se descurce şi cei ce nu.

Pe la sfârşitul anului 1998, cu câteva luni înainte ca Shin să fie repartizat la ferma de porci, Programul Alimentar Mondial a întreprins un studiu asupra nutriţiei copiilor, care a acoperit 70 din Coreea de Nord. Studiul a găsit că aproximativ două treimi dintre subiecţi erau subnutriţi sau subponderali. Proporţia era de două ori mai mare decât în Angola, aflată atunci la capătul unui lung război civil, iar guvernul nord-coreean s-a înfuriat când cifrele au fost date publicităţii.

Zece ani mai târziu, când pieţele private din Nord vindeau orice, de la fructe din import la CD-playere produse în China, alimentaţia în instituţiile de stat pentru copii şi bătrâni nu se îmbunătățise

Notabil, potrivit unui studiu al Programului Alimentar Mondial care a fost acceptat ca o condiţie pentru primirea ajutoarelor.

„Copiii păreau foarte trişti, slăbiţi peste măsură” mi-a spus o nutriţionistă care a lucrat la sondajul din 2008. Participase la realizarea sondajelor anterioare privind nutriția care începuseră la sfârşitul anilor 1990 şi ajunsese la concluzia că foamea cronică și subnutriția gravă persistaseră în mare parte a Coreei de Nord, în pofida răspândirii pieţelor.

Studiile internaţionale privind alimentaţia au scos la iveală

și inegalitatea geografică.. Foamea, subnutriţia și bolile debilitante sunt de trei până la patru ori mai răspândite în provinciile îndepărtate al Coreei de Nord– unde trăiesc clasele ostile – decât în capitală și în jurul acesteia.

După cum a observat și Shin în lagărul de muncă, locul cel mai bun în care poate locui un nord-coreean în toiul foametei este o fermă. Analizând dovezile, ţăranii (cu excepţia celor ale căror recolte erau distruse de inundaţii) rezistau în condiţii de foamete mult mai bine decât orășenii. Chiar dacă lucrau la cooperativele agricole, unde recoltele aparţineau statului, aveau posibilitatea de a ascunde și stoca alimente, precum și a le vinde pe bani gheaţă sau a le schimba pe îmbrăcăminte și alte lucruri necesare traiului.

Guvernul nu prea avea de ales – după foamete, după prăbușirea sistemului de distribuţie a alimentelor și după dezvoltarea pieţelor private – decât să ofere agricultorilor preţuri mai mari și să crească stimulentele pentru producţii sporite de alimente. În 2002 s-a legalizat agricultura privată pe bucăţi mici de pământ. Aceasta a condus la intensificarea comerţului fermă-piaţă, ceea ce a crescut puterea comercianţilor și autonomia fermierilor productivi.

Kim Jong-il, totuși, nu a agreat niciodată reforma pieţei. Guvernul lui o numea „otravă dată prin miere”.

„Elementele capitaliste și nesocialiste trebuie înăbușite decisiv din fașă”, potrivit *Rodong Sinmun,* ziarul central al partidului. „Când este tolerată otrăvirea imperialistă ideologică și culturală, până și credinţa de nestrămutat în faţa ameninţării baionetei va ceda asemenea unui zid de chirpici umed.”

Capitalismul care înflorea în orașele Coreei de Nord a slăbit strânsoarea de fier a guvernului asupra vieţii de zi cu zi și a contribuit prea puţin la îmbogăţirea statului. Kim Jong-il s-a plâns în mod public, spunând, „Statul nu are bani, dar oamenii

au cât bugetul pe doi ani” 2.

Guvernul lui a contraatacat.

Ca parte a erei „armata pe primul plan” proclamate în mod oficial în 1999 de guvernul Kim, Armata Poporului Coreean, cu peste un milion de soldaţi de hrănit de trei ori pe zi, a trecut agresiv la confiscarea unei părţi substanţiale a producţiei cooperativelor agricole.

„La vremea recoltei, soldaţii vin cu camioanele la câmp şi pur şi simplu se servesc” mi-a spus în Seul Kwon Tae-jin, un specialist în agricultura nord-coreeană de la Institutul Coreean de Economie Rurală fondat de guvernul sud-coreean.

Din nordul îndepărtat, unde hrana a fost întotdeauna insuficientă, iar ţăranii sunt consideraţi ostili din punct de vedere politic, armata își însuşeşte un sfert din producţia totală de cereale, a spus Kwon. Din alte zone ale ţării, ia între cinci și șapte la sută. Pentru a se asigura că nu este păcălită de ţărani, armata postează soldaţi Ia toate cele trei mii de cooperative agricole pe toată durata sezonului de recoltare. Când zeci de mii de orăşeni sunt aduși la ferme pentru a ajuta la strângerea recoltei, soldaţii îi supraveghează pentru a se asigura că nu fură alimente.

Prezenţa permanentă a soldaţilor la ferme a dat naştere corupţiei. Kwon afirmă că șefii cooperativelor îi plătesc pe soldaţi să închidă ochii la furtul pe scară largă de produse agricole care ajung

Mai târziu să fie vândute pe pieţele private. Disputele dintre grupurile de soldaţi corupţi conduc periodic la bătăi cu pumnii și împușcături, potrivit unui număr de fugari și rapoartelor grupurilor de sprijin. Good Friends, organizaţie budistă caritabilă care are informatori în Nord, a raportat în 2009 că un soldat de la o fermă de stat a fost înjunghiat cu o seceră în timpul unei încăierări pe porumb.

Izolat la ferma lui de porci, Shin nu ştia nimic despre comerţul de stradă, corupţia şi călătoriile extralegale între oraşe care – în mai puţin de doi ani – îl vor ajuta să ajungă în China.

Ascuns pe un vârf de munte care era un fel de lagăr în lagăr, şi-a trăit fără mari incidente ultimii ani de adolescenţă, ţinându-şi capul plecat, mintea goală şi energia concentrată asupra furtului de mâncare. Cea mai vie amintire a lui din aceşti ani este legată de pedeapsa primită pentru că a fript la grătar nişte maţe de porc furate. A fost bătut, privat de hrană pentru cinci zile şi raţia de la cantină i-a fost redusă la jumătate pentru trei luni.

Împlinind douăzeci de ani la fermă, credea că acela este locul în care avea să îmbătrânească şi să moară.

Dar perioada de linişte de la ferma de porci s-a sfârşit brusc în martie 2003. Din motive care nu i-au fost comunicate vreodată, Shin a fost transferat la fabrica de confecţii a lagărului, un loc de muncă aglomerat, haotic, stresant, în care două mii de femei şi cinci sute de bărbaţi făceau uniforme militare.

La fabrică, viaţa lui Shin a devenit din nou complicată. Permanent se exercitau presiuni pentru mărirea producţiei. I s-a cerut din nou să-şi toarne colegii. Gardienii aveau obiceiul de a profita sexual de muncitoare.

Acolo avea Shin să întâlnească un nou-venit, un deţinut educat sosit din Phenian. Fusese şcolit în Europa şi locuise în China. El îi va povesti lui Shin despre ceea ce-i lipsea.

CAPITOLUL 12
CUSUT Şi TURNAT

O

Mie de femei coseau uniforme militare în schimburi de douăsprezece ore. Când maşinile de cusut mecanice acţionate la picior se stricau, Shin le repara.

Era responsabil de circa cincizeci de maşini de cusut şi de croi- toresele care le foloseau. Dacă la sfârşitul zilei nu era îndeplinită norma de uniforme militare, pe Shin şi pe muncitoare le aştepta „munca umilitoare” care consta în două ore suplimentare în fabrică, de obicei de la zece la miezul nopţii.

Croitoresele cu experienţă reuşeau să-şi ţină maşinile în stare de funcţiune în cea mai mare parte a timpului, dar nu acelaşi lucru se putea spune despre cele mai nepricepute sau bolnave. Pentru a repara o maşină stricată, făcută din fontă la o turnătorie din incinta Lagărului 14, mecanicii trebuiau să o care în spate până la atelierul de reparaţii situat la etaj.

Efortul suplimentar îi înfuria pe mulţi dintre mecanici, care îşi vărsau nervii pe lucrătoare luându-le de păr, dându-le cu capul de pereţi şi lovindu-le cu picioarele. Maiştrii din fabrică, care erau deţinuţi aleşi de gardieni pentru duritatea lor, întorceau, de obicei, capul când femeile erau bătute. I-au spus lui Shin că teama încuraja producţia.

Cu toate că era scund şi pipernicit, Shin nu mai era un copil pasiv, subnutrit şi traumatizat de tortură. În primul lui an la fabrică, şi-a dovedit-o (şi a demonstrat şi colegilor) într-o confruntare cu un bărbat care repara maşini de cusut.

Gong Jin Soo era un om iute la mânie. Shin îl văzuse pierzându-şi minţile când una dintre femeile din sectorul lui rupsese axul maşinii de cusut. Gong o lovise cu picioarele până când s-a prăbuşit la pământ.

Când Gong i-a cerut unei femei din sectorul lui Shin un transportor – o piesă importantă a unei maşini de cusut care fixează avansul prin reglarea vitezei de înaintare a materialului –, ea l-a refuzat scurt.

— Târfă, dacă un mecanic îţi cere o piesă, i-o dai, a spus Gong. La ce te holbezi aşa?

Shin a văzut cum Gong i-a tras un pumn în faţă, umplându-

i nasul de sânge.

Spre surprinderea muncitoarelor şi chiar a sa, Shin şi-a pierdut controlul. A înşfăcat o cheie mare şi s-a aruncat asupra lui Gong, încercând să-i spargă capul. Cheia s-a oprit în antebraţul acestuia, pe care îl ridicase la timp pentru a se apăra.

Gong a urlat şi a căzut pe podea. Şeful de schimb, cel care îl in- struise pe Shin, a venit în fugă. L-a găsit speriat şi cu cheia în mână, stând în picioare lângă Gong, pe braţul însângerat al căruia crescuse o umflătură de mărimea unui ou. Şeful de schimb l-a pălmuit pe Shin peste faţă şi i-a luat cheia. Femeile s-au întors la muncă. De atunci înainte, Gong a păstrat distanţa.

Fabrica de confecţii este formată din şapte clădiri mari care se observă clar în fotografiile făcute din satelit. Construită lângă râul Taedong, este situată la intrarea în Valea 2, nu departe de barajul hidroelectric şi de fabricile de sticlărie şi porţelan.

În perioada în care Shin a lucrat la fabrica de confecţii, în vecinătatea sa existau cămine pentru 2 000 de femei care lucrau la maşinile de cusut, precum şi pentru 500 de bărbaţi care reparau maşinile, se ocupau cu întreţinerea fabricii şi cu livrări. Intendentul fabricii era singurul Bowinwon din complex. Maiştrii, inclusiv *chongbanjang,* adică maistrul-şef, erau deţinuţi.

Munca în fabrică l-a adus pe Shin în contact zilnic cu câteva sute de femei tinere – adolescente sau femei la douăzeci, treizeci de ani. Unele erau extrem de atrăgătoare şi sexualitatea lor crea tensiuni în fabrică. În parte, acest lucru se datora uniformelor largi. Femeile nu aveau sutiene şi puţine purtau chiloţi. În lagăr nu existau absorbante, iar uniformele femeilor erau uneori pătate cu sânge menstrual.

Virgin la douăzeci şi unu de ani, Shin nu se simţea deloc în

largul lui în preajma acestor femei. Îl interesau, dar era conştient că deţinuţii care aveau relaţii sexuale fără aprobare anterioară îşi riscau viaţa. Shin a avut grijă să nu se apropie de nicio femeie. Dar regula lagărului care interzicea sexul nu însemna nimic pentru intendent şi pentru câţiva prizonieri privilegiaţi care ocupau posturile de maiştri.

Intendentul, un gardian în vârstă de treizeci și ceva de ani, se plimba printre muncitoare asemenea unui cumpărător intr-un târg de vite. Shin îl vedea cum alegea altă fată la două sau trei zile, or- donându-i să-i facă curat în cameră, care era amplasată în interiorul fabricii. Cele care nu făceau curăţenie la intendent erau ţintele maistrului-şef şi ale altor deţinuţi care aveau posturi de supraveghere în fabrică.

Femeile nu puteau decât să se conformeze. Aveau și ceva de câştigat, cel puţin pe termen scurt. Dacă erau pe placul intendentului sau al unui dintre maiştri, se puteau aştepta la mai puţină muncă și la mai multă mâncare. Dacă stricau o maşină de cusut, nu erau bătute.

Park Choon Young era o muncitoare care făcea frecvent curăţenie în camera intendentului. Shin o cunoştea din şcoala secundară, iar femeia lucra la una din maşinile de care răspundea el. Avea douăzeci și doi de ani și era foarte drăguţă. La patru luni după ce a început să-și petreacă după-amiezile în camera intendentului, Shin a auzit de la alt fost coleg că era gravidă.

Sarcina ei a fost ţinută secret, până ce a început să i se vadă burta proeminentă. Apoi femeia a dispărut.

Shin a învăţat cum să-şi dea seama ce este în neregulă cu o maşină de cusut după zgomotul pe care-l face. Mai greu îi era să care maşinile voluminoase la atelierul de reparaţii. În vara anului 2004, în timp ce ducea una în spate pe scări, s-a împiedicat şi a scăpat-o. Maşina s-a rostogolit pe trepte până jos şi s-a făcut ţăndări, fiind imposibil de reparat.

Superiorul său, maistrul care avusese răbdare cu Shin cât își învățase rostul în fabrică, l-a pălmuit de câteva ori când a văzut mașina distrusă. Mașinile de cusut erau considerate mai prețioase decât deținuții și era cât se poate de grav să strici una.

La câteva minute după incident, Shin a fost chemat în biroul intendentului fabricii, împreună cu maistrul-șef și cu maistrul de secție care raportase incidentul.

— La ce-ți stătea mintea? a strigat intendentul la Shin. Vrei să mori? La cât bagi în tine într-una nu ești în stare să ții o mașină în spate? Chiar dacă mori, mașina de cusut nu poate fi adusă înapoi, a adăugat intendentul. Mâna ta este problema. Tăiați-i degetul!

Maistrul-șef i-a înșfăcat mâna lui Shin și i-a lipit-o de o masă din biroul intendentului. Cu un cuțit de bucătărie, i-a retezat degetul mijlociu deasupra primei încheieturi.

Maistrul lui Shin l-a ajutat să iasă din biroul intendentului și l-a escortat înapoi în secție. Mai târziu în acea noapte, bărbatul l-a

Dus pe Shin la dispensarul lagărului, unde o deținută care lucra ca asistentă medicală i-a spălat degetul cu apă sărată, i l-a cusut și i l-a pansat cu o cârpă.

Degetul s-a infectat totuși. Dar din vremea petrecută în celula subterană, Shin și-a amintit că Unchiul îi freca rănile cu ciorbă de varză acră. În pauzele de masă, Shin își cufunda degetul în ciorbă. Infecția nu a ajuns la os și peste trei luni degetul bont i se acoperise cu piele nouă.

În primele două zile după retezarea degetului, maistrul lui Shin i-a preluat sarcinile din fabrică. Era un gest neașteptat care i-a permis lui Shin să se recupereze. Maistrul cel bun nu a rezistat mult în serviciu. A dispărut, împreună cu soția lui, la câteva luni după incidentul cu mașina de cusut scăpată pe jos. Shin a auzit de la alți mecanici că soția maistrului fusese

martoră din întâmplare, în timp ce muncea în pădure, la o execuţie secretă dintr-o zonă muntoasă.

Înainte să dispară, maistrul i-a adus lui Shin un cadou.

— Uite nişte făină de orez. Este de la tatăl tău, i-a spus acesta.

Când a auzit de unde este darul, Shin s-a înfuriat. Cu toate că încerca să le înăbuşe, resentimentele pe care le avea faţă de mama şi fratele lui deveniseră şi mai puternice după moartea lor. Îi otrăviseră şi sentimentele pentru tatăl lui. Shin nu voia să aibă nimic de-a face cu el.

— Ia-o tu, a spus Shin.

— Ţie ţi-a trimis-o tatăl tău, a replicat maistrul, nedumerit. N-ar trebui să o mănânci?

Cu toate că îi era foame, Shin a refuzat.

Cu atâţia deţinuţi muncind atât de aproape unii de alţii, fabrica era un mediu perfect de proliferare a turnătoriei.

Un coleg l-a trădat pe Shin la câteva săptămâni după ce a scăpat maşina de cusut. Schimbul lui nu îşi îndeplinise norma de producţie

A zilei şi Shin a trebuit să facă muncă umilitoare. El şi alţi trei mecanici nu au ajuns în dormitor decât după miezul nopţii.

Erau foarte flămânzi şi unul dintre ei a sugerat să dea o raită prin grădina de legume a fabricii, unde erau varză, salată verde, castraveţi, vinete şi ridichi. Ploua şi era beznă. Şi-au zis că sunt slabe şanse să fie prinşi. S-au furişat afară, şi-au umplut braţele de legume şi s-au întors în dormitor, unde le-au mâncat şi apoi s-au culcat.

Dimineaţa, cei patru au fost chemaţi în biroul intendentului. Cineva raportase masa lor nocturnă. Intendentul i-a pocnit pe toţi în cap cu un băţ. Apoi i-a spus unuia dintre mecanici, Kang Man Bok, să iasă din birou. Un turnător este în stare să miroasă alt turnător; Shin a ştiut

instinctiv că Kang a fost cel care a informat.

Intendentul a ordonat ca raţiile celor trei mecanici rămași să se reducă la jumătate pentru două săptămâni și i-a mai lovit cu bățul de câteva ori. Întorcându-se la fabrică, Shin a observat că Kang îi evita privirea.

N-a trecut mult și lui Shin i s-a cerut să-și spioneze colegii de muncă. Intendentul l-a chemat în biroul său și i-a spus că, dacă voia să spele păcatele mamei și fratelui său, trebuia să ofere informaţii despre orice fărădelege. După două luni, Shin a avut ce raporta.

Trezindu-se într-o noapte, l-a văzut pe unul din colegii de cameră, Kang Chul Mân, un bărbat la douăzeci și ceva de ani, cârpindu-și pantalonii de lucru. Ca să peticească o gaură folosea o bucată de material de uniformă militară. Probabil că o furase din fabrică.

A doua zi dimineaţă, Shin s-a dus la intendent.

— Am văzut o bucată de material furată.

— Zău? La cine?

— La Kang Chul Mân, în camera mea.

Shin a lucrat în acea seară până târziu și a fost printre ultimii mecanici care au venit la ședința de luptă ideologică de la ora zece, o sesiune obligatorie de autocritică.

Intrând în sală, l-a văzut pe Kang Chul Mân. Era în genunchi și legat în lanțuri. Pe spatele gol i se vedeau urmele unor lovituri de bici. Iubita lui secretă, o lucrătoare despre care Shin auzise niște zvonuri, a îngenuncheat lângă el. Și ea era în lanţuri. Au rămas aşezaţi în genunchi în tăcere pe toată durata de nouăzeci de minute a şedinţei. Când aceasta s-a încheiat, intendentul a ordonat tuturor participanţilor să treacă să-i pălmuiască pe Kang și pe prietena lui înainte de a pleca. Shin s-a conformat.

A auzit că au fost târâţi afară și obligaţi să stea în genunchi pe beton vreme de mai multe ore. Cei doi nu au știut niciodată

cine informase despre cârpa furată. Shin şi-a dat toată silinţa să Ie evite privirea.

CAPITOLUL 13
DECIZIA DE A NU MAI TURNA

I

Ntendentul i-a dat o altă sarcină lui Shin.

Park Yong Chul, scund şi îndesat, cu o claie de păr alb, era un nou prizonier important. Trăise în străinătate. Soţia lui avea re- laţii mari. Cunoştea persoane de vază din guvernul nord-coreean.

Intendentul i-a ordonat lui Shin să-l înveţe pe Park să repare maşini de cusut şi să-i devină prieten. Shin trebuia să raporteze tot ce spunea Park despre trecutul lui, politică şi familie.

— Park trebuie să se confeseze, a spus intendentul. Se fereşte de noi.

În octombrie 2004, Shin şi Park au început să petreacă paisprezece ore pe zi împreună în fabrica de confecţii. Park asculta atent instrucţiunile lui Shin privind întreţinerea maşinilor de cusut. Politicos, evita întrebările despre trecutul lui. Shin nu a aflat mare lucru.

Apoi, după patru săptămâni de tăcere, Park l-a surprins pe Shin cu o întrebare personală.

— Domnule, unde e casa dumneavoastră?

— Casa mea? s-a mirat Shin. Casa mea este aici.

— Eu sunt din Phenian, domnule, a spus Park.

Park i se adresa lui Shin folosind pronumele de politeţe şi terminaţiile verbale corespunzătoare. În limba coreeană, acestea semnificau superioritatea lui Shin maestrul asupra lui Park ucenicul.

Park era un bărbat demn, trecut de patruzeci de ani, dar preţiozitatea lingvistică îl irita şi stingherea pe Shin.

— Sunt mai tânăr decât tine, i-a zis Shin. Te rog, lasă politeţu- rile astea cu mine.

— Aşa voi face, a spus Park.

— Pentru că veni vorba, a întrebat Shin, unde este Phenianul?

Întrebarea lui Shin l-a uimit pe Park.

Totuşi, bărbatul mai în vârstă nu a râs de ignoranţa lui Shin. A părut mai degrabă intrigat. I-a explicat că Phenianul, situat la 80 de kilometri sud de Lagărul 14, era capitala Coreei de Nord, oraşul în care trăiau oamenii cei mai puternici ai ţării.

Naivitatea lui Shin a spart gheaţa. Park a început să vorbească despre sine. I-a povestit că crescuse într-un apartament mare şi confortabil din Phenian şi urmase traiectoria educaţională privilegiată a elitelor nord-coreene, studiind în Germania Democrată şi Uniunea Sovietică. După ce se întorsese acasă, devenise şeful unui centru de antrenament taekwondo din Phenian. Având acea poziţie importantă, cunoscuse pe mulţi dintre bărbaţii aflaţi la cârma ţării.

Atingând cu mâna dreaptă, mânjită de ulei, o maşină de cusut, Park a spus:

— Cu mâna asta am strâns mâna lui Kim Jong-il.

Park arăta ca un sportiv. Avea mâinile mari şi cărnoase. Era impresionant de puternic, chiar dacă puţin cam gras în jurul mijlocului. Dar ceea ce îl impresiona pe Shin era decenţa lui Park. Nu-l făcea pe Shin să se simtă prost. Încerca, cu răbdare, să-i explice cum era viaţa în afara Lagărului 14 – şi în afara Coreei de Nord.

Astfel a început un seminar în doi, care a durat o lună şi îi va schimba pentru totdeauna viaţa lui Shin.

Mergând împreună prin fabrică, Park i-a spus lui Shin că ţara uriaşă aflată la doi paşi distanţă se numea China. Poporul ei se îmbogăţea rapid. I-a spus că la sud exista o altă Coree. În Coreea de Sud toată lumea era deja bogată. Park i-a explicat

noţiunea de

Bani. I-a vorbit despre existenţa televiziunii, a calculatoarelor, a telefoanelor mobile. I-a explicat că Pământul este rotund.

Pentru Shin, spusele lui Park, mai ales la început, erau de multe ori greu de înţeles sau de crezut. Alteori erau irelevante. Pe Shin nu-l interesa în mod deosebit modul în care funcţiona lumea. Ceea ce îl încânta – şi îi tot cerea lui Park să-i spună – erau poveştile despre mâncare, mai ales despre fripturi, care îl ţineau pe Shin treaz noaptea, visând cu ochii deschişi la o viaţă mai bună. Aceasta se datora, în parte, muncii epuizante din fabrică. Mesele erau neîndestulătoare, orele de lucru nesfârşite, iar lui Shin îi era veşnic foame. Dar mai era ceva – ceva îngropat în memoria lui Shin de la vârsta de treisprezece ani, când se lupta să se refacă în urma arsurilor în închisoarea subterană: bătrânul lui coleg de celulă i-a aprins imaginaţia cu poveştile despre mese copioase. Unchiul îi dăduse lui Shin puterea de a visa că într-o zi va ieşi din lagăr şi va mânca după pofta inimii. Libertatea, în mintea lui Shin, era doar un alt cuvânt pentru friptură.

Dacă bătrânul din închisoarea subterană mâncase bine în Coreea de Nord, Park gustase mâncarea din întreaga lume. Acesta i-a descris savoarea cărnii de pui, de porc şi de vită în China, Hong Kong, Germania, Anglia şi fosta Uniune Sovietică. Cu cât Shin auzea mai mult, cu atât îşi dorea mai tare să fie în afara lagărului. Tânjea după o lume în care o persoană neînsemnată ca el putea să intre într-un restaurant şi să-şi umple stomacul cu orez şi carne. Visa la o evadare împreună cu Park pentru că voia să mănânce asemenea lui.

Fascinat de ceea ce auzea de la deţinutul pe care fusese pus să-l spioneze, Shin a luat prima decizie liberă din viaţa lui. A hotărât să nu toarne.

Această decizie a marcat o schimbare majoră a strategiei

lui de supravieţuire. Experienţa îi arătase lui Shin că merita să fii turnător. Turnătoria îl salvase de la a fi executat alături de mama

Şi fratele lui. După execuţie, poate să fi fost motivul pentru care profesorul de la şcoala secundară se îngrijise să aibă mâncare, să nu mai fie hărţuit şi să primească o slujbă uşoară la ferma de porci.

Dar hotărârea lui Shin de a respecta confidenţele lui Park nu însemna o nouă înţelegere a naturii binelui şi răului. Retrospectiv, Shin consideră că, în esenţă, comportamentul lui a fost egoist. Dacă dădea informaţii despre Park, putea câştiga o porţie în plus de varză. Poate că ar fi fost chiar promovat pe post de maistru, cu o dispensă specială de a profita de femeile din secţie.

Dar poveştile lui Park erau mult mai preţioase pentru Shin. Deveniseră un drog esenţial şi energizant, schimbându-i aşteptările legate de viitor şi dându-i voinţa de a-l planifica. Credea că ar fi înnebunit dacă ar fi fost privat de ele.

În rapoartele făcute intendentului, Shin a spus o minciună minunat de eliberatoare. Park, a declarat el, nu avea nimic de zis.

Un deceniu mai devreme, în închisoarea subterană, bătrânul coleg de celulă al lui Shin îndrăznise să-i povestească despre mâncarea din afara lagărului. Dar Unchiul nu vorbise niciodată despre el însuşi sau despre politică. Era prudent, suspicios şi rezervat. Bănuia că Shin era informator şi nu avea încredere în el – Shin nu s-a simţit jignit. I s-a părut normal. Încrederea era drumul cel mai drept către împuşcare.

Park, în schimb, deşi reticent la început, nu era suspicios. Crezând că Shin era la fel de demn de încredere pe cât era de ignorant, Park şi-a istorisit povestea vieţii.

Park a spus că şi-a pierdut poziţia de şef al centrului de antrenament taekwondo din Phenian în 2002, după ce se

certase cu un ştab din partid care se pare că îl turna superiorilor din guvern. Rămas fără slujbă, Park a plecat împreună cu soţia lui înspre nord, au trecut ilegal frontiera în China și au locuit la unchiul lui timp de

Optsprezece luni. Intenţionaseră să se întoarcă la Phenian, unde lăsaseră în urmă un copil adolescent de care se îngrijeau părinţii lui Park.

În China, Park asculta zilnic posturile de radio sud-coreene. Era foarte atent la emisiunile lui Hwang Jang Yop, arhitect de primă mărime al ideologiei nord-coreene şi oficialul cu gradul cel mai înalt care fugise vreodată din ţară, în 1997, devenind astfel o celebritate în Seul.

În timpul rondurilor făcute împreună prin fabrica de confecţii, Park i-a explicat lui Shin că Hwang îl criticase pe Kim Jong-il pentru că transformase Coreea de Nord într-un stat feudal corupt. (în 2010 guvernul lui Kim a trimis agenţi să-l asasineze pe Hwang. Aceştia au fost însă arestaţi în Seul, iar Hwang a murit în același an din cauze naturale, la vârsta de optzeci şi şapte de ani.)

Park a părăsit China şi s-a întors în Coreea de Nord în vara anului 2003, împreună cu soţia şi copilul lor născut în China. Voia să ajungă în Phenian la timp pentru a vota în alegerile din august pentru Adunarea Populară Supremă, parlamentul marionetă al Coreei de Nord.

Alegerile din Coreea de Nord sunt simple ritualuri. Cei care candidează sunt aleşi de Partidul Muncitoresc Coreeni şi nu există candidaţi din opoziţie. Dar Park se temea că dacă lipsea de la vot i se va observa absenţa şi va fi declarat trădător, ceea ce însemna că familia îi va fi trimisă într-un lagăr de muncă. În Coreea de Nord nu este obligatoriu sa votezi, dar guvernul îi ia în vizor pe cei care nu se prezintă la vot.

La frontieră, autorităţile nord-coreene i-au reţinut pe Park şi pe membrii familiei. A încercat să-i convingă că nu era

transfug, că mersese doar să-şi viziteze familia în China şi se întorcea ca să voteze. Autorităţile nu au înghiţit povestea. L-au acuzat că se convertise la creştinism şi spiona pentru Coreea de Sud. După câteva runde de interogatorii, Park, soţia lui şi copilul au fost trimişi în

Lagărul 14. În toamna lui 2004 Park a fost repartizat la fabrica de confecţii a lagărului.

Când l-a întâlnit pe Shin, Park era furios pe sine pentru că se întorsese în Coreea de Nord. Prostia îl costase libertatea și, după cum i-a spus lui Shin, avea să-l coste şi căsnicia. Soţia intentase divorţ. Provenea dintr-o familie de vază din Phenian, cu relaţii foarte bune în partid şi încerca să-i convingă pe gardieni că ea fusese o soţie loială şi supusă, în timp ce soţul ei era un criminal politic.

În ciuda furiei care mocnea în el – pe corupţia din Coreea de Nord, pe soţia lui, pe sine însuși – Park se purta întotdeauna cu demnitate, în special când era vremea mesei.

Pe Shin asta îl uimea profund. Toţi cei din lagăr se purtau la masă ca nişte animale intrate în panică. Park, chiar și atunci când era flămând, era calm. Dacă Shin prindea un şobolan în fabrică, Park insista să aibă răbdare. Nu-l lăsa pe Shin să mănânce până ce nu găseau un cuptor sau o flacără pe care să poată găti şobolanul cum se cuvine, întins pe o lopată.

La fel de greu de înţeles era seninătatea de care dădea Park dovadă. După părerea lui Shin, era uneori exagerată.

În ceea ce privea cântatul, de pildă.

În toiul unui schimb de noapte, Park l-a speriat pe Shin apucându-se să cânte.

— Hei! Ce faci? a întrebat Shin, temându-se că putea fi auzit de un maistru.

— Cânt, a răspuns.

— Termină imediat, l-a apostrofat Shin.

Shin nu cântase niciodată în viaţa lui. Singurul lui contact

cu muzica avusese loc la fermă, când la difuzoarele montate pe camion se puneau marşuri în timp ce prizonierii smulgeau buruieni. Pentru Shin, cântatul era nefiresc și comporta un risc nebunesc.

— Vrei să cânţi şi tu cu mine? l-a întrebat Park.

Shin a negat vehement, făcându-i semn cu mâna să tacă.

— Cine mă aude la ora asta? a zis Park. Cântă cu mine măcar puţin.

Shin a refuzat.

Park l-a întrebat de ce se temea atât de un cântecel, când nu-l deranja să asculte poveşti subversive despre hoţia lui Kim Jong-il şi starea deplorabilă în care ajunsese Coreea de Nord.

Shin i-a răspuns că tolera astfel de lucruri deoarece Park avea bunul-simţ să le spună în șoaptă.

— Aș vrea să nu mai cânţi, a adăugat Shin.

Park s-a învoit. Dar peste alte câteva nopţi i-a venit din nou cheful de cântat şi s-a oferit să-l înveţe şi pe Shin versurile. Deşi avea îndoieli şi îi era teamă, Shin le-a ascultat şi a cântat, în șoaptă, împreună cu Park.

Versurile „Cântecului solstiţiului de iarnă”, despre care cei veniţi recent din Coreea de Nord spun că este tema muzicală a unui program popular al televiziunii nord-coreene, vorbesc despre nişte tovarăşi de călătorie care îndură greutăţi şi suferinţe.

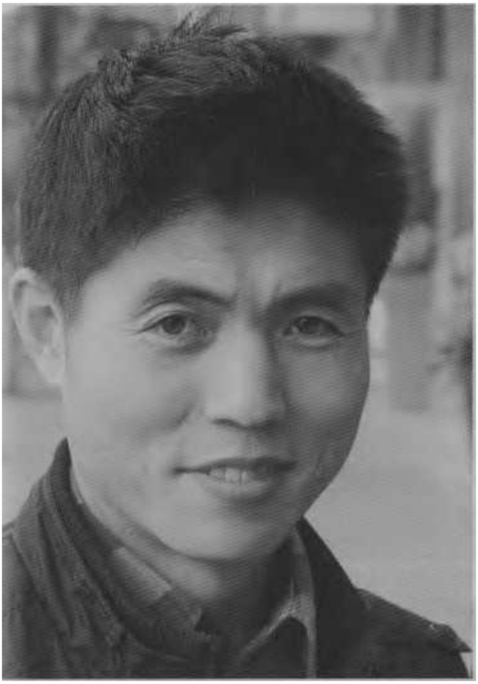
Mergând pe lungul drum al vieţii
Rămâne-vom tovarăşi buni, în vifor şi în ploaie.
Drumul este presărat cu bucurii, dar şi cu dureri.
Le-om duce, împreună la bine şi la râu.

Până astăzi, este singurul cântec pe care-l ştie Shin.

În noiembrie, la scurt timp după ce Park fusese repartizat la fabrica de confecţii, patru gardieni Bowinwon au apărut pe neaşteptate la şedinţa de autocritică a deţinuţilor. Doi dintre

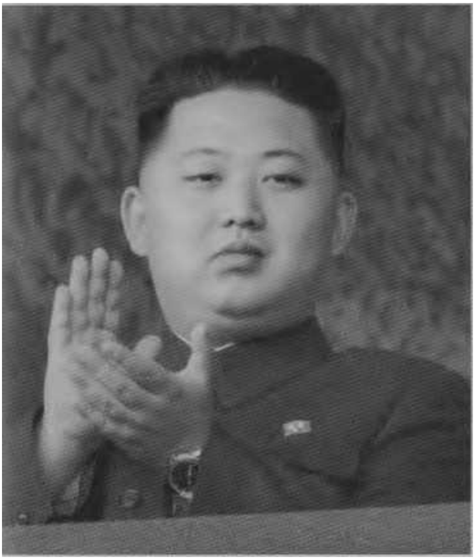
ei erau necunoscuţi şi Shin s-a gândit că erau din afara lagărului.

La sfârşitul şedinţei, gardianul-şef a spus că voia să vorbească despre păduchi, o problemă cronică în lagăr. Voia să ştie care prizonieri erau infestaţi.

SHIN DONG-HYUK s-a mutat în 2009 din Coreea de Sud în sudul Californiei, unde a colaborat cu *Liberty în North Korea* (LiNK), o organizaţie pentru apărarea drepturilor omului. Ulterior, a locuit în Seattle, unde a fost făcută, în 2011, această fotografie.

FOTOGRAFIE LUATA DIN ARHIVA GUVERNULUI.

KIM JONG-UN, liderul nord-coreean, este de vârsta lui Shin. Puţin cunoscut, cel de-al treilea fiu al lui Kim Jong-il a apărut pentru prima dată în faţa presei mondiale în 2010. Un an mai târziu, după moartea tatălui său, presa de stat din Coreea de Nord l-a considerat „un alt conducător trimis din ceruri”.

KYODO VIA AP IMAGES.

După 17 ani la putere, **KIM JONG-IL** a murit în 2011, ca urmare a unui atac de cord. Iubitul Conducător, care moştenise dictatura de la tatăl lui, avusese un atac cerebral în 2008. Atunci a început să-şi pregătească fiul, Kim Jong-un, pentru a prelua conducerea.

AGENŢIA CENTRALĂ DE ŞTIRI COREEANĂ/SERVICIUL DE ŞTIRI COREEAN VIA AP IMAGES.

KIM IL-SUNG a fost fondatorul Coreei de Nord și a rămas Eternul Președinte, în ciuda morții sale din 1994. În această fotografie oficială, nedatată, el dă celebrele indicații „pe loc" în Marea Casă de Studiu a Poporului, biblioteca națională centrală.

Această reprezentare hagiografică a lui **KIM JONG-IL** este una dintre nenumăratele picturi, fotografii și statui ale „Iubitului Conducător” care sunt expuse – şi întreţinute cu grijă – pe tot cuprinsul Coreei de Nord.

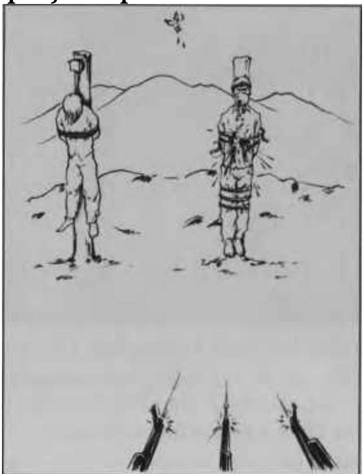
Cultul personalităţii în jurul familiei Kim a început cu Marele Conducător, **KIM IL-SUNG,** care era înfăţişat în propaganda guvernamentală drept un tată iubitor pentru poporul său. Deşi a condus ţara într-un mod violent, moartea lui, în 1994, a fost adânc deplânsă.

Profesorii de la şcoala lui Shin din
Lagărul 14 erau gar- dieni în uniformă care întotdeauna

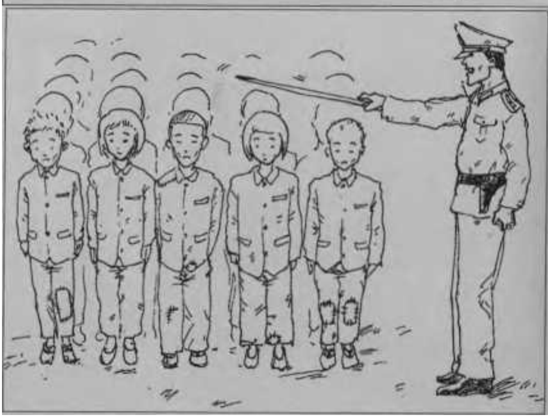
purtau pistoale.
Shin l-a văzut pe unul dintre ei bătind o fată de şase ani, cu un arătător din lemn, iar aceasta a murit mai târziu.

Copiii din lagăr, mereu flămânzi, mâncau şobolani, insecte şi boabe de porumb, pe care la găseau în bălegarul vacilor.

Shin a privit cum mama sa a fost spânzurată, iar fratele lui împuşcat pentru tentativă de evadare.

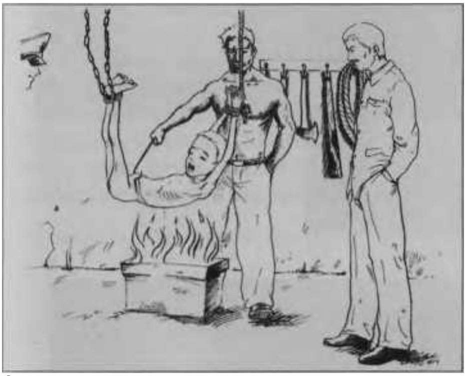

După descoperirea planului de evadare al mamei şi fratelui său, Shin a fost închis timp de şapte luni într-o închisoare subterană secretă din cadrul Lagărului 14. Avea 13 ani.

În închisoarea subterană, gardienii l-au torturat pe Shin deasupra unui foc de cărbuni, încercând să afle rolul lui în plănuita evadare a mamei şi a fratelui.

Drept pedeapsă pentru că scăpase din braţe o maşină de cusut în perioada în care lucra la o fabrică de confecţii din lagăr, gardienii au folosit un cuţit ca să-i taie lui Shin mijlociul de la mâna dreaptă, la nivelul primei articulaţii.

ŞASE DESENE LUATE DIN CARTEA *ESCAPE TO THE OUTSIDE WORLD,* SCRISA DE SHIN DONG-HYUK, PUSE LA DISPOZIŢIE DE DATABASE CENTER FOR NORTH KOREAN HUMAN RIGHTS, ORGANIZAŢIA CARE I-A PUBLICAT LUCRAREA.

SHIN revine deseori în Coreea de Sud, unde încearcă să trezească atenţia asupra lagărelor din Nord. În această fotografie din 2009, Shin se află în faţa unui templu din centrul oraşului Seul.

FOTOGRAFIE FĂCUTĂ DE BLAINE HARDEN.

Autorul a realizat interviuri cu Shin în Coreea de Sud, California de Sud, Seattle şi Washington. În această fotografie din 2009, SHIN şi HARDEN se află în faţa unui magazin Louis Vuitton din Seul.

FOTOGRAFIE FĂCUTĂ DE IENNIFER CHO.

În Torrance, California, **SHIN** a împărţit casa cu alţi tineri care lucrau la LiNK, organizaţie dedicată drepturilor omului.

I-a plăcut camaraderia cvasihaotică din acea casă, unde trăiau împreună până la 16 tineri.

FOTOGRAFIE FĂCUTĂ DE BLAINE HARDEN.

LOWELL ŞI LINDA DYE, din Columbus, Ohio, au plătit călătoria lui Shin din Coreea de Sud în California, după ce au citit povestea din *Washington Post* despre viaţa lui. Shin le spune „tata şi mama” Această fotografie din 2009 a fost făcută în New York, la un eveniment despre drepturile omului.

Acomodarea lui **SHIN** la viaţa în afara Lagărului 14 a fost ezitantă. „Evoluez din stadiul de animal” a spus. „Dar este un

proces foarte, foarte lent. Uneori încerc să plâng și să râd precum ceilalţi oameni, doar ca să văd dacă simt ceva normal.” Această fotografie din 2008 este făcută în Seul.

Un bărbat şi o femeie care erau şefi în dormitoarele lor s-au ridicat în picioare şi au spus că la ei existau păduchi. Gardienii le-au dat câte o găleată plină cu un lichid tulbure care mirosea a chimicale agricole.

Pentru a-i demonstra eficienţa în combaterea păduchilor, gardienii au cerut unui număr de cinci bărbaţi şi cinci femei din dormitoarele infestate să se spele cu lichidul tulbure. Shin şi Park aveau şi ei, fireşte, păduchi, dar nu li s-a dat prilejul să folosească tratamentul.

După vreo săptămână, toţi cei zece deţinuţi care se spălaseră cu lichidul aveau pielea plină de băşici. După câteva săptămâni, pielea a început să le putrezească şi să se exfolieze. Au făcut febră mare şi nu mai puteau să muncească. Shin a văzut cum deţinuţii bolnavi au fost urcaţi intr-un camion care a sosit la fabrică. De atunci, nu i-a mai văzut niciodată.

Acela a fost momentul, la mijlocul lunii decembrie 2004, când a hotărât că îndurase destul. Shin a început să se gândească la evadare.

Park a făcut posibile acele gânduri, i-a schimbat lui Shin felul în care relaţiona cu alţi oameni. Prietenia lor i-a schimbat modul în care vedea lucrurile, bine înrădăcinat încă din copilărie, din vremea relaţiei ostile pe care o avusese cu mama lui, când nu avea încredere în nimeni.

Relaţia lor s-a asemănat, în multe feluri, legăturilor de încredere și protecţie reciprocă pe care le-au întreţinut prizonierii în lagărele de concentrare naziste. În acele lagăre, cercetătorii consideră că „elementul de bază pentru supravieţuire” a fost perechea, nu individul.

„în perechi au reuşit prizonierii să menţină vie aparenţa de

umanitate”, a conchis Elmer Luchterhand, un sociolog de la Yale care a intervievat cincizeci şi doi de supravieţuitori ai lagărelor de concentrare la scurt timp după eliberarea lor1.

Perechile furau mâncare şi îmbrăcăminte unul pentru altul, schimbau mici cadouri şi făceau planuri de viitor. Dacă un membru al perechii leşina de foame în faţa unui ofiţer SS, celălalt îl susţinea.

„Supravieţuirea… putea fi doar o realizare socială, nu un accident individual”, scria Eugene Weinstock, un luptător din rezistenţa belgiană, evreu născut în Ungaria, care a fost trimis la Buchenwall în 19432.

Adeseori, moartea unuia dintre membrii perechii îi pecetluia soarta celuilalt. Femeile care au cunoscut-o pe Anne Frank în lagărul Bergen-Belsen au spus că nu foamea sau tifosul au răpus-o pe tânăra care avea să devină cea mai faimoasă memorialistă a erei naziste. Voinţa de a trăi şi-a pierdut-o după moartea surorii sale, Margot3.

Asemenea lagărelor de concentrare naziste, lagărele de muncă din Coreea de Nord utilizează detenţia, foametea şi teroarea pentru a crea un fel de cuşcă Skinner, o cameră închisă, atent controlată, în care gardienii au putere absolută asupra deţinuţilor4. Totuşi, dacă Auschwitz a existat doar trei ani, Lagărul 14 este o cuşcă Skinner care funcţionează de cincizeci de ani, un experiment de represiune şi control al minţii în care deţinuţii sunt controlaţi, izolaţi şi asmuţiţi unul împotriva altuia încă de la naştere.

Miracolul prieteniei lui Shin cu Park este repeziciunea cu care a dărâmat cuşca.

Modul de gândire al lui Park, demnitatea şi informaţiile lui preţioase i-au oferit lui Shin ceva atât fascinant, cât şi insuportabil: un context, o cale de a visa la viitor.

Brusc, a înţeles unde era şi ce îi lipsea.

Lagărul 14 nu mai era casa lui. Era o cuşcă odioasă.

Iar Shin avea acum un prieten de nădejde umblat prin lume, care să-l ajute să iasă din ea.

CAPITOLUL 14
PREGĂTIRILE PENTRU FUGĂ

P

Lanul lor era simplu şi nebunesc de optimist.

Shin cunoştea lagărul. Park cunoştea lumea. Shin se ocupa de trecerea dincolo de gard. Park avea grijă să ajungă până în China, unde unchiul lui avea să le ofere adăpost, bani şi ajutor să plece în Coreea de Sud.

Shin a fost primul care a propus o evadare împreună. Dar înainte de a avansa ideea, s-a agitat zile-n şir, temându-se că Park ar putea fi un informator, că i se întindea o cursă, că avea să fie executat asemenea mamei şi fratelui lui. Chiar şi după ce Park a îmbrăţişat ideea, lui Shin i-a venit greu să scape de paranoia: îşi vânduse propria mamă; de ce nu ar fi vândut, la rândul lui, de Park?

Totuşi, nu au renunţat la planul de evadare şi entuziasmul lui Shin i-a învins teama. Se trezea dimineaţa însufleţit după o noapte în care visase numai fripturi. Căratul maşinilor de cusut în sus şi în jos pe scările din fabrică nu i se mai părea o povară. Pentru prima oară în viaţă, Shin avea ceva pentru care să fie nerăbdător.

Odată ce Park primise ordinul de a-l urma pe Shin peste tot, fiecare zi de muncă le dădea o mulţime de ocazii să vorbească în şoaptă despre pregătirile de evadare şi să-şi împărtăşească povestiri motivante despre mâncarea grozavă care îi aştepta în China.

Au hotărât că în cazul în care gardienii i-ar fi descoperit lângă gard, Park avea să-i neutralizeze folosind taekwondo. Cu toate că gardienii aveau arme automate, Shin şi Park s-au convins unul pe celălalt că aveau şanse să nu fie ucişi.

Din orice perspectivă, aşteptările lor erau absurde. Nimeni nu reuşise să evadeze din Lagărul 14. De fapt, din informaţiile existente, în afară de Shin, doar alte două persoane au evadat vreodată din lagărele nord-coreene pentru prizonierii politici şi au ajuns în Occident. Una este Kim Yong, fost locotenent-colonel care avea prieteni înalt plasaţi pe întreg teritoriul Coreei de Nord. Dar Kim nu a trecut prin gard. A evadat mulţumită unei „şanse miraculoase", după cum singur o descrie. În 1999, în timpul colapsului guvernamental care a marcat apogeul foametei nord-coreene, s-a ascuns sub un panou de metal fixat sub un vagon de tren degradat care era încărcat cu cărbuni. Când trenul a ieşit din Lagărul 18, l-a luat cu el pe Kim, care cunoştea bine ţara şi şi-a folosit la graniţă contactele personale pentru a trece în China.

Cealaltă persoană este Kim Hye Sook, o femeie care a evadat tot din Lagărul 18. Împreună cu familia, a fost dusă în lagăr în 1975, când avea treisprezece ani. Autorităţile au eliberat-o, dar mai târziu au trimis-o înapoi în Lagărul 18. A evadat şi în 2009 a ajuns în Coreea de Sud, după ce trecuse prin China, Laos şi Thailanda.

Kim Yong fugise dintr-o închisoare care nu era nici pe departe la fel de bine păzită ca aceea în care îşi plănuiau evadarea Shin şi Park. După cum a scris în memoriile sale, *Long Road Home* (Lungul drum al întoarcerii acasă), nu ar fi reuşit niciodată să evadeze din Lagărul 14 deoarece „gardienii de acolo se purtau ca şi cum ar fi fost pe un front de război" 1. Înainte de a fi transferat în lagărul din care a reuşit în cele din urmă să scape, Kim petrecuse doi ani în Lagărul 14. Descrie condiţiile de acolo drept „atât de severe, încât nici nu m-aş fi gândit la o asemenea posibilitate".

Shin şi Park nu auziseră de evadarea lui Kim Yong şi nu aveau posibilitatea de a-şi calcula şansele de ieşire din Lagărul 14 sau de supravieţuire pe drumul către China. Dar

Park era înclinat să creadă transmisiunile radio de la Seul pe care le auzise în timp ce locuia în China. Erau rapoarte despre eşecurile şi slăbiciunile guvernului nord-coreean. Park i-a spus lui Shin că Naţiunile Unite începuseră să critice încălcările drepturilor omului din lagărele de muncă ale Coreei de Nord. I-a mai spus că auzise că lagărele vor dispărea intr-un viitor nu prea îndepărtat2.

Cu toate că Park era destul de umblat prin Coreea de Nord şi China, i-a mărturisit lui Shin că munţii abrupţi, înzăpeziţi, slab populaţi din afara gardului nu îi erau cunoscuţi. Nici despre drumurile pe care ar fi putut circula fără riscuri până în China nu ştia mare lucru.

După nenumărate zile de cărat lemne şi adunat ghinde, Shin cunoştea topografia lagărului dar nu avea idee despre cum ar putea trece peste sau prin gardul conectat la înaltă tensiune care înconjura lagărul. Shin nu ştia dacă vor muri în caz că vor atinge sârma, deşi îşi făcea griji în această privinţă.

De asemenea, îi venea greu, de-a lungul săptămânilor şi zilelor dinaintea evadării, să nu se gândească la ce li se întâmplase mamei şi fratelui lui. Nu era vorba de vinovăţie. Se temea că va muri în acelaşi fel. Îi veneau mereu în minte imagini ale execuţiilor. Se vedea stând în faţa plutonului de execuţie sau pe o ladă, cu un laţ în jurul gâtului.

Făcând un calcul în baza a puţine informaţii, dar multe aspiraţii, Shin şi-a zis că avea nouăzeci la sută şanse de a trece dincolo de gard şi zece la sută de a fi ucis.

Primele pregătiri de evadare ale lui Shin au constat în a fura haine groase şi ghete noi de la un alt prizonier.

Acesta dormea în aceeaşi încăpere cu el şi lucra la fabrica de confecţii, ceea ce îi permitea să facă rost de bucăţi de pânză, pe care le oferea la schimb pentru mâncare sau alte bunuri. Omul era meticulos cu îmbrăcămintea. Spre deosebire de ceilalţi deţinuţi, croitorul îşi făcuse rost un set

suplimentar complet de haine de iarnă şi ghete.

Shin nu mai furase niciodată haine de la un alt prizonier. Dar de vreme ce el însuşi nu mai turna, devenise din ce în ce mai intolerant faţă de deţinuţii care continuau să dea informaţii despre vecinii lor. Îl antipatiza în mod deosebit pe croitor, care raporta despre oricine fura mâncare din grădina fabricii. Shin considera că merita să fie jefuit.

Deţinuţii nu aveau vestiare și nici alte locuri în care să-şi ţină lucrurile în siguranţă, drept pentru care Shin nu a avut decât să aştepte până ce croitorul ieşea din dormitor, să-i ia hainele şi ghetele şi să le ascundă până la evadare. Croitorul nu l-a bănuit pe Shin când a observat dispariţia lucrurilor. Ghetele furate nu i s-au potrivit lui Shin (oricum ghetele din lagăr se potriveau arareori purtătorilor), dar erau relativ noi.

În lagăr se distribuia îmbrăcăminte numai o dată la şase luni. La sfârşitul lunii decembrie, când Shin şi Park îşi planificaseră evadarea, pantalonii lui Shin erau plini de găuri la genunchi şi şezut. Când a venit vremea să fugă, s-a hotărât să îşi ţină pe el hainele vechi, pe sub cele furate. Nu avea palton, căciulă sau mănuşi pentru a face faţă frigului năprasnic.

Shin şi Park au hotărât să încerce să fugă atunci când vor primi o sarcină pentru realizarea căreia trebuiau să iasă din fabrică şi care le va da o scuză să se afle în apropierea gardului.

Ocazia s-a ivit de Anul Nou, o rară sărbătoare în care maşinile din fabrică tăceau timp de două zile. Pe la sfârşitul lui decembrie

Shin a aflat că pe 2 ianuarie, a doua zi în care fabrica era închisă, echipa lui de mecanici şi câteva dintre femeile care coseau la maşină vor fi duşi pe o creastă de pe marginea estică a lagărului. Acolo vor curăţa copaci şi vor face stive de lemne.

Shin mai muncise pe muntele acela. Ştia că prin vârful

crestei trecea gardul electrificat. Înştiinţat despre asta, Park a fost de acord să evadeze pe 2 ianuarie 2005.

Pe 1 ianuarie, când s-a închis fabrica, Shin s-a hotărât, fără prea mare tragere de inimă, să îi facă o ultimă vizită tatălui său.

Relaţia lor, întotdeauna distantă, se răcise şi mai tare. În puţinele zile în care nu trebuia să muncească la fermă sau la fabrică, Shin profitase arareori de regulile lagărului care îi permiteau să îl viziteze. Devenise un chin să petreacă timp alături de tatăl lui.

Shin nu ştia nici el de ce era atât de supărat pe tatăl său. Mama, şi nu tatăl, îi pusese viaţa în pericol cu tentativa ei de evadare, când el avea treisprezece ani. Gestul ei şi al fratelui său a dus la arestarea, torturarea şi hărţuirea lui la şcoală. Tatăl lui nu fusese decât o altă victimă.

Dar tatăl era în viaţă şi făcea eforturi să se împace cu Shin. După calculul nemilos al relaţiilor dintre taţii distanţi şi fiii plini de resentimente, acesta era un motiv suficient pentru ura lui Shin.

Într-o atmosferă apăsătoare, au luat cina de Anul Nou în cantina locului de muncă al tatălui său, mâncând terci de mălai şi ciorbă de varză. Shin nu a pomenit nimic despre planul de evadare. Îşi spusese, mergând să-şi viziteze tatăl, că orice manifestare de emoţie, orice semn de rămas-bun îi putea periclita fuga. Nu avea încredere totală în el.

Tatăl lui încercase, după uciderea soţiei şi a fiului său mai mare, să fie mai atent. Se scuzase pentru că nu fusese un părinte bun şi îşi pentru că îşi expusese băiatul la violenţele din lagăr. Îşi încurajase

Fiul să „vadă cum este lumea” dacă i se ivea ocazia. Aprobarea unei eventuale evadări poate să fi fost formulată în termeni atât de vagi din cauză că nici tatăl lui Shin nu se încredea sută la sută în fiul lui.

După ce Shin fusese trimis să muncească la fabrica de confecţii, unde nu prea reuşea să găsescă sau să fure mâncare, tatăl lui se dăduse peste cap să facă rost de nişte făină de orez şi să i-o trimită fiului ca dar părintesc. Shin a fost dezgustat de cadou şi, deşi flămând, l-a dat de pomană.

Stând împreună în cantină, niciunul nu a pomenit de dar şi când Shin a plecat în acea seară nu şi-au luat rămas-bun într-un mod aparte. Shin se gândea că atunci când gardienii vor afla despre evadare aveau să-l ducă pe tatăl lui din nou la închisoarea subterană. Era aproape sigur că tatăl lui nu ştia ce îl aştepta.

CAPITOLUL 1 5
GARDUL

A

Doua zi dimineaţă devreme, Shin, Park şi alţi vreo douăzeci şi cinci de deţinuţi au plecat spre creastă, conduşi de un maistru de la fabrica de confecţii. Au început lucrul de sus, de lângă vârf, coborând panta lungă de vreo 350 de metri.

Cerul era senin şi soarele strălucea puternic peste stratul gros de zăpadă, dar era frig şi bătea vântul. Unii deţinuţi detaşau cu topo- rul crengile copacilor tăiaţi, în timp ce alţii făceau stive.

Sarcina cu lemnele de foc era perfectă pentru Shin şi Park. Se puteau afla, astfel, la o aruncătură de băţ de gardul care urma linia crestei muntelui. Pe partea îndepărtată a gardului, terenul coboară abrupt, dar nu într-atât încât să nu poată fi parcurs cu piciorul. Nu departe de gard începe pădurea.

Un turn de pază se înălţa pe linia gardului la circa 400 de metri, către nord, de locul în care tăiau lemne prizonierii. Gardienii patrulau câte doi de-a lungul gardului, pe partea interioară a lagărului. Shin a observat că între patrulări erau intervale lungi.

Maistrul răspunzător de echipa de lucru era tot un deţinut,

ceea ce însemna că nu era înarmat. În pauzele dintre patrulări, nu era nimeni în preajmă care să poată trage cu arma după Shin şi

Park. Cei doi hotărâseră că vor aştepta până ce se înserează, Când urmele paşilor pe zăpadă vor fi mai puţin vizibile.

În timp ce muncea şi aştepta, Shin se întreba cum de ceilalţi deţinuţi nu sunt conştienţi de şansa de a se afla în apropierea gardului. Erau ca nişte vaci, şi-a spus, aveau pasivitatea vitelor rumegătoare, resemnate cu vieţile lor lipsite de orice orizont. Așa fusese şi el până ce-l cunoscuse pe Park.

Pe la ora patru, la asfinţit, Shin şi Park au început să se apropie încet de gard, continuând să taie crengi în timp ce se mişcau. Nimeni nu le-a dat atenţie.

Shin a ajuns curând lângă gard, care avea înălţimea de trei metri. Chiar în faţa lui era un munte de zăpadă înalt cam până la genunchi şi se vedea poteca făcută de gardieni în patrulare. Dincolo de acesta era o fâșie de nisip pe care s-ar fi văzut urmele cuiva care ar fi trecut pe acolo. Iar dincolo de ea era gardul în sine, care consta din şapte sau opt fire de sârmă ghimpată conectate la înaltă tensiune, întinse la vreo treizeci de centimetri unul de altul între stâlpi înalţi.

Gardurile care înconjoară unele dintre lagărele de muncă din Coreea de Nord includ şanţuri cu ţepuşe menite să străpungă pe oricine ar cădea în ele, potrivit lui Kwon Hyuk, un transfug care a lucrat în administraţia Lagărului 22. Dar Shin nu a observat vreun şanţ sau ţepuşe.

El şi Park îşi spuseseră că dacă reuşeau să treacă printre sârmele gardului fără să le atingă, totul va fi bine. Cum anume aveau să facă acest lucru nu era clar. Și totuşi, Shin a fost surprins să constate că apropierea momentului evadării nu-l speria.

Park părea însă preocupat.

După ce gardienii şi-au făcut rondul de după-amiază, Shin

a simţit teamă în vocea lui Park.

— Nu ştiu dacă pot să fac asta, a şoptit el. Ce-ar fi să încercăm altă dată?

— Nici gând! i-a răspuns Shin. Dacă n-o facem acum, nu vom mai avea altă ocazie.

Shin se temea că vor trece luni, dacă nu chiar ani, până se vor mai afla, pe înserat, în afara fabricii, în apropierea unei zone a gardului care nu putea fi văzută din turnul de pază.

Nu putea – nu voia – să mai aştepte.

— Să fugim! a strigat.

L-a luat pe Park de mână şi l-a tras către gard. Timp de o secundă nesfârşită, Shin a fost nevoit să-l târască pe omul care îi in- suflase dorinţa de evadare. Dar Park a început apoi să fugă.

Stabiliseră că Shin avea să conducă drumul până ce treceau de gard, dar Shin a alunecat şi a căzut în genunchi pe gheţuşul format pe poteca de patrulare.

Park a ajuns primul la gard. Căzând în genunchi, şi-a vârât braţele, capul şi umerii printre firele de jos ale gardului.

Peste câteva secunde, Shin a văzut scântei şi a simţit miros de carne arsă.

Cele mai multe garduri construite în scopuri de securitate îi resping pe vizitatorii nedoriţi cu un impuls electric dureros, dar foarte scurt. Nu sunt făcute să ucidă, ci să sperie animalele şi oamenii. Gardurile electrice mortale, pe de altă parte, folosesc un curent continuu care îl ţine pe cel care l-a atins legat de sârmă, pentru că tensiunea provoacă contracţii involuntare ale muşchilor, paralizie şi moarte.

Înainte ca Shin să se fi ridicat în picioare, Park nu se mai mişca. Probabil că murise. Greutatea corpului lui trăgea în jos firul de sârmă, fixându-l de sol şi formând o mică deschizătură în gard.

Fără ezitare, Shin s-a târât peste trupul prietenului său,

folosindu-l ca pe un fel de scut izolator. Strecurându-se prin gard, a simțit curentul. În tălpi parcă îl înțepau o mie de ace.

Aproape că trecuse de cealaltă parte când gambele i-au alunecat de pe corpul lui Park şi au intrat în contact direct, deşi prin cele două perechi de pantaloni pe care le purta, cu firul de jos. Tensiunea din sârmă i-a provocat arsuri grave de la glezne la genunchi. Rănile i-au sângerat săptămâni întregi.

Dar au trecut câteva ore până ca Shin să-şi dea seama cât de grav era rănit.

Când se gândește la acel moment, cel mai bine își amintește de mirosul de ars degajat de trupul lui Park.

Corpul omenesc este imprevizibil când este vorba despre conducerea electricităţii. Din motive care nu sunt pe deplin înţelese, abilitatea de a suporta un şoc de înaltă tensiune variază mult de la om la om. Nu este vorba de statură sau de forma fizică. Oamenii corpolenţi nu par să aibă o rezistenţă mai mare decât cei slabi.

Pielea omului poate fi un izolator destul de bun, dacă este uscată. Gerul îi închide porii, reducând conductivitatea. Straturile multiple de haine sunt, de asemenea, de folos. Dar mâinile transpirate şi hainele umede pot contracara rezistenţa naturală a pielii Ia curentul electric. Odată ce electricitatea penetrează un corp bine împământat (ghete umede pe sol înzăpezit), lichidele şi sărurile din sânge, muşchii şi oasele devin foarte buni conducători. În condiţii de umezeală, oameni care s-au ţinut de mâini au murit împreună.

Faptul că Shin a reușit să se strecoare printr-un gard electric construit în scopul de a ucide pare să fi ținut de noroc. Noroc extraordinar în cazul lui; ghinion pentru Park. Dacă Shin nu ar fi alunecat pe zăpadă, el ar fi ajuns primul la gard și probabil că ar fi murit.

Shin nu știa, dar pentru a trece cu bine prin gard avea

nevoie de un dispozitiv care putea şunta curentul electric din gard la pământ.

Trupul lui Park, făcând legătura între terenul umed și firul de jos al gardului electric, a constituit acel dispozitiv.

Cu trupul lui Park deturnând curentul și îndreptându-l către sol, nivelul tensiunii la care a fost expus Shin când s-a târât peste spatele prietenului său a fost, probabil, departe de a fi mortal. Straturile suplimentare de haine pe care le purta i-au oferit o protecţie suplimentară.

Ajuns dincolo de gard, Shin nu avea nici cea mai mică idee încotro s-o apuce. Pe creasta muntelui, singura direcţie posibilă era în jos. A dat la început de un pâlc de copaci. Dar peste câteva minute aceştia s-au rărit, lăsând loc păşunilor luminate sporadic când luna se ivea de după nori.

A alergat vreme de două ore, mereu în jos, până când a ajuns la o vale. Vedea hambare şi case risipite. Nu se auzeau împuşcături, strigăte sau urletul unei sirene. După cât îşi putea da seama, nu era urmărit.

Când și-a mai revenit după fugă, Shin a observat că pantalonii erau lipicioși sub genunchi. I-a ridicat şi de-abia când a văzut sângele care-i şiroia pe gambe şi-a dat seama de gravitatea arsurilor. Și labele picioarelor îi sângerau. Călcase pe cuie, probabil în apropierea gardului lagărului. Era foarte frig, mai puţin de15 grade Celsius. Nu avea palton.

Park, mort pe gard, nu-i spusese cum să ajungă în China.

CAPITOLUL 16
LA FURAT

A

Lergând în întunericul serii prin miriştea lanului de porumb, Shin dădu de un hambar pe jumătate îngropat în coasta dealului. Uşa era încuiată. Nu erau case prin preajmă, aşa că a spart lacătul cu ajutorul unui topor găsit pe jos.

Cum a intrat, a găsit trei ştiuleţi de porumb şi i-a devorat. De-abia acum îşi dădea seama cât de foame îi era. Ajutat de lumina lunii, a inspectat hambarul în speranţa că va găsi şi altceva de mâncare. A zărit, în schimb, o pereche veche de tenişi şi o uniformă militară uzată.

Uniforme există pretutindeni în Coreea de Nord, cea mai militarizată societate a lumii. Recrutarea este aproape universală. Serviciul militar este obligatoriu: zece ani pentru bărbaţi, şapte ani pentru femei. Cu peste un milion de oameni în serviciul activ, cam 5 din populaţia ţării poartă uniformă, în comparaţie cu jumătate de procent în Statele Unite ale Americii. Alte cinci milioane de persoane fac parte din corpul de rezervă al armatei, mare parte a vieţii lor adulte. Armata este „poporul, statul şi partidul", spune guvernul, care nu se mai descrie ca stat comunist. Principiul său călăuzitor, potrivit constituţiei, este „armata mai întâi de toate". Soldaţii în uniformă caută scoici şi lansează rachete, culeg mere şi

Construiesc canale de irigaţii, cresc ciuperci şi monitorizează exportul jocurilor Nintendo contrafăcute.

În mod inevitabil, găseşti uniforme şi în hambare.

Pantalonii şi cămaşa găsite de Shin îi erau prea mari, la fel şi te- nişii. Dar faptul că găsise haine de schimb – la mai puţin de trei ore după evadarea din lagăr şi înainte de a fi văzut de cineva – era un noroc extraordinar.

S-a descălţat de ghetele lui ude şi reci şi şi-a scos ambele perechi de pantaloni de prizonier. De la genunchi în jos erau plini de sânge şi zăpadă. A încercat să îşi bandajeze arsurile de pe picioare cu foi smulse dintr-o carte pe care a găsit-o în hambar, însă acestea i s-au lipit de gambele rănite. Şi-a pus pe el uniforma zdrenţuită şi s-a încălţat cu tenişii.

Acum nu mai arăta ca un prizonier evadat, devenise doar un nord-coreean oarecare: prost îmbrăcat şi prost hrănit. Într-o ţară în care o treime a populaţiei era subnutrită cronic,

în care pieţele locale şi gările erau ticsite de negustori jegoşi şi în care mai toată lumea fusese în armată, Shin putea trece neobservat.

Ieşind din hambar, Shin a găsit un drum şi, urmându-l, a ajuns într-un sat situat în fundul văii. Acolo, spre mirarea lui, a văzut râul Taedong.

Fugise atât de mult, numai ca să ajungă la trei kilometri în aval de Lagărul 14.

Vestea evadării lui nu ajunsese în sat. Străzile erau întunecate şi pustii. Shin a traversat un pod peste Taedong şi a luat-o spre est pe un drum paralel cu râul. S-a ascuns când a văzut că se apropie o maşină. Apoi a dat de o cale ferată care părea părăsită şi şi-a continuat drumul de-a lungul ei.

Până la lăsarea nopţii parcursese vreo zece kilometri şi ajunsese la periferia Buckchangului, un oraş minier situat la sud de râu, cu o populaţie de circa zece mii de locuitori. Pe străzi erau câțiva

Oameni, dar prezenţa lui Shin nu a părut să atragă atenţia. Într-un oraş care avea o fabrică de aluminiu, mine de cărbuni şi o termocentrală mare, multă lume lucra în schimbul de noapte şi era normal să vezi oameni pe străzi la orice oră.

Shin a văzut o cocină de porci, un loc familiar şi liniştitor. A sărit gardul, a găsit nişte paie de orez şi şi-a făcut un culcuş pentru noapte.

În următoarele două zile, Shin a umblat prin mahalalele Buck- changului, mâncând ce găsea pe jos sau prin grămezile de gunoaie. Nu ştia ce să facă sau încotro s-o apuce. Oamenii de pe străzi păreau să nu-l bage în seamă. Îl dureau picioarele, îi era foame şi frig. Dar nu mai conta. Era exaltat. Se simţea ca un extraterestru ajuns pe Pământ.

În lunile şi anii următori, Shin avea să descopere toate lucrurile moderne: transmisiunile în direct pe internet, blogurile, călătoriile internaţionale cu avionul. Va fi consiliat

de terapeuţi şi specialişti în dezvoltarea carierei. Preoţii îi vor arăta cum să se roage lui Dumnezeu. Prietenii îl vor învăţa cum să se spele pe dinţi, să folosească o carte de credit, să mânuiască un smartphone. Citind obsesiv online, avea să se familiarizeze cu politica, istoria şi geografia celor două Coree, ale Chinei, Asiei de Sud-Est şi Statelor Unite ale Ame- ricii.

Nimic din toate acestea însă nu avea să îi schimbe percepţia modului în care funcţionează lumea – și a felului în care interac- ţionează între ele fiinţele umane – decât primele zile petrecute în afara lagărului.

A fost șocat să vadă că nord-coreenii îşi duceau viaţa de zi cu zi fără să primească ordine de la gardieni. Când aveau curajul să râdă împreună pe stradă sau să poarte haine viu colorate sau să se târguiască la preţ în piaţă, Shin se aştepta ca bărbaţi înarmaţi să intervină și, lovind în dreapta și în stânga, să-i oprească pe acei oameni.

Cuvântul folosit de Shin pentru a descrie ce a simţit în primele zile este „şoc”

Pentru el nu avea nicio importanţă că, în toiul iernii, Coreea de Nord este urâtă, murdară și întunecată sau că este mai săracă decât Sudanul sau că organizaţiile pentru apărarea drepturilor omului o consideră cea mai mare închisoare a lumii.

Lumea pe care o cunoştea el după cei douăzeci şi trei de ani de viaţă era o cuşcă controlată de oameni care îi spânzuraseră mama, îi împuşcaseră fratele, îi mutilaseră tatăl, uciseseră femei gravide, omorâseră în bătaie copii, îl învăţaseră să îşi trădeze familia şi îl torturaseră.

Se simţea minunat de liber – și, din câte îşi putea da seama – nimeni nu era pe urmele lui.

Dar era şi slăbit de foame şi, rătăcind pe străzi, a început să caute o casă goală în care să poată să mănânce și să se odihnească. A găsit una în capătul unei uliţe. Nu i-a fost greu

să intre pe o fereastră din spate – geamul era din plastic.

În bucătărie a găsit trei castroane cu orez fiert. A bănuit că proprietarii se vor întoarce curând, dacă pregătiseră masa. Fiindu-i teamă să mănânce sau să doarmă în casă, a golit orezul într-o pungă de plastic şi a turnat peste el şi puţină pastă de soia pe care a găsit-o pe un raft.

Cercetând restul casei, a găsit o pereche de pantaloni de iarnă puşi pe un umeraş şi o altă pereche de încălţări. A mai găsit un rucsac şi o jachetă groasă cafenie cu aspect militar, mult mai călduroasă decât orice haină avusese el vreodată. A deschis un ultim sertar al dulapului din bucătărie şi a găsit un sac de cinci kilograme de orez. L-a pus în rucsac şi a plecat.

În apropierea centrului oraşului, a fost strigat de o precupeaţă. Voia să ştie ce avea în rucsac şi dacă era ceva de vânzare. Încercând

Să îşi păstreze calmul, Shin a zis că avea nişte orez. Femeia s-a oferit să i-l cumpere pe patru mii de woni nord-coreeni, care făceau cam patru dolari pe piaţa neagră de schimb.

Shin auzise pentru prima oară de existenţa banilor de la Park, înainte de a fi abordat de precupeaţă, urmărise mirat cum oamenii foloseau bucăţi mici de hârtie – despre care a presupus că sunt bani – pentru a cumpăra mâncare sau alte produse.

Habar n-avea dacă patru mii de woni erau un preţ bun pentru orezul lui furat, dar l-a vândut bucuros şi şi-a cumpărat nişte pes- meţi. A pus bine restul banilor şi a plecat din oraş pe jos. Destinaţia lui era China, dar tot nu avea idee unde ar putea fi.

Pe drum, Shin a întâlnit câţiva oameni nevoiaşi şi a tras cu urechea la ce vorbeau. Căutau de lucru, şterpeleau mâncare, rătăceau dintr-o piaţă într-alta şi se străduiau să nu intre în vizorul poliţiei. Unul sau doi dintre ei l-au întrebat pe Shin de unde era. El a zis că din zona Bukchangului, răspuns destul de

adevărat care a părut a le satisface curiozitatea.

Shin şi-a dat seama curând că oamenii aceştia nu se cunoşteau unii cu alţii. Dar se temea să pună prea multe întrebări. Nu voia să se simtă obligat să vorbească despre sine.

Oamenii care rătăceau în acea vreme prin Coreea de Nord erau, în general, muncitori rămaşi şomeri sau ţărani fără pământ, potrivit unui studiu întreprins în China în 2004-2005 la care au participat peste o mie trei sute de refugiaţi nord-coreeni1. Printre ei se mai aflau şi elevi, soldaţi, tehnicieni şi câţiva foşti funcţionari de stat.

Studiul a sugerat că aceşti oameni băteau drumurile mai ales din motive economice, sperând să găsească de lucru în China. Au avut o viaţă extrem de grea şi erau în relaţii încordate cu statul: aproape un sfert dintre bărbaţi şi 37 dintre femei au declarat că în familia lor muriseră oameni de foame. Mai mult de un sfert

Dintre refugiaţi fuseseră arestaţi în Coreea de Nord, iar 10 au spus că fuseseră trimişi la închisoare, unde înfometarea forţată, tortura şi execuţiile erau de domeniul banalului. Pentru a pleca din Coreea de Nord, peste jumătate dintre ei au mituit autorităţile sau au plătit pentru a fi trecuţi peste frontieră.

Shin li s-a alăturat acestor hoinari, simţind că va fi mai în siguranţă în compania lor decât călătorind de unul singur. S-a străduit să copieze comportamentul oamenilor întâlniţi pe drum. Nu a fost greu. Ca şi el, aveau haine ponosite, erau murdari şi veşnic în căutarea hranei.

Ca stat poliţienesc, Coreea de Nord nu tolerează vagabondajul. Legea interzice strict cetăţenilor să circule dintr-un oraş într-altul fără autorizaţie. Dar în perioada care a urmat foametei – cu prăbuşirea economiei de stat, ascensiunea pieţelor private şi răspândirea în toată ţara a

comercianţilor de marfă de contrabandă din China – legile au fost adeseori ignorate. Poliţia putea fi mituită; de fapt, cei mai mulţi trăiau din mită. Vagabonzii care aveau un ban în buzunar puteau să se îndrepte către China fără a atrage atenţie.

Nu se ştie exact câţi oameni au fugit în China sau câţi rătăcesc pe cuprinsul Coreei de Nord. Șansele de a evita arestarea şi de a ajunge cu bine în China par a varia de la sezon la sezon. Ele depind de cât de recent a luat guvernul nord-coreean măsuri de întărire a securităţii, de cât de vigilente sunt autorităţile chineze în repatrierea transfugilor, de cât de dispuse sunt forţele de la frontieră să primească mită şi de cât de disperaţi sunt nord-coreenii să treacă graniţa. Guvernul nord-coreean a creat noi lagăre de muncă pentru traficanţii sau călătorii prea săraci sau prea ghinionişti pentru a ajunge în nord.

O tendinţă este totuşi clară. Numărul nord-coreenilor care cer azil în Coreea de Sud a crescut aproape în fiecare an din 1995

Încoace. În 1995 au fost 41. În 2009, numărul ajunsese la aproape 3 000. Între 2005 şi 2011 au venit în Sud mai mulţi nord-coreeni decât în întreaga perioadă scursă de la sfârşitul Războiului Coreean, din 1953, până atunci. Până în 2012, existau aproximativ 24 000 de defectori în Coreea de Sud.

Când Shin şi-a început călătoria către graniţă în ianuarie 2005, condiţiile pentru a fugi par a fi fost destul de bune. Dovada este numărul mare de nord-coreeni – în jur de 4 500 – care au sosit în Coreea de Sud în 2006 şi 2007. De obicei, transfugilor le trebuie un an sau doi să ajungă din China în Coreea de Sud.

Permeabilitatea graniţei Coreei de Nord tinde să se îmbunătăţească atunci atunci când poliţia de frontieră şi autorităţile locale pot accepta mită fără a fi pedepsite

draconic de superiori.

„Mai mult decât oricând, banii vorbesc” observa Chun Ki-won, un preot de la Seul care mi-a spus că între 2000 şi 2008 ajutase peste şase sute de nord-coreeni să treacă în China şi să ajungă în Coreea de Sud.

La momentul evadării lui Shin din Lagărul 14, exista o reţea bine dezvoltată de trafic uman care avea tentacule întinse până în inima ţării. După cum mi-au spus Chun şi alte câteva persoane implicate de la Seul, dacă erau bani suficienţi, puteau scoate din Coreea de Nord practic pe oricine.

Ofertele de „fugă planificată” ale agenţilor din Seul circulau din gură-n gură. Versiunile cele mai ieftine costau mai puţin de două mii de dolari şi implicau trecerea din Coreea de Nord în China şi apoi în Coreea de Sud, via Thailanda sau Vietnam. Călătoria dura luni sau chiar ani de zile şi implica traversări periculoase de râuri, sute de kilometri de mers pe jos şi săptămâni de aşteptare în condiţii mizere într-o tabără thailandeză de refugiaţi.

Versiunea de lux includea un paşaport chinezesc fals şi un bilet de avion de la Beijing la Seul şi costa de la 10 000 de dolari în sus.

În acest caz, călătoria putea dura doar trei săptămâni, după spusele transfugilor şi ale agenţilor.

Sistemul fusese iniţiat pe la sfârşitul anilor 1990 şi începutul anilor 2000 de pastorii militanţi din bisericile sud-coreene care, prin intermediul unor grăniceri, ofereau autorităţilor nord-core- ene bani donaţi de enoriaşii din Seul. Între timp fusese preluat chiar de transfugi, mulţi dintre ei foşti ofiţeri de poliţie şi armată din Coreea de Nord, şi transformat într-o afacere lucrativă.

Această nouă „specie” de agenţi primea adeseori plata în avans în bani gheaţă de la familiile sud-coreene înstărite sau cu venituri medii dornice să obţină eliberarea unei rude.

Uneori acceptau plata în rate, fără avans sau cu un avans minim de la fugar sau de la familia lui. Când transfugul ajungea la Seul şi avea acces la o parte din fondul de peste 40 000 de dolari pus la dispoziţie de guvernul sud-coreean pentru nou-sosiţi din Nord, agenţii cereau, de obicei, sume mult mai mari decât cele iniţiale.

„Şeful meu este gata să avanseze banii de mită necesari pentru a scoate pe cineva din ţară”, a spus un agent din Seul, fost ofiţer al armatei nord-coreene. „Dar când ajungi la Seul, trebuie să plăteşti dublu pentru acest serviciu.”

Prin 2008, mulţi fugari nord-coreeni erau atât de îndatoraţi traficanţilor, încât guvernul sud-coreean a schimbat sistemul prin care oferea sprijin în bani. În loc de o plată unică, a început să dea banii în rate, cu stimulente pentru cei care îşi găseau şi păstrau un loc de muncă. Circa un sfert din bani mergea direct la plata cazării, fără a mai putea fi viraţi agenţilor.

Folosindu-şi contactele personale şi instituţionale din Nord, agenţii angajau ghizi care îi conduceau pe oameni de la locuinţele lor din Coreea de Nord până la graniţa cu China, unde îi predau altor ghizi vorbitori de chineză care îi duceau la aeroportul din Beijing.

În afara Seulului, am stat de vorbă cu o transfugă nord-core- eană care plătise 12 000 de dolari unui agent pentru a-i scoate din ţară fiul în vârstă de unsprezece ani.

„Nu ştiam că va merge atât de repede” a spus mama, care nu a vrut să îşi dezvăluie numele deoarece, împreună cu rudele, încerca la acel moment să-şi aducă şi mama. „în numai cinci zile, fiul meu a fost scos din ţară şi trecut peste graniţă în China. Nu mi-a venit să cred când am fost sunată de la aeroportul din Seul şi mi s-a spus că fiul meu era acolo.”

La frontieră şi în interiorul ţării, guvernul nord-coreean încearcă să zădărnicească aceste operaţii de trafic cu

persoane – şi uneori reuşeşte.

„Mulţi oameni sunt prinşi”, mi-a spus Lee Jeong Yeon, fost ofiţer de grăniceri nord-coreean. „Politica este aceea de a-i executa pe cei prinşi că ajută oameni să fugă. Am văzut cu ochii mei câteva astfel de execuţii. Agenţii de succes sunt oameni experimentaţi care au contacte bune în armată şi mituiesc grănicerii, a adăugat. Grănicerii se schimbă des, aşa că trebuie să mituieşti mereu pe altcineva.”

Lee, a cărui identitate a fost confirmată de serviciile de informaţii sud-coreene, a lucrat trei ani la graniţa dintre China şi Coreea de Nord. A avut în subordine ofiţeri sub acoperire care se dădeau drept agenţi şi călăuze pentru a se infiltra şi contracara traficul de persoane. După fuga lui în Sud, Lee mi-a spus că îşi folosise relaţiile din Nord pentru a scoate din ţară treizeci şi patru de persoane.

Shin nu auzise de serviciile prestate de aceşti agenţi şi oricum nu avea banii sau contactele necesare pentru a le utiliza şi în mod cert nu cunoştea pe nimeni în afara ţării care să angajeze profesionişti pentru el.

Dar ţinându-şi gura închisă şi ochii deschişi a pătruns în „siajul” de contrabandă, trafic, mituire rămas în urma foametei în economia nord-coreeană.

Traficanţii i-au arătat căpiţe de fân în care putea dormi, cartiere în care putea pătrunde în case şi pieţe în care putea vinde ceea ce furase pentru a-şi cumpăra mâncare. Shin îşi împărţea adeseori hrana cu ei când se strângeau noaptea laolaltă în jurul unui foc aprins la marginea drumului.

Părăsind Bukchangul în acea zi, îmbrăcat în haina furată şi având la el nişte biscuiţi, Shin s-a alăturat unui mic grup de traficanţi care întâmplător mergeau către nord.

CAPiTOLUL 1 7
CĂLĂTORIA CĂTRE NORD

D

Acă nu se mişca foarte repede, Shin se temea că în curând va fi prins.

A mers 15 kilometri până la un orăşel de munte numit

Maengsan, unde traficanţii i-au spus că lângă piaţa centrală avea să vină un camion. Pentru o sumă mică de bani, ducea pasagerii la gara din Hamhung, al doilea oraş ca mărime din Coreea de Nord.

Shin nu învăţase încă destulă geografie pentru a şti unde era Hamhung. Dar nu-i păsa. Era disperat să găsească un mijloc de transport pentru că pe jos înainta greu din cauza durerii de picioare. Trecuseră trei zile de când se strecurase prin gardul electric şi se afla la doar 25 de kilometri de Lagărul 14.

După ce s-a alăturat grupului de oameni care aştepta camionul, a reuşit să găsească un loc în spate. Drumul era prost şi camionului i-a luat toată ziua să parcurgă suta de kilometri până la Hamhung. În spate, nişte bărbaţi l-au întrebat pe Shin de unde era şi unde mergea. Neştiind cine erau oamenii şi de ce îi puneau întrebări, Shin s-a făcut că nu pricepe şi n-a zis nimic. Bărbaţii şi-au pierdut interesul şi nu l-au mai băgat în seamă.

Shin nu avea de unde şti, dar călătoria lui avea loc într-o perioadă foarte prielnică.

Altădată, pentru a te deplasa în Coreea de Nord dintr-un oraş într-altul era obligatoriu să ai un permis de călătorie, care se elibera pe baza „certificatului de cetăţean” un document de mărimea unui paşaport conceput după modelul cărţii de identitate din fosta Uniune Sovietică.

Deţinuţilor născuţi în lagăr nu li se emitea niciodată un certificat de cetăţean. Nord-coreenii care nu aveau astfel de certificate nu aveau cum să obţină permise de călătorie. De obicei, permisele se eliberau pentru deplasări în interes de

serviciu sau pentru participarea la evenimente familiale care puteau fi confirmate de autorităţi, de pildă nunţi sau înmormântări. Dar de prin 1997, poliţia nu mai verifica sistematic aceste documente. Controale se mai făceau doar în Phenian şi în alte zone restricţionate1. Regulile nu mai erau respectate cu stricteţe de când foametea îi făcuse pe oameni să plece la drum în căutarea hranei. De atunci, mitele date de traficanţi i-au făcut pe poliţişti să nu mai fie atât de duri în aplicarea legii. Pe scurt, lăcomia autorităţilor nord-coreene flămânde de bani făcuse posibilă călătoria lui Shin.

După toate probabilităţile, camionul în care urcase era un vehicul militar care fusese transformat în mod ilegal intr-un mijloc de transport în comun. Sistemul, cunoscut sub denumirea de *servi-cha,* a fost inventat pe la sfârşitul anilor 1990 de elitele din guvern şi armată pentru a stoarce bani de la traficanţii care aveau nevoie să se deplaseze pe teritoriul ţării. Făcea parte dintr-un sistem de transport nou creat pe care Daily NK, un website sud-coreean care oferă informaţii despre Nord, îl descrie drept „principalul mijloc de transport" al ţării, cu probabil „cea mai mare influenţă asupra dezvoltării" pieţelor private2.

În Coreea de Nord, vehiculele nu se află în proprietate privată, ci sunt deţinute de stat, partid şi armată. În cadrul acestor organizaţii s-au găsit operatori isteţi care au schimbat destinaţia camioanelor şi s-au asociat cu contrabandiştii pentru a importa

Parcuri de automobile, furgonete şi autobuze second-hand din China. După ce vehiculele erau înmatriculate în numele entităţii de stat, erau angajaţi şoferi particulari şi vagabonzilor precum Shin li se oferea posibilitatea de a călători ieftin şi discret prin cea mai mare parte a ţării.

Capitalismul speria guvernul nord-coreean, care îşi arăta public îngrijorarea faţă de un derapaj care putea conduce la o

schimbare de regim şi la catastrofă. Dar încercările periodice de a-i disciplina pe cei care luau mită, de a restrânge activităţile de piaţă, de a limita circulaţia *servi-cha* şi de a confisca banii erau întâmpinate cu rezistenţă generală. În bună parte, din partea funcţionarilor prost plătiţi ai statului a căror subzistenţă depindea de utilizarea autorităţii poliţieneşti şi administrative pentru a stoarce bani de la noii capitalişti.

Pentru a-i forţa pe traficanţi să plătească, forţele de securitate nord-coreene au inventat un nou tip de lagăre de muncă.. În timp ce în lagărele precum cel în care s-a născut Shin erau închişi pe viaţă deţinuţii politici, în acestea erau încarceraţi – şi uneori torturaţi – traficanţii care nu dădeau mită autorităţilor. Organele de securitate descindeau periodic în pieţe şi arestau comercianţii sub acuzaţia încălcării legilor vagi care incriminau vânzarea şi cumpărarea. Pedeapsa înspăimântătoare cu detenţia într-un lagăr de muncă putea fi evitată doar cu o mită grasă în valută.

Existenţa acestor lagăre, pe care statul a început să le construiască înainte de evadarea lui Shin, a fost dezvăluită pentru prima dată în „Crimă şi pedeapsă în Coreea de Nord” un raport bazat pe declaraţiile a peste o mie de refugiaţi intervievaţi în China şi Coreea de Sud între 2004 şi 2008.

Organele de securitate foloseau lagărele ca pe o „metodă de extorcare” mi-a spus Marcus Noland, economist din Washington, coautor al raportului. „Arăta ca opera unei bande de mafioţi.”

Unii dintre deţinuţii din aceste lagăre, în jur de două treimi, erau eliberaţi în mai puţin de o lună, potrivit raportului. Lagărele erau mici, cu puţini gardieni şi nu prea strict îngrădite, dar în timpul scurtei lor şederi acolo, mulţi nord-coreeni asistaseră la execuţii sau văzuseră oameni murind de foame sau în urma torturii. Aceste încarcerări temporare

reuşeau să bage spaima în sânul oamenilor care îşi câştigau existenţa din negoţ.

„Poliţia are ordin de a restrânge funcţionarea pieţelor, dar nu se conformează întotdeauna pentru că de aici ies bani pentru mulţi poliţişti şi alte autorităţi”, a spus Jiro Ishimaru, redactor-şef al ziarului *Rimjin-gang* care apare în Japonia, compilând declaraţii ale martorilor oculari, fotografii şi documente video oferite de colaboratori anonimi. „Pentru cei din afară nu este evident, dar Coreea de Nord se află în acest moment într-o perioadă drastică de schimbare.”

Shin a ajuns noaptea lângă gara din Hamhung, un oraş portuar cu o populaţie de circa trei sferturi de milion de locuitori. Cei mai mulţi dintre ei lucrează în fabrici, sau lucrau – înainte ca acestea să fie închise din cauza lipsei de electricitate şi materie primă.

Hrănirea locuitorilor oraşului Hamhung se realiza exclusiv prin sistemul statal de distribuţie a alimentelor. De aceea, în timpul foametei din anii 1990, când sistemul s-a prăbuşit, oraşul a fost lovit de inaniţie mult mai rău decât alte aşezări nord-coreene, potrivit relatărilor refugiaţilor3. Jurnaliştii occidentali care au vizitat ţara în 1997 au observat că dealurile din jurul oraşului erau pline de morminte săpate recent. Un supravieţuitor a spus că 10 din populaţia oraşului a murit, în timp ce altul a apreciat că 10 dintre locuitori au părăsit oraşul în căutarea hranei.

În 2005, când Shin a ajuns la Hamhung, majoritatea fabricilor erau încă închise. Dar mare parte a traficului feroviar nord-sud al Coreei de Nord se desfăşura tot pe acolo.

Fiind ajutat de întuneric, Shin s-a dus împreună cu alţi oameni care veniseră cu camionul într-o parte a gării în care se formau trenurile de marfă. A văzut ceva pază în jurul gării, dar poliţiştii nu verificau documentele de identitate şi nu făceau niciun efort să-i împiedice pe traficanţi să se urce în

trenurile de marfă.

Stând lângă ceilalţi, Shin s-a urcat într-un vagon care mergea la Chongjin, cel mai mare oraş din nordul îndepărtat al ţării și principalul punct de legătură feroviară cu China. Trenul a plecat înainte de zori în călătoria lungă de 280 de kilometri. Dacă nu se întâmpla nimic deosebit, avea să parcurgă distanţa într-o zi sau două.

Shin a aflat curând ceea ce toţi ceilalţi nord-coreeni ştiau de mult – trenurile merg încet, atunci când merg.

În următoarele trei zile, trenul a parcurs mai puţin de 150 de kilometri. În vagon, Shin s-a împrietenit cu un bărbat de vreo douăzeci de ani care se ducea acasă la Gilju, un oraş cu 65 000 de locuitori situat pe linia ferată care ducea la Chongjin. Tânărul i-a spus că fusese în căutare de lucru, dar nu găsise; nu avea nici mâncare, nici bani, nici palton. Dar s-a oferit să-l găzduiască pe Shin pentru câteva zile în apartamentul familiei lui, unde era cald și putea găsi ceva de mâncare.

Shin avea nevoie de odihnă. Era epuizat și foarte flămând. Mâncarea pe care o cumpărase la Bukchang se terminase. Arsurile de pe picioare continuau să-i sângereze. A acceptat cu recunoştinţă oferta tânărului.

Era seară, frig și tocmai începuse să ningă când au coborât din tren în gara din Gilju. La sugestia noului său prieten, care ştia unde se putea mânca ieftin, s-au oprit pe drumul către casa lui și au cumpărat nişte tăiţei fierbinţi de la un vânzător stradal. Shin a plătit masa cu ultimii bani rămaşi de pe urma vânzării orezului furat.

Când au terminat de mâncat, tânărul i-a spus că familia lui stătea la doi paşi, dar îi era ruşine să se ducă acasă în halul în care era

Îmbrăcat. L-a rugat pe Shin să-i împrumute paltonul lui pentru câteva minute. Se ducea să-și salute părinţii și apoi se

întorcea să-l ia şi pe Shin.

De când evadase din lagăr, Shin se tot străduise să afle care era comportamentul firesc al nord-coreenilor. Dar într-o singură săptămână nu apucase să se lămurească prea bine. S-a gândit că ar fi normal să-şi împrumute paltonul unui prieten care nu vrea să se facă de râs în faţa părinţilor. Aşa că i l-a dat şi a fost de acord să-l aştepte.

Au trecut ore. Zăpada continua să cadă. Prietenul nu se mai întorcea. Lui Shin nu-i trecuse prin minte să-l urmărească şi să vadă în ce bloc intra. A început să cerceteze străzile din apropiere. Nici urmă de tânăr. După câteva ore de tremurat, s-a învelit cu o folie murdară de plastic pe care a găsit-o pe stradă şi a aşteptat dimineaţa.

În următoarele douăzeci de zile, Shin a bântuit prin Gilju. Fără palton, fără bani, fără vreun cunoscut şi fără să ştie încotro s-o apuce, simpla supravieţuire era un obiectiv greu de atins. Temperatura medie din luna ianuarie era în acea zonă de minus zece grade.

Un lucru l-a salvat: compania vagabonzilor oraşului, mulţi dintre ei adolescenţi. I-a găsit prin jurul gării, unde cerşeau, bârfeau şi periodic plecau împreună în căutarea hranei.

Grupul în care a intrat Shin era specializat în căutarea de daikon – o ridiche albă, de forma unui morcov, din care se face mâncarea condimentată *kimehi,* felul coreean cel mai cunoscut în lume. Pe timp de iarnă, nord-coreenii protejau aceste legume împotriva degerării, îngropându-le în curte.

În timpul zilei, Shin cutreiera cu bandele de hoţi adolescenţi mahalalele oraşului, căutând case izolate în curtea cărora se vedeau movile care aveau o formă familiară. După o zi de săpat şi

Mâncat daikon, Shin se întorcea în centrul oraşului cu câte legume putea căra, le vindea la piaţă şi cumpăra gustări. Când nu găsea daikon de furat, căuta prin gunoaie.

Noaptea, Shin se ţinea după vagabonzi prin locurile semiadă- postite din apropierea blocurilor cu încălzire centrală. Uneori dormea în şuri de fân sau lângă focurile pe care le aprindeau tovarăşii lui.

Nu şi-a făcut prieteni şi a avut grijă să nu vorbească despre el.

Shin vedea peste tot portrete ale lui Kim Jong-il și Kim Irsen – omniprezente, de altfel, pretutindeni în Coreea de Nord – în gări, în pieţe, în locuinţele în care intra prin efracţie. Dar nu a auzit pe nimeni, nici măcar pe vagabonzi, criticându-i pe conducători sau bătându-şi joc de ei. Nimeni nu îndrăznea. Această teamă, arată studiile realizate pe baza relatărilor nord-coreenilor ajunşi în China, există de multă vreme şi este aproape universală.

Pentru Shin, la fel ca şi pentru o mulţime de alţi nord-coreeni, grija principală era procurarea hranei.

„Furtul era o mare problemă”, scria Charles Robert Jenkins în memoriile sale din 2008 despre cei patruzeci de ani petrecuţi în ţară. „Dacă nu îți păzeai bine lucrurile, se găsea numaidecât cineva care să te scape de ele” 4.

Sergent în armata americană, needucat și profund nefericit, Jenkins făcea parte din efectivele americane staţionate în Coreea de Sud în 1965, când i-a venit ideea că iarba este mai verde în Coreea de Nord. A băut vreo zece beri, a luat-o pe două cărări către graniţa cea mai militarizată din lume şi şi-a predat puşca M14 soldaţilor nord-coreeni uluiţi.

„Eram atât de ignorant” mi-a zis. A dezertat din armată pentru a se încarcera de bună voie într-o „gigantică închisoare dementă”.

Totuși, ca dezertor american, Jenkins a fost mult mai mult decât un prizonier. Guvernul nord-coreean l-a folosit ca actor în

Industria filmelor de propagandă care demonizau Statele

Unite ale Americii: era nevoie de un chip caucazian ticălos.

Organele de securitate l-au pus să violeze o tânără japoneză. Femeia fusese adusă din oraşul ei din Japonia pe 12 august 1978 în cadrul unei operaţii secrete care consta în răpirea unor tineri japonezi din comunităţile lor de pe coastă. Trei agenţi nord-coreeni au luat-o într-o seară de lângă o plajă, au băgat-o într-un sac negru pentru cadavre și au îmbarcat-o pe o navă.

Femeia, Hitomi Soga, a ajuns să se îndrăgostească de Jenkins. S-au căsătorit şi au crescut două fiice care au urmat o şcoală din Phenian în care se pregăteau spioni poligloţi.

Începutul sfârşitului ciudatelor aventuri ale lui Jenkins în Coreea de Nord s-a produs în 2002, când premierul japonez Junichiro Koizumi a venit la Phenian pentru o întâlnire extraordinară cu Kim Jong-il. În cursul întrevederii, Kim a recunoscut că agenţii lui răpiseră în cursul anilor 1970-1980 treisprezece civili japonezi, printre care Hitomi, soţia lui Jenkins. Femeia a fost lăsată imediat să plece din ţară cu avionul lui Koizumi. În urma celei de-a doua vizite din 2004 a premierului japonez în Coreea de Nord, li s-a permis să plece şi lui Jenkins şi fiicelor lui.

Când am stat de vorbă cu Jenkins, locuia împreună cu familia pe îndepărtata insulă japoneză Sado pe care se născuse şi de unde fusese răpită soţia lui de către agenţii nord-coreeni.

În deceniile petrecute în Nord, Jenkins avusese o casă la ţară şi îşi hrănise familia cu legumele cultivate în grădina proprie. Primea şi o sumă de bani gheaţă de la stat– suficientă pentru a-şi ţine familia în viaţă pe timpul foametei. Totuşi, pentru a supravieţui, cei patru trebuiau să aibă grijă să-i ţină la distanţă pe vecinii hoţi şi pe soldaţii care se aflau prin apropiere.

„Când se cocea porumbul, puneam paznici pe timp de noapte, altfel ni-l fura armata” scria el.

Hoţia a ajuns la apogeu în timpul foametei din anii 1990, când în jurul gărilor din oraşe precum Gilju, Hamhung şi Chongjin au început să se formeze bande de tineri fără adăpost, mulţi dintre ei orfani.

Comportamentul și disperarea lor sunt prezentate în *Nothing to Envy* (Nimic de invidiat), cartea Barbarei Demick care descrie felul în care au îndurat nord-coreenii obișnuiţi anii foametei.

La gara din Chongjin, scria ea, copiii înhăţau gustările din mâna călătorilor. Lucrând în echipă, cei mai mari răsturnau standurile de mâncare şi o luau la fugă, iar vânzătorii furioşi alergau după ei. În acest timp, cei mici adunau mâncarea vărsată. De asemenea, copiii înţepau cu beţe ascuţite sacii cu cereale din trenurile şi camioanele în mişcare lentă5.

În timpul foametei, personalul de curăţenie al gării dădea ture cu o roabă de lemn şi strângea cadavrele, scrie Demick. Umblau zvonuri despre canibalism şi se credea că unii dintre copiii care îşi făceau veacul prin gări erau drogaţi, ucişi şi măcelăriţi pentru carne.

Deși practica nu era larg răspândită, Demick este de părere că a existat într-adevăr.

„Din discuţiile cu transfugi reiese că au fost cel puţin două cazuri… de oameni arestaţi şi executaţi pentru canibalism."

Când Shin a fost nevoit să rămână în Gilju în ianuarie 2005, problema hranei nu era atât de gravă.

Recoltele anului 2004 fuseseră relativ bune pe teritoriul Coreei de Nord. Coreea de Sud pompa în ţară ajutoare alimentare şi fertilizator gratuit. China şi Programul Alimentar Mondial umpleau, la rândul lor, cuferele statului cu alimente – şi unele dintre ele ajungeau în pieţele stradale.

Vagabonzii din jurul gării erau flămânzi, dar Shin, cât a stat pe străzile oraşului Gilju, nu a văzut pe nimeni murind sau mort de foame.

Pieţele oraşului erau pline de alimente uscate, proaspete sau procesate, inclusiv orez, tofu, biscuiţi, prăjituri şi carne. La vânzare erau şi haine, articole de menaj şi electronice. Când Shin aducea daikon furat, găsea precupeţe dispuse să îi cumpere legumele pe bani gheaţă.

Căutând să îşi asigure traiul în Gilju, lui Shin i-a ieşit din minte faptul că trebuia să ajungă în China. Vagabonzii cu care se înhăitase aveau alte planuri. Intenţionau să se ducă în luna martie la o fermă de stat la plantat de cartofi, o slujbă la care se asigura masa muncitorilor. Neavând altceva de făcut şi lipsit de alte cunoştinţe, Shin s-a hotărât să meargă cu ei. Totuşi, planul s-a schimbat din nou după o zi de furat foarte productivă.

Pe uliţele din mahalaua oraşului, Shin s-a îndepărtat de grup, ai cărui membri prădau o grădină de legume. De unul singur, a reuşit să intre într-o casă goală prin fereastra din spate.

Înăuntru a găsit haine de iarnă, o căciulă de lână în stil militar şi un sac de orez de şapte kilograme. S-a schimbat în hainele călduroase, a pus orezul în rucsac şi i l-a vândut unei precupeţe din Gilju pe 6 000 de woni, circa şase dolari.

Cu un nou teanc de bani pentru mâncare şi mite, părea din nou posibil să ajungă în China. Shin s-a dus la gara de mărfuri din Gilju şi s-a urcat într-un vagon care se îndrepta către nord.

CAPITOLUL 1 8
GRANIŢA

R

Âul Tumen, care formează cam o treime a frontiereidintre Coreea de Nord şi China, este îngust şi puţin adânc.
De obicei îngheaţă iarna şi poate fi trecut cu pasul în numai câteva minute. Malul chinezesc este plin de copaci, iar grănicerii chinezi în patrulare sunt puţini.

Shin a aflat despre Tumen de la traficanţii din tren. Dar nu ştia exact pe unde putea trece râul sau câtă mită trebuia să dea grănicerilor nord-coreeni care patrulau pe malul lui sudic.

Aşa că a călătorit cu vagonul de marfă de la Gilju la Chongjin şi apoi la Gomusan, un nod de cale ferată situat la vreo 40 de kilometri de graniţă și a început să se intereseze printre localnici.

— Bună ziua, este frig, nu-i aşa? i s-a adresat unui bărbat în vârstă care stătea ghemuit pe treptele gării din Gomusan.

Shin i-a oferit pesmeţi.

— Mulţumesc tare mult, i-a zis omul. Pot să te întreb de unde eşti?

Shin pregătise un răspuns adevărat, dar vag la această întrebare care i se punea adesea. A spus că foamea şi viaţa grea îl determinaseră să fugă de acasă din Provincia Pyonganului de Sud, în care se găsește Lagărul 14.

Bătrânul i-a zis că trăise în China, unde viaţa era mult mai bună pentru că se găsea uşor de lucru şi mâncare. Cu opt luni înainte fusese arestat de poliţia chineză şi trimis înapoi în Coreea de Nord, unde fusese închis câteva luni într-un lagăr de muncă. L-a întrebat pe Shin dacă se gândea să se ducă în China.

— Se poate trece graniţa? l-a întrebat Shin, încercând să-şi stăpânească curiozitatea şi nerăbdarea.

Bătrânul nu a aşteptat să fie tras de limbă. I-a vorbit despre China câteva ore-n şir, explicându-i pe unde să traverseze Tume- nul şi cum să se comporte la punctele de control de lângă frontieră. Mai toţi grănicerii de-abia aşteptau să ia mită. I-a dat şi alte instrucţiuni: când i se cere un document de identitate, să dea grănicerului câteva ţigări, un pachet de pesmeţi şi o sumă mică de bani. Să le spună că este soldat şi că merge să îşi viziteze nişte rude din China.

A doua zi dimineaţa devreme, Shin s-a urcat într-un tren încărcat cu cărbuni care mergea la Musan, un oraş minier de la frontieră. Fusese avertizat că oraşul era plin de soldaţi, aşa că a sărit din tren când acesta a încetinit pentru a intra în gara din Musan şi a luat-o pe jos către sud-vest. A mers toată ziua, străbătând aproape 30 de kilometri şi căutând o porţiune uşor de trecut a Tu- menului.

Fără documente de identitate, Shin ştia că ar fi arestat dacă grănicerii îşi făceau treaba. La primul punct de control, un gardian i-a cerut actele. Încercând să-şi ascundă teama, Shin i-a spus că era soldat şi se întorcea acasă. Haina şi căciula de lână furate la Gilju, având culoarea verde închis caracteristică uniformelor militare, i-au susţinut afirmaţia.

— Uite aici, să ai ce fuma, a zis Shin, dând grănicerului trei pachete de ţigări.

Acesta a luat ţigările şi i-a făcut semn lui Shin să treacă.

La al doilea punct de control, un alt grănicer i-a cerut actele. Shin i-a oferit şi lui ţigări şi un pachet de pesmeţi. Mergând mai departe, a întâlnit un al treilea grănicer, apoi al patrulea. Erau tineri, slăbiţi şi flămânzi. Până ca Shin să apuce să deschidă gura, i-au cerut ţigări şi mâncare – nu documente de identitate.

Shin nu ar fi putut să iasă din Coreea de Nord dacă nu avea un car de noroc, mai ales la frontieră. În drumul lui spre China de la sfârşitul lunii ianuarie 2005, s-a întâmplat să găsească o portiţă deschisă care i-a permis să treacă ilegal graniţa fără mari riscuri, împărţind mită în dreapta şi în stânga.

Guvernul nord-coreean fusese forţat – de foametea catastrofală de la mijlocul anilor 1990 şi importanţa produselor chinezeşti pentru hrănirea populaţiei – să tolereze permeabilitatea frontierei cu China. Această toleranţă a devenit o politică semioficială în 2000, când Coreea de Nord a promis indulgenţă celor ce ieşeau din ţară

în căutarea hranei. Astfel, se recunoştea tardiv că zeci de mii de nord-coreeni loviţi de foamete fugiseră deja în China şi că ţara era din ce în ce mai dependentă de banii trimişi de ei acasă. De asemenea, prin 2000, comercianţii au început să treacă cu miile dintr-o parte într-alta a graniţei, aprovizionând cu alimente şi alte mărfuri pieţele care înlocuiseră sistemul de distribuţie publică al statului.

În urma decretului lui Kim, persoanele arestate pentru traversarea frauduloasă a frontierei erau eliberate după câteva zile de interogatorii sau, în cel mai rău caz, după câteva luni de muncă în lagăr, în afara cazului în care anchetatorii ajungeau la concluzia că luaseră contact în China cu sud-coreeni sau misionari1. De asemenea, guvernul nord-coreean a început să recunoască şi să accepte rolul micului trafic de frontieră în asigurarea hranei pentru populaţie. După o verificare generală şi şase luni de proceduri

Birocratice, autorităţile statului eliberau uneori – mai ales dacă erau mituite – certificate prin care un comerciant primea permisiunea de a traversa legal graniţa cu China2.

Permeabilizarea graniţei cu China a schimbat vieţi. Cei care călătoreau în mod frecvent prin zonele rurale ale Coreei de Nord au observat că mult mai mulţi locuitori păreau să poarte haine călduroase de iarnă şi că în pieţele private se vindeau televizoare şi videoplayere chinezeşti uzate, precum şi casete şi CD-uri video piratate. (CD-urile video oferă o rezoluţie mult mai slabă decât DVD-urile, dar CD playerele erau mai ieftine decât DVD playerele).

Transfugii nord-coreeni ajunşi la Seul au spus că radiourile cu tranzistoare produse în China le-au dat posibilitatea să asculte posturi chinezeşti şi sud-coreene, precum şi Radio Asia Liberă şi Vocea Americii. Mulţi au povestit cum făcuseră o pasiune pentru filmele de la Hollywood şi telenovelele sud-coreene.

„Trăgeam draperiile şi dădeam volumul mic de câte ori ne uitam la casete cu James Bond” mi-a spus la Seul o casnică nord-coreeană în vârstă de patruzeci de ani. Fugise din satul ei pescăresc într-o barcă împreună cu soţul şi fiul lor. „Vizionând aceste filme am început să aflu ce se petrece în lume, aşa înţelegeau oamenii că guvernul lui Kim Jong-il nu acţiona pentru binele lor.”

Fiul ei mi-a spus că se îndrăgostise de Statele Unite ale Americii, unde spera să locuiască într-o bună zi, urmărind casete video cu *îngerii lui Charlie.*

Când filmele străine au devenit un adevărat fenomen, poliţia nord-coreeană s-a alarmat şi a adoptat noi tactici pentru a-i aresta pe cei care le vizionau. Tăiau alimentarea cu energie electrică a anumitor blocuri şi controlau fiecare apartament pentru a vedea ce casete sau discuri rămăseseră blocate în aparatele de redare.

Pe la vremea în care Shin şi Park îşi făceau planul de evadare, guvernul nord-coreean a ajuns la concluzia că frontiera devenise mult prea uşor de trecut şi reprezenta o ameninţare la securitatea internă. Phenianul nu era de accord cu iniţiativele sud-coreene şi americane care îi ajutau pe nord-coreenii ajunşi ilegal în China să meargă şi mai departe şi să se stabilească în Occident. În vara anului 2004, în cadrul celei mai ample operaţii de acest fel, Coreea de Sud a asigurat zborul a 468 de nord-coreeni din Vietnam la Seul. Agenţia nord-coreeană de ştiri a denunţat acţiunea drept „înşelăciune, răpire şi terorism” Cam în acelaşi timp, Congresul american a adoptat o lege prin care se accepta stabilirea în Statele Unite ale Americii a refugiaţilor nord-coreeni, măsură considerată de Nord o tentativă de răsturnare a guvernului său sub pretextul promovării democraţiei.

Din aceste motive, prin 2004 au început să se schimbe

regulile la graniță. Coreea de Nord a anunțat o nouă politică de pedepsire aspră a tentativelor de traversare ilegală a frontierei, cu închisoare de până la cinci ani. În 2006, Amnesty International a discutat cu șaisprezece persoane care trecuseră granița și au spus că noile reguli intraseră în vigoare iar autoritățile din Nord avertizau că până și cei ce treceau ilegal pentru prima oară aveau să fie trimiși la închisoare pentru cel puțin un an. Pentru a-și aplica regulile, Coreea de Nord a instituit supravegherea fotografică și electronică a graniței. A extins îngrădirea cu sârmă ghimpată și a construit noi bariere din beton3. China a întărit la rândul său securitatea la frontieră pentru a-i descuraja pe nord-coreeni să pătrundă în țară în perioada premergătoare Jocurilor Olimpice de Vară din 2008.

La sfârșitul lunii ianuarie 2005, când Shin se îndrepta pe jos către China înarmat cu țigări și gustări, portița de trecere a frontierei

Începea să se închidă. Dar el a avut noroc: în ciuda ordinelor de sus, cei patru soldați flămânzi pe care i-a întâlnit de-a lungul râului Tumen încă mai primeau mită.

— Mor de foame aici, i-a spus lui Shin ultimul soldat mituit în drumul lui spre China. Părea să aibă în jur de șaisprezece ani. Nu ai ceva de mâncare?

Postul lui de pază era lângă un pod peste care se trecea în China. Shin i-a dat un cârnat din tofu, țigări și o pungă de bomboane.

— Trec mulți oameni în China? a întrebat Shin.

— Sigur, a răspuns grănicerul. Trec cu binecuvântarea armatei și se întorc după ce fac destui bani.

În Lagărul 14, Shin discutase adesea cu Park despre ce vor face după ce treceau frontiera. Aveau de gând să stea cu unchiul lui Park, și lui Shin i-a venit acum în minte acel unchi.

— Aș putea să-mi vizitez unchiul care stă în satul de

dincolo de râu? a întrebat Shin, chiar dacă nu avea habar unde locuia de fapt unchiul lui Park. Îţi fac cinste când mă-ntorc.

— Sigur, du-te, i-a răspuns grănicerul. Dar eu sunt de gardă numai până la 7 seara. Să te-ntorci până atunci, bine?

Grănicerul l-a condus pe Shin printr-o pădure până la râu, de unde putea să-l traverseze fără probleme. Era după-amiaza târziu, dar Shin a promis că se va întoarce la timp, cu mâncare pentru grănicer.

— Râul este îngheţat? a întrebat Shin. Nu mi se întâmplă nimic?

Grănicerul l-a asigurat că râul era îngheţat şi chiar dacă se spărgea gheaţa, apa îi ajungea doar la glezne.

— Treci liniştit, i-a zis.

Râul avea aproximativ nouăzeci de metri lăţime. Shin a înaintat cu grijă. Pe la mijlocul drumului, gheaţa s-a crăpat iar ghetele

i s-au umplut de apă rece. A sărit înapoi pe gheaţa tare şi şi-a continuat târâş traversarea.

Pe celălalt mal, Shin s-a ridicat în picioare şi s-a întors ca să arunce o ultimă privire Coreei de Nord.

Se întreba dacă tatăl lui o fi fost ucis în lagăr.

Tânărul grănicer nord-coreean îl urmărise pe Shin cu privirea. Văzându-l că nu se grăbeşte, i-a făcut semn să dispară mai iute în pădure.

CAPITOLUL 1 9
CHINA

S

Hin a luat-o la fugă şi s-a ascuns în pădure; curând, picioarele au început să-i îngheţe. Se întuneca şi era epuizat după o zi lungă petrecută în frig. Din cauză că îşi păstrase puţinii bani pentru ţigările şi gustările destinate grănicerilor, mâncase insuficient în ultimele zile.

Pentru a se încălzi şi a se îndepărta de râu, a urcat un deal şi a luat-o pe un drum care se întindea printre nişte lanuri acoperite de zăpadă. Dincolo de câmpuri, nu la foarte mare distanţă, se vedea un cătun.

Între Shin şi case erau doi oameni pe drum. Aveau lanterne şi purtau veste cu ceva scris în chineză pe spate. Shin a aflat ulterior că erau soldaţi chinezi din paza de frontieră. Începând din 2002, când sute de nord-coreeni în căutare de azil puseseră China într-o situaţie delicată dând buzna în ambasadele străine, soldaţii începuseră să patruleze de-a lungul graniţelor, repatriind silit zeci de mii de persoane care trecuseră ilegal frontiera1. Soldaţii pe care i-a zărit Shin se uitau la cer. Băiatul s-a gândit că numărau stelele. În orice caz, prezenţa lui nu părea să-i intereseze. Shin a grăbit pasul către pâlcul de case.

Planul lui de supravieţuire în China era la fel de neclar precum cel de evadare din Coreea de Nord. Nu ştia unde să se ducă sau cu cine să ia legătura. Voia doar să se îndepărteze cât mai mult de graniţă. Ajunsese într-o zonă săracă, muntoasă, slab populată a provinciei Jilin. Cel mai apropiat oraş era Helong, situat la vreo 50 de kilometri nord de locul în care traversase râul. Singura lui speranţă stătea în zvonurile auzite de la comercianţii itineranţi din Coreea de Nord: în regiunea de frontieră trăiau destui chinezi de origine coreeană care i-ar fi putut oferi mâncare şi adăpost, ba poate chiar de lucru.

Intrând în curtea unei case, Shin a declanşat o serie de lătrături. A numărat şapte câini – un număr surprinzător după standardele Coreei de Nord, unde animalele de casă fuseseră decimate de vagabonzi, mulţi dintre ei copii orfani, care furau, jupuiau şi frigeau câinii în timpul anilor foametei2.

Când s-a deschis uşa casei, Shin a cerut ceva de mâncare şi un loc de dormit. Un bărbat de origine coreeană i-a spus să

plece. Poliţia îl avertizase chiar în acea dimineaţă să nu dea ajutor nord-coreenilor. Shin a încercat la următoarea casă, unde a fost refuzat, de astă dată fără menajamente, de un alt chinez de etnie coreeană.

Shin n-a avut încotro şi a plecat. Îi era groaznic de frig. Într-o groapă în care se făcuse foc a găsit nişte tăciuni. A luat câţiva şi i-a dus în pădurea de zadă din apropiere, a curăţat zăpada de pe un petic de pământ, a găsit nişte surcele şi a reuşit să facă un foc. Şi-a scos ghetele şi şosetele ude şi le-a pus la uscat lângă foc. Fără să vrea, a adormit.

În zori, focul se stinsese. Faţa lui Shin era plină de chiciură. Îngheţat până la oase, şi-a pus şosetele şi ghetele, care erau încă ude. A plecat mai departe şi a mers toată dimineaţa pe drumuri mai lăturalnice, sperând astfel să se îndepărteze de graniţă. Pe la amiază

A văzut la distanţă un punct de control, a părăsit drumul şi a mers până ce a dat de o casă, la a cărei uşă a bătut.

— Puteţi să mă ajutaţi, vă rog?

Un chinez coreean a refuzat să-l primească în casă. I-a spus că nevasta lui era bolnavă mintal. Dar i-a dat lui Shin două mere.

Pentru a evita punctele de control şi a se îndepărta de graniţă, Shin a luat-o de-a lungul unei poteci şerpuite care urca muntele şi a mers pe ea aproape toată ziua. (Shin nu ştie exact pe unde a umblat în prima zi în China; Google Earth arată, în acea regiune de lângă graniţă, munţi împăduriţi şi pâlcuri răzleţe de case.) Pe la asfinţit, şi-a încercat norocul la o altă casă ţărănească, nou construită din BEA şi înconjurată de coteţe de porci. Cinci câini au început să latre când a intrat în curte.

De după uşa din faţă s-a ivit faţa unui bărbat de vârstă mijlocie.

— Eşti din Coreea de Nord? l-a întrebat pe Shin.

Shin a dat din cap istovit.

Bărbatul, un ţăran chinez care vorbea puţină coreeană, l-a invitat pe Shin înăuntru şi a cerut unei tinere să fiarbă orez. Ţăranul a spus că angajase odată doi fugari nord-coreeni şi că aceştia făcuseră treabă bună. I-a oferit lui Shin mâncare, cazare şi cinci yuani pe zi – circa şaizeci de cenţi – dacă voia să îngrijească de porci.

Înainte de a mânca prima lui masă caldă în China, Shin avea o slujbă şi un loc de dormit. Fusese deţinut, turnător, fugar şi hoţ, dar niciodată angajat. Slujba era un început oportun şi o eliberare enormă. Punea capăt unei luni îngrozitoare de fugă prin ger. O viaţă întreagă de sclavie devenea de domeniul trecutului.

În bucătăria crescătorului de porci Shin a găsit mâncare suficientă în cursul lunii următoare. Își umplea stomacul de trei ori pe zi cu carnea prăjită la care el și Park visaseră în Lagărul 14.

Se spăla cu săpun şi apă caldă. A scăpat de păduchii cu care trăise de la naştere.

Fermierul i-a cumpărat lui Shin antibiotic pentru arsurile de pe picioare, haine groase şi cizme de lucru. Băiatul a aruncat hainele furate care nu erau pe măsura lui şi îl făceau să arate ca un nord-coreean.

Avea o cameră numai a lui, unde se culca pe podea, învelit cu câteva pături. Putea să doarmă chiar şi zece ore pe noapte, un lux inimaginabil. Tânăra din casă – care s-a dovedit a fi concubina ţăranului – îi gătea şi îl învăţa noţiuni de bază de chineză.

Shin lucra la porci din zori până la şapte sau opt seara pentru şaizeci de cenţi pe zi. Uneori mergea cu fermierul la vânătoare de mistreţi în munţii din jur. Ţăranul îi împuşca, iar Shin târa carcasele până la fermă, unde erau tranşate şi vândute.

Chiar dacă munca era adeseori extenuantă, nimeni nu-l bătea sau amenința pe Shin. Întremat de pe urma hranei abundente şi a somnului, teama a început să-i dispară. Când s-au trezit într-o zi cu poliţia la poartă, fermierul i-a spus lui Shin să se prefacă că este mut. Ţăranul a garantat pentru el şi poliţia a plecat.

Totuşi, Shin îşi dădea seama că era binevenit în casa fermierului numai din cauză că era mână de lucru ieftină.

Capacitatea zonelor chineze de frontieră de a atrage nord coreeni este considerabilă – şi considerabil subapreciată în afara Asiei de Nord-Est. Regiunea nu este atât de străină – sau de neprimitoare – pentru imigranţii vorbitori de coreeană.

Când ajung în China, primii „străini" întâlniţi de fugari sunt, de obicei, de origine coreeană, oameni care vorbesc aceeaşi limbă, mănâncă acelaşi gen de mâncare şi au aceleaşi valori culturale. Cu un pic de noroc, fugarii pot găsi, asemenea lui Shin, ceva de lucru, adăpost şi un loc în care să se simtă în siguranţă.

Aşa stăteau lucrurile încă din anii 1860, când Coreea de Nord a fost lovită de foamete şi mulţi ţărani au trecut în China peste râurile Tumen şi Yalu în căutarea hranei. Mai târziu, guvernul imperial chinez a recrutat ţărani coreeni pentru a crea o zonă tampon împotriva expansiunii ruse, iar dinastia coreeană Choson le-a permis să plece legal. Înainte de al Doilea Război Mondial, japonezii care au ocupat peninsula lor şi nord-estul Chinei au împins zeci de mii de ţărani coreeni peste graniţă pentru a slăbi dominaţia chineză asupra regiunii.

Aproape două milioane de etnici coreeni trăiesc acum în cele trei provincii nord-estice ale Chinei, cea mai mare concentraţie fiind în Jilin, unde a ajuns Shin după ce a traversat râul îngheţat. În interiorul acestei provincii, China a creat Prefectura Autonomă Coreeană Yambian, în care 40 din

populaţie este de etnie coreeană şi guvernul subvenţionează şcoli şi publicaţii în limba coreeană.

Vorbitorii de coreeană din nord-estul Chinei au contribuit la schimbarea culturală din interiorul Coreei de Nord, urmărind acasă seriale sud-coreene cu ajutorul antenelor de satelit, înregis- trându-le pe CD-uri video de slabă calitate şi trecându-le cu miile peste graniţă în Coreea de Nord, unde le vând pe numai cincisprezece cenţi, potrivit *Rimjin-gang,* revistă publicată la Osaka care primeşte informaţii din Nord.

Serialele sud-coreene – care prezintă maşini rapide, locuinţe opulente şi aplombul Coreei de Sud – sunt etichetate drept „material vizual imoral" şi sunt interzise în Coreea de Nord. Cu toate acestea, au ajuns să aibă o audienţă enormă în Phenian şi în alte oraşe, unde există informaţii că poliţiştii însărcinaţi cu confiscarea CD-urilor le urmăresc ei înşişi, iar adolescenţii imită inflexiunile limbii coreene vorbite de starurile din Seul3.

Aceste programe TV au distrus propaganda nord-coreeană de decenii care pretinde că Sudul este un loc sărac, oprimat şi

Nefericit şi că sud-coreenii tânjesc la unificare sub conducerea părintească a dinastiei Kim.

În ultima jumătate de secol, guvernele Chinei şi Coreei de Nord şi-au folosit în mod cooperativ forţele de securitate pentru a se asigura că numărul coreenilor care trec graniţa nu creşte considerabil. Potrivit guvernului sud-coreean, între cele două ţări s-a semnat la începutul anilor 1960 un acord secret asupra securităţii frontierei. Un al doilea acord din 1986 obligă China să-i trimită pe transfugii nord-coreeni înapoi acasă unde sunt de regulă arestaţi, torturaţi şi supuşi la luni sau ani de muncă forţată.

Ţinându-şi cetăţenii prizonieri în interiorul ţării, Coreea de Nord sfidează un acord internaţional pe care s-a angajat să-l respecte. Acordul din 1966 spune: „Orice om este liber să

părăsească orice ţară, inclusiv ţara proprie” 4.

Definindu-i pe transfugii nord-coreeni drept „refugiaţi economici” şi trimiţându-i acasă pentru a fi persecutaţi, China îşi încalcă obligaţiile asumate ca semnatară a convenţiei internaţionale din 1951 privind statutul refugiaţilor. Beijingul refuză să îi lase pe transfugi să ceară azil şi nu permite reprezentanţei înaltului Comisariat pentru Refugiaţi al Naţiunilor Unite să lucreze de-a lungul graniţei cu Coreea de Nord.

Legea internaţională în vigoare a fost considerată mai puţin importantă decât interesele strategice ale Coreei de Nord şi Chinei. Un exod în masă din Coreea de Nord ar fi putut depopula substanţial ţara, submina capacitatea ei de a-şi produce necesarul de alimente şi slăbi – sau poate chiar răsturna – regimul. Riscul unui asemenea exod creşte pe măsură ce economia Chinei se întăreşte, Coreea de Nord se prăbuşeşte şi se duce vorba că viaţa este mai bună în China.

Pentru guvernul chinez, un aflux necontrolat de refugiaţi coreeni sărmani este indezirabil din mai multe motive. Ar accentua

Dramatic sărăcia din cele trei provincii de nord-est ale Chinei, care nu prea s-au bucurat de abundenţa generată de boom-ul economic al ţării. Mai important, ar putea grăbi prăbuşirea regimului din Coreea de Nord şi conduce la unificarea Peninsulei lor sub un guvern seulez strâns aliat cu Statele Unite ale Americii. În acest proces, China ar pierde un tampon esenţial între una dintre regiunile sale cele mai sărace şi o Coree unită, înstărită, orientată către Occident. Aceasta, în schimb, putea stârni sentimente naţionaliste în rândul minorităţii coreene din regiunile chineze de graniţă.

Poziţia Beijingului faţă de transfugii chinezi, transpusă în practică de poliţie şi grăniceri, este bine înţeleasă de fermieri, maiştri din fabrici şi alţi şefi din provinciile chineze nord-

estice.

Totuşi, după cum a aflat Shin, ei sunt destul de dispuşi să ignore directivele naţionale când au de-a face cu un nord-coreean harnic care-şi ţine gura şi munceşte din greu pentru şaizeci de cenţi pe zi. Angajatorii chinezi au, de asemenea, libertatea de a-şi înşela, abuza sau concedia oricând ajutoarele nord-coreene.

N-a trecut nicio lună şi înţelegerea lui Shin cu fermierul a căzut.

Shin aducea apă de la un pârâu de lângă fermă când s-a întâlnit cu alţi doi transfugi nord-coreeni. Le era foame şi frig şi se adăposteau într-o colibă abandonată din pădure, aflată nu departe de fermă. Shin l-a rugat pe fermier să-i ajute şi el a făcut-o, dar fără tragere de inimă – fapt pe care Shin nu l-a sesizat imediat.

Unul dintre transfugi era o femeie la patruzeci şi ceva de ani care mai trecuse graniţa şi înainte. Soţul ei chinez şi copilul pe care îl aveau trăiau în apropiere şi femeia voia să ia legătura cu ei prin telefon. Fermierul a lăsat-o să folosească telefonul lui. În câteva zile, ea şi celălalt transfug au plecat.

Dar fermierul a fost iritat de faptul că a trebuit să adăpostească trei nord-coreeni. I-a spus lui Shin că trebuie să plece şi el.

Fermierul ştia de o altă slujbă: un prieten de-al lui avea o crescătorie de vite sus la munte. S-a oferit să-l conducă acolo cu maşina lui. După două ore pe drumuri de munte, au ajuns. Erau nu departe de Helong, un oraş cu o populaţie de circa 85 000 de locuitori. Dacă se ţinea de treabă, i-a spus fermierul, Shin va fi răsplătit generos.

De-abia după ce a plecat fermierul, Shin a descoperit că nimeni de la ferma de vite nu vorbea coreeana.

CAPITOLUL 20

AZIL

I

N următoarele zece luni, Shin a rămas în locul unde l-a lăsat crescătorul de porci, având grijă de vite pe păşunile montane şi dormind pe podeaua unei camere de la fermă împreună cu alţi doi muncitori, nişte chinezi ursuzi. Era liber să plece oricând ar fi vrut. Dar nu ştia unde să se ducă sau ce altceva ar fi putut face.

Park trebuia să se ocupe de viitorul lor. În Lagărul 14, acesta îl asigurase pe Shin că, odată ajunşi în China, va aranja plecarea în Coreea de Sud. Park intenţiona să apeleze la ajutorul unchiului lui din China. Acesta le-ar fi făcut rost de bani, documente şi contacte. Dar Park era mort şi Coreea de Sud era imposibil de departe.

Faptul că se oprise momentan la acea fermă avea totuşi unele avantaje. Rănile de pe picioarele lui Shin s-au vindecat; arsurile provocate de electricitate i s-au cicatrizat în sfârşit. De la văcari şi administratorul fermei Shin a învăţat un pic de chineză conversaţională. Şi pentru prima oară în viaţă avea acces la o maşină electrică de vise.

Un aparat de radio.

Aproape în fiecare dimineaţă Shin umbla la scală, navigând prin duzina de posturi în limba coreeană care transmiteau zilnic în Coreea de Nord şi nord-estul Chinei. Aceste posturi, finanţate de

Coreea de Sud, Statele Unite ale Americii şi Japonia, difuzau ştiri din Asia şi din lume şi reportaje extrem de critice despre Coreea de Nord şi dinastia Kim. Temele principale erau penuria cronică de alimente din Nord, încălcările drepturilor omului, provocările militare, programul nuclear şi dependenţa de China. Un timp considerabil de emisie era dedicat modului de viaţă decent, după standardele nord-coreene, al transfugilor care locuiau în Coreea de Sud, unde Îi

se asigura o locuinţă şi primeau şi alte subvenţii de la guvernul din Seul.

Unele posturi sunt conduse de transfugi (cu asistenţă financiară de la SUA şi din alte surse) care au recrutat reporteri în interiorul Coreei de Nord. Aceşti reporteri, care folosesc telefoane mobile şi trimit înregistrările audio şi video pe stick-uri de memorie USB, au revoluţionat transmisiunile de ştiri despre Coreea de Nord. În 2002, au trecut luni întregi până ce lumea a aflat despre reformele economice care au redus restricţiile privind pieţele private din Coreea de Nord. Şapte ani mai târziu, când guvernul nord-coreean a lansat o reformă monetară dezastruoasă care a sărăcit şi revoltat mii de comercianţi, ştirea a fost raportată după numai câteva ore de Radio Coreea de Nord Liberă.

În interiorul Coreei de Nord, pedeapsa pentru ascultarea acestor posturi poate fi de zece ani într-un lagăr de muncă. Dar ţara a fost inundată în ultimii ani cu radiouri de trei dolari, aduse prin contrabandă din China, şi cinci până la douăzeci la sută dintre nord-coreeni ascultă zilnic transmisiunile, potrivit datelor adunate în China de la transfugi, comercianţi şi alte persoane care au trecut frontiera1. Mulţi au declarat că ascultarea posturilor străine le-a oferit o motivaţie importantă pentru a părăsi ţara2.

Ascultând radioul la ferma de vite din China, Shin se bucura să audă voci care vorbeau o limbă pe care o înţelegea. A auzit ştirea senzaţională – chiar dacă era veche de un an – că sute de trans

Fugi nord-coreeni fuseseră aduşi cu avionul din Vietnam la Seul. O atenţie deosebită dădea reportajelor despre condiţiile de traversare a frontierei, traseele urmate de cei care călătoreau prin China înspre Coreea de Sud şi vieţile pe care le duceau odată ajunşi acolo.

Lui Shin îi venea însă greu să înţeleagă cele auzite la radio.

Transmisiunile erau destinate în primul rând nord-coreenilor educaţi care crescuseră cu presa de stat care venerează puterile divine şi înţelepciunea dinastiei Kim şi care avertizează că americanii, sud-coreenii şi japonezii complotează pentru a prelua întreaga Peninsulă Coreeană. În Lagărul 14 Shin nu fusese expus la această propagandă şi asculta contrapropaganda Occidentului cu urechile unui copil curios, derutat, uneori plictisit, dar întotdeauna fără a înţelege contextul.

În cele patru săptămâni de prelegeri pe care i le ţinuse lui Shin despre felul în care funcţiona lumea, Park fusese la fel de critic faţă de guvernul nord-coreean. Dar Shin se prefăcuse doar a fi interesat, în afara ocaziilor în care Park vorbea despre mâncare.

Shin era derutat de multe dintre transmisiunile radio despre Coreea de Nord. Ştia puţine lucruri despre familia Kim şi chiar mai puţine despre felul în care era văzută pe mapamond. Chiar şi când auzea informaţii interesante despre vieţile nord-coreenilor ajunşi în China şi Coreea de Sud, nu avea cu cine sa le comenteze.

Fără o limbă comună în care să comunice cu cineva, a început să se simtă la ferma de vite mai singur decât în lagărul de muncă.

Pe la sfârşitul anului 2005, în pragul iernii, Shin s-a hotărât să plece mai departe.

Auzise la radio că bisericile coreene din China îi ajutau uneori pe transfugi. Aşa că şi-a făcut un plan sumar: să plece înspre vest şi sud, punând o distanţă cât mai mare între el, Coreea de Nord şi grăniceri. Apoi avea să caute nişte coreeni prietenoşi. Cu ajutorul

Lor, spera să găsească o slujbă stabilă în sudul Chinei şi să-şi clădească un trai modest. Renunţase la orice speranţă să mai ajungă în Coreea de Sud.

Shin ştia suficientă chineză ca să-i poată spune administratorului fermei de vite că pleacă. I-a explicat că dacă rămânea în apropierea frontierei avea să fie până la urmă arestat de poliţie şi trimis înapoi în Coreea de Nord.

Fără multă vorbă, bărbatul i-a plătit şase sute de yuani, adică vreo şaptezeci şi doi de dolari. Avusese grijă de vite vreme de zece luni, aşa că salariul zilnic era de mai puţin de 25 de cenţi. Odată ce la ferma de porci primise 60 de cenţi pe zi, Shin se aştepta la o sumă cel puţin dublă.

Fusese înşelat, dar asemenea tuturor nord-coreeni care munceau în China, nu era în poziţia de a protesta. Ca dar de rămas-bun, administratorul fermei i-a dat lui Shin o hartă şi l-a dus la staţia de autobuz din oraşul cel mai apropiat, Flelong.

Faţă de aventura nord-coreeană, călătoria prin China i s-a părut lui Shin uşoară şi lipsită de riscuri. Flainele sale– primite în dar de la primul fermier la care lucrase – erau confecţionate local şi nu atrăgeau atenţia. Călătorind singur și ţinându-şi gura închisă, a descoperit că înfăţişarea şi comportamentul nu-i trădau identitatea de nord-coreean pe fugă.

Uneori, întâlnind etnici coreeni şi cerându-le mâncare, bani sau ceva de muncă, Shin vedea că nimeni nu se mira să vadă un nord-coreean. Înaintea lui au mai fost şi alţi fugari. Pe cei mai mulţi oameni pe care îi întâlnea nu-i îngrijorau şi nici nu-i interesau nord-coreenii. Erau sătui de ei.

Nimeni nu i-a cerut lui Shin un document de identitate când şi-a cumpărat în Helong bilet pentru călătoria de 170 de kilometri până la Changehun, capitala provinciei Jilin, sau când s-a urcat într-un tren pentru călătoria de 800 de kilometri până la Beijing,

Sau când a călătorit peste 1 500 kilometri cu autobuzul spre Chengdu, un oraş cu cinci milioane de locuitori din sud-vestul Chinei.

Când a ajuns la Chengdu, o destinaţie pe care o alesese la întâmplare în autogara din Beijing, Shin s-a apucat să-şi caute de lucru.

La un restaurant coreean, a găsit o revistă în care erau trecute numele şi adresele câtorva biserici mici. La fiecare biserică, a cerut să vorbească cu pastorul, explicându-i că era un nord-coreean care avea nevoie de ajutor. Pastorii de etnie coreeană i-au dat bani, până la echivalentul a 15 dolari. Dar niciunul nu i-a oferit de lucru sau cazare. În plus, i-au spus să plece. Era ilegal să ajuţi un transfug.

Când cerea ajutor în China, Shin avea grijă să nu spună prea mult. Nu a zis nimănui că evadase dintr-un lagăr de muncă pentru deţinuţii politici, temându-se că ar putea fi predat la poliţie, încerca să evite conversaţiile lungi. Stătea departe de hoteluri şi pensiuni, unde se temea că i s-ar cere documente de identitate.

În schimb, şi-a petrecut multe nopţi în internet cafe-uri, sălile răspândite pretutindeni în Asia de Est în care o grămadă de tineri, în special celibatari, se joacă pe calculator sau navighează pe internet la orice oră.

Shin a aflat că în astfel de locuri putea găsi informaţii folositoare şi se putea odihni, chiar dacă nu dormea. Arăta la fel ca mulţi dintre tinerii fără slujbă şi fără ţintă care pierdeau vremea pe acolo, şi nimeni nu i-a cerut vreodată actele.

După ce a fost refuzat de opt biserici din Chengdu, Shin s-a hotărât să facă lungul drum înapoi la Beijing unde, vreme de zece zile, a căutat de lucru prin restaurantele coreene. Uneori patronii sau administratorii localelor îi dădeau de mâncare sau ceva bani. Dar niciunul nu i-a oferit un loc de muncă.

Negăsind de lucru, Shin nu a intrat în panică şi nu s-a descurajat. Mâncarea însemna pentru el mult mai mult decât pentru alţi

Oameni, şi peste tot pe unde mergea în China se găsea din

belşug. Spre uimirea lui, China era un loc unde până şi câinii păreau bine hrăniţi, iar daca rămânea fără bani de mâncare, putea să cerşească. A văzut că de obicei chinezii îi dădeau ceva.

Shin a ajuns să creadă că nu avea să mai flămânzească vreodată. Acest gând l-a liniştit şi i-a dat speranţă. Nu mai era nevoit să intre prin efracţie în case pentru a găsi bani, mâncare și îmbrăcăminte.

Shin a plecat cu autobuzul la Tianjin, un oraş cu zece milioane de locuitori situat la 110 kilometri de Beijing, unde și-a încercat din nou norocul în bisericile coreene. Pastorii i-au oferit sume mici de bani, dar nu și un adăpost sau un loc de muncă. Cu autobuzul a parcurs alţi 350 kilometri spre sud până la Jinan, un oraş de cinci milioane de oameni şi a petrecut acolo cinci zile, luând la rând bisericile coreene. Nici de astă dată nu a reușit să-și găsească de lucru.

A plecat din nou către sud. Pe 6 februarie 2006 – la un an și o săptămână după ce traversase Tumenul îngheţat şi ajunsese în China – Shin a ajuns la Hangzhou, un oraş cu vreo şase milioane de locuitori situat în delta fluviului Yang-ţî. În al treilea restaurant coreean în care a intrat, patronul i-a oferit o slujbă.

Restaurantul, numit Haedanghwa Korean Cuisine, fremăta de clienţi, iar Shin lucra ore lungi, spălând vase şi făcând curat la mese. După unsprezece zile, se săturase. I-a spus patronului că demisionează, şi-a luat plata şi s-a urcat într-un autobuz cu destinația Shanghai, la 150 kilometri în sud.

La autogara din Shanghai, Shin a răsfoit o revistă în limba coreeană, a găsit o listă a restaurantelor coreene şi a pornit din nou în căutare de lucru.

— Pot să vorbesc cu patronul? a întrebat-o Shin pe chelneriţa din primul restaurant de pe listă.

— De ce întrebi? a replicat aceasta.

— Sunt din Coreea de Nord, de-abia am venit cu autobuzul şi n-am unde să mă duc, a spus Shin. Mă întrebam dacă n-aş putea găsi ceva de lucru aici.

Chelneriţa i-a spus că patronul era ocupat.

— Ar fi ceva aici pentru mine? a insistat Shin.

— Nu avem niciun post liber, dar omul de acolo spune că este din Coreea, ar trebui să îl întrebi pe el.

Chelneriţa a arătat spre un client care lua masa.

— Scuzaţi-mă, sunt din Coreea de Nord şi caut ceva de muncă, a spun Shin. Vă rog să mă ajutaţi.

După ce a studiat faţa lui Shin o vreme, bărbatul l-a întrebat de unde anume era. Shin i-a zis că din Buckhang, oraşul din apropierea Lagărului 14, locul în care furase primul sac de orez.

— Chiar eşti din Coreea de Nord? a întrebat bărbatul, scoţând un carneţel de reporter şi începând să noteze ceva.

Shin întâlnise un jurnalist, un corespondent din Shanghai al unei importante companii media sud-coreene.

— De ce ai venit la Shanghai? l-a întrebat pe Shin.

Shin a repetat ce spusese mai înainte. Căuta de lucru. Îi era foame. Jurnalistul a notat totul. Nu era genul de conversaţie cu care era obişnuit Shin. Nu întâlnise niciodată un jurnalist. Se simţea neliniştit.

După o tăcere lungă, bărbatul l-a întrebat pe Shin dacă voia să se ducă în Coreea de Sud – o întrebare care l-a neliniştit şi mai mult pe Shin. La acea vreme, abandonase deja orice speranţă de a mai ajunge în Coreea de Sud. I-a spus jurnalistului că nu se putea duce acolo pentru că nu avea bani.

Jurnalistul i-a sugerat să plece de la restaurant împreună. Afară, în stradă, a oprit un taxi, i-a spus lui Shin să urce şi a intrat şi el alături. După câteva minute, i-a spus că mergeau la Consulatul Coreei de Sud.

Neliniştea lui Shin s-a transformat în panică în momentul

în care jurnalistul a început să-i explice că la coborârea din taxi era posibil să se afle în pericol. I-a spus să fie gata de fugă în cazul în care îl înhăţa cineva.

Apropiindu-se de consulat, au văzut maşini de poliţie şi câţiva ofiţeri în uniformă postaţi în jurul intrării. Începând din anul 2002, guvernul de la Beijing se străduia – şi reuşise chiar – să-i împiedice pe nord-coreeni să pătrundă în ambasadele şi consulatele străine pentru a cere azil.

Shin se ţinuse departe de poliţia chineză. Temându-se de arestare şi deportare, nu îndrăznise niciodată să intre într-o casă pentru a fura haine sau mâncare. Încercase să se ascundă, şi reuşise.

Iată că acum un străin îl ducea într-o clădire bine păzită şi îl sfătuia să o ia la sănătoasa dacă poliţia încerca să-l reţină.

Când taxiul s-a oprit în faţa clădirii pe care flutura steagul sud-coreean, Shin simţea că de-abia mai respiră. A coborât din maşină, dar nu ştia nici dacă mai este în stare să meargă. Jurnalistul i-a spus să zâmbească, l-a luat pe după umeri şi l-a tras aproape de el. Împreună s-au îndreptat către poarta consulatului. Vorbind în chineză, jurnalistul a spus poliţiştilor că el şi prietenul lui aveau treabă înăuntru.

Poliţia a deschis poarta şi le-a făcut semn să intre.

Odată intraţi, jurnalistul i-a spus lui Shin să se relaxeze. Dar Shin nu-şi dădea seama că este în siguranţă. În ciuda asigurărilor repetate ale personalului consulatului, nu-i venea să creadă că se află cu adevărat sub protecţia guvernului Coreei de Sud. Nu înţelegea ce înseamnă imunitatea diplomatică.

În consulat era o atmosferă plăcută, funcţionarii sud-coreeni erau amabili şi înăuntru mai era un fugar nord-coreean cu care putea să stea de vorbă.

Pentru prima dată în viaţă, Shin a făcut duş în fiecare zi. Avea haine noi, lenjerie curată. Odihnit şi simţindu-se tot mai

în siguranţă, Shin a aşteptat îndeplinirea formalităţilor care aveau să-i permită să plece în Coreea de Sud.

Auzise de la funcţionarii din consulat că jurnalistul care îl ajutase (şi care nu vrea nici acum să-i fie dat numele publicităţii) avusese necazuri cu autorităţile chineze.

Apoi, după şase luni de locuit la consulat, Shin a zburat la Seul, unde Serviciul Naţional de Informaţii al Coreei de Sud a manifestat un interes neobişnuit pentru el. În timpul discuţiilor care au durat aproape două săptămâni, Shin şi-a depănat întreaga poveste a vieţii în faţa agenţilor Serviciului Naţional de Informaţii. A încercat să relateze totul cât mai fidel, trecând totuşi sub tăcere episodul cu trădarea mamei şi a fratelui său. Când agenţii sud-coreeni au terminat de discutat cu Shin, a venit rândul celor de la Serviciului Secret al SUA. Exista o înţelegere din timpul războiului coreean, veche de peste un deceniu, care dădea Serviciului Secret american şansa să afle la prima mână care dintre dezertori ştie ceva despre Nord.

Sergentul Matthew E. Memahon, crescut în Virginia, cel care era responsabil cu procedura de interogare în coreeană, a discutat cu Shin aproximativ o oră şi jumătate, într-un spital militar. El a fost şocat cât de traumatizat şi confuz părea Shin.

„Se străduia să-şi stăpânească orice emoţie”, şi-a amintitMe mahon. „A spus povestea fără să îşi schimbe vreo trăsătură a feţei. Nu cred că era pe deplin conştient despre ce urma să se întâmple sau despre locul unde se afla. Părea că nu mai vorbise vreodată cu un caucazian”.

Spre deosebire de alţi dezertori interogaţi de Memahon, Shin era complet ignorant în ceea ce priveşte viaţa de zi cu zi din Coreea de Nord. Nu ştia nimic despre Kim Jong-il. În schimb, a spus o poveste pe care anchetatorul american a considerat-o credibilă şi uluitoare. (Shin nu-i spusese că şi-a turnat propria mamă). Memahon a scris rapid un raport lung,

care a atras un interes deosebit din partea comunităţii lucrătorilor din serviciile secrete americane – oameni despre care el a spus că neiodată nu au acordat prea multă atenţie lagărelor.

CAPITOLUL 21

KVREDIT K'ADUS

C

Ând agenţii de informaţii au terminat de discutat cu el, Shin a fost trimis la Hanawon, care înseamnă „Casa Uni- tăţii" în limba coreeană. Este un centru de refugiaţi ad- ministrat de stat, situat pe nişte dealuri verzi la vreo 60 kilometri sud de Seul, un megalopolis de peste douăzeci de milioane de oa- meni. Complexul arată ca un spital pentru boli mintale bine fi- nanţat şi bine păzit: clădiri cu trei etaje din cărămidă roşie încercuite de un gard înalt, supravegheate de camere video şi pa- trulate de soldaţi înarmaţi.

Hanawon a fost construit în 1999 de Ministerul Unificării pentru a adăposti, hrăni şi învăţa transfugii nord-coreeni să se adapteze şi să supravieţuiască în cultura capitalistă ultracompetitivă a Sudului.

În acest scop, centrul are personal care include psihologi, consilieri de carieră şi profesori pentru toate materiile, de la istoria lumii la şoferie. În centru mai există doctori, asistente medicale, dentişti. În cele trei luni pe care le petrec acolo, refugiaţii află ce drepturi au conform legii sud-coreene şi vizitează în grup centre comerciale, bănci şi staţii de metrou.

„Toţi refugiaţii au probleme de adaptare", mi-a spus Ko Gyoung-bin, directorul general al centrului Hanawon, când am vizitat locul.

Iniţial, Shin a părut să se adapteze mai bine decât majoritatea. „Ieşirile în lume" nu l-au surprins sau speriat. După ce umblase de unul singur prin câteva dintre cele mai

mari şi mai prospere oraşe ale Chinei, era obişnuit cu aglomeraţia, clădirile înalte, circulaţia maşinilor şi obiectele electronice.

În prima lună de şedere la Hanawon, a primit un document de identitate cu fotografie care îi atesta cetăţenia sud-coreeană, acordat automat tuturor fugarilor din Nord. De asemenea, a asistat la cursuri în care erau explicate numeroasele programe şi ajutoare guvernamentale oferite refugiaţilor, inclusiv un apartament gratuit, o alocaţie de 800 dolari/lună pentru doi ani şi 18 000 de dolari dacă se înscria într-o formă de învăţământ superior sau curs de formare profesională.

La cursurile organizate pentru refugiaţi a învăţat că Războiul Coreean a fost declanşat de invazia surpriză a Coreei de Nord asupra Sudului din 25 iunie 1950. Este o lecţie de istorie care îi uluieşte pe cei mai mulţi nou-veniţi din Nord. Încă din copilărie, guvernul i-a învăţat că războiul a fost pornit de Coreea de Sud cu încurajarea şi sprijin armat a Statelor Unite ale Americii. La Hanawon, mulţi refugiaţi refuză pur şi simplu să creadă că acest stâlp fundamental al istoriei nord-coreene este o minciună. Se înfurie. Probabil că tot aşa ar reacţiona americanii dacă le-ar spune cineva că al Doilea Război Mondial a început în Pacific în urma unui atac neaşteptat al SUA asupra portului Tokyo.

Odată ce Shin nu fusese învăţat mai nimic în Lagărul 14, istoria radical revizuită a Peninsulei Coreene nu-l şoca defel. Mult mai interesat era de cursurile la care învăţa cum să utilizeze un calculator şi să găsească informaţii pe internet.

Către sfârşitul primei luni la Hanawon, tocmai când ajunsese să se simtă în largul lui acolo, Shin a început să aibă vise tulburătoare. O vedea pe mama lui spânzurată, trupul lui Park electrocutat şi vizualiza tortura la care credea că i-a fost supus tatăl după evadarea lui. Coşmarurile persistau, aşa că a

fost nevoit să renunţe la un curs de mecanică auto. Nu s-a dus la şcoala de şoferi. Era aproape paralizat de vinovăţie.

Aproape toţi refugiaţii ajunşi la Hanawon prezintă simptome clinice de paranoia. Vorbesc în şoaptă şi sar la bătaie. Le este teamă să-şi dezvăluie numele, vârsta sau locul naşterii. Manierele lor sunt adeseori jignitoare pentru sud-coreeni. Nu sunt obişnuiţi să spună „mulţumesc” sau „îmi pare rău”.

În vizitele la bancă sunt îngroziţi de întrebările pe care le adresează funcţionarii în vederea deschiderii unui cont. Pun la îndoială motivaţia aproape oricărei persoane aflate într-o poziţie de autoritate. Se simt vinovaţi pentru cei pe care i-au lăsat în urmă. Sunt neliniştiţi, uneori până la panică, în legătură cu inferioritatea lor din punct de vedere educaţional şi financiar faţă de sud-coreeni. Le este ruşine pentru felul în care se îmbracă, vorbesc sau îşi poartă părul.

„în Coreea de Nord, paranoia era o reacţie raţională la condiţiile reale şi îi ajuta pe oamenii aceştia să supravieţuiască”, a remarcat specialista în psihologia clinică Kim Hee-Kyung, cu care am discutat în cabinetul ei de la Hanawon. „Dar asta îi împiedică să înţeleagă ce se petrece în Coreea de Sud. Este un obstacol real în calea integrării.”

Adolescenţii din Nord petrec două luni pe an la liceul Hangyo- reh, o şcoală de îndreptare finanţată de stat, afiliată Hanawonului. A fost construită în 2006 pentru a-i ajuta pe tinerii nou-sosiţi din Nord care, în majoritatea lor, nu ar putea urma şcolile publice din Coreea de Sud.

Aproape toţi au probleme cu noţiunile de bază de citit şi socotit. Unii au tulburări cognitive, provocate probabil de subnutriţia din frageda copilărie. Cunoştinţele de istoria lumii se rezumă, chiar şi în cazul celor mai deştepţi, la poveştile personale mitice despre Marele Conducător, Kim Ir-sen, şi iubitul său fiu, Kim Jong-il.

„Educaţia din Coreea de Nord este inutilă pentru traiul în Coreea de Sud”, mi-a spus Gwak Jong-moon, directorul liceului Han- gyoreh. „Când eşti rupt de foame, n-ai chef de învăţătură şi nici profesorii n-au chef de predat. Mulţi dintre elevii noştri au stat ascunşi în China ani de zile, fără acces la şcolarizare. În copilărie, în Coreea de Nord, au crescut hrănindu-se cu coajă de copac şi crezând că aşa este normal.”

În timpul ieşirilor la film, tinerii transfugi intră adeseori în panică când se sting luminile, temându-se că vrea cineva să-i răpească. Sunt uluiţi de coreeana vorbită în Coreea de Sud, în care limba este împânzită de americanisme precum *syop'ing* (shopping) şi *k'akt'eil* (cocktail).

Li se pare incredibil că banii sunt stocaţi în *K'uredit K'adus* de plastic.

Pizza, hotdogii şi hamburgerii – hrana principală a adolescenţilor sud-coreeni – le provoacă indigestii. La fel şi porţiile prea mari de orez, alimentul de bază care în era post-foamete a devenit un lux în Coreea de Nord.

O adolescentă de la şcoala Hangyoreh a făcut gargară cu balsam de rufe, confundându-l cu apa de gură. Alta a folosit detergent în loc de făină. Multe sunt îngrozite când aud pentru prima oară zgomotul unei maşini electrice de spălat. Pe lângă faptul că sunt paranoici, derutaţi şi tehnofobi, refugiaţii suferă adeseori de boli şi tulburări care pot fi prevenite şi care sunt inexistente în Coreea de Sud. Chung Jung-hee mi-a spus că multe femei din Nord au chisturi şi infecţii ginecologice. Mi-a mai zis că mulţi transfugi vin

Infectaţi cu tuberculoză care nu a fost tratată nicicând cu antibiotice. În multe cazuri, vin cu indigestie cronică şi hepatită B. Afecţiunile medicale de rutină sunt adeseori greu de diagnosticat din cauză că refugiaţii nu sunt obişnuiţi cu controalele medicale şi sunt suspicioşi faţă de doctorii care le pun întrebări personale şi le prescriu medicamente. Bărbaţii,

femeile şi copiii au probleme dentare grave cauzate de subnutriţie şi lipsa calciului în alimentaţie. Jumătate din banii cheltuiţi anual pe îngrijirea medicală la Hanawon se duce pe tratamente stomatologice protetice.

Cei mai mulţi dintre refugiaţii ajunşi la Hanawon au fugit din Coreea de Nord cu ajutorul agenţilor sud-coreeni. Aceştia aşteaptă ca transfugii să-şi termine stagiul la centrul de refugiaţi şi să înceapă să primească sumele lunare de la stat. Apoi îşi cer partea. Refugiaţii de la Hanawon sunt îngroziţi de povara datoriilor, mi-a spus asistenta-şefă.

Shin nu avea de ce să-şi facă griji pentru datorii, iar sănătatea lui fizică era relativ bună după jumătate de an de odihnă şi mese regulate la consulatul din Shanghai.

Însă nu scăpase de coşmaruri.

Au devenit mai dese şi mai tulburătoare. Imaginile oribile din Lagărul 14 care i se derulau în minte îi întunecau noua viaţă liniştită.

Când sănătatea mentală i s-a înrăutăţit, personalul medical de la Hanawon şi-a dat seama că avea nevoie de atenţie specială şi l-a transferat la secţia psihiatrică a spitalului din apropiere unde a petrecut două luni şi jumătate, parte a lor în izolare, şi mai tot timpul pe medicaţie care îl ajuta să doarmă şi să mănânce.

Începuse să ţină un jurnal la consulatul sud-coreean din Shanghai, iar doctorii de la secţia psihiatrică l-au încurajat să continue

Să scrie, ca parte a tratamentului pentru tulburarea de stres post- traumatică pe care o diagnosticaseră.

Shin îşi aminteşte vag perioada petrecută la spital, ştie doar că a început să doarmă ceva mai bine.

După externare, s-a mutat într-un apartament mic cumpărat pentru el de Ministerul Unificării la Hwaseong, un oraş cu circa 500 000 de locuitori situat în zona de câmpie din

centrul Peninsulei coreene, pe lângă Marea Galbenă. Hwaseong se găseşte la 50 de kilometri sud de Seul.

În prima lună, Shin a ieşit rar din casă. Urmărea desfăşurarea vieţii sud-coreene de la ferestrele apartamentului său. Până la urmă s-a aventurat pe străzi. Shin nu ştie exact cum şi când s-a întâmplat: a fost asemenea creşterii unei unghii – te trezeşti, pur şi simplu, cu ea.

A început să ia lecţii de şofat. Din cauza vocabularului limitat, a picat de două ori la examenul scris pentru obţinerea permisului auto. Lui Shin i-a venit greu să găsească o slujbă pe placul lui sau să se ţină de o slujbă care i se oferea. A strâns fier vechi, a făcut oale din lut şi a lucrat într-un magazin din cartier.

Consilierii de carieră de la Hanawon spun că majoritatea nord-coreenilor în exil întâmpină aceleaşi greutăţi. Imigranţii aşteaptă ca statul să le rezolve problemele şi nu se consideră răspunzători pentru eşecurile pe piaţa muncii, chiar dacă sunt provocate de lipsa de zel sau de întârzierile la lucru. De multe ori îşi abandonează slujbele găsite de guvern şi pornesc afaceri proprii care nu merg. Unii nou-veniţi sunt dezamăgiţi de ceea ce percep a fi decadenţa şi inegalitatea vieţii din Sud. Angajatorii conştienţi de relaţia de lucru dificilă cu nord-coreeni sunt stimulaţi de Ministerul Unificării cu subvenţii de 18 000 de dolari pe an dacă riscă să angajeze un transfug.

* * *

Shin a stat multe ore în garsoniera lui, simţindu-se disperat de singur. A încercat să dea de unchiul lui mai vârstnic, Shin Tae Sub, a cărui fugă în Coreea de Sud după Războiul Coreean constituise crima pentru care întreaga lui familie fusese trimisă în Lagărul 14.

Dar Shin nu avea decât un nume, iar guvernul sud-coreean i-a spus că nu deţinea informaţii despre persoana cu acea identitate. Ministerul Unificării l-a informat că putea

întreprinde cercetări numai pentru persoanele care ceruseră reunirea cu membrii pierduţi ai familiei. Shin a renunţat până la urmă.

Unul dintre psihiatrii care îl trataseră pe Shin la spital l-a pus în legătură cu un consilier de la Database Center for North Korean Human Rights, organizaţia neguvernamentală din Seul care strânge, analizează şi publică informaţii despre abuzurile săvârșite în Nord.

Consilierul l-a încurajat pe Shin să-şi transforme jurnalul terapeutic într-un volum de memorii, pe care Database Center i l-a publicat în limba coreeană în 2007. Lucrând la carte, Shin a început să-şi petreacă aproape tot timpul la sediul Database Center din Seul, unde i se dăduse un loc de dormit şi unde s-a împrietenit cu redactorii şi personalul.

Când s-a dus vorba în Seul despre naşterea şi evadarea lui dintr-un lagăr de muncă etanş, a început să întâlnească mulţi militanţi de seamă pentru drepturile omului şi conducători ai organizaţiilor transfugilor. Povestea lui a fost analizată de alţi foşti deţinuţi şi gardieni din lagăre, precum şi de jurişti specializaţi în domeniu, jurnalişti sud-coreeni şi alţi experţi care aveau cunoştinţe vaste despre lagăre. Informaţiile furnizate de Shin despre modul de funcţionare a lagărelor, trupul lui plin de cicatrice, privirea hăituită au fost convingătoare – şi a fost recunoscut drept primul nord-coreean care a reușit să ajungă în Sud după ce a evadat dintr-o închisoare politică.

An Myeong Chul, gardian şi şofer în patru lagăre din Nord, a declarat pentru *International Herald Tribune* că nu avea nicio îndoială că Shin trăise într-o zonă de control complet. Când s-au întâlnit, An a spus că a observat semne grăitoare: evitarea contactului vizual şi braţele deformate de munca prestată în copilărie1.

„La început nu-mi venea să-l cred pe Shin, fiindcă nimeni

nu mai reuşise să evadeze”, mi-a spus în 2008 Kim Tae Jin, preşedintele organizaţiei Democracy Network Against Korean Gulag, el însuşi transfug care a petrecut un deceniu în Lagărul 15 şi a fost eliberat2.

Dar Kim, asemenea altor oameni care cunoşteau lagărele din proprie experienţă, a conchis în urma întâlnirii cu Shin că povestea lui era pe cât de extraordinară, pe atât de credibilă.

Şi în afara Coreei de Sud, specialiştii în drepturile omului au început să audă de Shin. În primăvara lui 2008 a fost invitat în Japonia şi Statele Unite ale Americii. A vorbit la Universitatea Berkeley din California şi Universitatea Columbia şi s-a adresat angajaţilor de la Google.

Făcându-şi prieteni în rândul oamenilor care înţelegeau trauma suferită, Shin a căpătat încredere şi a început să îşi îmbogăţească cunoştinţele despre patria lui. Devora ştirile despre Coreea de Nord pe internet sau din ziare. Citise despre istoria Peninsulei Coreene, despre reputaţia dictaturii familiei Kim şi statutul de paria internaţional al ţării sale.

La Database Center, unde personalul lucra de ani de zile cu nord-coreeni, Shin era văzut ca un fel de copil minune mai din topor.

„în comparaţie cu alţi transfugi, Shin învăţa repede şi era extrem de adaptabil la şocul cultural” a spus Lee Yong-Koo, un lider de echipă de acolo.

Stând în compania noilor săi prieteni, Shin a început să meargă la biserică duminică dimineaţă, cu toate că nu înţelegea conceptul de Dumnezeu iubitor şi iertător.

Din instinct, Shin se ferea să întrebe orice. În lagăr, profesorii îi pedepseau pe copiii care puneau întrebări. La Seul, deşi era înconjurat de prieteni bine informaţi, lui Shin îi era aproape imposibil să ceară îndrumări. Citea mult, dar nu căuta în dicţionar cuvintele pe care nu le ştia. Nu cerea niciodată unui prieten să-i explice ceva ce nu pricepea. Odată

ce trecea rapid peste ceea ce nu înţelegea, călătoriile la Tokyo, New York şi în California nu i-au trezit cine ştie ce sentimente de uimire şi încântare. Shin ştia că îşi submina abilitatea de a se adapta la noua lui viaţă, dar mai ştia că nu se putea forţa să se schimbe.

CAPITOLUL 22
SUD-COREENII NU SUNT PREA INTERESAŢI

S

Ingurele zile de naştere care contau în Lagărul 14 erau ale lui Kim Jong-il şi Kim Ir-sen. Acestea sunt sărbători na- ţionale în Coreea de Nord şi, până şi într-un lagăr de muncă pe viaţă, deţinuţii primesc o zi liberă.

Cât despre ziua de naştere a lui Shin, nimeni nu i-a dat vreo atenţie în anii petrecuţi în lagăr, nici măcar Shin.

Situaţia s-a schimbat când a împlinit douăzeci şi şase de ani în Coreea de Sud. Patru prieteni au organizat pentru el o petrecere surpriză la T.G.I. Friday's în centrul Seulului.

„Am fost emoţionat", mi-a spus când ne-am întâlnit pentru prima oară în decembrie 2008, la câteva zile după aniversarea zilei lui de naştere.

Dar astfel de ocazii erau rare şi, cu toate că petrecerea îi plăcuse, Shin nu era fericit în Coreea de Sud. Tocmai renunţase la o slujbă de chelner cu jumătate de normă de la o berărie din Seul. Nu ştia cum îşi va plăti chiria de 300 de dolari pe lună pentru cămăruţa pe care o ocupa într-un apartament din centru în condiţiile în care nu mai primea alocaţia lunară de 800 de dolari de la Ministerul Unificării. Îşi cheltuise şi toţi banii din

Cont. Se văita că ar putea ajunge printre vagabonzii fără adăpost de la gara centrală din Seul.

Nici viaţa socială nu era mai promiţătoare. Mânca uneori împreună cu colegii de apartament, dar nu avea o iubită sau

un prieten bun. Evita să muncească sau să socializeze cu alţi nord-coreeni care fuseseră eliberaţi din lagărele de muncă. În această privinţă era Ia fel ca mulţi alţi transfugi nord-coreeni. Studiile arată că au reţineri în a socializa şi adeseori evită contactul cu alţii în primii doi sau trei ani de la sosirea în Sud1.

Cartea lui de memorii a fost un fiasco, cu vreo cinci sute de exemplare vândute din cele trei mii tipărite. Shin nu a scos niciun ban de pe urma ei.

„Oamenii nu prea sunt interesaţi” a declarat pentru *Christian Science Monitor* Kim Sang-hun, directorul Database Center, după ce organizaţia lui a publicat cartea. „Indiferenţa societăţii sud-coreene în ceea ce priveşte drepturile nord-coreene este cumplită” 2.

Dar Shin nu era în niciun caz primul supravieţuitor al unui lagăr din Nord salutat de publicul sud-coreean cu un căscat colectiv.

Kang Chol-hwan a petrecut împreună cu familia un deceniu în Lagărul 15 înainte de a fi declaraţi „recuperabili” şi eliberaţi în 1987. Dar povestea lui tulburătoare, scrisă împreună cu jurnalistul Pierre Rigoulot şi publicată mai întâi în limba franceză în 2000, a atras Ia fel de puţină atenţie în Coreea de Sud până ce a fost tradusă în engleză sub titlul *The Aquariums of Pyongyang* (Acvariile Phenianului) și un exemplar a ajuns cumva pe masa preşedintelui George W. Bush. Acesta l-a invitat pe Kang la Casa Albă pentru a discuta despre Coreea de Nord și a descris ulterior *Acvariile* drept „una dintre cele mai influente cărţi din câte am citit pe durata mandatului meu” 3.

* * *

„Nu vreau sa fiu critic la adresa acestei ţări”, mi-a spus Shin la prima noastră întâlnire, „dar aş spune că din întreaga populaţie a Coreei de Sud, numai 0,001 la sută au un interes

real pentru Coreea de Nord. Modul de trai al sud-coreenilor nu le permite să se gândească la ce se petrece dincolo de graniţele lor. N-au ce găsi acolo.”

Shin exagera lipsa de preocupare a Sudului pentru Nord, dar avea dreptate într-o oarecare măsură. Este un punct mort care derutează grupurile locale şi internaţionale de apărare a drepturilor omului. Dovezile copleșitoare ale atrocităţilor din lagărele de muncă ale Nordului nu au reuşit să provoace o reacţie hotărâtă a publicului sud-coreean. După cum observa Asociaţia Baroului Coreean, „sud-coreenii, care preamăresc public virtutea iubirii frăţeşti, sunt afundaţi în mod inexplicabil într-o mlaştină adâncă de indiferenţă” 4.

Când preşedintele sud-coreean Lee Myung-bak a fost ales în 2007, doar trei la sută dintre votanţi au menţionat Coreea de Nord drept zonă de preocupare majoră. Sondajele au arătat că principalul lor interes era să aibă salarii mai mari.

Când vine vorba de bani, Coreea de Nord este o pierdere de timp. Economia sud-coreeană este de 38 de ori mai puternică decât a Nordului, iar volumul tranzacţiilor internaţionale este de 224 de ori mai mare5.

Totuși, beligeranţa periodică a Coreei de Nord reușește să declanşeze reacţii de furie în Sud. În 2010, Coreea de Nord a lansat un atac submarin surpriză care a ucis patruzeci și şase de marinari sud-coreeni și a scufundat nava de război *Cheonan* care naviga în apele teritoriale sud-coreene. Peste câteva luni, Nordul a lansat tiruri de artilerie asupra unei mici insule sud-coreene,

Ucigând patru persoane. Dar dorinţa de răzbunare a Sudului dispare repede.

După ce anchetatorii internaţionali au confirmat că nava *Cheo- nan* a fost scufundată de o torpilă nord-coreeană, electoratul din Sud a refuzat să se ralieze în jurul preşedintelui Lee, care declarase că guvernul Coreei de Nord

trebuia „să plătească” Nu a existat o versiune sud-coreeană a efectului „9/11” care a împins Statele Unite ale Americii în războaie cu Afganistanul şi Irakul. În schimb, partidul lui Lee a fost învins în alegerile următoare, ceea ce a demonstrat că populaţia sud-coreeană era mai interesată de menţinerea păcii şi protejarea standardelor de trai decât în a da o lecţie Coreei de Nord.

„Nimeni nu are de câştigat din declanşarea unui război, rece sau cald”, mi-a spus Lim Seung-youl, un distribuitor de îmbrăcăminte din Seul în vârstă de douăzeci şi şapte de ani. „Naţiunea noastră este mai bogată şi mai deşteaptă decât Coreea de Nord. Trebuie să folosim raţiunea, nu confruntarea.”

De decenii, sud-coreenii „şlefuiesc” sensul raţiunii ca reacţie la o dictatură vecină care şi-a mutat circa 80 din artilerie la mai puţin de o sută de kilometri de zona demilitarizată, porţiunea de frontieră strict păzită care separă cele două Coree, și a ameninţat nu o dată că va transforma Seulul (situat la doar 50 de kilometri de graniță) într-o „mare de foc”. La fiecare zece sau cincisprezece ani, Nordul mai întreprinde un sângeros atac surpriză – de la raidul din 1968 al unui comando care a încercat să-l asasineze pe preşedintele Coreei de Sud, până la bombardarea în 1987 a unui avion de pasageri al Korean Air şi încercarea nereușită de infiltrare submarină a comandourilor din forţele speciale din 1996 sau scufundarea în 2010 a navei de război şi bombardarea insulei.

Atacurile au ucis sute de sud-coreeni, dar nu au determinat electoratul să ceară guvernului să lanseze un contraatac major.

Nici nu l-au oprit pe sud-coreeanul obişnuit să devină mai bogat, mai bine educat, să aibă o locuinţă mai bună în ceea ce a devenit a patra economie din Asia şi a unsprezecea din

lume.

Sud-coreenii au urmărit cu atenţie consecinţele unificării germane şi au observat preţul plătit de Vest. Povara proporţională a Coreei de Sud, după cum arată unele studii, ar fi de două ori şi jumătate mai mare decât cea a Germaniei de Vest după ce a absorbit fosta Germanie de Est. Studiile au descoperit că ar putea costa peste două miliarde de dolari pe o perioadă de treizeci de ani, ar presupune mărirea taxelor pentru şase decenii şi ar necesita ca 10 din produsul intern brut al Sudului să fie cheltuit în Nord în viitorul apropiat.

Sud-coreenii îşi doresc unificarea cu Nordul, dar nu acum, cel puţin nu în timpul vieţii lor – în principal din cauza costurilor care ar fi inacceptabil de mari.

Shin şi mulţi alţi transfugi se plâng, destul de îndreptăţiţi, că sunt văzuţi în Coreea de Sud ca nişte ţărănoi needucaţi, neciopliţi şi prost îmbrăcaţi, a căror ţară aduce numai bătaie de cap.

Există dovezi considerabile că societatea sud-coreeană nu îi ajută pe refugiaţi să se integreze. Rata şomajului nord-coreenilor din Sud este de patru ori mai mare decât cea naţională; în rândul nord-coreenilor se produc de două ori şi jumătate mai multe sinucideri decât printre sud-coreeni.

Dar sud-coreenii îşi caută locul în cultura lor obsedată de succes, de statut social şi de educaţie. Shin încerca să se integreze într-o societate în care se muncea excesiv, nesigură şi stresată. Sud-coreenii muncesc mai mult, dorm mai puţin şi se sinucid într-o proporţie mult mai ridicată decât cetăţenii oricărei alte ţări dezvoltate, potrivit Organizaţiei pentru Cooperare şi Dezvoltare Economică (OCDE) care sprijină dezvoltarea economică în treizeci şi patru de ţări bogate.

În plus, sud-coreenii se privesc unii pe alţii cu un ochi nimicitor de critic. Pentru cei mai mulţi dintre ei, nu ai valoare decât dacă eşti admis la una dintre cele câteva universităţi de

prestigiu selective şi dacă ai o slujbă foarte bine plătită la un conglomerat precum Samsung, Hyundai şi LG.

„Este o societate neiertătoare, necruţătoare şi în continuă competiţie”, mi-a spus Andrew Eungi Kim, profesor de sociologie la Universitatea din Coreea, una dintre şcolile de elită ale ţării. „Dacă tinerii nu obţin calificările cuvenite devin pesimişti. Sunt convinşi că nu pot avea un start bun în viaţă. Presiunea de a fi foarte bun la şcoală începe să se simtă încă de prin clasa a patra, dacă vreţi să mă credeţi, şi devine un scop în sine pentru elevii din clasa a şaptea.”

Cheltuielile şcoalare au ajuns astfel la cifre incredibile. Printre ţările bogate, Coreea de Sud este pe primul loc la cheltuielile pentru educaţie pe cap de locuitor, care includ meditatori şi cursuri de limba engleză în ţară şi în străinătate. Patru din cinci elevi de toate vârstele merg la cursuri de aprofundare a cunoştinţelor în afara şcolii. În jur de 6 din produsul intern brut al ţării este repartizat educaţiei; mai mult decât dublu faţă de procentajele care îi revin în Statele Unite ale Americii, Japonia sau Marea Britanie.

Obsesia Coreei de Sud pentru succes a plătit dividende uluitoare. Economiştii internaţionali văd în Coreea de Sud cel mai impresionant exemplu pentru ceea ce pot face pieţele libere, un guvern democratic şi perseverenţa pentru a transforma o mică regiune agrară într-o superputere mondială.

Dar costurile umane ale îmbogăţirii subite au fost la fel de uluitoare.

Cu toate că rata sinuciderilor în majoritatea celorlalte ţări bogate a atins un vârf la începutul anilor 1980, în Coreea de Sud aceasta continuă să urce, dublându-se din 2000. În 2008 rata

Sinuciderilor era de două ori şi jumătate mai mare decât în SUA şi semnificativ mai ridicată decât în ţara vecină Japonia,

în care suicidul este adânc înrădăcinat în cultură. Pare să se fi răspândit ca un fel de boală infecţioasă accentuată de ambiţie, dorinţa de îmbogăţire, destrămarea familiei şi singurătate.

„Nu suntem dispuşi să mergem la doctori pentru a ne trata depresiile. Ne este foarte teamă să nu fim consideraţi nebuni”, mi-a spus Ha Kyooseob, psihiatru la Facultatea de Medicină a Universităţii Naţionale din Seul şi şef al Asociaţiei Coreene pentru Prevenirea Suicidului. „Este aspectul cel mai întunecat al dezvoltării noastre rapide.”

Deşi presiunea succesului explică intr-o bună măsură indiferenţa Coreei de Sud faţă de transfugii precum Shin, mai există un factor important: o schismă în opinia publică în ceea ce priveşte gestionarea riscurilor pe care le implică vecinătatea cu Coreea de Nord.

În funcţie de direcţia din care bat vânturile politice, publicul şi guvernul de la Seul oscilează între conciliere limitată şi confruntare prudentă.

După preluarea mandatului în 2008, preşedintele Lee şi partidul său aflat la guvernare au adoptat o atitudine mai rigidă faţă de Coreea de Nord, tăind aproape toate ajutoarele şi impunând condiţii pentru cooperarea în curs pentru dezarmare nucleară şi drepturile omului. Politica aceasta a condus la câţiva ani tensionaţi de lansări de rachete, afaceri economice îngheţate, împuşcături la graniţe şi ameninţări periodice cu „războiul total” din partea Nordului.

Înaintea lui Lee, Coreea de Sud a avut o abordare aproape complet opusă. Ca parte a Politicii Razei de soare, preşedinţii Kim Dae-jung şi Roh Moo-hyun au participat la summituri cu Kim Jong-il la Phenian, au aprobat donaţii masive cu alimente şi îngră

Şăminte şi au fost de acord cu afaceri economice generoase. Politica a ignorat însă existenţa lagărelor de muncă şi nu a făcut nicio încercare de a urmări cine anume în Coreea de

Nord beneficia de ajutor. Dar i-a adus lui Kim Dae-jung Premiul Nobel pentru Pace.

Relaţia bolnăvicioasă a Sudului cu Nordul este ocazional pusă în scenă la graniţa dintre cele două Coree într-un fel de teatru Ka- buki. Acolo, transfugii lansează către Coreea de Nord mesaje ofensatoare la adresa lui Kim Jong-il. Manifestele îl descriu ca pe un mare amator de vinuri scumpe de import, seducător de neveste ale altor bărbaţi, ucigaş, stăpân de sclavi şi „diavolul însuşi”

Am asistat la o astfel de lansare de baloane şi am văzut cum se străduia poliţia guvernului lui Lee să apere un transfug nord-core- ean pe nume Park Sang Hak de furia unioniştilor şi a intelectualilor universitari, care insistau că interacţiunea paşnică era singura politică admisibilă.

Park a lovit pe unul dintre contraprotestatari drept în cap– o lovitură care a sunat ca o bâtă în contact cu o minge de baseball. Pe alţii i-a scuipat. Până să fie imobilizat de poliţie, a reuşit şi să scoată din buzunar un revolver cu gaze lacrimogene şi a tras. Dar nu a putut să-i oprească pe adversari să-i sfâşie cea mai mare parte a sacilor cu manifeste anti-nord-coreene.

În cele din urmă, grupul lui Park a reuşit să lanseze doar un balon din cele zece pregătite şi zeci de mii de manifeste s-au împrăştiat pe jos.

Pe Shin l-am întâlnit pentru prima oară în ziua care a urmat acestui fiasco. El nu participase. Confruntarea de stradă nu era stilul său. Urmărise filme vechi cu eliberarea prizonierilor din lagărele de concentrare naziste, care prezentau scene cu buldozere care dezgropau cadavre pe care cel de-al Treilea Reich al lui Adolf Hitler încercase să le ascundă.

„Este doar o chestiune de timp” mi-a spus Shin, „până când Coreea de Nord hotărăşte să distrugă lagărele. Sper că Statele Unite ale Americii, prin presiuni şi putere de convingere, pot

determina guvernul nord-coreean să nu-i ucidă pe toţi acei deţinuţi din lagăre.”

Shin nu se lămurise cum îşi va plăti facturile, îşi va asigura un trai sau îşi va găsi o iubită în Coreea de Sud. Dar se hotărâse ce voia să facă în viaţă: să militeze pentru drepturile omului şi să aducă în atenţia opiniei publice internaţionale existenţa lagărelor de muncă.

În acest scop, intenţiona să plece din Coreea de Sud și să se mute în Statele Unite ale Americii. Acceptase oferta făcută de Liberty în North Korea, organizaţia non-profit care i-a sponsorizat prima călătorie în America. Se muta în sudul Californiei.

CAPITOLUL 23
SUA

I

Ntr-o seară răcoroasă de vară, într-o suburbie a Los Angelesului de pe malul oceanului, Shin se afla în faţa unui auditoriu restrâns de adolescenţi americani de origine coreeană. Îmbră- cat într-un tricou roşu, blugi și sandale, arăta relaxat și surâdea dulce copiilor atenţi, aşezaţi pe scaune pliante. Fusese invitat să ţină un discurs la Prima Biserică Prezbiteriană din Torrance. Ca în toate apariţiile sale publice, tema era viaţa în Lagărul 14.

De mai mult de un an, sponsorii de la LiNK îl tot trimiteau la astfel de evenimente şi îl băteau la cap să pregătească replici potrivite. Voiau să ţină un discurs bine organizat, puternic emoţional, de preferinţă în limba engleză, care va face uz de povestea lui unică pentru a impresiona publicul american, motiva voluntarii și, posibil, strânge ceva bani pentru cauza drepturilor omului în Coreea de Nord. După cum mi-a spus unul dintre liderii organizaţiei, „Shin ar putea fi extrem de valoros pentru această mişcare. Îi spunem mereu că el ar putea fi chipul Coreei de Nord.”

Shin nu era la fel de sigur.

Pentru acea seară la Torrance nu pregătise nimic. După ce a fost prezentat de un membru LiNK, a salutat elevii în coreeană şi

I-a invitat, printr-un interpret, să-i adreseze întrebări. Când o fată din public l-a rugat să explice cum a evadat, a părut îndurerat.

— Este o chestiune personală şi sensibilă, a spus el. Mă feresc să vorbesc despre asta.

Fără tragere de inimă, a spus totuşi câteva cuvinte despre evadare – o poveste scurtă, sumară şi în general de neînţeles pentru cineva care nu îi cunoştea bine viaţa.

— Povestea mea este sfâşietoare, a spus după vreun sfert de oră, punând punct întâlnirii. N-aş vrea să vă întristez.

Îşi plictisise şi zăpăcise auditoriul. Un băiat – nelămurit cine era Shin şi ce făcuse în Coreea de Nord – a pus o ultimă întrebare. Cum fusese serviciul militar în Coreea de Nord? Shin l-a corectat pe băiat, precizând că nu servise în Armata Poporului Coreean. „Nu am fost vrednic” a adăugat.

După ce l-am urmărit în biserică l-am rugat pe Shin să-mi explice ce se întâmpla: De ce îşi dorea să fie un luptător pentru drepturile omului când îi venea atât de greu să vorbească în public despre viaţa din lagăr? De ce lăsa deoparte părţile poveştii care ar putea irita publicul?

— Întâmplările prin care am trecut mă privesc doar pe mine, mi-a răspuns, fără să se uite în ochii mei. Celor mai mulţi oameni le va fi imposibil să priceapă despre ce vorbesc.

Coşmarurile – imagini ale mamei spânzurate – continuau să-i bântuie somnul. Ţipetele lui nocturne îi trezeau pe voluntarii LiNK cu care împărţea apartamentul din Torrance. Refuza consilierea gratuită a psihoterapeuţilor vorbitori de coreeană din Los Angeles. Nu voia să se înscrie la cursurile care i-ar fi adus o diplomă echivalentă celei de absolvire a

liceului. La facultate nici nu voia să se gândească.

În timpul lungilor noastre săptămâni de discuţii, Shin a pomenit de mai multe ori de „partea moartă” din interiorul lui care îl

Împiedica să simtă. Uneori se prefăcea că este fericit, mi-a spus, pentru a vedea cum reacţionează ceilalţi. Dar de cele mai multe ori nu făcea niciun efort.

Shin nu s-a acomodat uşor la stilul de viaţă american.

La scurtă vreme după ce a ajuns în California în primăvara anului 2009, Shin a început să aibă migrene grave și frecvente. Colegii de la LiNK şi-au făcut griji că suferă de stres post-traumatic. S-a dovedit însă că durerile de cap erau de la dantura foarte stricată. În urma tratamentului stomatologic, migrenele i-au dispărut.

Această vindecare rapidă a fost o excepţie.

Pentru Shin nu exista – și nu există – o cale rapidă de acomodare cu viaţa din afara gardului, fie în Statele Unite ale Americii sau în Coreea de Sud. Am înţeles acest lucru din discuţiile pe care le-am purtat cu prietenii lui şi cu el însuşi.

„Shin este încă prizonier”, mi-a spus Andy Kim, un tânăr de origine coreeană care lucra pentru LiNK și care, pentru o vreme, a fost cel mai apropiat confident al lui Shin. „Nu se poate bucura de viaţă când alţi oameni suferă în lagăre. Fericirea înseamnă pentru el egoism.”

Andy şi Shin sunt cam de aceeaşi vârstă şi luau adesea masa împreună la Los Chilaquiles, un local mexican ieftin din apropierea sediului LiNK situat într-un centru industrial din Torrance. Shin era pasionat de mâncare şi îşi deschidea sufletul când se afla într-un restaurant coreean sau mexican. De-a lungul câtorva luni, Andy s-a întâlnit săptămânal cu Shin la prânz pentru a discuta despre viaţa lui în Statele Unite ale Americii.

Lucrurile se îmbunătăţiseră puţin. Shin devenise

comunicativ şi vesel la lucru. Îi uimea pe Andy şi pe ceilalţi colegi de la LiNK intrând pe nepusă masă în biroul lor şi spunându-le că îi „iubeşte” Dar alteori nu reacţiona bine la sfaturile aceloraşi persoane și nu

Reuşea să facă deosebirea între critica constructivă şi trădarea personală. Shin nu învăţase încă foare bine cum să-şi administreze banii, cheltuind uneori mai mult decât îşi permitea pe mese sau bilete de avion pentru prieteni. Când era deprimat, spunea că este „un gunoi, un om de nimic”.

„Uneori Shin se vede prin ochii noului său sine, iar alteori se vede prin ochii gardienilor din lagăr”, crede Andy. „Trăieşte şi aici şi acolo.” Când l-am întrebat pe Shin dacă este adevărat, mi-a confirmat.

„Evoluez de la starea de animal”, a spus. „Dar este un process foarte lent. Uneori încerc să plâng şi să râd ca alţi oameni, doar ca să văd cum este, dar nu-mi vin lacrimile, nu-mi vine râsul.”

Comportamentul lui nu era neobişnuit: cercetătorii îl observaseră la supravieţuitorii lagărelor de concentrare de pretutindeni. Ei îşi trăiesc viaţa având, aşa cum o numeşte psihiatrul de la Harvard, o „identitate contaminată”.

„Oamenii aceştia suferă nu numai de sindromul post-trauma- tic clasic, ci şi de schimbări profunde în relaţia cu Dumnezeu, cu alţi oameni şi cu ei înşişi” scrie Herman în cartea ei *Trauma and Recovery* (Traumă şi recuperare), o analiză a consecinţelor psihologice ale terorii politice. Cei mai mulţi supravieţuitori sunt „copleşiţi de ruşine, dispreţ de sine şi un sentiment de eşec” 1.

Curând după sosirea lui Shin în California, Kyung Soon Chung, soţia unui pastor născut la Seul, a început să-i facă de mâncare, să-i poarte de grijă şi să-i urmărească paşii acomodării la viaţa americană. Prima dată când s-a dus la ea acasă pentru a lua cina, femeia a vrut să-l îmbrăţişeze, însă

Shin nu a lăsat-o – nu se simţea în largul lui să fie atins.

Dar a continuat să vină la cină, în parte pentru că-i plăcea la nebunie cum gătea Kyung. În plus, se împrietenise cu copiii de

Douăzeci şi ceva de ani ai lui Kyung: Eunice, militantă pentru drepturile omului pe care o cunoscuse la Seul, şi fratele ei mai mic, David, proaspăt absolvent al Universităţii Yale, interesat la rândul lui de drepturile omului. Familia, de a cărei ospitalitate s-au bucurat mulţi imigranţi nord-coreeni, locuieşte în Riverside, un oraş situat la 100 de kilometri est de Torrance. Kyung şi soţul ei, fung Kun Kim, administrează un mic aşezământ creştin denumit Ivy Global Mission.

Shin a descoperit o familie coreeană care era deschisă, ospitalieră şi iubitoare. Era invidios şi puţin copleşit de intensitatea cu care ţineau unii la alţii – şi la el. Timp de aproape doi ani, s-a dus din două în două sâmbete la cină la Kyung. Rămânea să doarmă peste noapte într-o cameră de oaspeţi şi mergea duminica la slujbă împreună cu familia.

Kyung, care nu vorbeşte bine engleza, a început să-l numească pe Shin fiul ei cel mai mare. În timp, Shin a ajuns să-i accepte – ba chiar să-i întoarcă – îmbrăţişările. A aflat că îi plăcea îngheţata de iaurt şi înainte de a veni la cină se oprea la supermarket şi îi cumpăra o cutie. Ea îl tachina, întrebându-l „Când ai de gând să-mi aduci o noră?” El o flata, spunându-i că a slăbit şi că arată mai tânără. Stăteau de vorbă ore întregi, doar ei doi.

„De ce eşti atât de bună cu mine? a întrebat-o Shin într-o zi în care era bântuit din nou de trecut. Nu ştii ce am făcut?”

I-a spus lui Kyung că este „dezgustat” de el însuşi, că nu îşi poate ierta faptul că şi-a lăsat tatăl în lagăr şi că se urăşte pentru că s-a târât peste corpul lui Park. I-a mai spus că îi este ruşine că a furat orez şi îmbrăcăminte de la nişte nord-coreeni săraci, după ce evadase din lagăr.

Shin nu va scăpa vreodată de sentimentele de vinovăţie, crede Kyung. Dar ea i-a spus tot timpul că are o conştiinţă puternică şi o inimă bună. I-a mai zis că are un avantaj în faţa altor nord-coreeni:

Nu a fost contaminat de propaganda sau de cultul personalităţii din jurul dinastiei Kim.

„Shin are o anume puritate” mi-a zis. „Nu i-au spălat creierul.” După cum au observat copiii lui Kyung, viaţa în California a produs schimbări izbitoare în încrederea şi aptitudinile sociale ale lui Shin: a devenit mai puţin timid, a început să zâmbească, să îmbrăţişeze lumea. Înainte şi după unele dintre interviurile pe care le-am avut cu el în California, m-a îmbrăţişat şi pe mine.

„înainte era stingherit în prezenţa prietenilor mei de la biserică” mi-a spus Eunice. „Acum glumeşte şi râde cu ei.”

David a fost de aceeaşi părere. „Shin manifestă o empatie reală faţă de ceilalţi. Chestia asta care se numeşte dragoste–s-ar putea să existe în sufletul său.” Autoevaluarea lui Shin a fost mai puţin sangvină.

„Pentru că sunt înconjurat de oameni buni, încerc să fac şi eu bine” mi-a zis. „Dar nu este ceva care să vină de la sine.”

În California, Shin a început să creadă că întregul merit pentru evadarea sa din Lagărul 14 şi pentru toate întâmplările ulterioare îi revenea lui Dumnezeu. Abia de curând a început să creadă în divinitate. Nu auzise de Dumnezeu până ce nu fusese prea târziu pentru mama lui, fratele său şi Park. Se îndoia că Dumnezeu îi păzise tatăl de răzbunarea gardienilor.

În mod similar, vinovăţia nu fusese o problemă pentru Shin în Lagărul 14. Ca adolescent, era furios pe mama lui pentru că îl bătea, pentru că riscase evadarea, pentru că din cauza ei fusese el torturat. Nu a plâns-o după ce a fost spânzurată. Dar ca supravieţuitor adult, odată ce s-a distanţat emoţional faţă

de lagăr, furia i s-a transformat în vinovăţie şi dispreţ de sine. „Sunt sentimente care s-au înfiripat încet în sufletul meu”, a spus. Văzând cum se comportă familiile iubitoare, este dureros să-şi amintească ce fel de fiu a fost el odinioară.

* * *

Shin venise la Torrance cu gândul că va ajuta LiNK lucrând cu voluntarii organizaţiei şi vorbind la evenimente. În schimb, LiNK îi asigura cazarea şi o alocaţie, dar nu un salariu. Cu ajutorul organizaţiei, Shin a primit o viză cu intrări multiple pe zece ani, care îi permitea să stea în Statele Unite ale Americii timp de cel mult şase luni o dată.

Legea americană a imigraţiei acordă o atenţie specială refugiaţilor nord-coreeni, iar statutul unic al lui Shin de victimă născută şi crescută într-o închisoare politică îi dădea o şansă excelentă de a obţine rezidenţă permanentă în SUA. Dar el nu a cerut o carte verde. Nu se putea hotărî unde voia să trăiască.

Îi era greu să se implice în orice activitate. La Torrance s-a înscris la un curs de limba engleză, dar s-a retras după trei luni. Cea mai mare parte a timpului şi-o petrecea la sediul LiNK, unde citea pe net ştiri din Coreea de Nord şi stătea la taclale cu personalul vorbitor de coreeană. Se mulţumea uneori să dea cu mătura, să sorteze cutii şi să care mobilă. I-a spus lui Hannah Song, directoarea executivă, că voia să fie tratat exact ca şi ceilalţi membri ai personalului. Dar alteori se îmbufna şi trântea când primea o sarcină care nu-i convenea. Din şase în şase luni făcea o pauză de la muncă, fiind nevoit să se întoarcă în Coreea de Sud pentru câteva săptămâni.

LiNK îi îndeamnă pe nord-coreenii pe care îi ajută să vină în Statele Unite ale Americii să îşi facă un „plan de viaţă” la scurtă vreme după sosire. Este o listă de obiective practice, realizabile, care pot ajuta un nou-venit să îşi clădească o viaţă

stabilă și productivă; planul include stăpânirea limbii engleze, învăţarea unei meserii, consiliere și lecţii de administrare a banilor.

Shin a refuzat să își facă un astfel de plan, iar Song și ceilalţi de la LiNK l-au lăsat în pace.

„Povestea lui este atât de puternică” a spus Song. „Se simţea îndreptăţit să fie o excepţie și noi am fost de acord. L-am lăsat să se plimbe, pur şi simplu, prin Torrance. Simte nevoia să priceapă de ce a supravieţuit lagărului. Nu cred că s-a lămurit încă.”

În afara Peninsulei Coreene, nu există loc mai bun decât Los Angeles unde un coreean nu este nevoit să înveţe vreo altă limbă. Peste trei sute de mii de americani de origine coreeană s-au stabilit în interiorul şi în jurul oraşului.

În Torrance şi în împrejurimi, puteai să mănânci, să îţi faci cumpărăturile, să muncești şi să te rogi în coreeană. Shin a învăţat destulă engleză cât să își comande hamburgerii și mâncarea mexicană și să discute despre baseball și vreme cu colegii de apartament.

Dormea într-un pat suprapus din casa cu patru dormitoare pusă la dispoziţie de LiNK, care adăpostea până la şaisprezece persoane – tineri voluntari şi stagiari care veneau şi plecau. În bucătărie, în ziua în care am fost eu în vizită, pe maşina de spălat vase era lipit un bilet pe care scria: „Vă rog să nu mă deschideţi. Sunt stricată şi miros urât” Mobila era uzată, covorul decolorat, iar pe veranda din faţă erau aruncaţi tenişi, sandale şi şlapi. Shin împărţea un dormitor înghesuit cu alţi trei voluntari de la LiNK.

Lui Shin îi plăcea camaraderia cvasihaotică, specifică unui cămin studenţesc. Deşi colegii născuţi în America erau uneori gălăgioşi, ştiau puţină coreeană şi nu stăteau niciodată prea mult, Shin prefera prezenţa lor trecătoare decât traiul de unul singur. Probabil că era din cauza perioadei în care trăise în

Lagărul 14. Dormea mai bine şi savura mâncarea atunci când era înconjurat de oameni, chiar şi de străini. Când nu reuşea să adoarmă sau când îl trezeau coşmarurile, se dădea jos din pat și se culca pe podea, aşa cum dormea în lagăr.

La muncă se ducea cu bicicleta. Era un drum de douăzeci de minute prin Torrance, un conglomerat industrial-suburban multicultural, veşnic scăldat în soare. Situat la 30 de kilometri sud-vest de centrul Los Angelesului, are o porţiune frumoasă de plajă la golful Santa Monica pe care Shin se plimba uneori. Bulevardele largi ale oraşului au fost trasate acum un secol de Frederick Law Olmsted Jr., arhitectul care a proiectat mallul din Washington. Faţada în stil neo-mediteranean a Liceului din Torrance a servit drept fundal pentru serialele TV *Beverly Hills, 90210* şi *Buffy, spaima vampirilor.* Torrance are şi o rafinărie Exxonmobil în care se prelucrează mare parte din ţiţeiul din sudul Californiei. Înainte de a trăi la comun în acea casă, Shin a stat pentru mai mult de jumătate de an într-un apartament supraaglomerat cu trei dormitoare pe care LiNK îl închiriase în apropierea unui depozit mare de petrol numit Conocophillips/Torrance Tank Farm.

LiNK s-a mutat la Torrance de la Washington, D.C., în căutarea unor chirii mai mici și pentru a se concentra asupra dezvoltării mişcării. California de sud era un loc mai bun pentru recrutarea şi găzduirea temporară a tinerilor voluntari pe care-i numeşte „nomazi”. După ce sunt instruiţi la Torrance, aceştia călătoresc peste tot în Statele Unite ale Americii, ţin prezentări şi vorbesc despre nerespectarea drepturilor omului în Coreea de Nord.

La sfârşitul celei de-a doua veri petrecute de Shin în California a venit o nouă voluntară, Harim Lee, o tânără suplă şi foarte atrăgătoare născută la Seul, care se mutase în SUA împreună cu familia la vârsta de patru ani.

Urmase liceul într-o suburbie a oraşului Seattle şi era

studentă în anul doi la sociologie la Universitatea Washington când l-a văzut pe Shin pentru prima oară într-un filmuleţ pe Youtube. Acesta se adresa unui auditoriu din Mountain View, California, răspunzând întrebărilor despre viaţa lui angajaţilor la Google. Tânăra a găsit şi

Articolul meu din *Washington Post* despre Shin, în care îl citam spunând că şi-ar dori să aibă o iubită, dar nu ştia cum ar putea-o găsi.

Harim, care este bilingvă, se întorsese pentru o scurtă perioadă în Coreea de Sud să lucreze ca traducătoare pentru o organizaţie neguvernamentală care milita pentru apărarea drepturilor omului în Coreea de Nord. După al treilea an de facultate, s-a hotărât să renunţe la studii şi să se implice în problematica nord-coreeană. A găsit pe internet informaţii despre programul Nomad al LiNK. A aflat că Shin locuia la Torrance cu numai două săptămâni înainte de a pleca din Seattle pentru a-şi începe pregătirea la LiNK. Pe drumul către Los Angeles s-a gândit numai la Shin. Îl considera o celebritate şi se ruga să devină apropiaţi. În Torrance, l-a zărit venind cu bicicleta la sediul LiNK şi şi-a propus să găsească momentul şi locul potrivit pentru a sta de vorbă cu el. S-au plăcut imediat unul pe celălalt. El avea douăzeci şi şapte de ani; ea, douăzeci şi doi.

La LiNK există o regulă strictă care interzice întâlnirile dintre refugiaţii nord-coreeni şi stagiari, mulţi dintre ei la vârsta studenţiei şi departe de părinţi. Ideea este de a-i proteja atât pe stagiari, cât şi pe refugiaţi, şi de a evita problemele în implementarea programului Nomad.

Shin şi Harim au ignorat regula. Când au fost avertizaţi că trebuie să înceteze să se mai întâlnească până când Harim îşi termină stagiul, ambii s-au înfuriat. Harim a ameninţat că pleacă. „Le-am arătat foarte clar că, după părerea noastră, regula era greşită”, mi-a spus ea.

Shin a luat avertismentul ca pe o insultă personală. S-a plâns că era tratat ca un om de nimic şi a remarcat că Andy Kim, confidentul lui, avea o relaţie cu o stagiară. „Pe mine mă desconsideră” mi-a spus. „Cred că îmi pot conduce viaţa personală.”

După o călătorie în Coreea de Sud şi câteva luni de chibzuială, Shin a plecat de la LiNK. Relaţia cu Harim nu a fost singurul motiv. Pe Hannah Song o deranja că Shin evita uneori să îşi asume răspunderea, se aştepta la un tratament privilegiat şi nu făcea mare efort să înveţe engleza, ceea ce îi limita rolul de vorbitor în Statele Unite ale Americii. Au fost şi nişte neînţelegeri legate de locuinţă. După cum a auzit Shin, LiNK nu avea să îi mai asigure cazarea. Song a spus că îl informase pe Shin că, la un moment dat, va trebui să se descurce singur.

Neînţelegerile erau, probabil, inevitabile. Cu siguranţă nu a fost ceva ieşit din comun. În Coreea de Sud, transfugii nord-coreeni îşi abandonează adeseori locurile de muncă, pretinzând că sunt persecutaţi. La Hanawon, centrul pentru refugiaţi din Coreea de Sud, consilierii în carieră spun că paranoia legată de locul de muncă, demisiile furtunoase, sentimentele de trădare sunt probleme cronice ale nord-coreenilor. Mulţi dintre ei nu ajung niciodată să se adapteze la noile condiţii de viaţă.

Situaţia nu este foarte diferită în Statele Unite ale Americii. Cliff Lee, un american născut în Coreea care locuieşte în Alexandria, Virginia, a oferit adăpost multor nord-coreeni în ultimii ani şi a observat un punct comun al dificultăţilor de adaptare ale acestora: „Ei ştiu că în Coreea de Nord au auzit numai minciuni şi sunt acum sceptici la tot ce le spune o organizaţie.”

Song a fost îndurerată de decizia lui Shin de a pleca. S-a considerat vinovată pentru că nu i-a cerut mai devreme, de

când a ajuns în California, să își asume responsabilitatea pentru propria persoană. Ceea ce o îngrijora cel mai tare, mi-a spus, era faptul că nu ştia ce avea Shin de gând să facă pentru restul vieţii.

EPILOG
FARA SCAPARE

I

N februarie 2011, la câteva zile după plecarea de la LiNK, Shin a zburat pe Coasta de Vest, în statul Washington. S-a mutat cu Harim la locuinţa părinţilor ei din Sammamish, o suburbie a oraşului Seattle din vestul Munţilor Cascadelor.

Mutarea lui bruscă m-a surprins. În plus, m-a îngrijorat, gândindu-mă, asemenea prietenilor lui din Los Angeles, că era impulsiv şi îşi tăia punţile fără un motiv temeinic. Dar pentru mine a simplificat lucrurile din punct de vedere logistic. Întâmplător, sunt din statul Washington. După ce am plecat din Tokyo şi de la *Washington Post,* m-am mutat înapoi la Seattle pentru a lucra la această carte. Când Shin m-a sunat acasă şi mi-a spus în engleza lui stricată că îmi devenise vecin, l-am invitat la ceai.

Munca noastră împreună era aproape terminată, iar Shin îşi ţinuse cuvântul. Mă lăsase să explorez colţurile cele mai întunecate ale trecutului său. Dar mai aveam nevoie de ceva: să înţeleg mai bine ceea ce voia de la viitor. Fiindcă stătea pe canapea, alături de Harim, în camera mea de zi, l-am întrebat dacă puteam să îi vizitez. Voiam să îi cunosc pe părinţii lui Harim.

Shin şi Harim au fost prea politicoşi pentru a mă refuza. Mi-au spus, în schimb, că acum era prea multă dezordine. Mă vor anunţa

Când se ivea un moment potrivit. Fără a spune un nu explicit, mi-au dat de înţeles că preferau ca lungul meu

interogatoriu să ia sfârşit – şi asta cât mai curând.

Shin şi Har im au bus bazele unui ONG pe care l-au denumit North Korea Freedom Plexus. Pentru a-l finanţa, sperau să strângă bani din donaţii, iar Shin intenţiona să ţină multe discursuri. Ambiţioasa lor misiune era să deschidă adăposturi pentru transfugii sosiţi în China şi să trimită manifeste împotriva regimului în Coreea de Nord. În acest scop, Shin mi-a spus că mersese de două ori în regiunile de frontieră din China şi avea de gând să o mai facă. Când l-am întrebat dacă nu se temea că ar putea fi răpit sau arestat în China, pe teritoriul căreia se ştie că acţionează agenţi nord-coreeni, mi-a spus că se bucură de protecţia unui paşaport sud-coreean şi că este întotdeauna prudent. Dar acesta nu este un răspuns care să-i bucure pe prietenii lui care l-au sfătuit să stea departe de China.

Lowell şi Linda Dye – soţii din Columbus care au citit articolul meu despre Shin din 2008 şi care i-au plătit drumul spre Statele Unite ale Americii – au fost dezamăgiţi şi îngrijoraţi când au auzit că a plecat de la LiNK şi s-a mutat la Seattle. Familia Dye şi familia Kim din Riverside, California, i-au spus lui Shin că fondarea unui nou ONG este o idee riscantă şi că ar fi fost mai productiv dacă lucra în continuare alături de o organizaţie bine-cunoscută şi bine finanţată.

Shin s-a apropiat de soţii Dye. Îi numeşte „părinţi” şi le ia îngrijorarea în serios. După ce s-a mutat la Seattle, a acceptat invitaţia de a se duce la Columbus şi de a sta cu ei vreo două săptămâni, timp în care Harim avea să rămână acasă, la Seattle.

Soţii Dye au vrut să-l ajute pe Shin să facă un plan de viitor. Lowell, consultant în management, crede că are nevoie de un impresar, de un contabil şi de un jurist. Dar în Columbus, el şi Shin nu

Au reuşit să aibă o discuţie serioasă, în parte datorită

faptului că Shin, din cauza fusului orar din Seattle, dormea până înspre prânz şi stătea noaptea până târziu de vorbă cu Harim pe Skype.

„Ne-a zis că o iubeşte cu adevărat pe Harim”, a spus Lowell. „Este drumul pe care a ales să meargă. Îl face fericit.”

Când Shin s-a întors la Seattle, ne-am întâlnit din nou toţi trei. Casa lor era tot de nevizitat, mi-au spus, aşa că ne-am dus la o cafea la Starbucks. Când i-am întrebat cum le merge relaţia, Harim a roşit, a surâs, şi s-a uitat iubitoare la Shin.

Shin nu a zâmbit.

Nu voia să vorbească despre acest subiet.

Am insistat, amintindu-i că îmi zisese de atâtea ori că nu credea că este în stare să iubească şi, în mod sigur, nu se vedea însurat. Se mai schimbase ceva?

„Important acum este să muncim” a spus. „După ce terminăm ce avem de făcut, sunt speranţe de progres.”

Relaţia lor nu a ţinut. La şase luni după ce se mutase la Harim, Shin m-a sunat şi mi-a spus că se despărţeau. Nu voia să discute motivele. A doua zi a luat avionul spre Columbus, ducându-se să stea la familia Dye. Nu ştia sigur încotro avea să o apuce de acolo, poate înapoi în Coreea de Sud.

În perioada în care a locuit în zona Seattle, Shin m-a invitat la o biserică penticostală americano-coreeană din suburbiile de nord ale oraşului. Ţinea un discurs şi părea nerăbdător să fiu prezent. Am ajuns la biserică cu câteva minute înainte de ora programată, într-o seară de duminică rece şi ploioasă. Shin mă aştepta. Mi-a strâns mâna cu ambele lui mâini, m-a privit în ochi şi m-a rugat să iau loc pe o bancă din faţă. Era îmbrăcat mai formal decât îl văzusem vreodată: costum gri elegant, cămaşă azurie, pantofi negri bine lustruiţi. Biserica era plină.

După un imn şi o rugăciune rostită de pastor, Shin a venit în faţă şi şi-a început discursul. Fără notiţe, fără emoţii, a

vorbit o oră întreagă. A început provocându-şi publicul de imigranţi coreeni şi copiii lor adulţi crescuţi în SUA cu afirmaţia că Kim Jong-il era mai rău decât Hitler. Dacă Hitler îşi atacase duşmanii, Kim îşi muncea propriul popor până la moarte în locuri precum Lagărul 14.

După ce a captat atenţia adunării, Shin s-a prezentat pe sine drept un animal de pradă care fusese învăţat în lagăr să-şi toarne familia şi prietenii – şi să nu aibă remuşcări. „Nu ştiam decât că trebuie să-i vânez pe alţii ca să supravieţuiesc eu" a spus.

În lagăr, când învăţătorul a omorât în bătaie o colegă în vârstă de şase ani pentru că o prinsese cu cinci boabe de porumb în buzunar, Shin a mărturisit publicului că „nu simţise mare lucru." „Nu ştiam ce sunt compasiunea sau tristeţea", a spus. „Ne-au educat de la naştere aşa încât să nu fim în stare de sentimente omeneşti normale. Acum că am scăpat de acolo, învăţ să mă emoţionez. Am învăţat să plâng. Simt că devin uman."

Dar Shin a precizat că mai erau multe de făcut. „Am scăpat din punct de vedere fizic", a zis. „Nu şi emoţional."

Pe la sfârşitul discursului, Shin a descris cum se târâse peste corpul electrocutat al lui Park. A spus că motivele pentru care evadase din Lagărul 14 nu erau nobile. Nu tânjea după libertate sau drepturi politice. Îi era doar foame.

Discursul lui Shin m-a uimit. În comparaţie cu vorbitorul reţinut, incoerent pe care îl văzusem cu şase luni în urmă în sudul Californiei, era de nerecunoscut. Îşi valorificase ura de sine şi o folosea pentru a acuza statul care îi otrăvise inima şi îi ucisese familia.

Spovedania lui, după cum am aflat mai târziu, era rezultatul calculat al muncii susţinute. Shin observase că sesiunile sale întortocheate de întrebări şi răspunsuri îi plictiseau pe oameni.

Aşa că se hotărâse să dea curs sfatului pe care îl ocolise ani întregi: să dea o formă discursului, să îl adapteze în funcţie de public şi să memoreze ceea ce voia să spună.

Pregătirea a dat roade. În acea seară, pe chipurile ascultătorilor puteai sentimente de nesiguranţă, dezgust, furie şi şoc. Pe unele feţe curgeau lacrimi. Când Shin a încheiat, spunând auditoriului că un singur om, dacă refuză să tacă, poate ajuta la eliberarea zecilor de mii care rămân în lagărele de muncă nord-coreene, biserica a explodat în aplauze.

În acel discurs, chiar dacă nu şi în viaţa lui încă, Shin preluase controlul asupra trecutului său.

ANEXĂ
CELE ZECE REGULI ALE LAGĂRULUI 14

La şcoala din lagăr, Shin a fost obligat să memoreze aceste reguli și a fost pus adeseori să le recite.

1. **Nu încercaţi să evadaţi.**

Deţinuţii prinși încercând să evadeze vor fi împuşcaţi imediat. Oricine este martor la o tentativă de evadare și nu o raportează va fi împușcat imediat.

Martorii unei tentative de evadare trebuie să înştiinţeze fără întârziere un gardian.

Deţinuţilor le este interzis să se adune în grupuri de doi sau mai mulţi pentru a plănui sau încerca o evadare.

2. **Nu vă asociaţi.**

Deţinuţii care s-au adunat într-un grup mai mare de doi fără permisiunea unui gardian vor fi împuşcaţi imediat.

Deţinuţii care intră fără permisiune în satul gardienilor sau care aduc pagube proprietăţii publice vor fi împuşcaţi imediat.

Nicio adunare nu va depăşi numărul de deţinuţi încuviinţat de gardianul responsabil.

În afara programului de muncă, deţinuţii nu au voie să se adune fără aprobare prealabilă.

Trei sau mai mulţi deţinuţi nu au voie să se deplaseze împreună noaptea fără permisiunea gardianului responsabil.

3. **Nu furaţi.**

Deţinuţii prinşi furând sau în posesia unor arme vor fi împuşcaţi imediat.

Deţinuţii care nu raportează sau care ajută alţi deţinuţi care au furat sau posedă arme vor fi împuşcaţi imediat.

Deţinuţii care fură sau ascund mâncare vor fi împuşcaţi imediat.

Deţinuţii care aduc în mod intenţionat pagube oricărui material utilizat în lagăr vor fi împuşcaţi imediat.

4. **Respectaţi necondiţionat ordinele gardienilor.**

Deţinuţii care au intenţii rele faţă de un gardian sau care atacă fizic un gardian vor fi împuşcaţi imediat.

Deţinuţii care nu respectă întru totul ordinele unui gardian vor fi împuşcaţi imediat.

Deţinuţii nu au voie să se plângă de gardieni sau să-i vorbească de rău.

Când întâlnesc un gardian, deţinuţii trebuie să se încline respectuos.

5. **Raportaţi atunci când observaţi ceva suspect.**

Deţinuţii care acoperă sau oferă ajutor unui fugar vor fi împuşcaţi imediat.

Deţinuţii care deţin sau ascund posesiunile unui fugar, conspiră cu el sau nu îl raportează vor fi împuşcaţi imediat.

6. **Urmăriţi-vă unii pe alţii şi raportaţi fără întârziere orice comportament suspect.**

Toţi deţinuţii trebuie să îi observe pe ceilalţi şi să fie vigilenţi. Trebuie observat atent felul în care vorbesc şi se comportă ceilalţi deţinuţi. Orice lucru care trezeşte suspiciune va fi raportat imediat unui gardian.

Deţinuţii trebuie să ia parte la şedinţele de luptă ideologică şi să critice cu vehemenţă comportamentul propriu şi al celorlalţi deţinuţi.

7. **Îndepliniţi-vă şi depăşiţi-vă norma de muncă.**

Deţinuţii care îşi neglijează norma de muncă sau nu şi-o îndeplinesc vor fi consideraţi refractari şi vor fi împuşcaţi imediat.

Fiecare deţinut este răspunzător de îndeplinirea normei sale de muncă.

A-ţi îndeplini norma de muncă înseamnă să-ţi speli păcatele şi să răsplăteşti statul pentru îngăduinţa arătată.

Norma de muncă stabilită de un gardian nu poate fi schimbată.

8. **În afară de locul de muncă, nu intraţi în contact cu deţinuţi de sex opus din motive personale.**

Deţinuţii care au contact sexual fără aprobare prealabilă vor fi împuşcaţi imediat.

Deţinuţii de sexe opuse nu vor conversa în afara locului de muncă fără aprobare prealabilă.

Deţinuţii nu vor merge la toaleta pentru sexul opus fără aprobare prealabilă.

Deţinuţii de sexe opuse nu se vor ţine de mână şi nu vor dormi unii lângă ceilalţi fără un motiv special.

Deţinuţii nu vor intra în zona de locuit a sexului opus fără aprobare prealabilă.

9. **Căiţi-vă sincer pentru greşelile voastre.**

Deţinuţii care nu îşi recunosc păcatele şi pretind că nu le au vor fi împuşcaţi imediat.

Deţinuţii trebuie să cugete adânc la acţiunile pe care le-au săvârşit împotriva ţării şi societăţii şi îşi vor da silinţa să îşi spele păcatele.

Deţinuţii se pot reabilita numai după ce şi-au recunoscut păcatele şi au reflectat îndelung la faptele lor.

10. **Deţinuţii care încalcă regulile lagărului vor fi împuşcaţi imediat.**

Deţinuţii trebuie să vadă în gardieni adevăraţi învăţători şi, respectând cele zece reguli ale lagărului, să se străduiască, prin muncă grea şi disciplină, să-şi spele greşelile trecutului.

NOTE

INTRODUCERE: NU CUNOŞTEA CUVÂNTUL „DRAGOSTE”

1. Amnesty International, „Images Reveal Scale of North Korean Political Prison Camps”, 3 mai 2011, http://www.amnesty.org/en/ news-and-updates/images-reveal-scale-north-korean-political-prison-camps-201105-03.
2. Kang Chol-hwan şi Pierre Rigoulot, *The Aquariums of Pyongyang* (New York: Basic Books, 2001), 79.
3. Aceşti martori, inclusiv Shin, au fost intervievaţi de David Hawk, cercetător din cadrul Comitetului pentru Drepturile Omului în Coreea de Nord, localizat în Washington, DE. Relatările lor pot fi găsite, alături de fotografii din satelit ale lagărelor, în a doua ediţie a raportului lui Hawk „The Hidden Gulag: The Lives and Voices of «Those Who are Sent to the Mountains», 2012, actualizat periodic.
4. Korean Bar Association, „White Paper on Human Rights în North Korea 2008” (Seul: Korea Institute for National Unification, 2008).
5. Ken E. Gause, „An Examination of the North Korean Police State” (Washington, D.C.: Comitetul pentru Drepturile Omului în Coreea de Nord, 2012), 17, 27, 37.
6. Jurnalistele TV americane Laura Ling şi Euna Lee au petrecut aproape cinci luni în închisori nord-coreene după ce au intrat ilegal în ţară în 2009. Au fost eliberate în urma vizitei la Phenian a lui

Bill Clinton, în cursul căreia preşedintele american s-a fotografiat împreună cu Kim Jong-il.

7. *Escape from Camp 14: Total Control Zone,* un film de Marc Wiesse, premiat la Festivalul de film de la Toronto în 2012.
8. Hyun-sik Kim şi Kwang-ju Son, *Documentary Kim Jong II* (Seul: Chonji Media, 1997), 202, citat în Ralph Hassig şi Kongdan Oh, *The Hidden People of North Korea* (Lanham, Md.: Rowman Littlefield, 2009), 27.

CAPITOLUL 1: BĂIATUL CARE MÂNCA MÂNCAREA MAMEI

1. Interviul autorului cu Chun Jung-hee, asistentă-şefă la centrul pentru refugiaţi Hanawon din Coreea de Sud. Din 1999, în centrul finanţat de guvern se măsoară înălţimea şi greutatea transfugilor nord-coreeni.

CAPITOLUL 3: CREMA SOCIETĂŢII

1. Interviurile autorului cu transfugi realizate între 2007 şi 2010. Sistemul este bine descris şi de Andrei Lankov în *North of the DMZ* (Jefferson, N.C.: Mefarland Company, 2007), 67-69; şi de Hassig şi Oh în *The Hidden People of North Korea,* 198-199.
2. Stilul de viaţă al lui Kim Jong-il este descris în Hassig şi Oh, 2735. Vezi şi fotografiile de pe Google Earth compilate de Curtis Melvin, pe blogul lui, North Korean Economy Watch, http:// www.nkeconwatch.com/2011/06/10/friday-fun-kim-jong-ilstrain/.
3. Andrew Higgins, „Who Will Succeed Kim Jong II,” *Washington Post* (16 iulie 2009).
4. „Crima” lui Kim Young Soon a fost aceea de a fi prietenă cu prima soţie a lui Kim Jong-il. Pentru asta, a petrecut opt ani în Lagărul 15. Cei patru copii şi părinţii ei au fost trimişi şi ei în lagăr, pentru „vinovăţie prin asociere” Un

reprezentant oficial al trupelor de securitate i-a spus că, dacă ar fi vorbit despre Iubitul Conducător și soția lui, n-ar fi părăsit niciodată lagărul.

1. Kang și Rigoulot, *The Aquariums of Pyongyang,* 100.
2. Kim Yong, *Long Road Home* (New York: Columbia University Press, 2009), 85.

CAPITOLUL 10: ÎN CÂMPUL MUNCII

1. Andrea Matles Savada, ed., *North Korea: A Country Study* (Washington, D.C.: GPO for the Library of Congress, 1993).
2. Yuk-Sa Li, ed., *Juche! The Speeches și Writings of Kim II Sung* (New York: Grossman Publishers, 1972), 157. Citat în *Stanford Journal of East Asian Affairs* 1, no. 1 (primăvara 2003), 105.

CAPITOLUL 11: PUIUL DE SOMN DE LA FERMĂ

1. Stephan Haggard și Marcus Noland, *Famine în North Korea* (New York: Columbia University Press, 2007), 175.
2. Wonhyuk Lim, „North Korea's Economic Futures" (Washington, D.C., Brookings Institution, 2005).

CAPITOLUL 13: DECIZIA DE A NU MAI TURNA

1. Elmer Luchterhand, „Prisoner Behavior and Social System în the Nazi Camp" *International Journal of Psychiatry* 13 (1967), 245-264.
2. Eugene Weinstock, *Beyond the Last Path* (New York: Boni și Gaer, 1947), 74.
3. Ernest Schable, „A Tragedy Revealed: Heroines' Last Days", *Life* (18 august, 1958), 7818144. Citat de Shamai Davidson în „Human Reciprocity Among the Jewish Prisoners în the Nazi Concentration Camps", *The Nazi Concentration Camps* (Ierusalim: Yad Vashem, 1984), 555-572.
4. Terrence Des Pres, *The Survivor: An Anatomy of Life în the Death Camps* (New York: Oxford University Press, 1976),

142.

1. Yong, Long Road Home, 106.
2. Park era excesiv de optimist. Naţiunile Unite, care numiseră în 2004 un raportor special pentru drepturile omului în Coreea de Nord, nu reuşiseră să influenţeze guvernul de la Phenian, nici să atragă atenţia opiniei publice internaţionale în legătură cu lagărele. Coreea de Nord a refuzat ferm intrarea în ţară a reprezentantului ONU pentru drepturile omului şi i-a condamnat rapoartele anuale, des- criindu-le ca pe nişte tentative de răsturnare a guvernului. Rapoartele s-au numărat printre cele mai critice şi incisive analize ale crizei drepturilor omului din Coreea de Nord. În 2009, când şi-a încheiat mandatul pe şase ani de raportor, Vitit Muntarbhorn a declarat, „Exploatarea oamenilor obişnuiţi… a devenit prerogativa nocivă a elitei conducătoare.” A adăugat că „situaţia drepturilor omului în ţară rămâne înspăimântătoare, dată fiind natura represivă a puterii: concentrată în câteva mâini, absolută şi crudă.”

CAPITOLUL 1G: LA FURAT

1. Yoonok Chang, Stephan Haggard, Marcus Noland, „Migration Experiences of North Korean Refugees: Survey Evidence from China” (Washington, D.C.: Peterson Institute, 2008), 1.

CAPITOLUL 17: CĂLĂTORIA CĂTRE NORD

1. Lankov, *North of the DMZ,* 180-183.
2. Vezi Daily NK, 25 octombrie 2010, pentru o descriere amănunţită a sistemului *servi-cha* şi a unei alte încercări a guvernului de a-l anihila. http://www.dailynk.com/english/read.php?cataldnk01 500 num6941.
3. Andrew S. Natsios, *The Great North Korean Famine*

(Washington, D.C.: United States Institute for Peace Press, 2001), 218.
4. Charles Robert Jenkins, *The Reluctant Communist* (Berkeley: University of California Press, 2008), 129.

5. Barbara Demick, *Nothing to Envy* (New York: Spiegel Grau, 2009), 159-172.

CAPITOLUL 18: GRANIŢA

1. Human Rights Watch, „Harsher Policies Against Border-Crossers” (martie 2007).
2. Lankov, North of the DMZ, 183.
3. Interviul autorului realizat în Seul cu reprezentanţi ai organizaţiei budiste nomprofit Good Friends, care primeşte informaţii de pe teritoriul Coreei de Nord.

CAPITOLUL 19: CHINA

1. Chang et al., „Migration Experiences of North Korean Refugees” 9.
2. Demick, *Nothing to Envy,* 163.
3. *Rimjin-gang: News from Inside North Korea,* editat de Jiro Ishimaru (Osaka: Asiapress International, 2010), 11-15.
4. United Nations International Covenant on Civil and Political Rights, Article 12 (2), http://www2.ohehr.org/english/law/cepr.htm.

CAPITOLUL 20: AZIL

1. Lee Gwang Baek, „Impact of Radio Broadcasts în North Korea”, discurs la Conferinţa Internaţională privind Drepturile Omului, 1 noiembrie 2010, http://nknet.org/eng/board/jbbsview.
2. Peter M. Beck, „North Korea's Radio Waves of Resistance”, *Wall Street Journal* (16 aprilie 2010).

CAPITOLUL 21: ***K'UREDIT K'ADUS***

1. Choe Sang-hun, „Born and Raised în a North Korean Gulag”, *International Herald Tribune* (9 iulie 2007).
2. Blaine Harden, „North Korean Prison Camp Escapee Tells

of Horrors,” *Washington Post* (11 decembrie 2008), 1. http://www. Washingtompost.com/wpdyn/content/article/2008/12/10/AR20081 21003855.html.

1. Suh Jae-jean, „North Korean Defectors: Their Adaptation and Resettlement” *East Asian Review* 14, nr. 3 (toamna 2002), 77.
2. Donald Kirk, „North Korean Defector Speaks Out”, *Christian Science Monitor* (6 noiembrie 2007).
3. George W. Bush, *Decision Points* (New York: Crown, 2010), 422.
4. Korean Bar Association, „White Paper on Human Rights în North Korea 2008” 40.
5. Moon Ihiwan, „North Korea’s GDP Growth Better Than South Korea’s” Bloomberg Businessweek (30 iunie 2009).

CAPITOLUL 23: SUA

1. Judith Herman, Trauma and Recovery (New York: Basic Books, 1997), 94-95.

MULŢUMIRI

Această carte nu ar fi putut fi scrisă, fireşte, fără curajul, inteligenţa şi răbdarea lui Shin Dong-hyuk. Timp de doi ani şi pe două continente a acceptat să îşi retrăiască suferinţele trecutului, povestindu-mi-le cu lux de amănunte.

Îi mulţumesc Lisei Colacurcio, membră a Comitetului american pentru Drepturile Omului în Coreea de Nord, de la care am auzit pentru prima oară despre Shin. Kenneth Cukier, corespondent al revistei *The Economist,* mi-a sugerat că povestea lui Shin trebuia relatată într-o carte scrisă în limba engleză şi mi-a oferit sfaturi utile în acest sens.

Nefiind vorbitor de coreeană, am avut nevoie de ajutorul traducătorilor. Le mulţumesc Stellei Kim şi lui Jennifer Cho

din Seul. Tot la Seul, am beneficiat de ajutorul lui Yoonjung Seo și al lui Brian Lee, iar la Tokyo, de cel al lui Akiko Yamamoto. În California am găsit în David Kim un excelent traducător, dar și un prieten. De asemenea, David m-a ajutat și cu sfaturile legate de manuscris.

La sediul din Torrance al organizației Liberty în North Korea (LiNK), Hannah Song și Andy Kim m-au ajutat să înțeleg modul în care s-a acomodat Shin cu stilul de viață american. În plus, Song a

Petrecut multe ore rezolvând probleme logistice pentru Shin și pentru mine. La Seattle, m-am bucurat de ajutorul lui Harim Lee. În Columbus, Ohio, Lowell și Linda Dye, pe care Shin a ajuns să îi considere noii săi părinți, mi-au oferit sfaturi și un nou punct de vedere.

Pentru îndrumările în încercarea mea de a înțelege ce se petrece în interiorul Coreei de Nord îi mulțumesc lui Marcus Noland, director adjunct la Institutul Peterson pentru Economie Internațională din Washington, care și-a rupt cu generozitate din timpul său și mi-a împărtășit din cunoștințele sale. Studiul privind Coreea de Nord pe care l-a întreprins în colaborare cu Stephan Haggard a constituit o sursă foatre importantă. De asemenea, discuțiile purtate cu Kongdan Oh, cercetătoare la Institutul pentru Analize în Domeniul Apărării din Alexandria, Virginia, m-au ajutat să înțeleg ceea ce auzisem de la Shin și de la alți nord-coreeni. Cărțile pe care le-a scris împreună cu soțul ei, Ralph Hassig, un savant nord-coreean, au fost de neprețuit. La Seul, Andrei Lankov, care predă cursuri nord-coreene la Universitatea Kookmin, a fost mereu dispus să îmi împărtășească opiniile sale.

Doi bloggeri neobosiți, Joshua Stanton de la One Free Korea și Curtis Melvin de la North Korean Economy Watch, mi-au furnizat informații utile și permanent actualizate privind

economia, guvernarea, politica și armata Coreei de Nord. Trebuie să menționez și cartea Barbarei Demick, *Nothing to Envy,* care m-a ajutat să înțeleg modul de gândire al nord-coreenilor obișnuiți.

Mulțumiri speciale doresc să adresez organizației Database for North Korean Human Rights din Seul. A publicat memoriile în limba coreeană ale lui Shin și l-a încurajat să colaboreze cu mine. O sursă la fel de prețioasă a fost „Cartea Albă a Drepturilor Omului în Coreea de Nord 2008” a Baroului Coreean.

David Hawk, autor al lucrării „The Hidden Gulag: Exposing North Korea’s Prison Camps” și, probabil, cea mai importantă

Personalitate care a semnalat lumii existența și activitățile care se defășoară în lagăre, mi-a împărtășit din experiența și informațiile sale. Îi mulțumesc și Suzannei Scholte, care a condus o serie de campanii internaționale pentru drepturile omului în Coreea de Nord. La Seattle, Blaise Aguera y Arcaș și Sam Howe Verhovek mi-au oferit sugestii excelente în scrierea acestei cărți.

Impresarul meu, Raphael Sagalyn, are un merit deosebit în realizarea acestui proiect. Mulțumiri lui Kathryn Court, redactor la Viking, și asistentei sale Tara Singh pentru că a crezut în el și pentru sfaturile care au îmbunătățit considerabil manuscrisul.

David Hoffman, șeful departamentului de politică externă de la *Washington Post* care m-a trimis în Asia, mi-a recomandat să in- vestighez mai îndeaproape Coreea de Nord. Când am ezitat, a insistat. Când am avut dificultăți, m-a încurajat. De asemenea, m-au sprijinit și redactorii Doug Jehl și Kevin Sullivan de la *Post.* Donald E. Graham, președintele companiei Washington Post, a dat extrem de multă atenție Coreei de Nord și mi-a spus întotdeauna atunci când am reușit să scriu ceva interesant despre această țară.

La final, vreau să menţionez rolul crucial jucat de soţia mea, Jessica Kowal, în realizarea acestei lucrări. Pe lângă sfaturile legate de text, m-a convins că istorisirea poveştii lui Shin era cel mai bun lucru pe care îl puteam face. Copiii mei, Lucinda şi Arno, au pus o mulţime de întrebări despre viaţa lui Shin. Le-a fost imposibil să înţeleagă cruzimea Coreei de Nord, dar au recunoscut în Shin un om extraordinar. Sunt de aceeaşi părere.

POSTFAŢA AUTORULUI

S

Hin a părăsit Statele Unite ale Americii în 2011 şi s-a întors în Coreea de Sud, unde şi-a cumpărat un mic apartament în Seul. Se simţea mai bine acolo, datorită limbii, mâncării şi companiei unor mici grupuri de tineri activişti pentru drepturile omului. Împreună cu aceştia, Shin a lansat o emisiune săptămânală pe internet, în care a invitat defectori să vorbească despre viaţa lor în Coreea de Nord şi să explice de ce au fugit.

Purtând ochelari care îi dau aerul unui avangardist om de ştiinţă, Shin a devenit co-prezentator al serialului *InsideNK (în interiorul Correi de Nord),* din care câteva episoade au fost postate pe Youtube cu subtitrare în engleză. În faţa camerei, era calm, amabil şi curios. Emisiunea nu era despre el, dar comentariile lui ocazionale aveau virulenţă politică. Într-o ediţie a programului a spus că dictatorii din Coreea de Nord „îşi pot salva vieţile recunoscând în faţa lumii brutalităţile pe care le-au comis şi cerându-şi iertare cu captele plecate…”

Când *Evadare din lagărul 14* a fost publicată pentru prima dată, jurnaliştii l-au asaltat pe Shin cu întrebări. Voiau să ştie despre mama lui. De ce-a trădat-o? De ce a minţit despre ea? De ce s-a decis să spună adevărul în carte?

Ştia că aceste întrebări vor veni şi a încercat să explice cât

mai bine. „înainte, gândeam ca un prizonier dintr-un lagăr de muncă și nu înțelegeam cu adevărat lucruri elementare ca prietenia sau familia”, le-a spus el lui Evan Ramstad şi Soo-ah Shin, de la *Wall Street Journal.* „A fost dureros să privesc în urmă, dar adevăratul mod de a depăşi această situaţie era s-o scot la lumină, nu s-o ascund. Am început să mă simt responsabil pentru moartea mamei mele şi să conștientizez că era păcatul meu. Și am vrut să o rog să mă ierte, chiar dacă murise deja. Am mărturisit această poveste în ideea de a-i cere iertare” 1.

O săptămână după ce a fost publicată cartea, Shin a călătorit la Washington, D.C., ca să vorbească la o conferinţă internaţională despre lagăre2. Într-o sală plină de academicieni, jurnalişti şi oficiali guvernamentali din Statele Unite ale Americii și Coreea de Sud, el a menţionat un alt motiv pentru care s-a lăsat văzut drept un fiu cu inima de gheaţă care și-a trădat mama. A spus că a vrut ca lumea să înţeleagă că Coreea de Nord continuă să crească și să spele minţile copiilor sclavi în închisori precum Lagărul 14, iar aceşti copii – precum el – nu înţeleg nimic din emoţiile umane. Cuvintele sale au provocat o tăcere împietrită.

Mai mult decât ar fi îndrăznit să spere, povestea lui Shin a avut succes. *Evadare din Lagărul 14* a devenit bestseller internaţional, tradus în 22 de limbi, inclusiv coreană și chineză. Au apărut fragmente în *The Guardian, The Wall Street Journal,* publicaţia online *Atlantic, Le Monde* și *Der Spiegel.* Cărţii i s-a alocat o săptămână

1 Evan Ramstad şi Soo-Ah Shin, „A Conversation with Shin Dong-hyuk”, *Wall Street Journal,* 26 martie 2012.

2 „Hidden Gulag Second Edition: Political Prison Camps Conference” Comitetul pentru drepturile omului în Coreea de Nord, Wahington DE, 10 aprilie 2012. Găzduit de Institutul Peterson pentru economie internaţională, http://www.hrnk.org/events-view.php?id2.

De lectură pe roluri la BBC Radio 4. Shin a fost nevoit să treacă printr-un epuizant program de interviuri, uneori şapte pe zi, pentru ziare, posturi de radio și TV din întreaga lume.

Deşi i s-a părut umilitor şi epuizant, în felul acesta a devenit imagina gulagului din Coreea de Nord. Oameni importanţi i-au învăţat numele. Secretarul de stat Hillary Clinton l-a pomenit într-un discurs ţinut la muzeul *US Holocaust Memorial,* spunând că „a devenit scopul vieţii lui să atragă atenţia lumii asupra condiţiilor din ţara sa” 3. Preşedintele sud-coreean Lee Myung-bak le-a spus congresmanilor americani că încălcarea drepturilor omului în Nord este mai importantă decât armele nucleare4. Citând povestea lui Shin, procurorul-şef din procesul crimelor de război comise de dictatorul sârb Slobodan Miloşevici a cerut Consiliului de Securitate al ONU să autorizeze o investigaţie a crimelor nord-core- ene împotriva umanităţii5. După întâlnirea cu Shin, înaltul Comisar al Naţiunilor Unite pentru Drepturile Omului, Navi Pillay, a spus că a sosit vremea pentru o „anchetă internaţională serioasă” asupra crimelor comise în lagărele din Coreea de Nord6. *The Economisi* a dojenit lumea întreagă – inclusiv pe sine – pentru că nu a luat în serios problemele Coreei de Nord. „Poate că amploarea atrocităţilor

3 Hillary Rodham Clinton, „Remarke at the U.S. Holocaust Memorial Museum Forward-Looking Symposium on Genocide Prevention” Washington DE, 24 iulie 2012, http://www.state.gov/secretary/rm/2012/07/195409.htm.

4 „Lee spune că drepturile omului în Coreea de Nord sunt mai importante decât armele nucleare” agenţia France-Press, 23 mai 2012, http://bit.ly/Jded9L.

5 Geoffrey Nice și William Schabas, „Put North Korea on Trial” *New York Times,* 25 aprilie 2012.

6 „Pillay cere să se acorde mai multă atenţie asupra încălcării drepturilor omului în Coreea de Nord, solicitând o

anchetă internaţională” Oficiul înaltului Comisariat al Naţiunilor Unite pentru Drepturile Omului, Geneva, 13 ianuarie 2013, http://www.ohehr.org/EN/Newsevents/Pages/ Displaynews.aspx? NewsID12923LangIDE

Amorţeşte indignarea”, scria într-un editorial apărut după publicarea cărţii. „Cu siguranţă este mai uşor să fii sarcastic cu regimul, de parcă ar fi condus de extratereştri ciudaţi, decât să te confrunţi cu suferinţele pe care le provoacă acesta *(The Economist* este vinovat). Dar crimele, înrobirile, dislocările de populaţie, tortura, violul – Coreea de Nord a comis aproape toate atrorcităţile care sunt considerate crime împotriva umanităţii” 7.

Cartea a apărut în librăriile din lumea întreagă şi astfel Shin a călătorit dintr-o ţară în alta, explicând ce a făcut în lagăr şi reamintind oamenilor că în continuare există sclavi şi turnători. Reporterii îl întrebau aproape zilnic dacă în Coreea de Nord au încercat să-l omoare. Nu era o întrebare neîntemeiată. În cel puţin trei ocazii diferite, Phenian a trimis asasini să-i ucidă pe dezertorii care vorbesc prea mult. Două tentative au eşuat, dar guvernul sud-coreean a declarat că agenţi nord-coreeni l-au împuşcat mortal pe Lee Han Young la Seul, în 1997. El era un nepot al fostei soţii a lui Kim Jong-il şi un opozant făţiş al Nordului.8

La puţin timp după apariţia cărţii *Evadare din Lagărul 14,* Coreea de Nord şi-a intensificat denunţările la adresa celor care criticau nerespectarea drepturilor omului. „Armata şi populaţia din Coreea de Nord nu vor lăsa vreodată ca SUA să doboare inviolabilul sistem socialist sub pretenţia apărarării drepturilor omului” este declaraţia oficială a Agenţiei Centrale de Ştiri.9 După care a emis şi o ameninţare, în care se spunea că dezertorii şi activiştii pentru drepturile omului vor suporta represalii: „Cei care

7 „Niciodată, din nou?”, *The Economist,* 21 aprilie 2012

8 Choe Sang-hun, „Coreea de Sud a arestat doi nord-coreeni în presupusul complot de asasinare”, *New York Times,* 21 aprilie 2010.

9 „KNCA cere SUA să ia în serios propriile probleme legate de drepturile omului”, Agenţia de ştiri nord-coreeană (KENA), 15 mai 2012, http:// wvw. Kena.co.jp/item/2012/201205/newsl5/20120515-llee.html.

Îndrăznesc să rănească demnitatea liderului suprem al Coreeei de Nord nu vor fi în siguranţă, indiferent unde se află, şi nu vor reuşi să scape de pedeapsa neîndurătoare…” 10.

La întrebarea despre siguranţa lui, Shin putea să răspundă liniştit. Nu îi era frică. El a spus că nimic nu-l va putea opri să vorbească despre ceea ce i s-a întâmplat în interiorul Lagărului 14 până când gulagul nord-coreean va fi închis şi toţi prizonierii eliberaţi.

10 „DRPK va lua măsuri corespunzătoare împotriva terorismului” Agenţia de ştiri nord-coreeană, 31 iulie 2012, http://www.kena.co.jp/item/2012/ 201207/news31/20120731-27ee.html.